1982 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

KOLERA GÜNLERİNDE AŞK

CAN

ROMAN

TÜRKÇESİ
ŞADAN KARADENİZ

Gabriel Garcia Marquez

Kolera Günlerinde Aşk

Kaçınılmaz bir şeydi: Acıbadem kokusu ona mutsuz aşkların yazgısını anımsatırdı hep. Doktor Juvenal Urbino, yıllardır kendisi için önemini yitirmiş bir olayla ilgilenmek üzere koşup geldiği, hâlâ alaca ışığa gömülü odaya girdiği an ayrımına vardı bunun. Antilli göçmen, harp malulü, çocuk fotoğrafçısı, satrançta en yufka yürekli rakibi, bir altın siyanürüyle belleğin işkencelerinden kurtarmıştı kendini.

Ölüyü, her zaman içinde yattığı portatif karyolada, zehri buharlaştırmak için kullanılmış olan küvetle taburenin yanında, bir battaniyeyle örtülü buldu. Yerde, karyolanın ayağına bağlı, boylu boyunca uzanmış, Danimarka cinsi, iriyarı, göğsü kar beyazı, kara bir köpek ölüsü, onun yanında da koltuk değnekleri vardı. Hem yatak odası, hem de laboratuvar işi gören boğucu, karmakarışık oda açık bir pencereden giren tan ışığıyla yeni yeni aydınlanmaya başlamıştı, ama ölümün gücünü algılamaya yetecek kadar ışık vardı içeride. Öteki pencerelerin aralıkları, odanın tüm yarıkları gibi, çaputlarla tıkanmış ya da siyah mukavvayla kapatılmıştı; bu, odanın ağır havasını daha da yoğunlaştırıyordu. Üstü, etiketsiz şişeler, kavanozlara tıkabasa dolu büyük bir tezgâh, kırmızı kâğıtla kaplanmış sıradan bir ampulün altında soyuk soyuk olmuş, kurşun-kalay alaşımı iki küvet vardı. Tespit edici sıvıyla dolu üçüncü küvet ölünün yanında duruyordu. Odanın dört bir yanına eski dergilerle gazeteler, üst üste yığılmış cam negatifler, kırık dökük eşyalar saçılmıştı, ama her şey özenli bir el tarafından tozdan korunmuştu. Pencereden giren hava çevreyi arıtmış olsa da, ayırt etmeyi bilen birinin farkına varabileceği mutsuz acıbadem aşklarının ılık külleri kalmıştı odada. Doktor Juvenal Urbino, burasının Tanrı'nın bağışlayıcılığına sığınarak ölmeye hiç de elverişli bir yer olmadığını, herhangi bir önseziye kapılmaksızın, birkaç kez düşünmüştü. Ama zamanla, buraya egemen olan düzensizliğin Yüce Tanrı'nın gizli bir istencine boyun eğdiğini kabul etmişti sonunda.

Bir polis komiseri, stajını belediye dispanserinde yapan gencecik bir tıp öğrencesiyle birlikte kendisinden önce gelmişti; Doktor Urbino gelinceye dek odayı havalandırıp ölünün üstünü örtenler onlardı, ikisi de onu, bu kez saygıdan çok başsağlığı dileği içeren bir ağırbaşlılıkla

selamladılar; onun Jeremiah de Saint-Amour'la arkadaşlığının derecesini bilmeyen yoktu çünkü. Ünlü hoca, her günkü genel klinik dersine başlamadan önce, her zaman tüm öğrencilerine yaptığı gibi, teker teker onların ellerini sıktı, sonra işaret ve başparmaklarının ucuyla bir çiçekmiş gibi örtünün ucunu tuttu, kutsayıcı bir pintilikle yavaş yavaş ölüyü ortaya çıkardı. Ölü, çırılçıplak, kaskatı, çarpık, gözleri açık, gövdesi morarmış, bir gece öncekinden elli yıl daha yaşlı gibiydi. Gözbebekleri saydam, sakalıyla saçları sarımsı, karnında boydan boya sicimle dikilmiş eski bir yara izi vardı. Gövdesiyle kolları, koltuk değneği kullanmaktan, bir kürek mahkûmununki gibi gelişmişti, ama bacakları bir öksüzün bacakları gibiydi. Doktor Juvenal Urbino, ölüme karşı boşuna bir savaşımla geçen uzun yıllar boyunca ancak, birkaç kez yaptığı gibi, acılı bir yürekle bir an baktı ona.

"Ödlek," dedi, "İşin en kötü kısmı bitmişti."

Ölünün üstünü örttü, yeniden hoca tavrını takındı. Bir yıl önce, üç gün süren resmî bir jübileyle seksen yaşını kutlamış, yaptığı teşekkür konuşmasında bir kez daha emekliye ayrılma dürtüsüne karşı koymuştu. "Ölünce dinlenmeye bol bol vaktim olacak nasıl olsa. Ama tasarılarımda henüz hesaba kalmıyorum bu olasılığı." Sağ kulağının gittikçe daha az işitmesine, adımlarının kararsızlığını gizlemek için gümüş saplı bir bastona dayanmasına karşın, delikanlılık yıllarındaki duruşunu koruyor, yeleğinin üstünden çaprazlama geçen altın köstekli keten takım elbiseler giyiyordu. Sedef rengi Pasteur sakalı, büyük bir özenle taranmış, düzgünce ortadan ayrılmış aynı renk saçları kişiliğinin değişmez belirtileriydi. Onu her seferinde daha çok kaygılandıran bellek kaymalarını, kâğıt parçacıklarına alelacele çiziktirilmiş notlarla olabildiğince gideriyordu; sonunda bu notların hepsi de, tıkabasa dolu çantasının içine rasgele atılmış araç-gereçler, ilaç şişeleri ve bir yığın başka şeyler gibi, ceplerinin içinde birbirine karışıyordu. O, yalnızca kentin en eski, en parlak hekimi değil, en zarif erkeğiydi aynı zamanda. Ama gereğinden çok gösterişli bilgisi ve adının sağladığı nüfuzu hiç de açık yüreklilikle kullanmayışı, hak ettiğinden daha az sevgi kazandırmıştı ona.

Komiserle stajyer hekime verdiği buyruklar kesin ve ivediydi. Otopsiye gerek yoktu. Evin kokusu, ölüm nedeninin, küvette

fotoğrafçılıkta kullanılan herhangi bir asidin açığa çıkardığı siyanür buharları olduğunu anlamaya yetiyordu. Jeremiah de Saint-Amour ise, yanlışlıkla böyle bir şey yapmayacak kadar çok şey biliyordu bu konuda. Komiser'in duraksamasını tipik özelliği olan bir atılımla önledi: "Unutmayın ki, ölüm raporunu imzalayacak olan benim." Genç hekim hayal kırıklığına uğramıştı: Altın siyanürünün bir ceset üstündeki etkilerini inceleme fırsatını o güne dek hiç bulamamıştı. Doktor Juvenal Urbino onu daha önce Tıp Fakültesi'nde görmeyişine şaştı, ama kolayca kızarıvermesinden, bir de Andlı vurgulamasından, onun kente yeni geldiğini hemen anladı. "Aşk yüzünden delirenler hiç eksik olmaz burada; günün birinde size bu fırsatı verecek bir aşk delisi nasıl olsa çıkar," dedi. Ama bu sözleri söyler söylemez, anımsadığı sayısız intiharlar arasından, bunun, mutsuz bir aşkın yol açmadığı tek siyanürle intihar vakası olduğunun farkına vardı. O zaman sesinin bildik tınısında bir şey değişti.

"Böyle bir durumla karşılaştığınızda, dikkat edin," dedi stajyere, "genellikle kalpte billur tanecikleri olur."

Sonra, bir astıyla konuşurmuş gibi komiserle konuştu. Gömme işinin o gün öğleden sonra, büyük bir gizlilik içinde yapılması için bütün gerekli işlemlerin tamamlanmasını buyurdu. "Belediye başkanıyla sonra görüşürüm," dedi. Jeremiah de Saint-Amour'un ilkel bir eli sıkılığı olduğunu, mesleğiyle, geçinebileceğinden çok daha fazla kazandığını, bu yüzden evdeki çekmecelerden birinde cenaze giderlerini karşılamaya bol bol yetecek parası olduğunu biliyordu.

"Ama bulamazsanız da, önemi yok," dedi, "bütün giderleri ben üstlenirim."

Gazetelere, haberin onları hiçbir biçimde ilgilendirmediğini düşünse de, fotoğrafçının doğal bir ölümle ölmüş olduğunun söylenmesini buyurdu. "Gerekirse, valiyle ben konuşurum," dedi. Ciddi, yumuşak başlı bir adam olan komiser, hocanın yasalar konusundaki katılığının en yakın arkadaşlarını bile çileden çıkardığını biliyordu; bu yüzden de, gömme işini çabuklaştırmak için yasal işlemleri kolayca atlamasına şaşmıştı. Razı olmadığı tek şey, Jeremiah de Saint-Amour'un kutsal gömütlükte gömülmesi için başpiskoposla

konuşmaktı. Komiser, küstahlığından üzüntü duyarak, kendini bağışlatmaya yeltendi.

"Anladığıma göre, bu adam bir ermişti," dedi.

"Daha da az rastlanan şey," dedi Doktor Urbino, "Tanrıtanımaz bir ermiş. Ama bunlar Tanrı'nın bileceği şeyler."

Uzakta, sömürge kentinin öte yanında, katedralin büyük ayine çağıran çanları işitildi. Doktor Juvenal Urbino yarımay biçimindeki altın çerçeveli gözlüğünü taktı, ince köstekli, yayına basılınca kapağı açılan saatine baktı: Yedinci Pazar ayinini kaçırmak üzereydi.

Salonda parklardaki gibi tekerlekler üstüne konmuş kocaman bir fotoğraf makinesi, zanaatkârca boyanmış denizde günbatımı artalanı vardı; duvarlar önemli günlerde çekilmiş çocuk portreleriyle kaplıydı: ilk komünyon, tavşan kılığı, mutlu doğum günleri. Doktor Urbino bu duvarların yıldan yıla, yavaş yavaş resimlerle örtüldüğünü görmüştü, akşamüstü satranç partilerinin derin düşünceleri sırasında; birçok kez, rasgele portrelerden oluşan bu galerinin, bu bel bağlanamaz çocukların yönetip soysuzlaştıracakları, şimdiki görkeminin küllerinin bile kalmayacağı geleceğin kentinin tohumlarını içinde sakladığını düşünmüştü yüreği acıyla burkularak.

Çalışma odasında bir deniz kurdunun pipolarıyla dolu bir kavanozun yanında bir satranç tahtasıyla bitmemiş bir satranç oyunu duruyordu. Acelesine, içinin kararmışlığına karşın, Doktor Urbino onu inceleme isteğine karşı koyamadı. Bunun bir akşam önceki oyun olduğunu biliyordu; çünkü Jeremiah de Saint-Amour bütün hafta her akşam üç ayrı kişiyle satranç oynuyor, ama her zaman oyunu sonuna dek götürüyor, sonra tahtayla taşları kutusuna yerleştiriyor, kutuyu da yazı masasının bir çekmecesine koyuyordu. Doktor Urbino, onun beyaz taşlarla oynadığını biliyordu, ama bu kez, dört hamlede kesinlikle yenileceği açıktı. "Bir cinayet olsaydı, iyi bir ipucu olurdu bu," dedi kendi kendine. "Bu ustaca tuzağı düzenleyecek tek bir adam tanıyorum." Kanının son damlasına dek çarpışmaya alışkın olan bu boyun eğmez askerin yaşamının son savaşımını yarıda bırakmasının nedenini ortaya çıkarmadan yaşayamayacaktı Doktor Urbino.

Sabahın altısında bekçi, son turunu yaparken, sokak kapısına iliştirilmiş notu görmüştü: *Kapıyı vurmadan girin ve polise haber verin.* Az sonra komiser, stajyer hekimle birlikte koşup gelmiş, ikisi birlikte, kuşku götürmez acıbadem kokusuna karşın bir delil bulabilmek için, evde araştırma yapmışlardı. Bitmemiş satranç partisini incelemekle oyalandığı birkaç dakika içinde komiserin gözü, yazı masasının üstündeki kâğıtlar arasında Doktor Juvenal Urbino'ya yazılmış bir zarfa ilişti; zarfın üstünde balmumundan öyle çok damga vardı ki, mektubu çıkarmak için yırtmak gerekti. Hekim, içeri daha çok ışık girsin diye, pencerenin kara perdesini araladı, okunaklı bir yazıyla önlü arkalı yazılmış on bir sayfaya önce çabucak bir göz attı; birinci paragrafı okuduğunda Yedinci Pazar ayinini kaçırdığını anladı. Soluk soluğa, ipin kaçırdığı ucunu yakalamak için birkaç sayfa geriye giderek okudu; bitirdiğinde çok uzaklardan ve çok zamanların ötesinden geri dönüyormuş gibiydi. Yatıştırmak için harcadığı çabaya karşın çöküntüsü gözle görülüyordu; dudakları tıpkı ölününki gibi morarmıştı, mektubu katlayıp yeleğinin cebine koyarken ellerinin titremesini önleyemedi. Sonra komiserle genç hekimin farkına vardı, üzüntüsünün sisleri arasından gülümsedi onlara.

"Önemli bir şey yok," dedi. "Son istekleri."

Bu sözlerin yalnızca yarısı gerçekti, ama onlar tümünün gerçek olduğuna inandılar; çünkü Doktor Urbino yerinden oynamış bir döşeme taşını kaldırmalarını buyurdu onlara; kullanıla kullanıla eprimiş bir hesap defterinin arasında kasa anahtarlarını buldular. Sandıkları kadar çok parası yoktu, ama cenaze masraflarıyla ufak tefek başka giderleri karşılamaya bol bol yetecek parası vardı. Doktor Urbino İncil okunmasından önce katedrale yetişemeyeceğinin o anda bilincine varmıştı.

"Sakallarım bittiğinden beri üçüncü kez pazar ayinini kaçırıyorum," dedi, "ama Tanrı bağışlar."

Böylece, bütün ayrıntıları düzenlemek için bir-iki dakika daha oyalandı; mektubun gizlerini bir an önce karısıyla bölüşme isteğini güçlükle yenerek. Kentte yaşayan sayısız Karayipli göçmene haber vermeyi üstüne aldı; içlerinde en saygıdeğer, en etkin, en köktenci davranmış olan kişiye, hayal kırıklığına yenik düştüğü fazlasıyla açık olsa da, son saygı gösterisinde bulunmak isteyebileceklerini

düşünerek. Aralarında ünlü profesyonellerden adları bilinmeyen oyunculara dek tüm satranç arkadaşlarıyla, daha az yakın olmakla birlikte, cenazesinde hazır bulunmak isteyebilecek öteki arkadaşlarına da haber verecekti. Ölünün mektubunu okumadan önce ilk bilenin kendisi olduğu sonucuna varmıştı, ama mektubu okuduktan sonra hiçbir şeyden emin değildi. Ne olursa olsun, Jeremiah de Saint-Amour son bir pişmanlık ânı geçirmişse diye gardenyalardan bir çelenk gönderecekti. Cenaze saat beşte kaldırılacaktı; o en sıcak aylarda uygun saatti bu. Kendisine gerek duyacak olurlarsa on ikiden sonra o gün meslekte yirmi beşinci gümüş yılını büyük bir şölenle kutlamakta olan sevgili öğrencisi Doktor Lacides Olivella'nın kır evinde olacaktı.

Doktor Juvenal Urbino, ilk savaş yılları geride kalalı beri kolay bir alışkanlık içinde sürdürüyordu yaşamını; eyalette eşi görülmemiş bir saygınlık kazanmıştı. Sabahları ilk horozlar öterken kalkıyor, o saatte gizli ilaçlarını almaya başlıyordu: gönül gücünü yükseltmek için potasyum bromür, yağmurlu havalarda kemiklerinin sızlamasına karşı salisilatlar, baş dönmelerine karşı çavdar mahmuzu damlası, iyi uyumak için de beladon. Saat başı, gizli gizli, bir şey alıyordu, çünkü uzun hekimlik ve öğretmenlik yaşamı boyunca yaşlılığa karşı geçici önlemler için reçete yazmaya her zaman karşı olmuştu: Başkalarının acılarına katlanmak, kendi acılarına katlanmaktan daha kolay geliyordu ona. Bunca karışık ilaç almaktan duyduğu korkuyu yenmek için cebinde her zaman kâfurulu bir sargı bezi bulunduruyor, kimse görmeden derin derin içine çekiyordu. Ölümünün eşiğine dek, pazartesinden cumartesine her gün saat tam sekizde çalışma odasında bir saat oturup Tıp Okulu'nda verdiği genel klinik dersini hazırlıyordu. Aynı zamanda iyi bir okuyucuydu; Paris'teki kitapçısının postayla gönderdiği, ya da, İspanyol dili yazınını Fransız yazını gibi dikkatle izlememesine karşın, kentteki kitapçının onun gibi Barcelona'dan ısmarladığı yeni yazınsal yapıtları okuyordu. Bu kitapları hiçbir zaman sabahları değil, öğle uykusundan sonra bir saat ya da geceleri uyumadan önce okuyordu. Çalışmasını bitirince, banyoda, açık pencerenin önünde, temiz havanın geldiği yön o yön olduğundan, hep horozların öttüğü yöne doğru soluk alarak, on beş dakika soluk alma alıştırmaları yapıyordu. Sonra yıkanıyor, sakalını düzeltiyor, gerçek bir kolonyayla, Farina Gegenüber kolonyasıyla bol

bol ıslatıp yatıştırıyor, beyaz keten takımlarını, yeleğini, yumuşak şapkasını, keçi derisinden potinlerini giyiyordu. Sekseninde de, kolera salgınından az sonra Paris'ten döndüğü zamanki rahat davranışlarını, canlılığını sürdürüyordu; düzgün taranmış, ortadan ayrılmış saçları, madensi renginin dışında, tıpkı gençliğindeki gibiydi. Kahvaltısını evde ediyor, ama kendine özgü bir perhiz uyguluyordu: midesinin sağlığı için pelinotu çiçeklerini kaynatarak suyunu içiyor, yürek daralmalarını önlemek için, bir baş sarımsağın dişlerini soyarak, evde yapılmış bir somun ekmekle birlikte, özenle çiğneyip birer birer yiyordu. Dersten sonra, kentle ilgili girişimleri, Katolik milisler, sanatsal ya da toplumsal buluşlarıyla ilgili bir uğraşı olurdu çok kez.

Öğle yemeklerini hemen hemen her zaman evde yer, avluya bakan terasta oturup düşler içinde, mango yaprakları altında hizmetçilerin şarkılarını, sokak satıcılarının çığırtılarını, öğle sonu sıcağında kumsaldan yükselip evin çevresinde çürümeye yazgılı bir melek gibi kanat çırpan yağlı motor gürültülerini işiterek on dakika kestirirdi. Sonra bir saat yeni kitapları, özellikle romanlarla tarihsel incelemeleri okur, yıllardır çevrenin eğlencesi olan evcil papağana Fransızca ve şarkı dersleri verirdi. Saat dörtte, koca bir sürahi buzlu limonata içtikten sonra, hastalarını ziyarete giderdi. Yaşına karşın, hastalarını muayenehanede kabul etmemekte direniyor, kentin her yerine yaya gidilebilecek denli barış içinde olduğu zamanlardan beri hep yaptığı gibi, onlara evlerinde bakmayı sürdürüyordu.

İlk kez Avrupa'dan döndüğünden beri, iki doru atın çektiği, aileye ait bir kupa arabasıyla dolaşıyordu; bu araba artık işe yaramaz olunca da, tek atlı bir faytonla değiştirdi onu; at arabaları dünyadan kalkmaya başlayıp kentte kalanların yalnızca turist gezdirmeye, bir de cenazelere çelenk taşımaya yaradıkları zaman da, modaya karşı belli bir küçümsemeyle, onu kullanmayı sürdürdü. Emekliliğe yanaşmasa da, onu yalnızca umutsuz hastalara bakmak için çağırdıklarının farkındaydı, ama bunun da bir çeşit uzmanlık olduğunu düşünüyordu. Bir hastanın nesi olduğunu görünüşünden anlayabiliyor, beratlı ilaçlara güvensizliği her seferinde biraz daha artıyor, cerrahinin yaygınlaştığını dehşetle görüyordu. "Bisturi, tıbbın başarısızlığının en güçlü kanıtıdır," diyordu. Dar bir ölçütle, tüm

ilaçların zehir olduğuna, besinlerin yüzde yetmişinin ölümü çabuklaştırdığına inanıyordu. "Ne olursa olsun," diyordu sınıfta, "bilinen çok az ilaç vardır, onları da yalnızca birkaç hekim bilir." Öğrencilerin gençlik coşkularından esinlenerek, kendisinin yazgıcı hümanizma diye tanımladığı bir tutumu benimsemeye vardırmıştı işi: "Kim olursa olsun, herkes kendi ölümünün sahibidir; o an gelip çattığında yapabileceğimiz tek şey, insanların korkusuz ve acısız ölmelerini sağlamaktır." Ama, yerel tıp folklorunun bir parçasını oluşturan bu aşırı düşüncelere karşın, eski öğrencileri, kendilerini kabul ettirmiş uzman hekimler bile olsalar, ona danışmayı sürdürüyorlardı; çünkü onun, o dönemde dendiği gibi, klinik gözü olduğunu teslim ediyorlardı. Sonuç olarak, değerli ve kendine özgü bir hekim olmuştu her zaman; müşterileri de, Virreyes Mahallesi'ndeki soylu evlerinde yoğunlaşmışlardı.

Günleri öylesine düzenliydi ki, akşam hastalarını dolaştığı sırada, eşi, ivedi bir durum ortaya çıktığında ona nereye haber göndereceğini bilirdi. Gençliğinde, akşamları eve dönmeden önce Cafe de la Parroquia'ya uğrardı. Satrancı, kayınbabasının iş ortakları ve bazı Karayipli göçmenlerle oynaya oynaya ilerletmişti. Ama yüzyılın başlarından bu yana Cafe de la Parroquia'ya gitmez olmuş, Sosyal Kulübün düzenlediği ulusal satranç turnuvalarını örgütlemekle uğraşmıştı. Jeremiah de Saint-Amour bu dönemde çıkagelmişti kente; daha o zaman koltuk değnekleriyle ve çocuk fotoğrafçısı dükkânı olmaksızın. Aradan daha üç ay geçmeden de, satranç tahtası üstünde piyon sürmeyi bilen herkes tanımıştı onu; kimse onu yenmeyi başaramamıştı çünkü. Satrancın baş edilmez bir tutkuya dönüştüğü ve onu doyuracak pek az rakibin kaldığı bir sırada Doktor Juvenal Urbino için onunla karşılaşmak bir mucize olmuştu.

Onun sayesinde, Jeremiah de Saint-Amour aramızda neyse o olabilmişti. Doktor Urbino, onun kim olduğunu, ne yaptığını, hangi onursuz savaşta sakatlanıp bezginleştiğini araştırmak zahmetine bile katlanmaksızın, kayıtsız şartsız koruyucusu olmuş, her şeyde arka çıkmıştı ona. Son olarak, fotoğraf atölyesi açmak için ödünç para vermişti ona; Jeremiah de Saint-Amour, magnezyum lambasının parıltısından ürken ilk çocuğun resmini çektiği andan başlayarak, büyük bir titizlikle kuruşu kuruşuna ödemişti borcunu.

Her şey satranç yüzünden olmuştu. Önceleri, akşam saat yedide, yemekten sonra oynuyorlardı; rakibinin apaçık üstünlüğünden ötürü hekime haklı olarak ayantaj veriliyordu, ama ikisi de eşit duruma gelinceye değin her seferinde azalıyordu bu avantajlar. Daha sonra, Don Galileo Daconte ilk açık hava sinemasını açınca, Jeremiah de Saint-Amour en şaşmaz müşterilerinden biri oldu; satranç partileri de, yabancı filmlerin ilk gösterimlerinden arta kalan gecelerle sınırlandı. Böylece öylesine dost oldular ki, hekim sinemaya onunla birlikte gider oldu, ama karısı hiç gelmiyordu onunla; biraz güç tartışmaları gizleyecek sabrı olmadığından, biraz da, salt sezgiye dayanarak, Jeremiah de Saint-Amour ona hiç kimseyle dost olamazmış gibi göründüğünden.

Pazarları Doktor Urbino için farklı bir gündü. Katedralde büyük ayine katılıyor, sonra eve dönüp avluya bakan terasta dinleniyor, kitap okuyordu. Tanrı'nın gününde, çok seyrek, ancak çok ivedi durumlarda hasta bakmak için evden çıkıyor, yıllardır, çok zorunlu olmadıkça sosyal yükümlülükler de kabul etmiyordu. O Yedinci Pazar günü, olağanüstü bir rastlantıyla, az rastlanır iki olay bir araya gelmişti: bir dostunun ölümü ve seçkin bir öğrencisinin gümüş yılı. Bununla birlikte, Jeremiah de Saint-Amour'un ölüm raporunu yazdıktan sonra, önceden tasarladığı gibi doğruca eve gidecek yerde, kendini meraka kaptırdı.

Arabaya biner binmez, ölünün mektubuna çabucak bir göz attı, sonra arabacıya kendisini eski köle mahallesinde karışık bir adrese götürmesini buyurdu. Bu karar alışkanlıklarına öylesine aykırıydı ki, arabacı, bir yanlışlık olmadığından emin olmak istedi. Yanlışlık yoktu: Adres doğruydu; kim yazmışsa adresi çok iyi bildiğine kuşku yoktu. Doktor Urbino ilk sayfaya döndü, üzücü açıklamalar seline bir kez daha kapıldı; umarsız bir kimsenin sayıklamaları olduğuna kendini inandırmış olmasaydı, bu açıklamalar o yaşta bile yaşamını değiştirebilirdi.

Hava erkenden bozmaya başlamıştı; bulutlu ve serindi ama öğleden önce yağmur yağma tehlikesi yoktu. Arabacı kestirme bir yol bulabilmek için, sömürge kentinin taş döşeli engebeli yollarına dalıp çıkıyor, at kalabalığın ve Yedinci Pazar yortusu ayininden dönen dindar toplulukların kargaşasından ürkmesin diye sık sık durmak

zorunda kalıyordu. Sokaklarda kâğıttan çelenkler, müzik, çiçekler, balkonlardan şenliği seyreden renk renk şemsiyeli, muslin giysili kızlar vardı. Afrika palmiyeleriyle yeni sokak lambalarının karpuzları arasından Kurtarıcı'nın[1] yontusunun belli belirsiz seçilebildiği Katedral Meydanı'nda ayin çıkışı bir otomobil tıkanıklığına yol açmıştı; saygın ve gürültülü Cafe de la Parroquia'da oturacak tek bir yer bile yoktu. Tek atlı araba, Doktor Urbino'nunkiydi; kentte tek tük kalmış öteki atlı arabalardan, parlaklığı hiç bozulmayan verniklenmiş körüğü, güherçileden aşınmasın diye bronzdan yapılmış maden kısımları, Viyana Operasının gala gecelerindeki gibi kırmızıya boyanmış, kabaraları altın yaldızlı tekerlekleri ve tekerlek çubuklarıyla ayrılıyordu. Dahası, en kibar aileler, arabacılarının temiz bir gömlek giymesiyle yetinirlerken, o kendi arabacısının solgun kadife üniformayla sirkteki hayvan eğiticileri gibi silindir şapka giymesini istiyordu; bu, çağdışı olmanın ötesinde, Karayiplerin en sıcak günlerinde bir acımasızlık olarak görülüyordu. Kente duyduğu manyaklığa varan sevgiye ve onu herkesten daha iyi tanımasına karşın, Doktor Juvenal Urbino'nun, pazar günkü gibi bir nedenle, köle mahallesinin şamatası arasına hiç duraksamadan atıldığı çok seyrek olmuştu. Arabacı adresi bulmak için sokaklarda dönüp durmak, birkaç kez birilerine sormak zorunda kaldı. Doktor Urbino bataklıkların ağır kokusunu, uğursuz sessizliğini, nice uykusuz tan sökümünde, avludaki yaseminlerin hoş kokusuna karışarak yatak odasına dek yükselen, yaşamıyla hiç ilgisi olmayan dünkü bir rüzgâr gibi geçtiğini duyumsadığı boğucu kokusunu yakından tanıyordu. Ama araba, akbabaların kabaran denizin sürüklediği mezbaha artıkları için birbiriyle boğuştukları sokakların çamuru içinde sarsılmaya başlayınca, çok kez sıla özlemiyle yüceltilen o iğrenç koku dayanılmaz bir gerçekliğe dönüştü. Genel Valilik kentinin taş evlerinden farklı olarak, burada evler rengini yitirmiş ahşaptan yapılma ve çinko damlıydı; çoğu, İspanyollardan miras kalan açıkta akan pis suların taşarak içeri girmemesi için kazıklar üstüne oturtulmuştu. Her şeyin acınası, bırakılmış bir görünümü vardı, ama pislik içindeki tavernalardan, ne Tanrı'ya, ne de Yedinci Pazar yortusunun kurallarına aldıran yoksulların cümbüşlü müziğinin patırtısı yükseliyordu. Sonunda adresi bulduklarında, arabanın arkasına, arabacının tiyatro kostümlerini andıran kılığını alaya alan

bir sürü çıplak yumurcak takılmıştı; arabacı kamçısıyla onları kovalamak zorunda kalıyordu. Kendini özel bir ziyarete hazırlamış olan Doktor Urbino, yaşının saflığından daha tehlikeli bir saflık olamayacağını çok geç anladı.

Dışarıdan bakıldığında, üstünde numarası olmayan evin, dantel perdeli pencereleri, eski bir kiliseden sökülmüş kapısından başka onu daha az mutlu evlerden ayıracak hiçbir özelliği yoktu. Arabacı kapının tokmağını vurdu ve ancak adresin doğru olduğunu anladıktan sonra, Doktor'un arabadan inmesine yardım etti. Kapı gürültüsüzce açıldı; içerisinin alacakaranlığında, tepeden tırnağa karalara bürünmüş, bir kulağının arkasına kırmızı bir gül takılmış olgun bir kadın belirdi. Yaşına karşın, ki en az kırkında olmalıydı, altın pırıltılı acımasız gözleri, demirden bir miğferi andıran kabarık kıvırcık saçlarıyla, yüksekten bakan bir zenci-beyaz kırmasıydı. Doktor Urbino, fotoğrafçının atölyesindeki satranç partilerinin sisleri arasında daha önce birkaç kez görmüş olmasına, birkaç kez de sıtma nöbetine karşı bir-iki kutu kinin reçetesi yazmış olmasına karşın, tanımadı onu. Elini uzattı; kadın, el sıkışmaktan çok, içeri girmesine yardım etmek için onun elini elleri arasına aldı. Salonda, bir ormanın havası ve görünmez mırıltısı vardı; hepsi de yerli yerine konmuş eşyalar, güzel nesnelerle doluydu. Doktor Urbino, geçen yüzyılın bir güz pazartesinde, Paris'te, Rue Monmartre 26 numaradaki bir antikacı dükkânını, içinde hiçbir burukluk duymaksızın anımsadı. Kadın karşısına oturdu, anlaşılması güç bir İspanyolca'yla konuşmaya başladı.

"Burası sizin eviniz, Doktor," dedi. "Sizi bu kadar çabuk beklemiyordum."

Doktor Urbino kendini suçlanmış gibi hissetti. Bütün yüreğiyle baktı ona, tepeden tırnağa yas içinde oluşuna, soylu kederine baktı ve ziyaretinin yararsız olduğunu anladı; çünkü, Jeremiah de Saint-Amour'un ölümünden sonra eline geçen mektubunda yazılı, gerekçesi açıklanmış her şeyi kendisinden çok daha iyi biliyordu. Gerçekten de öyleydi. Ölümünden birkaç saat öncesine değin onunla birlikteydi; tıpkı, devlet sırlarının bile herkesin ağzında olduğu o uyuşuk eyalet başkentinde hiç kimse bilmeksizin, aşka çok benzeyen bir bağlılık ve yumuşak bir sevecenlikle neredeyse yirmi yıl onunla

birlikte olduğu gibi. Kadının doğduğu, Jeremiah de Saint-Amour'un ilk kaçakçılık yıllarını geçirdiği Port-au-Prince'te, bir serseriler barınağında tanışmışlar, bir yıl sonra kadın, kısa bir ziyaret için buraya dek gelmişti ardından; oysa, aralarında kararlaştırmış olmasalar bile, buraya bütün bütün kalmak için geldiğini ikisi de biliyordu. Haftada bir gelip atölyeyi temizliyor, derleyip topluyordu, ama en kötü düşünceli komşular bile görünüşle gerçeği birbirine karıştırmıyorlardı, çünkü herkes gibi onlar da, Jeremiah de Saint-Amour'un sakatlığının yalnızca yürümekle ilgili olmadığını sanıyorlardı. Doktor Urbino'nun kendisi de geçerli tıbbi nedenlerden ötürü aynı şeyi düşünüyordu; mektupta kendisi yazmasaydı, hayatında bir kadın olduğuna dünyada inanmazdı. Ne olursa olsun, Doktor Urbino, içine kapanmış bir toplumun önyargılarının dışında kalan iki özgür ve geçmişi olmayan insanın, yasak bir aşkın tehlikesini göze almalarını anlamakta güçlük çekiyordu. "O böyle istiyordu," diye açıkladı kadın.

Öte yandan, hiçbir zaman bütünüyle kendisinin olmayan bir erkekle paylaştığı, birkaç kez ani mutluluk patlamaları yaşadıkları bu gizlilik, istenmeyen bir durum gibi görünmemişti ona. Tersine, yaşam ona bunun örnek bir durum olabileceğini kanıtlamıştı. Bir akşam önce, İtalyan göçmen Don Galileo Daconte, 17. yüzyıldan kalma bir manastırın yıkıntıları üstünde bir açık hava sineması açtığından beri ayda en az iki kez yaptıkları gibi, ayrı ayrı sinemaya gitmişler, birbirlerinden uzakta oturmuşlardı. Geçen yıl moda olan, Doktor Urbino'nun da savaşın vahşetinden ötürü yüreği burkularak okumuş olduğu bir kitaba dayalı bir film görmüşlerdi: *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*. Sonra gene atölyede buluşmuşlardı; dalgın, üzgün görünmüştü ona Jeremiah de Saint-Amour; belki de çamurlar içindeki ölümcül yaralı sahnelerinden ötürü, diye düşünmüştü. Onu oyalamak için satranç oynamayı önermiş, gönlü hoş olsun diye kabul etmişti o da. Ama dalgın oynuyordu, beyaz taşlarla kuşkusuz; sonunda, dört hamlede yenileceğini kendisinden önce anlamış, onursuzca bırakmıştı oyunu. Doktor Urbino, o zaman, son satranç partisinde Jeremiah de Saint-Amour'un rakibinin, daha önce sandığı gibi general Jeronimo Argote değil, o olduğunu anladı.

"Ustaca bir oyundu!" diye mırıldandı, şaşmış.

Kadın, bu onurun kendisine değil ölümün sisleri arasında çoktan yolunu yitirmiş, taşları isteksizce oynatan Jeremiah de Saint-Amour'a ait olduğunu belirtti ısrarla. Satranç partisi yarıda kalınca, saat on biri çeyrek geçeye doğru -halk balosunun müziği susmuştu çünkü- ondan kendisini yalnız bırakmasını istemişti. Doktor Juvenal Urbino'ya bir mektup yazmak istiyordu; yalnızca tanıdığı en saygıdeğer insan değil, aralarındaki tek yakınlık, bir bilim olarak değil, bir mantık söyleşisi olarak satranç tutkusu olmasına karşın, candan dostuydu onun; böyle demek hoşuna gidiyordu. O zaman, Jeremiah de Saint-Amour'un çektiği işkencenin sonuna geldiğini, mektubu yazmak için gerekli olanın dışında yaşam süresi kalmadığını anlamıştı. Doktor inanamadı buna.

"Demek biliyordunuz!" diye bağırdı.

Yalnız bilmekle kalmıyordu, diye doğruladı kadın, mutluluğu bulması için ona nasıl yardım etmişse, işkenceden kurtulması için de aynı aşkla yardım etmişti. Son on bir ayı böyle geçmişti çünkü: acımasız bir işkence!

"Haber vermeliydiniz," dedi Doktor.

"Ona bunu yapamazdım," dedi kadın, incinmiş, "onu çok seviyordum."

Her şeyi öğrendiğine inanan Doktor Urbino, böyle bir şeyin, üstelik böylesine yalın bir biçimde dile getirildiğini hiç işitmemişti. O andaki haliyle belleğine kazımak için beş duyusuyla baktı ona: Kara giysisi içinde, solgun, zehirli yılan gözleri, kulağının arkasına sokulu gülle bir ırmak putunu andırıyordu. Çok eskiden, Haiti'nin ıssız bir kumsalında seviştikten sonra, yan yana, çıplak uzandıklarında, "Ben hiç yaşlanmayacağım," diye içini çekmişti Jeremiah de Saint-Amour ansızın. Bunu, zamanın yıpratmasına karşı yiğitçe bir savaş önerisi gibi yorumlamış, ama o daha açık konuşmuştu: Altmış yaşma gelince yaşamına son vermeye kesin kararlıydı.

O yılın 23 Ocağında altmışını doldurmuş, o zaman, son sınır olarak kentin Kutsal Ruh'a adanmış en büyük şenliği olan Yedinci Pazar yortusunun arifesini saptamıştı. Bir önceki gecenin, önceden bilmediği hiçbir ayrıntısı yoktu; sık sık bundan söz ediyorlar, ne kendisinin, ne de onun durduramadıkları günlerin karşı durulmaz bir

sel gibi akışına birlikte dayanıyorlardı. Jeremiah de Saint-Amour, hiçbir anlamı olmayan bir tutkuyla seviyordu yaşamı; denizi ve aşkı seviyordu, köpeğini ve onu seviyordu ve gün yaklaştıkça, ölümü kendi kararlaştırdığı bir şey değilmiş de, amansız bir yazgıymış gibi umarsızlığa yenik düşüyordu.

"Dün gece onu yalnız bırakıp gittiğimde, artık bu dünyadan biri değildi," dedi.

Köpeği alıp götürmek istemiş, ama Jeremiah de Saint-Amour, koltuk değneklerinin yanında uyuklayan köpeğe dalgın dalgın bakmış, parmaklarının ucuyla okşamıştı onu. "Üzgünüm," demişti, "Bay Woodrow Wilson benimle geliyor." Kendisi mektubu yazarken, onu açılır-kapanır yatağın ayağına bağlamasını istemiş, ama o, kaçıp kurtulabilsin diye yapmacık bir düğüm atmıştı. Ona karşı dürüst olmayan tek davranışı buydu; ama köpeğin yaşlı gözlerinde sevdiğini anımsama isteği haklı çıkarıyordu bu davranışını. Doktor Urbino onun sözünü keserek köpeğin kurtulmadığını söyledi. "Öyleyse, istemediği için kurtulmamıştır," dedi. Buna sevindi, çünkü önceki akşam yazmaya başladığı mektuptan başını kaldırıp bunu ondan istediği zaman ona son kez baktığı gibi anımsamayı yeğliyordu ölü sevgilisini.

"Bir gülle anımsa beni," demişti ona.

Gece yarısından az sonra evine dönmüştü. Giyimli yatağa uzanıp sigaraları uç uca yakarak içmiş, uzun ve çetin olduğunu bildiği mektubu yazması için vakit bırakmıştı ona. Saat üçten az önce, köpekler ulumaya başladıklarında kahve yapmak için ocağa su koymuş, yas giysisini giymiş, sonra bahçeden sabahın ilk gülünü koparmıştı. Doktor Urbino, bir süredir, bu ıslah olmaz kadının anısını kolay kolay belleğinden silemeyeceğinin farkındaydı, nedenini de bildiğini sanıyordu: Ancak ilkelerden yoksun bir insan acıya karşı böylesine saygılı olabilirdi.

Ziyaretinin sonuna değin bunun başka kanıtlarını ortaya koydu. Doktor Urbino mektubun bir paragrafından tersini anladığını sansa da, sevgilisine söz verdiği gibi, cenazeye gitmeyecekti; ardından gözyaşı dökmeyecek, ömrünün geri kalan yıllarını, içini bir kurt gibi kemiren anıların ateşinde için için yanarak heba etmeyecekti; yerli

dulların çok kez yaptıkları gibi, dört duvar arasına diri diri gömülüp kefen biçmeyecekti kendine. Mektupta açıklandığı gibi, o andan itibaren içindeki tüm eşyalarla birlikte artık kendisinin olan Jeremiah de Saint-Amour'un evini satmayı düşünüyordu; içinde bir zamanlar mutlu olduğu yoksulların bu ölüm kapanında, ağlayıp sızlamadan, eskisi gibi yaşamayı sürdürecekti.

Doktor Juvenal Urbino eve dönerken, bu tümce kafasına saplandı: "Yoksulların bu ölüm kapanı." Bu niteleme boşuna değildi. Çünkü kent, onun kendi, zamanın kıyısında hiç değişmeden varlığını sürdürüyordu: içinde çiçeklerin paslandığı, tuzun bozulduğu, solmuş defnelerle kokuşmuş bataklıklar arasında usul usul yaşlanmaktan başka, dört yüzyıldır hiçbir şeyin olmadığı, gece ürkülerine, ergenliğin yalnız nazlarına karşı duyarlıksız bir kent. Kışın ansızın boşanan yıkıcı sağanaklar helaları taşırıyor, sokakları iç bulandırıcı bir çamura dönüştürüyordu. Yazın, evlerin damlarını söken, çocukları havaya uçuran deli rüzgârların kaldırdığı görünmez, kor gibi yakıcı bir toz, imgelemin en kuytu köşelerine bile doluyordu. Cumartesileri melez yoksulları alayı, evcil hayvanları, kap kaçaklarıyla, şamata içinde mukavva ve tenekeden yapılmış kulübelerinden çıkıyorlar, sevinç çığlıklarıyla sömürge kentinin taşlı kumsalına yollanıyorlardı. En yaşlılarından bazıları birkaç yıl öncesine değin kızgın demirle göğüslerine basılmış, krallığın köle damgasını taşıyorlardı. Hafta sonlarında çılgınca dans ediyorlar, evde imbikten çekilmiş içkilerle zil zurna sarhoş oluyorlar, çalılıklar arasında uluorta sevişiyorlar, pazar gece yarısı da, herkesin birbirine girdiği kanlı kavgalarla fandangolarını darmadağın ediyorlardı. Haftanın geri kalan günlerinde, satılabilecek ve satın alınabilecek ne varsa doldurdukları işportalarıyla, eski mahalle aralarına ve ara sokaklara sızan, ölü kente kızarmış balık kokan bir insan panayırı coşkunluğu, yeni bir yaşam esinleyen aynı taşkın kalabalıktı bu.

İspanyol egemenliğinden bağımsızlık, daha sonra köleliğin kaldırılması, Doktor Juvenal Urbino'nun içinde doğup büyüdüğü saygın yozlaşma sürecini hızlandırmıştı. Bir zamanların soylu aileleri, boşaltılmış kalelerinde sessizliğe gömülmüşlerdi. Savaş baskınlarıyla korsan çıkarmalarında öylesine etkin olmuş taş döşeli sokaklarda balkonlardan ayrıkotları fışkırıyor, daha bakımlı konakların bile kireç

duvarlarını çatlatıyorlardı; öğleden sonra saat ikide tek yaşam belirtisi, öğle uykusunun yarı karanlığındaki baygın piyano alıştırmalarıydı. İçeride, yatak odalarının günlük kokusuyla doyurulmuş serinliğinde, kadınlar güneşten, iğrenç bir bulaşıcı hastalıktan kaçar gibi kaçıyorlar, gündoğuşu ayininde bile yüzlerini dantel bir örtüyle örtüyorlardı. Sevişmeleri ağır ve zör, sık sık uğursuz önsezilerle tedirgindi; yaşam bitip tükenmez gibi görünüyordu onlara. Hava kararırken, o ağır günden geceye geçiş ânında, bataklıktan, bir etobur sivrisinek bulutu yükseliyor, belli belirsiz bir insan dışkısı kokusu, sıcak ve hüzünlü, ruhun derinliklerinde ölümün kesinliği duygusunu kıpırdatıyordu.

Doktor Juvenal Urbino'nun, Paris'e özgü melankoli anlarında hep yücelttiği sömürge kentinin yaşamı da bir bellek yanılgısından başka bir şey değildi. On sekizinci yüzyılda, her şeyden önce iki Amerika'nın en büyük Afrikalı köle pazarı olmanın onursuz ayrıcalığından ötürü Karayiplerin en zengin ticaretine sahipti. Bundan başka kent, yüzyıllardan beri süregelen ince yağmurların gerçeklik duygusunu altüst ettiği uzak ve buz gibi soğuk başkent yerine, buradan, dünyanın okyanusuna karşı yönetmeyi yeğ tutan Yeni Granada genel valilerinin alışılmış barınağıydı. Yılda birkaç kez, Potosi'nin, Quito'nun, Veracruz'un ürünleriyle yüklü kalyonlardan oluşan filolar körfeze yığılıyorlar, kent o dönemde parlak yıllarını yaşıyordu. 8 Haziran 1708 Cuma günü, öğleden sonra saat dörtte, o zamanın parasıyla yarım milyar peso değerinde taşlar, değerli madenlerle yüklü San José kalyonu, Cadiz'e doğru demir aldıktan hemen sonra, limanın ağzından bir İngiliz filosu tarafından batırılmış, aradan iki yüzyılı aşkın bir süre geçmesine karşın henüz kurtarılamamıştı. Kaptanın cesedinin kumanda yerinin yanında yüzdüğü, mercanların dibinde yatan bu servet, anılara boğulmuş kentin amblemi olarak tarihçilerce sık sık anımsatılmıştı.

Körfezin öte yanında, meskenlerin bulunduğu La Manga kesiminde, Doktor Juvenal Urbino'nun evi, başka bir çağa aitti. Büyük, serin ve tek katlıydı; miyazına golüyle körfezdeki batık gemilerin enkazına bakan dorik sütunlu, revaklı bir terası vardı. Zemin, giriş kapısından mutfağa dek, satranç tahtası gibi siyah-beyaz taşlarla döşeliydi; bu yüzyılın başında yeni zenginler mahallesini kuran Katalonyalı

ustaların ortak zaafı olduğu anımsanmaksızın, Doktor Urbino'nun büyük tutkusuna yoruluyordu. Salon geniş, evin tümü gibi çok yüksek tavanlıydı, sokağa bakan boydan boya altı penceresi vardı; yemek salonundan, sarmaşıcı dallar, salkımlar ve bronz bir ormanda kır tanrılarının flütüyle baştan çıkmış genç kızların süslediği kocaman camlı bir kapıyla ayrılıyordu. Girişteki eşyaların tümü, canlı bir nöbetçiyi andıran duvar saatine varıncaya dek on dokuzuncu yüzyıl sonlarından kalma gerçek İngiliz'di; avizeler damla kristalden yapılmıştı; her yanda Sevr vazolarıyla çiçek saksıları, kaymaktaşından put heykelcikleri vardı. Ama bu Avrupalı uyum evin geri kalanında sona eriyor, bu bölümlerde sorgun ağacından koltuklar, Viyana stilinde salıncaklı sandalyeler, yerli işçilik ürünü deri tabureler birbirine karışıyordu. Yatak odalarında, yataklardan başka, üstlerine ipek iplikle gotik harflerle sahibinin adı işlenmiş, kenarları renkli püsküllü, görkemli San Jacinto hamakları vardı. Yemek odasının yanında, başlangıçta gala geceleri için düşünülmüş olan, kente ünlü yorumcular geldiğinde konser verilen küçük bir müzik salonu vardı. Ortamın sessizliğini artırmak için, taş döşemeler Uluslararası Paris Sergisi'nden alınmış Türk haklarıyla kaplanmıştı; iyi düzenlenmiş plak rafının yanında son model bir gramofon vardı; bir köşede bir Manila şalıyla örtülü, Doktor Urbino'nun yıllardır elini sürmediği bir piyano duruyordu. Evin her yanında, ayakları yere sağlam basan bir kadının sağduyusu ve özeni seziliyordu.

Bununla birlikte, Doktor Urbino'nun yaşlılık gelip çatmadan önce tapınağı olan kitaplığın titiz ciddiliği evin başka hiçbir yerinde görülmüyordu. Orada, babasından kalma ceviz yazı masasının ve kapitone deri koltuklarının çevresindeki duvarları, hatta pencereleri bile camekânlı kitap dolaplarıyla kaplatmış, koyun derisinden birörnek ciltli, sırtlarında yaldızlı harflerle adının başharfleri yazılı üç bin kitabı neredeyse delice bir düzenle yerleştirilmişti. Limanın hayhuyunun ve pis kokularının insafına kalmış olan öteki odaların tersine, kitaplıkta her zaman bir manastırın gizliliği ve kokusu vardı. Karayipler'in, gerçekte var olmayan serinliğin içeri girmesi için kapı ve pencerelerin açılmasını öngören boşinanıyla doğup yetiştirilmiş olan Doktor Urbino'yla karısı, önceleri kapalı kalmaktan yüreklerinin daraldığını hissetmişlerdi. Ama sonunda Romalıların sıcağa karşı uyguladıkları yöntemin yararına inandılar: ağustosun

bunaltıcılığında, sokakların yakıcı havası içeri girmesin diye evleri kapalı tutmak, gece rüzgârlarına karşı da ardına dek açmak. Doktor Urbino'nun evi o zamandan beri La Manga'nın amansız güneşinde, en serin ev olagelmişti; yatak odalarının loşluğunda öğle uykusuna yatmanın, New Orleans'tan gelen ağır, kül rengi yük gemilerinin, yandan çarklı ırmak gemilerinin, günbatımında ışıkları yanmış, körfezin durgun pisliğini müzikten bir dümen suyuyla arıtarak geçişini seyretmenin tadına doyum olmazdı. Aralıktan marta değin kuzeyden esen alize rüzgârları damları uçurduğu, içeri süzülecek bir delik bulmak için aç kurtlar gibi evlerin çevresinde dönendiğinde de, Doktor Urbino'nun evi, evlerin en iyi korunanıydı. Bu temeller üstünde kurulmuş bir evliliğin mutlu olmaması için herhangi bir nedenin olabileceği kimsenin aklına gelmemişti.

Oysa, Doktor Urbino o sabah saat ondan önce, yalnızca Yedinci Pazar ayinini kaçırmasına yol açmakla kalmayıp, her şeyin çoktan tüketilmiş göründüğü bir yaşta onu değiştirip bambaşka bir insana dönüştürebilecek iki ziyaretten altüst olmuş eve döndüğünde hiç de mutlu değildi. Doktor Lacides Olivella'nın akşam yemeği vakti gelinceye dek biraz kestirmek istiyordu, ama hizmetçileri telaş içinde buldu: Kanatlarını kırpmak için kafesten çıkardıkları zaman uçup mango ağacının en yüksek dalma konmuş olan papağanı yakalamaya çalışıyorlardı. Tüyleri yolunmuş, kaçık bir papağandı bu: Konuşması istendiğinde konuşmuyor, en olmayacak durumlarda konuşuyordu ancak; o zaman da, insanlarda pek de sık rastlanmayan bir açıklık ve mantıkla yapıyordu bunu. Doktor Urbino'nun kendisi eğitmişti onu; bu da, ailede hiç kimsenin, çocukların bile küçükken hiçbir zaman sahip olmadıkları bir ayrıcalık sağlamıştı ona.

Yirmi yılı aşkın bir süredir evdeydi; kimse de daha önce kaç yıl yaşamış olduğunu bilmiyordu. Her gün, öğle uykusunun ardından, Doktor Urbino, evin en serin yeri olan, avluya bakan terasta onunla birlikte oturuyordu; öğretme tutkusunun en çetin yollarına başvurmuştu; öyle ki papağan, tıpkı bir akademisyen gibi konuşmayı öğrenmişti. Sonra, erdemlilikten kaynaklanan bir kötülükle, ona, Latince ayine eşlik etmeyi, Matta İncilin'den seçilmiş bazı parçaları öğretmiş, dört aritmetik işlemini boş yere kafasına sokmaya

çalışmıştı. Son Avrupa yolculuklarından birinden dönerken, ilk borulu gramofonla, günün modası birçok plak, bu arada sevdiği klasik bestecilerin plaklarını getirmişti. Geçen yüzyılda Fransa'da en sevilen Yvette Gilbert ve Aristide Bruant’ın şarkılarını, ezberlesin diye, günlerce, bazen aylarca dinletmişti papağana. Şarkıları, Yvette Gilbert'inse, kadın sesiyle, Aristide Bruant'ınsa, tenor sesiyle söylüyor, sonra da, hizmetçilerin onun Fransızca şarkı söylediğini işittikleri zaman koyverdikleri kahkahaların ustaca bir yansısı olan şirretçe kahkahalar atıyordu. Ünü öylesine uzaklara yayılmıştı ki, zaman zaman ırmak gemileriyle iç bölgelerden gelen bazı seçkin ziyaretçiler onu görmek için izin istiyorlardı; bir seferinde New Orleans'tan gelen muz gemileriyle oradan geçen birçok ingiliz turistlerinin bazıları, fiyatı ne olursa olsun, onu satın almak istemişlerdi. Ama papağanın ününün doruğuna ulaştığı gün, Cumhurbaşkanı Mario Fidel Suarez'in kabinesinin bütün bakanlarıyla tam takım, ününün gerçek olup olmadığını anlamak için Doktor Urbino'nun evine geldikleri gündü. Öğleden sonra saat üçe doğru, akkor haline gelmiş ağustos göğü altında, üç günlük resmî gezi boyunca çıkarmadıkları silindir şapkaları, yünlü kumaştan redingotları içinde bunalmış, geldiler; geldikleri gibi de merak içinde geri dönmek zorunda kaldılar; çünkü papağan, umutsuz iki saat boyunca, tüm yalvarıp yakarmalara, tehditlere, karısının akıllıca öğütlerine karşın bu korkulu ziyaret konusunda direnmiş olan Doktor Urbino'nun herkesin içinde düştüğü utanca karşın, tek bir sözcük bile söylememişti.

Papağanın bu tarihsel küstahlıktan sonra da ayrıcalıklarını sürdürmesi, kutsal dokunulmazlığının son kanıtı olmuştu. Başka hiçbir hayvanın eve girmesine izin verilmemişti; bütün bütün yitip gittiğine inanıldığından üç-dört yıl sonra mutfakta yeniden ortaya çıkan kaplumbağa dışında. Ama o canlı bir varlık değil, hiç kimsenin nereye gittiğini bilimsel olarak bilmediği madensel bir uğurluk sayılıyordu. Doktor Urbino hayvanlardan nefret ettiğini itirafa yanaşmıyor, karısından başka birçoklarını inandıran bin-bir çeşit bilimsel martavallar, felsefi bahanelerle gizlemeye çalışıyordu bunu. Hayvanları aşın derecede sevenlerin insanlara en büyük kötülükleri yapabileceklerini söylüyordu. Köpeklerin sadık değil, uşak ruhlu olduklarını, kedilerin fırsatçı ve hain, tavuskuşlarının ölüm muştucusu

olduklarını, kakatuların[2] can sıkıcı süslerden başka bir şey olmadıklarını, tavşanların açgözlülüğe kışkırttıklarını, maymunlarınkösnüllükbulaştırdıklarını, horozlarınsa lanetli olduklarını, çünkü İsa'nın üç kez yadsınmasına yardım ettiklerini söylüyordu.

Oysa, Fermina Daza, o sıralarda yetmiş iki yaşında ve bir zamanlardaki ceylan yürüyüşünü yitirmiş olan karısı, ekvator bölgesinde yetişen çiçeklere ve evcil hayvanlara tapıyordu; evliliklerinin ilk zamanlarında akıl almaz sayıda evcil hayvan beslemek için kocasıyla çiçeği burnundaki aşklarından yararlanmıştı. Başlangıçta Roma imparatorlarının adlarını taşıyan Dalmaçya cinsi üç köpeği vardı; Mesalina adlı bir dişinin lütfuna ermek uğruna birbirlerini parçalamışlardı; (dişi köpek Mesalina adını onurla taşıyordu, çünkü yavruların dokuzunu doğurmadan onuna gebe kalıyordu. Sonra sıra kedilere geldi: kartal bakışlı, firavun duruşlu Sina kedileri, şaşı gözlü Siyam kedileri, yatakların üstünden hayaletler gibi geçen, oynaşırken çıkardıkları seslerle geceleri altüst eden kırmızı gözlü saraylı İran kedileri. Birkaç yıl avludaki mango ağacına belinden zincirlenmiş, Amazon cinsi bir maymunu olmuştu; Başpiskopos Abdulio Rey'e şaşılası benzeyişinden, onunki gibi saf gözlerinden, anlamlı ellerinden ötürü belli bir acıma duygusu uyandırıyordu; ama Fermina Daza'nın onu azat etmesinin nedeni, bayanlarca onurlandırılmaktan hoşlanmak gibi kötü bir alışkanlığı olmasıydı daha çok.

Koridorlardaki kafeslerde çeşit çeşit Guatemala kuşları, önsezili balaban kuşları, kocaman sarı ayaklı bataklık balıkçılları, çiçekliklerdeki anturyumları[3] yemek için pencerelerden bakan genç bir geyik vardı. Son iç savaştan az önce, papanın olası bir ziyaretinden ilk kez söz edildiği sırada, Guatemala'dan bir cennetkuşu getirmişler, ama kuşun gelmesiyle ülkesine geri dönmesi bir olmuştu; çünkü Papalık ziyaretinin duyurusunun komplocu Liberalleri yıldırmak için hükümetin başvurduğu bir tertip olduğu anlaşılmıştı. Bir kez de, Curazao kaçakçı yelkenlilerinden, içinde altı kokulu karga bulunan bir tel kafes satın almışlardı. Fermina Daza'nın çocukluğunda baba evinde sahip olduğu, evlenince de sahip olmak istediklerinin aynıydı bu kargalar. Ama hiç kimse, evi ölümcül

kokulanyla dolduran sürekli kanat çırpışlarına katlanamadı. Dört metre uzunluğunda bir de boa yılanı getirmişlerdi; ona istediklerini yaptırıyorlar, korkunç soluğuyla yarasaları, semenderleri, yağmur aylarmda eve doluşan çeşit çeşit zararlı böcekleri korkutuyorlardı, ama, yılanın pusuya yatmış bir avcının soluklarını andıran solukları yatak odalarının karanlığını altüst ediyordu. O dönemde mesleki yükümlülükleri için öylesine aranan, toplumsal ve kültürel etkinliklerine alabildiğine dalmış olan Doktor Juvenal Urbino'ya, karısının, onca iğrenç yaratık arasında, Karayipler çevresinin yalnızca en güzel değil, aynı zamanda en mutlu kadını olduğunu varsaymak yetiyordu. Ama yağmurlu bir akşam, tüketici bir günün sonunda evde karşılaştığı bir felaket gerçekle yüz yüze getirdi onu. Salondan göz alabildiğine bir kan gölü üstünde yüzen bir ölü hayvanlar dizisi uzanıyordu. Ne yapacaklarını bilmeksizin sandalyelerin üstüne tırmanmış hizmetçiler, katliamın paniğinden hâlâ kurtaramamışlardı kendilerini.

Olan şuydu: Ansızın bir kuduz nöbetiyle çılgına dönen Alman mastılardan biri önüne çıkan bütün hayvanları parça parça etmiş, sonunda komşu evin bahçıvanı karşısına çıkma yürekliliğini göstererek bıçak darbeleriyle öldürmüştü onu. Kaç hayvanı ısırdığı ya da yeşil salyasıyla bulaştırdığı bilinmiyordu; bu nedenle Doktor Urbino sağ kalanların tümünün öldürülmesini, cesetlerin uzak bir tarlada yakılmasını buyurdu; Misericordia Hastanesi'nden de evin tepeden tırnağa dezenfekte edilmesi için yardım istedi. İçlerinde tek kurtulan uğur getiren kaplumbağa olmuştu; hiç kimse onun farkına varmamıştı çünkü.

Fermina Daza, eve ilişkin konularda ilk kez kocasına hak verdi, uzun süre hayvanlardan söz etmekten kaçmdı.

Linneo'nun Doğa Tarihînin çerçeveletip salonun duvarlarına astırdığı renkli resimleriyle avundu. Bir sabah erkenden hırsızlar banyonun penceresini kırıp beş kuşaktan beri kalıt yoluyla geçen gümüş takımları alıp götürmeselerdi, belki de bir daha evde hayvan görme umudunu yitirecekti. Doktor Urbino, pencerelerin halkalarına çifte kilit takmış, kapıları kol demirleriyle içeriden sağlamlaştırmış, değerli şeyleri kasaya saklamış, geç de olsa, savaştaki gibi tabancasını yastığın altına koyma alışkanlığını edinmişti. Ama bir

kurt köpeği alınmasına karşı çıkmıştı; aşılı da olsa aşısız da, bağlı da olsa çözük de, hırsızlar onu soyup soğana çevirseler bile.

"Bu eve, konuşmayı bilmeyen hiçbir yaratık" giremez," demişti. v

Bunu, bir kez daha bir köpek almakta direnen karısının kurnazlıklarına bir son vermek için söylemişti; bu acele genellemenin yaşamına mal olacağını aklının ucundan bile geçirmeksizin. Hırçın kişiliği yılların geçişiyle yumuşamış olan Fermina Daza, kocasının bu sözlerinin sakmımsızlığını fırsat bildi: Hırsızlık olayından birkaçay sonra, Curazao yelkenlilerine başvurarak Paramaribo cinsi soylu bir papağan satın aldı; papağan gemici argosundan başka bir şey bilmiyordu, ama bunları öyle insansı bir sesle söylüyordu ki, on iki centavoluk yüksek fiyatına değiyordu.

İyi cins bir papağandı; göründüğünden daha hafifti, başı sarı, dili karaydı; neftyağı fitille bile konuşmayı öğrenemeyen mangrov cinsi papağanlardan onu ayıran tek şeydi bu. Davayı tam anlamıyla yitirmiş olan Doktor Urbino karısının kurnazlığına boyun eğdi, hizmetçilerin şaşkına döndürdükleri papağanın gelişmesinden duyduğu zevke kendisi de şaştı. Yağmurlu öğle sonlarında, tüylerinin sırılsıklam olmasından duyduğu sevinçle dili çözülüyor, eskiye ait, evde öğrenmiş olamayacağı ve sanıldığından daha da yaşlı olduğunu düşündüren tümceler söylüyordu. Doktor Urbino'nun son kuşkuları da, hırsızlar çatının yuvarlak pencerelerinden birinden bir kez daha eve girmeye kalkıştıkları gece yok oldu; papağan, sahici bir çoban köpeği gibi havlayıp, hırsızlar, hırsızlar, hırsızlar diye bağırarak korkutmuştu onları: evde öğrenemediği iki kurtarıcı önlem. O zaman Doktor Urbino papağanın sorumluluğunu üstlenmiş, hintkirazı ağacının altında, içinde biri su, biri de muz ezmesi için iki kap bulunan bir tünek, takla atsın diye de bir trapez yaptırttı. Gecelerin soğuduğu, kuzey rüzgârlarından ötürü kötü havanın dayanılmaz olduğu aralıktan marta kadar, Doktor Urbino, papağanın kronik sakağı hastalığının insanların solumasına zararlı olabileceğinden kuşku duymasına karşın, üstü bir örtüyle örtülü bir kafese koyarak yatak odasına taşıyordu onu. Uzun yıllar kanatlarını kırpmışlar, eğri bacaklı, yaşlı bir binicinin çarpık adımlarıyla canının istediği gibi dolaşmasına izin vermişlerdi. Ama bir gün mutfak kirişinin üstünde akrobasi gösterileri yapmaya kalkışınca, anlaşılmaz

gemici argosuyla, "kurtarın" diye çığlıklar atarak ocakta kaynayan et tenceresinin içine düştü; büyük bir şans eseri, aşçı kadın, haşlanmış, tüysüz, ama canlı çıkardı onu. O günden sonra da, kafese konan papağanların öğrendiklerini unuttuklarına ilişkin yaygın inanca karşın, gündüzleri de kafeste tutmaya başladılar onu; saat dörtte ortalık serinleyince, Doktor Urbino'nun terastaki dersleri için çıkarıyorlardı dışarı. Kanatlarının çok fazla uzadığını kimse zamanında fark etmemişti; o sabah tam kısaltırlarken, papağan kaçıp hintkirazı ağacının tepesine konmuştu.

Tam üç saat onu yakalamayı başaramadılar. Hizmetçiler, çevredekilerin yardımıyla onu ağaçtan indirmek için her türlü hileye başvurdular, ama dik başlı papağan yerinden kımıldamamakta direniyor, gülmekten katıla katıla, "Yaşasın Liberal Parti, Allah kahretsin, yaşasın Liberal Parti," diye bağırıyordu; kafayı bulmuş en az dört sarhoşun hayatına mal olmuş gözü pek bir bağırıştı bu. Doktor Urbino yapraklar arasında güçlükle seçebildi onu; önce İspanyolca, sonra Fransızca, hatta Latince kandırmaya çalıştı; papağan ona hep aynı sözcüklerle, aynı vurgu ve ses tonuyla yanıt veriyor, ama ağacın tepesinden kımıldamıyordu. Kimsenin onu iyilikle kandıramayacağına kani olunca, Doktor Urbino, son zamanlarda kamusal oyuncağı olan itfaiyeden yardım istenmesini buyurdu.

Gerçekten, kısa bir süre öncesine dek, yangınlar gönüllülerce, bulunabilen duvarcı iskeleleri ve su kovalarıyla söndürülüyordu, ama yöntemleri öylesine düzensizdi ki, kimi zaman yangından daha zararlı oluyordu. Ama bir yıldır, Doktor Urbino'nun onur başkanı olduğu Kamu İşlerini Düzeltme Derneği'nin başarılı bir bağış kampanyası sayesinde, profesyonel bir itfaiye bölüğüyle, sirenli, çanlı, yüksek basınçlı iki hortumu olan bir sarnıçlı itfaiye arabası vardı. O sıralarda bunlar öyle modaydı ki, okulda, kiliselerin alarm çanlarının çalındığını işitince çocuklar itfaiyecilerin ateşle savaşımını görmeye gitsinler diye derslere ara veriliyordu. Önceleri yaptıkları tek şey buydu. Ama Doktor Urbino, belediye yetkililerine, Hamburg'da, itfaiyecilerin üç gün süren bir kar yağışının ardından, mahzende donmuş buldukları bir çocuğu yaşama döndürdüklerini gördüğünü anlattı. Bir kez de, onların, Napoli'nin ara sokaklarından birinde bir

binanın onuncu katındaki bir balkondan tabut içinde bir ölü indirdiklerini görmüştü; yapının merdivenleri öylesine dolambaçlıydı ki, aile tabutu dışarı çıkaramamıştı. Böylece, yerel itfaiyeciler kilit kırmak ya da zehirli yılanları öldürmek gibi başka ivedi işler görmeyi de öğrendiler. Tıp Okulu'nda onlar için küçük kazalarda özel ilkyardım kursu düzenledi. Bu nedenle, bir beyefendinin erdemlerine sahip olan seçkin bir papağanı ağaçtan indirmek lütfunda bulunmaların istemek tuhaf kaçmazdı. Doktor Urbino: "Söyleyin onlara, masraflar benden," demişti. Sonra, akşam yemeği için giyinmeye yatak odasına gitti. Doğrusu, Jeremiah de Saint-Amour'un mektubunun ağırlığı altında öylesine ezilmişti ki, papağanın yazgısı o anda pek de ilgilendirmiyordu onu.

Fermina Daza, bol, dökümlü, düşük belli gömlek tipi ipek bir elbise giymiş, boynuna farklı boyda altı sıra uzun gerçek bir inci gerdanlık takmıştı; ayaklarında, yaşı artık bu tür aşırılıklara elvermediğinden ancak çok önemli durumlarda giydiği yüksek topuklu saten ayakkabılar vardı. Bu modaya uygun giysi, saygın bir büyükanne için uygun görünmüyordu, ama iri kemikli, hâlâ ince, dik bedenine, tek bir yaşlılık lekesi bile bulunmayan yumuşak ellerine, yanaklarının hizasında kesilmiş, çelik mavisi, yana taranmış saçlarına çok yakışıyordu. Düğün resminden geri kalan tek şey, duru badem gözleri, doğuştan kibiriydi, ama yaşın alıp götürdüklerini kişiliğiyle gideriyor, çabasıyla aşıyordu. Kendini iyi hissediyordu: Demir korselerin, daracık bellerin, kumaş hileleriyle yükseltilmiş kalçaların çağı çoktan geride kalmıştı. Zevkle soluk alan özgürleşmiş bedenler, nasılsalar öyle görünüyorlardı. Yetmiş iki yaşında bile.

Doktor Urbino, onu tuvalet masasının önünde oturmuş, elektrikli vantilatörün ağır ağır dönen pervaneleri altında, çuhadan yapılma bir menekşeyle süslü, çan biçimi şapkasını giyerken buldu. Yatak odası geniş ve aydınlıktı; pembe cibinlikle korunmuş bir İngiliz yatağı vardı; avludaki ağaçlara bakan iki açık pencereden, yağmur sıkıntısının tedirgin ettiği ağustosböceklerinin şamatası geliyordu. Balayından döndüğünden bu yana, Fermina Daza kocasının giysilerini bir gece önceden, zamana ve duruma uygun olarak seçer, banyodan çıkar çıkmaz hazır bulsun diye düzenli bir biçimde sandalyenin üstüne yerleştirirdi. Giyinmesine yardım etmeye, sonunda onu kendisi

giydirmeye ne zaman başladığını anımsamıyordu; başlangıçta bunu sevgiden yapıyordu, ama yaklaşık beş yıldır kendi başına giyinemediği için ne olursa olsun ona yardım etmek zorundaydı. Evliliklerinin altın yılını kutlamışlardı ve birbirleri olmaksızın ya da birbirlerini düşünmeksizin bir an bile yaşayamıyorlardı; yaşlılıkları ilerledikçe de bunun daha az bilincine varıyorlardı. Hiçbiri bu karşılıklı köleliğin sevgiye mi yoksa rahatlığa mı dayandığını bilmiyordu, ama ellerini yüreklerine koyup hiçbir zaman sormamışlardı bu soruyu kendi kendilerine; çünkü ikisi de yanıtını bilmezden gelmeyi yeğlemişlerdi hep. Fermina Daza, kocasının adımlarının yavaş yavaş dengesizleştiğini, ruhsal durumunun ani değişikliklerini, bellek boşluklarını, son zamanlarda uykuda hıçkırma alışkanlığını yavaş yavaş keşfetti, ama onları son soluğun kaçınılmaz belirtileriyle değil, çocukluğa mutlu bir geri dönüşle özdeşleştiriyordu. Bu yüzden, güç bir yaşlı gibi değil, yaşlı bir çocuk gibi davranıyordu ona; bu aldanış ikisi için de Tanrı'nın bir lütfuydu, çünkü onları acıma duygusundan kurtarmıştı.

Evliliğin büyük felaketlerinden kaçınmanın, günlük küçük mutsuzlukları gidermekten daha kolay olduğunu bilselerdi, yaşam ikisi için de çok daha başka olurdu. Ama birlikte öğrendikleri bir şey varsa, o da, bilgeliğin bize artık hiçbir şeye yaramadığı bir zamanda geldiğiydi. Fermina Daza, kocasının neşeli uyanışlarına yıllardır gönülsüzce katlanmıştı. Kendisi, uğursuz önsezilerle dolu yeni bir sabahın kaçınılmazlığıyla yüz yüze gelmemek için uykunun son ipliklerine sıkı sıkı tutunuyordu; oysa kocası yeni doğmuş bir bebeğin masumluğuyla uyanıyordu: Her yeni gün, insanın fazladan kazandığı bir gündü. Onun horozlarla birlikte uyandığını hissediyordu Fermina Daza; ilk yaşam belirtisi, o da uyansın diye bile bile yapılmış gibi görünen hiç nedensiz bir öksürük oluyordu. Yatağın yanında olması gereken terliklerini el yordamıyla ararken, salt onu tedirgin etmek için homurdandığını duyuyordu. Karanlıkta el yordamıyla banyoya doğru yollandığını duyuyordu. Çalışma odasında bir saat kaldıktan sonra, kendisi yeniden uykuya daldığı sırada, onun giyinmek için döndüğünü duyuyordu; ışığı yakmıyordu ama. Bir kez, bir toplantıda, bir salon oyunu oynarken, kendisini nasıl tanımladığını sormuşlardı ona; "Ben alacakaranlıkta giyinen bir adamım," demişti o da. Fermina Daza, bu gürültülerin hiçbirinin kaçınılmaz olmadığını, onun

bile bile tersine inanıyormuş gibi davrandığını biliyordu; tıpkı kendisinin uyanık olmasına karşın, uyanık değilmişçesine davrandığı gibi. Kocasının nedenleri açıktı: Onun varlığına, diri ve aydınlık varlığına hiçbir zaman o kaygı anlarındaki kadar gereksinme duymuyordu. Bir dansçı duruşuyla, bir eli alnında uyurken, hiç kimse Fermina Daza kadar zarif olamazdı; ama hiç kimse de, uyumadığı halde uyuduğunu sanma duygusu bozulduğunda onun kadar yırtıcı olamazdı. Doktor Urbino, onun, yaptığı en ufak gürültüyü bile kolladığını, hatta sabahın beşinde kendisini uyandırdığı için suçlayacak birisinin varlığından memnun bile olduğunu biliyordu. Bu öylesine doğruydu ki, terliklerini, her zamanki yerinde bulamadığı seyrek durumlarda karanlıkta el yordamıyla ararken, karısı birden yarı uykulu bir sesle: "Dün akşam banyoda bırakmıştın onları," diyordu hemen. Sonra, öfkeli, uyanmış bir sesle homurdanıyordu:

"Bu evin en kötü yanı bu; insan uyku bile uyuyamıyor."

Sonra karısı yatakta yeniden dönüyor, kendi kendine karşı bile en küçük bir acıma duymaksızın, günün ilk zaferini kazandığı için mutlu, ışığı yakıyordu. Temelde ikisi için de söylencesel, saptırılmış bir oyundu bu, ama böyle olduğu için de, yatıştırıcıydı: evlilikte aşkın sayısız tehlikeli zevklerinden biri. Ama bu küçük oyunlardan biri ortak yaşamlarının ilk otuz yılını sona erdiriyordu az kalsın; bir gün banyoda sabun olmaması yüzünden.

Alışılmış yalınlığıyla başlamıştı her şey. Doktor Juvenal Urbino henüz kendi kendine yıkanabildiği günlerde, banyodan yatak odasına dönmüş, ışığı yakmadan giyinmeye başlamıştı. Karısı o saatte, her zamanki gibi, dölyatağı ılıklığı içinde, gözleri kapalı, hafif hafif soluk alarak, kolu kutsal bir danstaki gibi başının üstünde, yatıyordu. Ama her zamanki gibi yarı uyanıktı; kocası da biliyordu bunu. Karanlıkta uzun süren bir kolalı çarşaf hışırtısının ardından, Doktor Urbino kendi kendine söylendi:

"Bir haftadır sabunsuz yıkanıyorum."

O zaman karısı uyandı, anımsadı ve bütün dünyaya ateş püskürdü; çünkü gerçekten de banyoya sabun koymayı unutmuştu. Üç gün önce duşun altındayken sabun kalmadığını fark etmiş, sonra koymayı düşünmüş, ama ertesi güne dek unutmuştu. Üçüncü gün

aynı şey olmuştu. Kocasının, onun suçunu ağırlaştırmak için söylediği gibi bir hafta olmamıştı gerçekte.

"Ama bir haftadır ben her gün yıkanıyorum," diye bağırdı kendinden geçerek, "sabun vardı."

Kocası onun savaş yöntemlerini çok iyi bildiği halde bu kez katlanamadı. İş bahanesiyle Misericordia Hastanesi'ndeki lojmanlarda kalmaya başladı; eve ancak akşam karanlığında, hastalarına yaptığı ev ziyaretlerinden önce, kılık değiştirmek için uğruyordu. Karısı onun geldiğini işitince, sözde bir şeyle uğraşıyormuş gibi mutfağa gidiyor, arabasının atlarının sokaktaki nal seslerini işitinceye dek orada kalıyordu. Bu olayı izleyen üç ay boyunca ne zaman bu anlaşmazlığı çözmeye kalksalar, sağladıkları tek şey, anlaşmazlığı daha da alevlendirmek oluyordu. Doktor Urbino, karısı banyoda sabun olmadığını itiraf etmedikçe eve dönmeye razı olmuyordu; karısı da, ona eziyet olsun diye, bile bile yalan söylediğini kabul etmedikçe, onu eve almaya yanaşmıyordu.

Bu olay, doğal olarak, birçok başka tedirgin sabahların küçük atışmalarını çağrıştırdı. Kırgınlıklar başka kırgınlıklar doğurdu, eski yaraları deşti, yeni yaralara dönüştürdü onları; ikisi de acıyla, bunca yıllık evlilik savaşımında kin büyütmekten başka bir şey yapmadıklarının farkına varıp korkuya kapıldılar. Sonunda Doktor Urbino, başpiskoposa gidip birlikte günah çıkarmayı önerdi; çünkü banyodaki sabunlukta sabun olup olmadığına karar verecek son hakem Tanrı'ydı. O zaman, kendini tutmayı çok iyi bilen karısı, kendinden geçerek tarihsel bir çığlık attı:

"Başpiskoposun canı cehenneme!"

Bu ağır sözler, kentin temellerini sarstı, yalanlaması kolay olmayan dedikodulara yol açtı, bir müzikli güldürü havasıyla halk diline yerleşti: "Başpiskoposun canı cehenneme!" Sınırı aştığının bilincinde, kocasından gelecek tepkiyi kestirdi; kamu kuruluşlarına kiralanmış olsa da hâlâ kendi malı olan, babasının eski evine taşınıp yalnız başına oturmakla tehdit etti onu. Bir meydan okuma değildi bu: Gerçekten de gitmek istiyordu, toplumsal skandala aldırmıyordu, kocası da zamanla bilincine vardı bunun. Önyargılarına karşı gelme yürekliliği yoktu: Boyun eğdi. Banyoda sabun olduğunu kabul etmek

anlamında değil, çünkü gerçeğe saygısızlık olurdu bu; aynı evde yaşamayı sürdürmek anlamında; ama ayrı ayrı odalarda ve birbirlerine tek sözcük bile söylemeksizin. Böylece, yemeklerini birlikte yiyorlardı, ama durumu öylesine ustalıkla idare ediyorlardı ki, masanın bir ucundan öte ucuna çocuklar aracılığıyla birbirlerine mesajlar gönderiyorlardı, çocuklar onların birbirleriyle konuşmadıklarının farkına varmadan.

Çalışma odasında banyo olmadığından, bu formül, sabah gürültülerinin yol açtığı çatışmaları çözmüştü; çünkü Doktor Urbino derslerini hazırladıktan sonra banyoya yıkanmaya gidiyor, karısını uyandırmamak için ciddi önlemler alıyordu. Sık sık karşılaşıyorlar, yatmadan önce dişlerini sırayla fırçalıyorlardı. Aradan dört ay geçtikten sonra, bir gün, sık sık yaptığı gibi, karısı banyodan çıkıncaya dek, kitap okumak için onun yatağına uzandı, uyuyakaldı. Karısı, uyanıp gitsin diye özensizce yanına yaklaştı. Gerçekten de yarı uyandı; ama kalkıp gidecek yerde, ışığı söndürüp başını yastığa yerleştirdi. Karısı, çalışma odasına gitmesi gerektiğini anımsatmak için omzunu sarstı, ama o, büyükannesiyle büyükbabasının kuştüyü yatağında kendini öyle iyi hissediyordu ki, ödün vermeyi yeğ tuttu:

"Bırak, burada kalayım," dedi. "Banyoda sabun vardı."

Yaşlılığın dönemecinde, bu olayı ne zaman anımsasalar, hiçbiri, kavganın yarım yüzyıllık ortak yaşamlarının en ciddi, ikisine de yoldan saparak yaşama başka bir biçimde yeniden başlama isteği esinleyen biricik kavgası olduğuna inanamıyordu. İyice yaşlanıp dinginliğe kavuştuklarında da, bu olayı anımsatmaktan kaçınmaya özen gösterdiler; yeni kapanmış yaralar, daha dün açılmış gibi kanamaya başlamasın diye.

Fermina Daza'nın çişini ettiğini işittiği ilk erkek oydu. Evliliklerinin ilk gecesinde onları Fransa'ya götüren geminin kamarasında deniz tutmasından bitkin düştüğünde işitmişti onu; tıpkı at sidiği gibi fışkıran sidiğinin sesi ona öylesine güçlü, öylesine yetkeyle dolu görünmüştü ki, içindeki yıkım korkusunu artırmıştı. Yıllar geçip sidiğinin fışkırışı güçsüzleştikçe, sık sık belleğinde canlanıyordu bu ânı; çünkü onun her kullanışında küvetin kenarlarını ıslatmasını bir türlü kabul edemiyordu. Doktor Urbino, herkesin anlayabileceği kolay kanıtlar öne sürerek, bu günlük olayın, karısının ısrarla söylediği gibi,

dikkatsizliğinden değil, organik bir nedenden ileri geldiğine inandırmaya çalışıyordu onu: Gençliğinde çişi öylesine net ve dimdik fışkırıyordu ki, kolejdeyken nişan alıp şişe doldurma yarışlarını o kazanıyordu; ama yılların yıpratmasıyla, yalnızca azalmakla kalmamış, eğrilmiş, dallanıp budaklanmış, dikleştirmek için harcadığı tüm çabalara karşın, bir türlü doğrultulamayan kaprisli bir fıskiyeye dönüşmüştü sonunda.

"Tuvaleti icat eden, erkekler hakkında hiçbir şey bilmiyordu mutlaka," diyordu. Aşağılanmadan daha da aşağılayıcı bir davranışla, her gün evin huzuruna katkıda bulunuyordu: Her kullanışında küvetin kenarlarını tuvalet kâğıdıyla kuruluyordu. Karısı bunu biliyor, ama banyoda amonyak kokusu çok belirgin olmadıkça bir şey söylemiyordu; o zaman da, bir suç duyurusu gibi açıklıyordu: "Burası tıpkı tavşan kafesi gibi kokuyor." Bedeninin bu belası, Doktor Urbino'ya yaşlılığın eşiğinde, kesin bir çözüm esinledi; tıpkı karısı gibi oturarak ediyordu çişini, böylece küvetin kenarları temiz kalıyor, hem de onun göze girmesini sağlıyordu.

Daha o zaman, kendi kendine yeterliği çok azalmış, banyoda ölümcül olabilecek bir kayma, duşa karşı sakınımlı davranmaya itmişti onu. Ev, modern olmasına karşın, eski kentin evlerinde yaygın olan aslan ayaklı kurşun kalay alaşımı banyo küveti yoktu. Hijyenik bir gerekçeyle kaldırtmıştı onu Doktor Urbino: Banyo küveti, yalnızca ayın son cuması, o da, sözüm ona vücutlarından attıkları kirlerle kirlenmiş suyun içinde yıkanan Avrupalıların sayısız pisliklerinden biriydi. Böylece, peygamberağacından kocaman yekpare bir tekne yaptırmışlardı; Fermina Daza, bu teknede, yeni doğmuş bir bebek gibi törenle yıkıyordu kocasını. İçine meyve yapraklarıyla portakal kabukları katılmış suyla yapılan banyo bir saatten fazla sürüyordu; bu Doktor Urbino'nun üstünde öyle yatıştırıcı bir etki yaratıyordu ki, kokulu suyun içinde uyuyakalıyordu sık sık. Banyosunu yaptıktan sonra, Fermina Daza onun giyinmesine yardım ediyordu; apış arasına talk pudrası serpiyor, nasırlarını kakao yağıyla ovuyor, külotunu, sanki kundak beziymiş gibi, büyük bir sevgiyle giydiriyor, sonra giysilerini, çoraplarından, üstüne topaz bir kravat iğnesi takılmış kravatının düğümüne varıncaya dek, tek tek giydiriyordu.

Sabahları da dinginleşmişti artık; çünkü Doktor Urbino, çocuklarının elinden aldıkları çocukluğa dönmüştü yeniden. Öte yandan, karısı da, ailenin saat çizelgesine uymayı bırakmıştı, çünkü o da yaşlanıyordu: Uykusu gittikçe azalmış, yetmişini doldurmadan kocasından daha erken uyanır olmuştu.

Yedinci Pazar yortusu gününde, Jeremiah de Saint-Amour'un cesedine bakmak için çarşafı kaldırdığında, bir hekim ve inançlı biri olarak en açık seçik düşündüğü sıralarda bile o âna dek kendisine yadsınmış olan bir şey aydınlandı Doktor Urbino'nun kafasında. Bunca yıl ölümle içli-dışlı olduktan, böylesine ölümle savaştıktan, ölümün tersine ve yüzüne dokunduktan sonra, ilk kez ölümün yüzüne bakma gözü pekliğini göstermişti sanki; ölüm de bakıyordu ona. Ölüm korkusu değildi bu. Hayır: Korku yıllardır içindeydi, onunla birlikte yaşıyordu; bir gece kötü bir düşün ardından uyanıp ölümün, her zaman duyumsadığı gibi yalnızca sürekli bir olasılık değil, anlık bir gerçeklik olduğunun bilincine vardığından beri. Oysa o gün gördüğü, o zamana dek imgeleminin bir gerçeği olmaktan öteye geçmemiş bir şeyin fiziksel varlığıydı. Yüce Tanrı'nın bu gerçeği, ona, her zaman kendi ermişliğinin bilincinde olmayan bir ermiş saydığı Jeremiah de Saint-Amour aracılığıyla ayan kılmasına sevinmişti. Ama mektup, onun gerçek kimliğini, uğursuz geçmişini, akıl almaz kurnazlık yeteneğini açıklayınca, yaşamında bir şeyin, kesin, değiştirilmez bir şeyin olduğunu duyumsadı.

Ama Fermina Daza, onun ruh durumunun kendisine bulaşmasına izin vermedi. Doktor Urbino, karısı pantolonunu bacaklarına geçirmesine yardım eder, gömleğini iliklerken bunu yapmaya çalıştı. Ama başaramadı; Fermina Daza'yı etkilemek kolay değildi çünkü, özellikle sevmediği bir adamın ölümüyle. Jeremiah de Saint-Amour'un, yüzünü hiç görmediği, koltuk değnekleri kullanan melez bir sakat olduğu, sayısız Antil adalarından birinde sayısız ayaklanmalardan biri sırasında bir idam mangasından kaçıp kurtulduğu, çocuk fotoğrafçılığını zorunluluktan yaptığı, eyaletin en beğenilen fotoğrafçısı olduğu, kendisinin

Torremolinos diye anımsadığı, ama gerçekte adı Capablanca olan birini bir satranç partisinde yendiğiydi Fermina Daza'nın bütün bildiği.

"Oysa tüyler ürpertici bir cinayetten ötürü ömür boyu hapse hüküm giymiş Cayenalı bir kanun kaçağından başka bir şey değilmiş aslında," dedi Doktor Urbino, "düşünsene, insan eti bile yemiş."

Kendisiyle birlikte mezara götürmek istediği gizleri içeren mektubu ona verdi, ama karısı katlanmış sayfaları okumadan tuvalet masasının gözüne sakladı, çekmeceyi kilitledi. Kocasının bitmez tükenmez şaşırtma yeteneğine, yıllar geçtikçe daha da karmakarışıklaşan aşırı yargılarına, halkın gözündeki imgesiyle bağdaşmayan ölçütlerinin kısıtlılığına alışmıştı. Ama bu kez kendi sınırlarını da aşmıştı. Kocasının Jeremiah de Saint-Amour'a, eski haliyle değil, bir sürgünün sırt çantasından başka hiçbir güvencesi olmaksızın kente geldiği andan beri var olmaya başladığı haliyle değer verdiğini sanıyordu; bu yüzden de kimliğinin gecikmiş açıklamasının onu niçin bu denli üzdüğünü anlayamıyordu. Onun gizli bir sevgilisi olmasının, bu, talihsiz bir ânında kendisi de dahil, onun sınıfından erkeklerin atadan kalma bir alışkanlığı olduğuna göre, kocasına niçin çirkin göründüğünü anlamıyordu; üstelik sevgilisinin onun ölüm kararını gerçekleştirmesine yardımcı olması, aşkının yürek parçalayıcı bir kanıtı gibi görünüyordu Fermina Daza'ya. "Onunkinden daha ciddi nedenlerle sen de aynı şeyi yapmaya karar verseydin, benim görevim de onun yaptığını yapmak olurdu," dedi. Doktor Urbino, karısının, yarım yüzyıldır onu çileden çıkaran bu anlayışsızlık tuzağına bir kez daha düşmüş buldu kendini.

"Hiçbir şey anlamıyorsun," dedi. "Beni üzen, onun ne olduğu ya da ne yaptığı değil, bunca yıl hepimizi kandırması."

Gözleri kolayca akıveren yaşlarla dolmaya başladı, ama karısı görmezden geldi onları.

"İyi etmiş,"diye yanıtladı. "Gerçeği söylemiş olsaydı, ne sen, ne o zavallı kadın, ne de bu ülkede başka hiç kimse, böylesine sevmezdi onu."

Fermina Daza, kocasının köstekli saatini yeleğinin cebine iliştirdi. Kravatın düğümünü düzeltti ve topaz kravat iğnesini taktı. Sonra onun gözyaşlarını kuruladı. Agua Florida'yla nemlendirilmiş bir mendille gözyaşlarıyla ıslanmış sakalını sildi, sonra mendili, uçlarını

tıpkı bir manolya gibi açarak üst cebine koydu. Duvar saatinin on bir vuruşu evin kuytuluğunda yankılandı.

"Çabuk ol," dedi Fermina Daza onun koluna girerek.

"Geç kalıyoruz."

Doktor Lacides Olivella'nın karısı Aminta Descamps ve birbirinden canı tez yedi kızları, gümüş jübilenin yılın en önemli toplumsal olayı olması için her şeyi önceden düşünmüşlerdi. Evleri kentin tam tarihsel merkezindeki, kötü bir yenileştirme rüzgârı gibi oradan geçen ve 17. yüzyıldan kalma en az dört yapıyı Venedik bazilikalarına dönüştüren Floransalı bir mimarın özünü bozduğu eski Casa de la Moneda'ydı. Altı yatak odası, geniş, havadar iki yemek ve kabul salonu vardı, ama kentten çağrılanlarla dışarıdan gelecek çok seçkin konukları barındırmaya yeterli değildi. Avlu, ortada şırıl şırıl akan bir taş çeşme, akşam karanlığı çökerken evi hoş kokulara boğan güne yönelen tarhlarıyla bir manastır avlusunu andırıyordu, ama sıra kemerler arasındaki boşluk bunca soylu çağrılıyı barındırmaya yeterli değildi. Bu nedenle, yemeği, devlet karayolundan otomobille on dakika uzaklıktaki, ailenin, alabildiğine geniş bir bahçesi, kocaman hintdefneleri, dingin akan bir ırmağın sularında yerel nilüferlerin bulunduğu kır evinde vermeyi kararlaştırmışlardı. Meson de don Sancho'nun adamları, karısı Olivella'nın buyruğuyla gölgesiz alanlara renkli tenteler koymuşlar, defne ağaçları altında, dikdörtgen biçiminde yerleştirilmiş, yüz yirmi iki kişilik masalar hazırlamışlardı; bütün masaların üstüne keten örtüler serilmiş, onur masasının üstüne dalından yeni kopmuş güller serpiştirilmişti. Ayrıca, programı, ulusal kadril ve valslerle sınırlanmış bir üflemeli çalgılar bandosuyla, yemeğe başkanlık edecek olan kocasının saygıdeğer hocası onuruna Bayan Olivella'nın bir sürprizi olarak, Güzel Sanatlar Okulu'nun yaylılar dörtlüsü için de bir peyke yapmışlardı. Tarih, mezuniyet yıldönümüne tam denk düşmese de, Yedinci Pazar yortusuna rastlayan pazarı, şenliğin anlamını daha da yüceltmek için seçmişlerdi.

Zaman darlığı yüzünden zorunlu bir şeyin yapılamaması korkusuyla, hazırlıklar üç ay öncesinden başlamıştı. Cienaga de Oro'dan, yalnızca irilikleri ve lezzetleriyle değil, sömürge döneminde alüvyonlu topraklarda yemlen dikleri, kursaklarında saf altın

külçeciklerine rastlandığı için de, tüm kıyı bölgesinde ün salan canlı tavuklar getirtmişlerdi. Olivella'nın karısı, kızlarından birkaçı ve hizmetçilerin eşliğinde, kocasının erdemlerini yüceltmek amacıyla, her şeyin en iyisini seçmek için lüks transatlantiklerin güvertesine çıkmıştı. Her şeyi önceden düşünmüştü; şenliğin, yağmurların geç kaldığı bir yılın bir haziran pazarına rastlamasının dışında. O sabah, büyük ayine katılmak için dışarı çıktığında, havanın şaşırtıcı nemini, gökyüzünün kapalı ve basık olduğunu, denizdeki ufuk çizgisinin seçilemediğini görünce farkına vardı tehlikenin. Bu uğursuz belirtilere karşın, ayinde rastladığı rasatevi müdürü, kentin bahtsız tarihinde, en zorlu kışlarda bile, Yedinci Pazar yortusunda hiçbir zaman yağmur yağmadığını anımsattı ona. Buna karşın, saat on ikiyi vurduğunda, çağrılıların çoğu açık havada aperitiflerini içerken bir gökgürültüsü yeri sarstı, bir kasırga masaları devirdi, tenteleri uçurdu ve yıkıcı bir sağanakla gökyüzü boşaldı.

Doktor Juvenal Urbino, yolda rastladığı son çağrılarla birlikte kargaşanın tam ortasında varabildi; o da onlar gibi çabuk çabuk otomobilden indikten sonra, taştan taşa atlayarak avludan geçip eve gitmek istedi, ama sonunda, Don Sancho'nun adamlarının kollarına girip sarı yelken bezinden bir sayvanın altında kendisini taşımaları gibi bir aşağılanmayı kabul etti. Ayrılmış masalar elden geldiğince, evin içinde, hatta yatak odalarında yeniden kuruldu; konuklar deniz kazasına uğramışlık duygularını gizlemek için en küçük bir çaba bile harcamadılar. Salon bir geminin kazan dairesi gibi sıcaktı; eğri eğri yağan yağmur içeri girmesin diye pencereleri kapatmak zorunda kalmışlardı çünkü. Bahçede, masalardaki bütün yerlere, üstüne konukların adları yazılı etiketler konmuş, âdet olduğu gibi, bir yan erkeklere, bir yan kadınlara ayrılmıştı. Ama üstlerinde adlar yazılı kartlar, evin içinde birbirine karışmış, herkes, hiç değilse bir kez, toplumsal boşinanlarımıza ters düşen zorunlu bir keşmekeş içinde, bulduğu yere oturmuştu. Felaketin ortasında, Aminta de Olivella, sırılsıklam saçları, çamura belenmiş görkemli giysileriyle, aynı anda her yerde hazırmış gibi görünüyor, ama kocasından öğrendiği o yenilmez gülümseyişiyle aksiliğe karşı koyuyordu. Aynı hamurdan yoğrulmuş kızlarının yardımıyla onur masasındaki yerleri korumayı başarmış, Doktor Juvenal

Urbino'yu ortaya, Başpiskopos Obdulio y Rey'i onun sağına oturtmuştu. Fermina Daza, her zaman yaptığı gibi, yemek sırasında uyuklar ya da çorbayı ceketinin yakasına döker korkusuyla, kocasının yanına oturdu. Karşısında Doktor Lacides Olivella oturuyordu; ellilerinde, yaşını hiç göstermeyen, kadınsı havalı, neşeli ruhu, kesin tanılarıyla hiç bağdaşmayan biri. Masanın geri kalan yerlerinde, eyalet ve belediye yetkilileriyle, valinin yanında oturması için koluna girerek getirdiği geçen yılın güzellik kraliçesi oturuyorlardı. Çağrılılar için, özellikle bir kır yemeğinde, kılık zorunluluğu usulden olmasa da, bayanlar değerli taşlarla süslü gece giysilerine bürünmüşler, erkeklerin çoğu siyah kravat-koyu renk kostüm, kimileri ise redingot giymişlerdi. Yalnızca, aralarında Doktor Urbino'nun da bulunduğu yüksek sosyeteden kişiler, günlük giysilerini giymişlerdi. Herkesin önünde, kenarları yaldızlı dallarla süslü, Fransızca bir yemek listesi vardı.

Sıcağın hasarından kaygılanan Bayan Olivella evin içinde koşuşturarak konuklardan, yemek için ceketlerini çıkarmalarını rica etti, ama hiç kimse bu işe örnek olma yürekliliğini gösteremedi. Başpiskopos, bu yemeğin bir bakıma tarihsel bir yemek olduğuna Doktor Urbino'nun dikkatini çekti: Bağımsızlıktan bu yana ülkeyi kana bulayan iç savaşların tarafları, ilk kez, yaralar kabuk bağlamış, kinler dağılmış, aynı masanın çevresinde toplanmışlardı. Bu düşünce, Muhafazakârların kırk beş yıllık egemenliğinden sonra, kendi partilerinden bir başkan seçtirmeyi başarmış olan Liberallerin, özellikle genç olanların coşkusuyla karşılandı. Ama Doktor Urbino aynı görüşte değildi: Liberal bir başkan, Muhafazakâr bir başkandan ne daha iyi, ne de daha kötü görünüyordu ona: Yalnızca daha kötü giyiniyordu. Bununla birlikte, başpiskoposa karşı çıkmak istemedi. Oysa bu yemekte hiç kimsenin onun sandığı nedenden ötürü bulunmadığını, soyağacının erdemlerinden ötürü bulunduğunu, bunun da her zaman politikanın risklerinden ve savaşın dehşetinden önce geldiğini söylemek isterdi ona. Bu açıdan bakıldığında, gerçekten de, hiç kimse eksik değildi orada.

Sağanak, başladığı gibi ansızın bitti, güneş bulutsuz bir gökyüzünde hemen parladı; ama kasırga Öylesine şiddetli olmuştu ki, bazı ağaçları kökünden sökmüş, taşan sular bahçeyi bir bataklığa

çevirmişti. Felaketin en büyüğü mutfakta olmuştu. Evin arkasında, açık havada, tuğlalar üstünde birkaç odun ateşi yakılmıştı; aşçılar tencereleri yağmurdan koruyacak vakti ancak buldular. Su basmış mutfağı kurulamak, arka geçenekte yeniden ocak hazırlamak için değerli zamanlarını yitirdiler. Ama saat birde sorunlar çözülmüştü; Santa Clara rahibelerine ısmarlanan ve saat on birden önce göndermeye söz verdikleri tatlı eksikti yalnızca. Devlet karayolunu basan suların, daha ılıman kışlarda olduğu gibi, yatağından çıkmasından korkuluyordu; bu durumda iki saatten önce tatlıya bel bağlamak olanaksızdı. Yağmur diner dinmez pencereler yeniden açılmış, ev, sağanağın kükürt kokusunun arıttığı havayla serinlemişti. Sonra terasta, bandonun valslerden oluşan programını uygulaması için komut verildi; ama bu, kaygıyı artırmaktan başka bir şeye yaramadı, çünkü pirinçten yapılmış üflemeli çalgıların evin içindeki yankısı, insanları bağıra bağıra konuşmaya zorluyordu. Beklemekten yorgun düşmüş, ağlamanın eşiğinde, Aminta de Olivella yemek servisinin yapılmasını buyurdu.

Güzel Sanatlar Okulu topluluğu, Mozart'ın Ay'ının ilk ölçülerinden öteye geçmeyen, durum gereği bir sessizliğin ortasında konsere başladı. Gittikçe yükselen ve birbirine karışan seslere, dumanı tüten tabaklarla masalar arasından güçbela geçen zenci uşakların engellemesine karşın, Doktor Urbino programın sonuna dek müziğe kulak vermeyi başardı. Dikkatini odaklaştırma yeteneği yıldan yıla azalıyordu; öyle bir noktaya gelmişti ki, satrançta, oyunun gidişini izleyebilmek için, her taş oynatışını bir kâğıda kaydetmek zorunda kalıyordu. Ama gene de, bir konserin gidişini kaçırmadan ciddi bir konuşmayı sürdürebiliyordu hâlâ: *Tannhauser*'i dinlerken *Don Giovanni'nın* librettosunu okuyan, Avusturya'da tanıdığı yakın dostu bir Alman orkestra yöneticisinin ustalığına ulaşamasa da.

Programın ikinci parçası Schubert'in *Genç Kız ve Ölüm*'ü, kolay bir dramatizmle çalınmış gibi geldi ona. Yeniden başlayan çatal-bıçak sesleri arasında müziği işitirken, başını hafifçe eğerek kendisini selamlayan pembe yanaklı delikanlıya dikkatle bakıyordu. Onu kesinlikle bir yerde görmüştü, ama nerede olduğunu anımsamıyordu. Sık sık başına geliyordu bu; özellikle insanların adları, hatta çok iyi bildiği adlar ya da bir zamanlar dinlediği ezgiler söz konusu

olduğunda; bu öylesine ürkütücü bir acı veriyordu ki ona, bir gece, ertesi sabaha değin bu acıya kazanmaktansa ölmeyi yeğ tutabileceğini düşündü. Tam o duruma gelmek üzereyken, allahtan bir şimşek belleğini aydınlattı birden: Oğlan geçen yıl öğrencisi olmuştu. Onu orada, seçkinler arasında görünce şaşırdı; ama Doktor Olivella, onun Sağlık Bakanı'nın oğlu olduğunu, adli tıp konusunda bir tez hazırlamak için kente geldiğini anımsattı ona.

Doktor Juvenal Urbino eliyle neşeli bir selam yolladı ona; genç hekim ayağa kalkıp eğilerek karşılık verdi. Ama ne o anda, ne de başka bir zaman, onun o sabah Jeremiah de Saint-Amour'un evinde gördüğü genç stajyer hekim olduğunu anımsamadı Doktor Urbino.

Yaşlılığa karşı kazandığı yeni bir zaferden ötürü içi rahatlamış, ne olduğunu çıkaramadığı programın son parçasının saydam, akıcı lirizmine bıraktı kendini. Daha sonra topluluğun Fransa'dan yeni dönen genç çellisti, eserin Gabriel Faure'nin yaylılar dörtlüsü olduğunu söyledi ona; Avrupa'daki yenilikler konusunda uyanıklığına karşın, Doktor Urbino ondan söz edildiğini hiç duymamıştı. Her zaman, özellikle onu kalabalık içinde dalgın gördüğünde yaptığı gibi, gözü üstünde olan Fermina Daza, yemeğini bırakıp elini onun elinin üstüne koyarak bu dünyaya dön dürdü onu: "Düşünme bunu artık," dedi. Doktor Urbino esrikliğin öte yakasından ona gülümsedi ve karısının korktuğu şeyi tam o anda yeniden düşündü. Sahte savaşçı üniforması ve şövalye nişanıyla, portrelerini çektiği çocukların suçlayıcı bakışları altında tabutunda uzanmış yatan Jeremiah de Saint-Amour'u anımsadı. İntihar haberini vermek için başpiskoposa döndü, ama o çoktan duymuştu haberi. Ayinden sonra çok söz edilmişti bundan; bu arada Albay Jeronimo Argote, Karayipli göçmenler adına onun kutsanmış toprağa gömülmesi dileğinde bulunmuştu kendisinden. "Böyle bir istekte bulunmak bile saygısızlık gibi göründü bana," dedi başpiskopos. Sonra, daha insancıl bir sesle, intiharın nedenini bilip bilmediğini sordu. Doktor o anda aklına gelen doğru bir sözcükle yanıtladı onu: jerontofobi.[4] Yakın konuklarıyla ilgilenmekte olan Doktor Olivella, hocasının sözüne katılmak için bir an bıraktı onları. "Ne yazık," dedi, "aşk yüzünden olmayan bir intiharla karşı karşıyayız." Doktor Urbino, sevgili öğrencisinin düşüncelerinin kendisininkilerle aynı olmasına şaşmadı:

"Daha kötüsü," dedi, "altın siyanürüyle intihar etmiş."

Bu sözleri söylerken mektubun burukluğunun yerini yeniden acıma duygusunun aldığını duyumsadı, ama bunu karısına değil, müziğin mucizesine bağladı. O zaman başpiskoposa, uzun satranç akşamlarında tanıdığı bu kilise dışı ermişten söz etti; sanatını çocukların mutluluğuna adamasından, dünyadaki her şey konusunda derin bilgisinden, Spartalılara özgü alışkanlıklarından söz etti; onu yürek saflığıyla, birden, tam anlamıyla geçmişinden koparışına kendisi de şaştı. Sonra, belediye başkanına, kentin geleceğini elinde tutan, belki de fotoğraflarının dışında mutlu olamayacak bir kuşağın imgelerini saklamak için fotoğraf negatifleri arşivinin satın alınmasının uygun olacağından söz etti. Başpiskopos, koyu ve kültürlü bir Katoliğin, intihar eden birinin ermişliğini düşünme gözüpekliğini göstermesine şaşmıştı, ama negatiflerin arşivlendirilmesi girişimine katıldı. Belediye başkanı, arşivin kimden satın alınması gerektiğini öğrenmek istedi. Jeremiah de Saint-Amour'un gizi Doktor Urbino'nun dilini yakıyordu, ama arşivlerin gizli mirasçısını açıklamadan buna dayanmayı başardı. "Bununla ben ilgilenirim," dedi. Böylece, beş saat önce yadsıdığı kadına gösterdiği bağlılıkla kendini bağışlanmış hissetti. Fermina Daza bunun farkına vardı ve alçak sesle cenazeye katılacağına söz verdirdi ona. Elbette katılacaktı, böyle dedi Doktor Urbino rahatlamış; kesinlikle gidecekti.

Konuşmalar kısa ve basitti. Üflemeli çalgılar bandosu, programda yer almayan bir halk ezgisi çalmaya başladı; çağrılılar terasta dolaşıyorlar, Meson de don Sancho'nun adamlarının, dans etmek isteyen olursa diye bahçeyi kurulamayı bitirmelerini bekliyorlardı. Salonda tek kalanlar, onur masasındaki çağrılılardı; Doktor Urbino'nun son kez şerefe kaldırdığı yarım kadeh konyağı bir dikişte yuvarlamasını alkışlıyorlardı. Hiç kimse onun daha önce böyle bir şey yaptığını anımsamıyordu; yalnızca bir kez özel bir yemeğin yanı sıra, üstün kaliteli bir bardak şarabı bir dikişte içmişti. Ama o gün gönlü istemişti bunu, zaafına yenik düşmesinin karşılığını da almıştı: Yıllar yıllar sonra, bir kez daha şarkı söylemek geldi içinden. Kendisine eşlik etmeyi öneren genç çellistin isteği üzerine söyleyecekti de; ama buna olanak bulamadı, çünkü ansızın son model bir otomobil, müzisyenlerin üstüne zifos sıçratarak, kornasının

vakvaklarıyla çit içindeki ördekleri şaşkına çevirerek çamurlu bahçenin içinden geçip evin cümle kapısı önünde durdu. Doktor Marco Aurelio Urbino Daza'yla karısı, ellerinde üstü dantellerle örtülü birer tepsi, katıla katıla gülerek otomobilden indiler. Otomobilin arkasında, hatta şoför mahallinin yanındaki koltukta da aynı tepsilerden vardı. Gecikmiş tatlıydı bu. Alkışlar ve şakacı ıslıklar dinince, Doktor Urbino Daza ciddileşerek, Santa Clara rahibelerinin onlardan tatlıları fırtınadan önce götürmelerini rica ettiklerini, ama birinin babasının evinin yanmakta olduğu nu söylemesi üzerine, anayoldan saptığını açıkladı. Doktor Juvenal Urbino, daha oğlu anlatmayı bitirmeden, korkuya kapıldı. Ama karısı, papağanı yakalamaları için itfaiyecilerin çağrılmasını kendisinin istediğini tam zamanında anımsattı ona. Aminta de Olivella, ışıl ışıl, kahveden sonra da olsa, tatlı servisini terasta yapmaya karar verdi. Ama Doktor Urbino'yla karısı tatmadan gittiler; çünkü Doktor Urbino'nun cenazeden önce kutsal öğle uykusuna yatmasına ancak vakit vardı.

Uyumasına uyudu, ama kısa ve kötü bir uyku oldu bu; çünkü itfaiyeciler yangından çıkmışa döndürmüşlerdi evi; papağanı korkutmak için basınçlı suyla bir ağacın yapraklarını yolmuşlar, yönünü ayarlayamadıkları bir su püskürtmesi, büyük yatak odasının pencerelerinden içeri girip eşyaları ve duvarlara asılı, bilinmeyen ataların portrelerine onarılmaz zararlar vermişti. Komşular itfaiye kamyonunun çanını işitince yangın var sanarak koşup gelmişlerdi; daha beter bir yaygara kopmamışsa, nedeni pazar günü okulların kapalı olmasıydı. Yangın merdiveniyle bile papağana ulaşamayacaklarını anlayınca, itfaiyeciler bıçak darbeleriyle ağacın dallarını kesmeye başlamışlardı; allahtan Doktor Urbino Daza gelmişti de, ağacın tümünü gövdesine varıncaya dek budamamışlardı. Ağacın kesilmesine izin verilip verilmeyeceğini anlamak için saat beşten sonra geleceklerini söyledikten sonra bırakıp gitmişler, giderken de terasla salonu baştanbaşa çamur içinde bırakmışlar, Fermina Daza'nın en sevdiği Türk halısını yırtmışlardı.

Üstelik bütün bu yıkımlar hiç işe yaramamıştı, çünkü genel kanı, papağanın karışıklıktan yararlanarak komşu bahçelere kaçtığı yolundaydı. Gerçekten de, Doktor Urbino onu yapraklar arasında bir

süre daha aradı, ama hiçbir dilde, ne ıslıkla ne de şarkıyla yanıt alamadı; böylece onun kaybolduğuna karar verip yatmaya gitti; saat neredeyse üç olmuştu. Yatmadan önce, ılık kuşkonmazların arıttığı idrarında gizli bir bahçenin hoş kokusunu keyifle duydu bir an.

Bir hüzünle uyandı. Sabah dostunun cesedi başında duyduğu hüzün değildi bu, öğle uykusundan sonra içini dolduran o görünmez sisti; son öğle sonralarını yaşamakta olduğunun Tanrısal bildirisi diye yorumluyordu bunu. Elli yaşına dek, iç organlarının büyüklüğü, ağırlığı, ne durumda olduklarının bilincine varmamıştı. Yavaş yavaş, günlük öğle uykusundan sonra gözleri kapalı yatarken, onları tek tek içinde duymaya başlamıştı; uykusuz yüreğinin biçimini, gizemli karaciğerini, anlaşılmaz pankreasını bile duyuyordu; en yaşlı kimselerin bile kendisinden daha genç olduklarını, kendi kuşağındaki kişilerle çektirdiği efsaneleşmiş grup resimlerinden en sona kalan biricik kişi olduğunu keşfetmişti. İlk unutkanlıklarının farkına vardığında, Tıp Okulu'ndaki hocalarından birinden duyduğu bir çareye başvurdu: "Belleği olmayan, kendine kâğıttan bir bellek yapar." Ama bu kısa ömürlü bir düş olmuştu, çünkü ceplerine soktuğu anımsatıcıların ne anlama geldiğini bile unutacak noktaya gelmişti; burnunun üstündeki gözlüğünü evin içinde dört dönerek arıyor, kapıları kilitledikten sonra anahtarı kilidin içinde ters yönde döndürüyor, uslamlamaların öncüllerini ya da kişiler arasındaki bağıntıları unuttuğu için okuduğu şeyin ucunu kaçırıyordu. Ama onu en çok kaygılandıran, kendi mantığına duyduğu güvensizlikti: yavaş yavaş, önüne geçilmez bir çöküş içinde doğru düşünme yeteneğini yitirdiğinin bilincine varıyordu.

Bilimsel bir temele dayanmasa da, Doktor Juvenal Urbino, salt deneyleriyle, ölümcül hastalıkların çoğunun kendine özgü kokuları olduğunu biliyordu, ama hiçbiri yaşlılığınki gibi özel bir koku değildi. Teşrih masasında boylu boyunca uzanmış açık cesetlerde algılıyordu bu kokuyu; yaşlarını hiç göstermeyen hastalarda, giysilerine sinen terde, karısının uykudaki güçsüz soluğunda tanıyordu onu. Öteden beri iyi bir Hıristiyan olmasaydı, yaşlılığın zamanında önlenmesi gereken, saygınlıktan yoksun bir durum olduğu konusunda Jeremiah de Saint-Amour'a hak verirdi. Tek avuntusu, kendisi gibi yatakta güçlü bir erkek olan biri için bile tensel isteğin yavaş yavaş,

merhametlice tükenmesiydi: cinsel dinginlik. Seksen bir yaşında, bu dünyaya uyku sırasında en küçük bir durum değişikliğiyle kopabilecek incecik bağlarla bağlı olduğunun bilincine varacak denli aklı başındaydı; bu bağları koparmamak için elinden geleni yapıyorsa, ölümün karanlığında Tanrı'yla karşılaşmamak korkusundandı.

Fermina Daza, itfaiyecilerin altüst ettikleri yatak odasını yeniden düzenlemeye koyulmuştu; saat dörde doğru, kocasına her günkü buzlu limonatasını gönderdi, cenazeye gitmek için giyinmesi gerektiğini anımsattı. Doktor Urbino'nun öğleden sonra elinin altında iki kitap vardı: Alexis Carrell'in *İnsanın Bilinmezliği* ve Axel Munthe'nin *Ermiş Michele'nin Öyküsü.* İkinci kitap henüz açılmamıştı; Doktor Urbino yatak odasında unuttuğu fildişi kitap açacağını getirmesini istedi aşçı kadından. Ama kitap açacağını getirdiklerinde, *İnsanın Bilinmezliğinin* bir mektup zarfıyla belirlenmiş sayfasını okuyordu daha: Bitirmesine birkaç sayfa kalmıştı. Şerefe içtiği son yarım kadeh konyağa yorduğu bir baş ağrısının dolambaçları arasından kendine yol açarak ağır ağır okuyordu. Okumaya ara verdiğinde limonatasını yudumluyor ya da ağzının içinde bir buz parçasını ısırarak oyalanıyordu. Ayağında çorap, sırtında eğreti yakası takılmamış gömlek, kemerinin yanlarından sarkan yeşil çizgili pantolon askıları: Cenazeye gitmek için kılık değiştirme düşüncesi bile canını sıkıyordu. Birden okumayı bıraktı, kitapları üst üste koydu, sepetçi-söğüdünden yapılmış salıncaklı koltukta usul usul sallanmaya başladı; suya batmış bahçedeki muz ağaçlarını, yolunmuş hintkirazı ağacını, yağmur sonrasında uçuşan kanatlı karıncaları, bir daha geri gelmemek üzere geçip giden bir öğle sonunun geçici görkemini acıyla düşündü. Bir zamanlar bir insanmış gibi sevdiği Paramaribo türü bir papağanı olduğunu unutmuştu; birden sesini işitti: "Kralın papağanı." Çok yakından, neredeyse yanı başında işitti sesini, sonra hintkirazı ağacının en alçak dalında gördü onu.

"Utanmaz," diye bağırdı. Papağan aynı sesle karşılık verdi:

"Utanmaz sensin, doktor."

Gözden yitirmeden onunla konuşmayı sürdürüyor, bir yandan da, korkutmamaya büyük bir özen göstererek pantolonunu giyiyordu;

pantolon askılarını kollarından geçirdi, terasın üç basamak merdiveninde kaymamak için bastonuyla yeri yoklayarak, hâlâ çamur içindeki bahçeye indi. Papağan kımıldamıyordu. Öyle alçaktaydı ki, her zamanki gibi bastonunu uzatıp gümüş sapıyla onu durdurmaya çalıştı, ama papağan kaçtı. Yakındaki, biraz daha yüksek ama ulaşılması kolay, itfaiyeler gelmeden önce evin merdiveninin dayalı durduğu bir dala sıçradı. Doktor Urbino yüksekliği hesapladı, iki basamak çıkarsa onu yakalayacağını düşündü. Dik başlı hayvanın dikkatini dağıtmak için şarkı söyleyerek bir basamak çıktı; papağan ezgisiz olarak şarkının sözlerini yineliyor, ama dalın üstünde yanlamasına adımlar atarak uzaklaşıyordu. Doktor Urbino, iki eliyle merdivene sıkı sıkı tutunarak, ikinci basamağı da güçlük çekmeden çıktı, papağan yerini değiştirmeden şarkıyı baştan sona yinelemeye başladı. Doktor Urbino üçüncü basamağı çıktı, sonra dördüncüyü, çünkü dalın yüksekliğini yanlış hesaplamıştı, sonra sol eliyle merdivene tutunup sağ eliyle papağanı yakalamaya çalıştı. Cenazeye geç kaldığını ona anımsatmaya gelen Digna Pardo, yaşlı, hizmetçi kadın, omuz başında merdivendeki adamı gördü, pantolon askılarının yeşil çizgileri olmasaydı gözlerine inanamayacaktı.

"Aman Allahım!" diye bağırdı. "Düşüp ölecek!"

Doktor Urbino papağanı boynundan yakaladı, bir zafer soluğu aldı: *ça y est*.[5] Ama onu hemen bıraktı, çünkü merdiven ayağının altından kaydı ve bir an boşlukta asılı kaldı; o anda, Yedinci Pazar yortusu öğleden sonra saat dördü yedi geçe, komünyonsuz, hiçbir şey için tövbe edemeden, kimseyle vedalaşamadan öldüğünü düşünebildi.

Fermina Daza mutfakta akşam yemeği için çorbanın tadına bakıyordu; Digna Pardo'nun korkunç çığlığını, ardından da komşuların kopardıkları yaygarayı işittiğinde.

Kaşığı yana fırlattı, hintkirazı ağacının yaprakları arasında neler olduğunu daha öğrenmeden, çılgın gibi bağırarak, yaşının baş edilmez ağırlığıyla becerebildiğince koşmaya çalıştı; kocasını, çamurların içine sırtüstü uzanmış, canı çekilmiş, ama o yetişebilsin diye ölümün son darbesine son bir dakika daha direndiğini görünce yüreği parça parça oldu. Doktor Urbino, kargaşanın ortasında, onsuz ölmenin umarsız acısının gözyaşları arasında onu tanıdı; yarım

yüzyıllık ortak yaşamlarında Fermina Daza'nın hiç görmediği kadar ışıklı, hüzünlü, minnet dolu gözlerle sonsuza dek sürecek bir bakışla baktı ona; son soluğunu verirken, "Seni ne kadar sevdiğimi bir Tanrı bilir," diyebildi.

Unutulmaz bir ölüm oldu bu; nedensiz de değildi. Fransa'da uzmanlık çalışmalarını bitirir bitirmez, Doktor Urbino, yeni ve sert yöntemleriyle, eyaletin uğradığı son kolera salgınını tam zamanında savuşturarak ülkede kendini tanıtmıştı. Bir önceki salgın, o daha Avrupa'dayken, üç aydan kısa bir süre içinde, kendisi gibi çok değerli bir hekim olan babası da içlerinde olmak üzere, kent nüfusunun dörtte birinin ölümüne yol açmıştı. Kısa zamanda kazandığı saygınlık ve aile mirasının yüklü bir katkısıyla, Karayip eyaletlerinde uzun yıllar ilk ve tek tıp derneği olan, Tıp Derneği'ni kurmuş, ömür boyu başkanlığını yapmıştı. İlk suyollarını, ilk pis su sitemini, Las Animas Körfezi'nin pisliğinin arıtılmasına olanak veren kapalı pazaryerinin yapımını sağlamıştı. Daha sonra, Dil ve Tarih akademilerinin başkanı olmuştu. Kudüs Latin Patriarkı, kiliseye hizmetlerinden ötürü Santo Sepulcro şövalye nişanı, Fransız hükümeti de Legion d'honneur nişanı vermişti ona. Kentte ne kadar dinsel ve din-dışı kuruluş varsa başkanlığını yapmış, özellikle, politik çıkar gütmeyen, o çağ için oldukça gözü pek sayılan ilerici fikirleriyle hükümetler ve yerel ticaret üstünde baskı yapan etkin yurttaşların oluşturdukları Yurtsever Cunta'nın etkin canlandırıcısı olmuştu. Bunlar arasında en anılmaya değeni, ilk uçuşunda, uçak postası akılcı bir olasılık olarak düşünülmeden çok önce, ta San Juan de la Cienaga'ya dek bir mektup taşıyan bir balon denemesiydi. Hâlâ aynı binada varlığını sürdüren Güzel Sanatlar Okulu'nu kuran ve uzun yıllar nisan ayında yapılan Şiir Festivali'ni düzenleyen Sanat Merkezi fikri de onundu.

Bir yüzyıl boyunca olanaksız görünen şeyi o gerçekleştirmişti: sömürge döneminden beri bir horoz dövüşü alanına ve horoz besleme yerine dönüştürülmüş olan Komedi Tiyatrosu'nun onarılıp yeniden açılması. Kentin tüm kesimlerini kapsayan, birçok kimsenin daha yüce bir amaca değeceğini düşündükleri, yığınları seferber eden gösterişli bir kumpanyanın doruk noktasıydı bu. Bütün bunlara karşın, yeni Komedi Tiyatrosu açıldığında, ne oturacak yerleri ne de ışıkları vardı; seyirciler üstüne oturacakları iskemleleri, aralarda

aydınlanmak için ışıklarını kendileri getiriyorlardı. Avrupa galalarının etiketi zorunlu kılınmıştı; kadınlar, Karayipler'in o en sıcak günlerinde uzun giysileri ve kürkleriyle gösteriş yapmak için yararlanıyorlardı bundan; ama hizmetçilerin de içeri girmelerine izin vermek zorunda kalınıyordu, iskemlelerle lambaları, kimileri ilk ayine dek süren sonu gelmez programlara dayanabilmek için gerekli yiyecekleri taşısınlar diye. Mevsim, bir Fransız kumpanyasıyla açıldı; bu kumpanyanın yeniliği orkestrada ilk kez harp bulunuşu," unutulmaz medarı iftiharı ise, yalınayak, ayak parmakları değerli taşlı yüzüklerle donatılmış olarak şarkı söyleyen bir Türk sopranonun pürüzsüz sesi ve dramatik yeteneğiydi. Daha ilk perdeden başlayarak, sahne güçlükle seçilebiliyordu; hurma yağıyla yanan bir yığın lambanın isinden şarkıcıların sesleri kısılmıştı, ama kentin tarihçileri, bu ufak tefek engelleri yok etmeye, unutulmaz şeyleri göklere çıkarmaya özen gösterdiler. Kuşkusuz Doktor Urbino'nun bulaşıcı çabasıyla oldu bu; çünkü opera tutkusu, kentin en akla gelmeyecek kesimlerini sardı, bir Isolde'ler ve Othello'lar, Aida'lar ve Sigfried'ler kuşağı yarattı. Ama Doktor Urbino'nun gönlünün istediği aşırılıklara, İtalyancılarla Wagner'cilerin perde aralarında zarif bastonlarıyla birbirlerine girmelerine dek varmadı bu tutku.

Doktor Juvenal Urbino, sık sık, hiçbir, koşul öne sürülmeksizin kendisine önerilen resmî görevleri hiçbir zaman kabul etmedi; mesleki saygınlıklarından siyasal mevkilere tırmanmak için yararlanan hekimlerin amansız bir eleştiricisi oldu. Her zaman bir Liberal sayılmasına, seçimlerde hep bu partinin adaylarına oy vermesine karşın, inançtan çok, geleneklerden ötürü böyleydi; sokakta başpiskoposun arabası geçerken diz çöken belki de son soylu aile çocuğu oydu. Doğuştan barışçıl, yurdun iyiliği için Liberallerle Muhafazakârlar arasında kesin bir uzlaşma yanlısı olarak tanımlıyordu kendini. Bununla birlikte, halk içinde öylesine Özerk davranıyordu ki, hiç kimse kendinden saymıyordu onu: Liberaller fosilleşmiş bir Muhafazakâr olarak görüyorlar; Muhafazakârlar, bir masonluğunun eksik olduğunu söylüyorlar, Masonlar ise Papalığın hizmetinde sinsi bir din görevlisi olarak reddediyorlardı onu. Daha az acımasız eleştirmenleri ise, halk sonu gelmez bir iç savaşta kan dökerken, onun Şiir Festivali'nin zevkleriyle kendinden geçen bir soyludan başka bir şey olmadığını düşünüyorlardı.

Yalnızca iki davranışı bu imgeye uymuyordu. Birincisi, yüzyılı aşkın bir süreden beri ailenin konağı olan Casalduero Markisi'nin eski sarayından yeni zenginler mahallesindeki yeni bir eve taşınmasıydı. Ötekiyse, ne adı, ne serveti olan bir köylü güzeliyle evlenmesiydi; soylu hanımefendiler gizliden gizliye alaya alıyorlardı onu, ama sonunda, seçkinlik ve karakter bakımından kendilerinden kat kat üstün olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar. Doktor Urbino, halk arasındaki imgesiyle ilgili bu ve bunlar gibi daha birçok önyargılara çok önem verirdi her zaman; tükenmek üzere olan bir soyun son temsilcisi olduğunun hiç kimse kendisi kadar bilincinde değildi. Çocukları hiçbir pırıltıları olmayan iki safkan yarış atı gibiydiler; kendisi ve ailenin her kuşağının ilk çocukları gibi hekim olan oğlu, Marco Aurelio, ellisini geçtiği halde, kayda değer hiçbir şey yapmamıştı; bir oğlan çocuk bile. Ofelia, New Orleans Bankası'nda yüksek bir görevliyle evli olan biricik kızı, bir oğlan bile doğurmadan, üç kızla âdetten kesilmişti. Tarihin akışı içinde soyunun kuruması ona acı vermekle birlikte, ölümün Doktor Urbino'yu en çok kaygılandıran yanı, Fermina Daza’nın onsuz süreceği yalnız yaşamdı.

Ne olursa olsun, acı olay yalnızca kendi insanları arasında sarsıntı yaratmakla kalmadı, dışarıdan da olsa efsanenin görkemine katılma umuduyla sokaklara fırlayan sıradan insanlara bulaşarak etkiledi onları. Üç günlük yas ilan edildi, resmî dairelerin bayrakları yarıya indirildi; tüm kiliselerin çanları, aile anıtkabrindeki mahzen mühürleninceye dek aralıksız çaldı. Güzel Sanatlar Okulu'ndan bir grup, doğal büyüklükte bir büste model olarak kullanılmak üzere ölünün yüzünün bir kalıbını çıkardı; ama sonra bu tasarıdan cayıldı, çünkü son ânın ürküşünün gerçeğe uygun bir biçimde kalıba dökülmesi hiç kimseye yakışık alır görünmedi. Avrupa'ya giderken bir rastlantıyla oradan geçen ünlü bir ressam, dokunaklı bir gerçekçilikle dev boyutlu bir bez üzerine resmini yaptı; resimde Doktor Urbino, merdivenin üstünde, ölüm ânında papağanı yakalamak için elini uzatırken görülüyordu. Öykünün gerçeğine aykırı olan tek şey, resimde Doktor Urbino'nun üstünde yakasız gömleğiyle yeşil çizgili pantolon askıları değil, kolera yıllarında basında yayınlanan resimdeki gibi, melon şapka ve siyah redingot olmasıydı. Bu tablo, acı olaydan birkaç ay sonra, görmeyen kimse kalmasın diye, tüm kent halkının önünden geçtiği ithal malı eşya satılan büyük El

Alambre de Oro Galerisi'nde sergilendi. Sonra, ünlü soylunun anısına saygı göstermeyi görev sayan kamu ve özel kuruluşların duvarlarında asılı kaldı, sonunda ikinci bir cenaze töreniyle Güzel Sanatlar Okulu'na kondu; yıllar sonra resim öğrencileri, nefret ettikleri bir estetik anlayışının ve bir dönemin simgesi olarak Üniversite Alanı'nda yakmak üzere kaldırdılar onu oradan.

Dulluğunun ilk ânından başlayarak, Fermina Daza'nın, kocasının korktuğu kadar umarsız olmadığı görüldü.

Hiçbir dava uğruna cesetten yararlanılmasına izin vermeme kararında direndi. Cumhurbaşkanının, eyalet valiliğinin tören salonunun cenaze odasına dönüştürülerek cesedin orada sergilenmesini buyuran telgrafı konusunda da aynı şeyi yaptı. Başpiskoposun bizzat rica ettiği gibi ölü nöbetinin katedralde tutulmasına da aynı ağırbaşlılıkla karşı çıktı; yalnızca ölüler ayini sırasında orada kalmasına razı oldu. Onca çeşitli isteklerden şaşkına dönen oğlunun araya girmesinden önce de, Fermina Daza, ölülerin aileye ait oldukları, evde acı kahve ve çörekle nöbet tutulması gerektiği, herkesin ölüsüne dilediği gibi ağlayabilme özgürlüğü olduğuna ilişkin kırsal inancında direndi. Dokuz gecelik geleneksel nöbet tutulmayacaktı: Cenazenin ardından kapılar kapandı, yakınların ziyaretleri dışında bir daha da açılmadı.

Ev ölümün egemenliği altındaydı. Tüm değerli eşyalar güzelce güvenli yerlere kaldırıldı, çıplak duvarlarda, indirilen resimlerin izlerinden başka bir şey kalmadı. Evdeki sandalyelerle komşulardan ödünç almanlar salondan yatak odalarına dek duvarlara sıralandı; ortada kalan boşluklar uçsuz bucaksız görünüyor, sesler ürkütücü bir biçimde çınlıyordu, çünkü beyaz bir örtü altında köşesinde uzanan kuyruklu piyano dışında, bütün büyük eşyalar kaldırılmıştı. Bir zamanlar Juvenal Urbino de la Calle olan adam, kitaplığın ortasında, babasının yazı masası üstünde, yüzünde taşlaşmış son korkusu, üstünde kara örtü ve Santo Sepolcro Şövalyeleri'nin kılıcıyla, tabutsuz uzatılmıştı. Yanında, tepeden tırnağa yas giysilerine bürünmüş, titreyerek, ama kendine tam anlamıyla hâkim Fermina Daza, bir dram havası yaratmaksızın, hiç kımıldamadan, ertesi gün sabah saat on birde, kocasını evin kapısından mendil sallayarak uğurladığı âna değin başsağlığı dileklerini kabul etti.

Digna Pardo'nun avludan yükselen çığlığını işittiği, hayat arkadaşını çamurların içinde can çekişirken bulduğu andan beri kendine egemen olmayı başarması kolay olmamıştı. İlk tepkisi umut olmuştu; gözlerinin açık olduğunu, gözbebeklerinde daha önce hiç görmediği bir ışık pırıltısı görmüştü çünkü. Karşılıklı kuşkulara karşın, onu ne denli sevdiğini bilmeden göçüp gitmemesi için ona bir ancık daha olsun bağışlamasını dilemişti Tanrı'dan; birbirlerine söyleyemedikleri her şeyi söylemek, geçmişte yaptıkları kötü şeyleri yeniden daha iyi yapmak için onunla birlikte sürdüğü yaşama yeni baştan başlamak için dayanılmaz bir istek duydu içinde. Ama ölümün uzlaşmazlığı karşısında boyun eğmek zorunda kaldı. Acısı dünyaya ve kendine karşı kör bir Öfkeye dönüştü; bu, yalnızlığını tek başına göğüsleme gücünü ve yürekliliğini verdi ona. O andan başlayarak rahat yüzü görmedi, ama acısının bir belirtisi gibi görülebilecek her davranıştan kaçındı. Elinde olmayan tek dokunaklı an, pazar gecesi saat on birde, hâlâ gemi gibi yağlıboya kokan, bakır kulplu ipek kapitone kaplı piskoposluk tabutunun getirildiği andı. Doktor Urbino Daza tabutun hemen kapatılmasını buyurdu; içerinin havası dayanılmaz sıcakta onca çiçeğin kokusuyla azalmıştı çünkü; üstelik babasının boynunda ilk ölüm morluklarını seçer gibi olmuştu. Sessizliğin içinde dalgın bir ses işitildi:

"O yaşta insan, daha yaşarken yarı yarıya çürümüştür." Tabutu kapatmadan Fermina Daza evlilik yüzüğünü çıkarıp ölü kocasının parmağına taktı, sonra onun kalabalıkta yolunu şaşırdığını fark ettiğinde her zaman yaptığı gibi, elini onun elinin üstüne koydu. "Çok yakında görüşeceğiz," dedi.

Ünlüler kalabalığı içinde görünmez olan Florentino Ariza, bağrına bir hançer saplandığını hissetti. Fermina Daza, ilk başsağlığı dileklerinin kargaşası arasında seçememişti onu; o gecenin telaşında hiç kimse ondan daha hazır ve nazır, ondan daha yararlı olmayacaktı oysa. Kahve yetsin diye, kalabalıkla dolup taşan mutfakları düzene koyan o oldu. Komşulardan alınanlar yetmeyince, ek sandalyeler sağladı, daha şimdiden evin içinde tek bir çelenk daha koyacak yer kalmayınca, akın akın gelen çelenklerin bahçeye konmasını buyurdu. Kara haberi gümüş yıl şöleninin doruk noktasına ulaştığı anda alan ve hintkirazı ağacının altında çepeçevre oturarak

cümbüşü sürdürmek için koşa koşa gelen Doktor Lacides Olivella’nın konuklarına konyak yetiştirmekle o uğraştı. Kaçak papağan gece yarısı başı dik, kanatları açık yemek salonunda belirdiğinde, tam zamanında tepki gösteren tek kişi o oldu; bu olay evde bir şaşkınlık ürpertisi yaratmıştı, çünkü bir nedamet belirtisi gibi görünüyordu. Florentino Ariza, saçma sapan bir söz söylemesine fırsat vermeden, tam boynundan yakalayıp üstü örtülü kafese götürdü onu. Böylece her şeyi öylesine akıllıca, öylesine beceriyle yaptı ki, onun başkalarının işine burnunu sokan biri değil, tersine, evin yıkıma uğradığı bir sırada emeği ödenmez bir yardımcı olduğunu sandı herkes.

Göründüğü gibiydi; işe yarayan, ciddi bir yaşlı adam.

Kemikli, dik bir gövdesi, esmer, sakalsız bir yüzü, açık renk metal çerçeveli yuvarlak gözlük camlarının ardında meraklı gözleri, o çağa göre biraz eski, uçları yapıştırılmış romantik bıyıkları vardı. Şakaklarındaki perçemler yukarı doğru taranmış, mutlak bir dazlaklığa son bir çözüm olarak, pırıl pırıl parlayan kafatasının ortasına yapıştırılmıştı.

Doğuştan inceliği, zarif tavırları hemen büyülüyordu insanı; ama bunlar yıllanmış bir bekârda kuşku uyandıran iki erdem sayılıyordu aynı zamanda. Geçen martta doldurduğu yetmiş altı yaşını göstermemek için çok para, çok emek ve istem gücü harcamıştı; ruhunun derinliklerinde, bu dünyada hiç kimsenin kimseyi onun kadar sessizce sevmediğine inanıyordu.

Doktor Urbino'nun öldüğü gece, beklenmedik haberi aldığında, cehennemi haziran sıcağına karşın her zamanki gibi giyinmişti: koyu renk takım elbise ve yelek, selüloz yakasında ipek şeritten bir fiyonk, fötr şapka, aynı zamanda baston ödevi gören siyah poplin bir şemsiye. Ama gün ağarırken ölü nöbetinden iki saatliğine yok oldu, tıraş olmuş, losyon kokuları içinde geri döndü. Artık cenazelerden ve Kutsal Hafta ayinlerinden başka yerde giyilmeyen siyah bir redingot, uçları kıvrık bir yaka, boyunbağı yerine sanatçıların taktıkları türden bir kurdeleyle melon şapkası vardı. Şemsiyesini de yanına almıştı, yalnızca alışkanlıktan değil, öğleden önce yağmur yağacağına emin olduğundan; cenaze çabuklaştırılabilir mi diye bunu Doktor Urbino Daza'ya bildirdi. Gerçekten de buna çalışıldı; çünkü Florentino Ariza

bir armatör ailesinden geliyordu, kendisi de Karayip Irmak Şirketi'nin başkanıydı; bu yüzden hava tahminleri konusunda bilgisi olduğuna inanılıyordu. Ama cenazenin saat on birde kaldırılmasını kararlaştırmış olan sivil ve askerî makamlar, kamu ve özel kuruluşlar, ordu ve Güzel Sanatlar bandoları, okullar ve dinsel dayanışma dernekleri ayarlanamadı; böylece tarihsel bir olay olması öngörülen cenaze bardaktan boşanırcasına yağan yağmurdan ötürü, kargaşa içinde sona erdi. Aile anıtkabrine çamurlara bata çıka, dalları gömütlüğün duvarlarından sarkan sömürge döneminden kalma bir ceiba ağacının koruyuculuğunda çok az insan ulaşabildi. Aynı dalların altında, ama intihar edenlere ayrılmış dış parselde, bir gün önce öğleden sonra Karayipli mülteciler, Jeremiah de Saint-Amour'u, vasiyeti üzerine, köpeğiyle birlikte gömmüşlerdi.

Florentino Ariza, cenazenin sonuna dek kalan birkaç kişiden biriydi. İliklerine dek ıslanmış, bunca yıllık titiz özenden ve aşın önlemlerden sonra zatürreeye yakalanma korkusuyla döndü evine. İçine bir damla konyak damlatarak bir sıcak limonata yaptı kendine; yatağa girip iki fenaspirin pastiliyle içti, bedeni normal ısısına kavuşuncaya değin de bir gün yorgana sarınıp bol bol terledi; ölü evine döndüğünde kendini güçlenmiş hissediyordu. Fermina Daza, silinip süpürülmüş, konukları kabul etmeye hazır duruma gelmiş olan evin kumandasını yeniden ele almış, kitaplığın sunağına, ölü kocasının çerçevesine siyah bir yas şeridi geçirilmiş pastel boyalı bir portresini koymuştu. Saat sekizde ev alabildiğine kalabalık, sıcak bir önceki gece gibi yoğundu ama tespih duasından sonra biri, dul kadının pazar öğleden sonrasından beri ilk kez birazcık dinlenebilmesi için erken kalkılması dileğini fısıldadı kulaktan kulağa.

Fermina Daza sunağın yanındaki insanların büyük çoğunluğunu selamladı, ama en sona kalan yakın dostlarını sokak kapısına dek uğurladı; kapıyı her zaman yaptığı gibi kendisi kapatmak için. Gücünün son zerresiyle tam kapatacakken, boş salonun ortasında yas giysileri içinde Florentino Ariza'yı gördü. Buna sevindi; çünkü onu yaşamından çıkaralı yıllar olmuştu ve vicdanı unutuşla arınmış olarak ilk kez görüyordu onu. Ama ziyareti için ona teşekkür edemeden, o şapkasını, titreyerek, saygıyla göğsüne bastırdı ve yaşamının dayanağı olan yarayı deşti:

"Fermina," dedi, "sana sonsuz bağlılık ve bitmeyen aşk andımı bir kez daha dile getirmek için yarım yüzyıl bekledim bu ânı."

Florentino Ariza'nın o anda Kutsal Ruh'tan esinlendiğini düşünmesi için nedenler olmasaydı, Fermina Daza karşısındakinin bir deli olduğunu sanabilirdi. İlk dürtüsü, daha kocasının cesedi mezarda soğumadan evin kutsallığına saygısızlık ettiği için onu lanetlemek oldu. Ama öfkesinin ağırbaşlılığı önledi onu. "Defol," dedi. "Ömrünün sonuna dek de görünme bana." Kapatmak üzere olduğu kapıyı, geri dönüp ardına dek açtı, "Umarım az kalmıştır," diye tamamladı sözlerini.

Ayak seslerinin bomboş sokakta uzaklaştığını işitince kapıyı usulca kapattı, sürgüyü ve zinciri vurdu, yazgısıyla baş başa kaldı. O âna değin, daha on sekizindeyken kendisinin yol açtığı, ölümüne dek de yakasını bırakmayacak olan dramın ağırlığının ve büyüklüğünün tam olarak bilincine varmamıştı. Felaketin olduğu öğle sonundan beri ilk kez ağladı, bir başına, kimse görmeden; tek ağlama biçimiydi bu onun. Kocasının ölümü, yalnızlığı, öfkesi için ağladı, boş yatak odasına girince de kendine ağladı; çünkü erdenliğini yitirdiği andan beri o yatakta yalnız başına çok seyrek yatmıştı. Kocasına ait her şey hıçkırıklara boğuyordu onu, ponponlu terlikleri, yastığın altındaki pijaması, yarımay biçimindeki tuvalet masasının onsuz boşluğu, onun, tenine sinen kokusu. Belli belirsiz bir düşünce ürpertti onu: "İnsanın sevdikleri tüm eşyalarıyla birlikte ölmeli." Yatmak için kimseden yardım istemedi, uyumadan önce hiçbir şey yemek istemedi canı. Acının ağırlığı altında ezilmiş, Tanrı'dan hemen o gece uykusunda ona ölümü göndermesini diledi; bu umutla, çorapsız ama giyinik, hemen uyuyakaldı. Bilincine varmadan, ama uykuda yaşamayı sürdürdüğünü, yatağın yarısının ona çok fazla geldiğini, her zamanki gibi sol yanda yattığını, ama yatağın öte yanında öteki gövdenin ağırlığının eksikliğini bilerek uyudu. Uykusunda, bir daha hiç böyle uyuyamayacağını düşünerek uyudu; uykusunda hıçkırmaya başladı, yatakta yerini değiştirmeksizin hıçkıra hıçkıra uyudu; horozların ötüşünden çok sonra, onsuz istenmez olan sabah güneşi uyandırıncaya dek. Çok uyuduğunun, ama ölmediğinin, uykusunda hıçkırdığının, hıçkırarak uyurken, ölü kocasından çok Florentino Ariza'yı düşündüğünün ancak o zaman bilincine vardı.

Oysa Florentino Ariza, bir-iki uzun ve acılı gönül serüveninin ardından Fermina Daza ansızın onu bıraktıktan sonra bir an bile onu düşünmekten geri kalmamıştı. Aradan tam elli bir yıl, dokuz ay, dört gün geçmişti. Unutmamak için bir hücrenin duvarlarına her gün bir çizgi çekmek zorunda kalmamıştı; çünkü tek bir gün bile geçmemişti ki onu anımsatan bir şey olmasın. İlişkileri koptuğu sırada yirmi iki yaşındaydı; annesi Tránsito Ariza ile Calle de las Ventanas'ta kiralık bir evin yarısında yaşıyordu; annesi burada çok genç yaşından beri bir tuhafiyeci dükkânı işletiyor, eski gömlek ve kumaş parçalarını söküp savaşta yaralananlar için pamuk olarak satıyordu aynı zamanda.

Florentino Ariza, Karayipler Irmak Taşımacılık Şirketi'ni kurarak Magdalena Irmağı'nda buharlı gemi taşımacılığına yeni bir hız veren üç kardeşin en büyüğü, ünlü armatör Don Pio Beşinci Loayza ile rasgele bir ilişkiden edindiği tek çocuğuydu onun.

Oğlu on yaşındayken Don Pio Beşinci Loayza öldü. Masraflarıyla her zaman gizliden gizliye ilgilenmesine karşın, yasa gözünde onu kendi çocuğu olarak tanımamış, ne de geleceğini güvence altına almıştı; böylece Florentino Ariza, nesebi herkesçe bilindiği halde, yalnızca annesinin adıyla kalmıştı. Babasının ölümünden sonra, Florentino Ariza postanede memur olarak çalışmak için okulu bırakmak zorunda kaldı; orada torbaları açmak, mektupları düzene koymak, postanın geldiğini, çıkış yerinin bayrağını postanenin kapısına dikerek halka duyurmakla görevlendirdiler.

Ciddiliği telgrafçının dikkatini çekti. Alman göçmen Lotario Thugut, aynı zamanda, katedralde büyük ayinlerde org çalıyor, evde müzik dersleri veriyordu. Florentino Ariza'ya mors alfabesini ve telgraf sistemini kullanmayı öğretti; daha ilk keman derslerinden sonra, Florentino Ariza kemanı kulak dolgunluğuyla tıpkı profesyonel bir kemancı gibi çalmaya başladı. On sekizinde Fermina Daza'yı tanıdığında, çevresinin en beğenilen delikanlısıydı; moda dansları en iyi o biliyor, duygusal şiirleri ezbere okuyor, arkadaşlarının nişanlılarına solo kemanla serenatlar çalıyordu. Daha o zaman, solgun bir yüzü, pomatla yatıştırılmış Kızılderili saçları, umarsız görünüşünü artıran miyop gözlüğü vardı. Görme bozukluğunun yanı sıra, onu ömür boyu lavmanlara başvurmak zorunda bırakan kronik

kabızlıktan yakmıyordu. Babasından kalma tek bir tören giysisi vardı, ama Tránsito Ariza onu öyle bakımlı tutuyordu ki, her pazar yeni gibi görünüyordu. Sıska görünüşüne, içe kapanıklığına, hüzünlü giysilerine karşın, grubundaki bütün kızlar onunla birlikte olmuş gibi yapmak için aralarında gizli gizli kura çekiyorlar, o da onlarla birlikte olmuş gibi yapıyordu; Fermina Daza'yı tanıdığı, masumluğunun sona erdiği güne dek.

Onu ilk kez, Lotario Thugut'un kendisini, adresi bilinmeyen, Lorenzo Daza diye birine bir telgraf götürmekle görevlendirdiği bir akşamüstü gördü. Araya araya Los Evangelios Parkı'nda yarı-yıkık avlusu, köşelerinden fışkıran ayrıkotları, taştan kuru çeşmesiyle bir manastır avlusunu andıran eski mi eski evlerden birinde buldu onu. Florentino Ariza yalınayak hizmetçi kadının ardına takılıp koridordan geçerken hiç insan sesi işitmedi; daha açılmamış eşya kutuları, kireç artıkları, çimento torbaları arasında duvarcı araç-gereçleri vardı; ev köklü bir onarımdan geçmekteydi çünkü. Avlunun dibinde, geçici bir çalışma odasında, yazı masasının başında, şişman mı şişman, kıvırcık favorileri bıyıklarına karışmış bir adam oturduğu yerde kestiriyordu. Lorenzo Daza'ydı adı; geleli daha iki yılı geçmediğinden, pek de arkadaş canlısı olmadığından, pek tanınmıyordu kentte.

Telgrafı, kötü bir düşün uzantısıymış gibi aldı. Florentino Ariza, adamın soluk gözlerine bir çeşit resmi acıma duygusuyla baktı; mührü açmaya çalışan kararsız parmaklarını, yüreğindeki, telgrafları hâlâ ölümle bağlantılandırmaksızın düşünemeyen birçok kimsede birçok kez gördüğü kaygıyı gördü. Adam, telgrafı okuduktan sonra soğukkanlılığını yeniden kazandı. Rahat bir soluk aldı: "Haberler iyi" Sonra, kötü haber almış olsaydı bu parayı ona vermeyeceğini sezdiren rahatlamış bir gülümseyişle, zorunlu beş real'i verdi ona. Sonra da elini sıkarak yolladı onu; bir telgraf memuruna yapılması alışılmamış bir şey; sonra hizmetçi kadın, uğurlamaktan çok gözetlemek için, sokak kapısına dek geçirdi onu. Kemerli koridoru bir kez daha, ters yönde, boydan boya geçtiler; ama bu kez Florentino Ariza evde birinin daha olduğunu anladı, çünkü avlunun boşluğunu, bir okuma dersini yineleyen bir kadın sesi dolduruyordu. İş odasının önünden geçerken, pencereden, birbirine çok yakın iki sandalyede, oldukça yaşlı bir kadınla gencecik bir kızın oturmuş, kadının

kucağında açık duran bir kitaba baktıklarını gördü. Az rastlanır bir görüntü gibi geldi ona bu: annesine okuma öğreten bir kız. Tahmininde yanılmamıştı, çünkü kadın, onu anne gibi büyütmüş olsa da, kızın annesi değil, halasıydı. Dersi kesmediler, ama genç kız pencerenin önünden geçenin kim olduğunu anlamak için gözlerini kaldırdı ve bu rasgele bakış, aradan yarım yüzyıl geçmesine karşın hâlâ bitmeyen bir aşk tufanının kaynağı oldu.

Florentino Ariza'nın Lorenzo Daza hakkında öğrenebildiği tek şey, onun kolera salgınından az sonra, biricik kızı ve hiç evlenmemiş kız kardeşiyle birlikte San Juan de la Cienaga'dan geldiği, onların gemiden indiklerini görenlerin, oraya yerleşmeye geldiklerini hemen anladıklarıydı; iyi döşenmiş bir eve gerekli her şeyi yanlarında getirmişlerdi çünkü. Lorenzo Daza’nın karısı, kızı küçücükken ölmüştü. Kız kardeşinin adı Escolâstica'ydı; kırk yaşındaydı ve sokağa çıkarken Fransisken giysisi giymeye, evin içindeyse yalnızca beline ip dolamaya ant içmişti. Küçük kız on üç yaşındaydı, adı da annesininki gibi Fermina'ydı.

Lorenzo Daza’nın varlıklı bir adam olduğu sanılıyordu, Çünkü bilinen bir işi olmaksızın iyi yaşıyordu; Los Evengelios'taki evini de parayı tıkır tıkır sayarak satın almıştı; evin onarımı ona, eve ödediği iki yüz altın peso'nun en az iki katma mal olsa gerekti. Kızı, iyi aile kızlarının iki yüzyıldır güzel sanatlarla sevecen ve uysal bir eş olmayı öğrendikleri Presentation de la Santisima Virgen Koleji'nde okuyordu. Sömürge döneminde ve cumhuriyetin ilk yıllarında, okula yalnız soylu aile çocukları alınıyordu. Ama bağımsızlığın yıkıma uğrattığı eski aileler yeni zamanların gerçeğine boyun eğmek zorunda kalmışlar, kolejin kapıları da, soyluluk unvanlarına aldırmaksızın, Katolik evliliklerden doğma yasal çocuklar olmaları koşuluyla, ücretini ödeyebilecek durumda olan tüm isteyenlere açılmıştı. Öyle ya da böyle, pahalı bir kolejdi bu; Fermina Daza'nın burada okuması da, başlı başına ailenin toplumsal konumunun değilse de, ekonomik durumunun bir göstergesiydi. Bu haberler Florentino Ariza'yı yüreklendirdi; çünkü badem gözlü güzel yeniyetme kızın düşlerinin erişebileceği bir yerde olduğunu gösteriyordu. Ama babasının sıkı disiplini, çok geçmeden, aşılmaz bir engel olarak ortaya çıktı. Okula grup halinde ya da yaşlıca bir

hizmetçi kadının eşliğinde giden öteki öğrencilerin tersine, Fermina Daza evde kalmış halasıyla birlikte gidiyordu; tutumu da, okul dışında hiçbir şeyle oyalanmasına izin verilmediğini gösteriyordu.

Florentino Ariza'nın, tek başına bir avcının gizemli yaşamına başlaması böyle masum bir biçimde oldu. Sabahın yedisinde parkın göze çarpmayan sıralarından birinde oturup badem ağaçlarının gölgesinde bir şiir kitabı okuyormuş gibi yaparak, genç kızın mavi çizgili forması, diz boyu jartiyerli çorapları, çapraz bağcıklı erkek potinleri ve omuzlarından beline dek sarkan kalın, ucu kurdeleli tek saç örgüsüyle geçmesini bekliyordu. Doğal bir kendini beğenmişlikle yürüyordu kız, başı dik, bakışları kıpırtısız, adımları hızlı, burnu havada, kitaplarını içine koyduğu okul çantasını çaprazlanmış kollarıyla sımsıkı göğsüne bastırmış, kalçasının, onu ağırlığından arınmış gibi gösteren ceylan devinimiyle. Yanı sıra, sırtında gri Fransisken giysisi, belinde kordonuyla, adımlarını güçlükle atarak yürüyen halası, ona yaklaşılmasına hiç fırsat vermiyordu. Florentino Ariza onları günde dört kez, okula gidip gelirken görüyor, küçük kızı görmek yetiyordu ona. Yavaş yavaş onu yüceltti, olmayacak erdemler, gerçekdışı duygular yordu; aradan iki hafta geçtikten sonra da ondan başka bir şey düşünemez oldu. O zaman ona, o güzel yazman yazısıyla, iki yüzü yazılmış basit bir pusula göndermeye karar verdi. Nasıl vereceğini düşüne düşüne birkaç gün cebinde sakladı onu; düşünürken, yatmadan önce birkaç sayfa daha yazdı, öyle ki, ilk mektup, parktaki bekleyişleri sırasında okuya okuya ezberlediği kitaplardan esinlenmiş bir aşk sözlüğüne dönüştü.

Mektubu göndermenin yolunu ararken, Presentation'un bazı öğrencileriyle tanışmaya çalıştı; ama onun dünyasından çok uzaktılar. Öte yandan, bu düşünceyi kafasında birkaç kez evirip çevirdikten sonra, birinin tasarılarını öğrenmesi hiç de sakınımlı görünmedi ona. Gene de, Fermina Daza’nın gelişinden birkaç gün sonra bir cumartesi balosuna çağrıldığını, ama babasının gitmesine izin vermediğini öğrenebildi. "Her şeyin zamanı var," diye kestirip atmıştı. Mektup, kâğıtların iki yüzüne yazılmış altmış sayfayı geçmişti; Florentino Ariza gizinin ağırlığına daha fazla dayanamadı; annesine, bazı gizlerini açtığı biricik insana, hiçbir şey saklamadan açıldı. Tránsito Ariza oğlunun gönül işlerindeki saflığından öylesine

etkilendi ki, gözyaşları döktü, kendi deneyimlerinin ışıklarıyla aydınlatmaya çalıştı onu. Bu çarşaf gibi coşkulu mektubu göndermemeye onu razı etmekle başladı işe; gönül işlerinde onun kadar toy olduğunu sandığı genç kızı uykularını kaçıracak denli korkutmaktan başka bir işe yaramazdı bu. İlk adım, dedi, onun kendisine ilgi duyduğunun farkına varmasını sağlamaktı; böylece ona açılması onu şaşırtmayacak, düşünmeye vakti olacaktı.

"Ama her şeyden önce," dedi, "ilkin onu değil, halasını elde etmelisin."

İki öğüt de, kuşkusuz bilgeceydi, ama geç kalmıştı.

Gerçekten de, Fermina Daza, halasına verdiği dersi bir an keserek, koridordan geçenin kim olduğunu anlamak için gözlerini kaldırdığında, Florentino Ariza, umarsız görünüşüyle etkilemişti onu. Akşam yemekte babası telgraftan söz edince, Florentino Ariza'nın eve niçin geldiğini anlamıştı; görevi gereği gelmişti. Bunu öğrenmek ilgisini artırmıştı, çünkü o dönemde birçok kişi için olduğu gibi, onun için de telgraf büyük bir buluştu. Böylece, Florentino Ariza'yı ilk kez parkta ağaçların altında okumaya dalmış görünce tanımış, ama halası onun birkaç haftadan beri orada olduğunu söyleyinceye dek bu onu hiç tedirgin etmemişti. Sonra, pazar günü ayinden çıkarken onu gördüklerinde, halası, bunca karşılaşmanın rastlantı olamayacağına karar verdi. "Bunca sıkıntıya benim için katlanmıyor herhalde," dedi. Çünkü sert tavrına, tövbekâr giysisine karşın, bir yaşam içgüdüsü, suç ortaklığına bir eğilimi vardı Escolâstica Hala'nın; bunlar onun en iyi erdemleriydi; bu yüzden bir erkeğin yeğenine ilgi duymasını düşünmek bile karşı konulmaz bir heyecan uyandırıyordu onda. Ama Fermina Daza, henüz aşkın ne olduğunu merak etmekten bile uzaktı; Florentino Ariza'nın ona esinlediği tek şey biraz acımaydı; sağlıksızmış gibi görünmüştü ona çünkü. Ama halası, bir erkeğin gerçek karakterini anlamak için insanın çok şey görmüş olması gerektiğini söyledi; onların geçtiklerini görmek için parkta oturan adamın olsa olsa aşk hastası olabileceğine inanıyordu kendisi.

Escolâstica Hala, sevgisiz bir evlilikten doğan tek çocuk olan genç kız için bir anlayış ve sevgi sığınağıydı. Annesi öleli beri onu o büyütmüştü; Lorenzo Daza ile ilişkilerinde, haladan çok suç ortağı

gibi davranıyordu onun. Böylece, Florentino Ariza'nın ortaya çıkışı ölü saatleri geçirmek amacıyla uydurdukları özel eğlencelerden biri oldu onlar için. Günde dört kez, Los Evangelios Parkı'ndan geçerken, ikisi de, çelimsiz, ürkek, varla yok arası, sıcağa karşın hemen hemen her zaman siyahlar giymiş, ağaçların altında kitap okuyormuş gibi yapan nöbetçiye göz atıyorlardı. "İşte, orada," diyordu ilk gören, gülmesini tutarak, daha o gözlerini kaldırıp, kendisine bakmaksızın parkın içinden geçen ciddi, yaşamının dışında iki kadını görmeden.

"Zavallıcık," demişti halası. "Yaklaşmaya cesaret edemiyor. Yanında ben varım diye, ama eğer niyeti ciddiyse bir gün deneyecek bunu; o zaman bir mektup gönderecek sana."

Her türlü aksiliği düşünerek, yasak aşklarda başvurulan kaçınılmaz çare olan el işaretleriyle anlaşmayı öğretti ona. Bu beklenmedik, neredeyse çocuksu şeytanlıklar Fermina Daza'da alışılmadık bir merak uyandırıyordu; işin daha ileri gideceği birkaç ay aklına gelmedi. Eğlencenin kaygıya dönüştüğü ânı hiçbir zaman bilemedi; bir gece korkuyla uyandı; onun yatağının ayakucunda durmuş karanlıkta kendisine baktığını görmüştü çünkü. O zaman bütün yüreğiyle halasının kehanetlerinin gerçekleşmesini istedi; dualarında, mektubu gönderme yürekliliğini bulsun diye yakarıyordu Tanrı'ya, salt ne dediğini öğrenmek için.

Ama duaları tutmadı. Tersine, Florentino Ariza'nın annesine açıldığı, onun da kendisini yetmiş sayfalık aşk sözlüğünü göndermekten caydırdığı sırada oluyordu bu; böylece Fermina Daza yılın geri kalan günlerini umarak geçirdi. Aralık tatili yaklaştıkça kaygısı umutsuzluğa dönüşüyordu; tedirginlik içinde, okula gitmeyeceği üç ay boyunca onu görmek, onun da kendisini görmesi için ne yapacağını soruyordu kendi kendine. Kuşkuları hiçbir çözüm bulamaksızın sürerken, Noel gecesi, onun gece yarısı ayinine katılan kalabalığın içinde kendisine baktığı önsezisi ürpertti onu; bu tedirginlik yüreğini ağzına getirdi. Babasıyla halasının arasına oturduğundan başını çevirme yürekliliğini bulamadı, tedirginliğinin farkına varmasınlar diye kendine hâkim olmak zorunda kaldı. Ama çıkış kargaşasında onu öylesine yakınında, o karışıklıkta öylesine açık seçik duydu ki, karşı konulmaz bir güç, kilisenin orta netinden

dışarı çıkarken omzunun üstünden dönüp bakma ya zorladı onu; o zaman, gözlerinin bir karış ötesinde, onun buz gibi gözlerini, solgun yüzünü, aşk korkusundan taşlaşmış dudaklarını gördü. Kendi gözü pekliğinden altüst olmuş, düşmemek için Escolâstica Halası'nın koluna sıkı sıkı tutundu; halası, dantel eldiveninin arasından onun elinin buz gibi terlediğini duyumsadı, kayıtsız şartsız suç ortaklığının belli belirsiz bir işaretiyle yatıştırdı onu. Havai fişeklerin, kutlama davullarının, kapılara asılı renk renk fenerlerin gürültü-patırtısı, erince susamış kalabalıkların bağırış-çağırışı arasında, Florentino Ariza, şenliği gözyaşları arasında seyrederek, o gece doğanın Tanrı değil, kendisi olduğu sanrısıyla gün ağarıncaya dek bir uyurgezer gibi dolaştı.

Ertesi hafta, öğle uykusu saatinde, umutsuzca Fermina Daza'nın evinin önünden geçip de, onun halasıyla avludaki badem ağaçlarının altında oturduğunu görünce coşkusu arttı. İlk gün iş odasında gördüğü tablonun açık hava da yinelenişiydi bu: halasına okuma dersi veren genç kız. Ama Fermina Daza, sırtında okul forması olmayınca değişmişti, omuzlarından dökülen, baştanbaşa kırmalı bir tunik giymiş, başına ona taçlı bir tanrıça görünüşü veren gardenyalardan bir taç takmıştı. Florentino Ariza, parkta, görüleceğinden emin olduğu bir yerde oturdu, ama okuyormuş gibi yapmayıp, kucağında açık kitabı, gözleri, ona acıyarak bile olsa bir kezcik olsun bakmayan düşsel genç kıza dikilmiş, kalakaldı.

Florentino Ariza, badem ağaçlarının altındaki dersin, belki de evin bitip tükenmeyen onarımlarından ileri gelen rasgele bir değişiklik olduğunu düşündü önce, ama daha sonraki günlerde, Fermina Daza'nın üç aylık tatil boyunca her gün aynı saatte orada, onun görebileceği bir yerde olacağını anladı; bu kesinlik yeniden yüreklendirdi onu. Görüldüğünün farkındaymış izlenimi vermedi, en küçük bir ilgi ya da hoşlanma belirtisi göstermedi, ama ilgisizliğinde öyle değişik bir pırıltı vardı ki, onu yüreklendiriyordu. Çok geçmeden, ocak ayı sonunda bir öğleden sonra, hala ansızın elişini sandalyesinin üstüne koyup yeğenini sundurmada, badem ağaçlarından düşen sarı yaprakların ortasında yalnız bıraktı. Florentino Ariza bunun önceden tasarlanmış bir fırsat olduğu varsayımıyla yüreklenerek sokaktan karşıya geçti ve Fermina

Daza’nın karşısına dikildi; ona öyle yakındı ki, soluğunun hışırtısını, yaşamı boyunca onunla özdeşleştireceği çiçeksi kokusunu duyuyordu. Başı havada ve ancak yarım yüzyıl sonra bir kez daha, aynı nedenle takınacağı kararlı bir tavırla konuştu onunla.

"Sizden tek dileğim, bir mektubumu kabul etmeniz," dedi.

Sesi, Fermina Daza'nın ondan beklediği ses değildi: bitkin görünüşüyle hiç ilişiği olmayan, açık-seçik, kendine güvenli bir sesti. Gözlerini elişinden ayırmaksızın yanıtladı: "Babamın izni olmaksızın kabul edemem." Florentino Ariza boğuk tınısını ömrü boyunca unutmayacağı bu sesin sıcaklığıyla ürperdi. Ama belli etmedi ve hemen yanıtladı onu: "İzin alın." Sonra bu buyruğu bir ricayla yumuşattı: "Bir ölüm kalım sorunu bu." Fermina Daza ona bakmadı, elişine ara vermedi, ama kararı tüm dünyanın sığabileceği bir kapıyı araladı.

"Her gün öğleden sonra gelin," dedi, "sandalyemi değiştirmemi bekleyin."

Florentino Ariza ertesi hafta pazartesi günü, parkta oturduğu sıradan her zamanki sahneyi görünceye değin onun ne demek istediğini anlamadı. Tek bir değişiklik vardı: Escolâstica Hala eve girince Fermina Daza ayağa kalkıp öteki sandalyeye oturdu. Florentino Ariza, ceketinin yakasına beyaz bir kamelya iliştirilmiş, sokaktan karşıya geçti; onun karşısında durdu. "Bu, hayatımın en önemli ânı," dedi. Fermina Daza gözlerini kaldırıp ona bakmadı, bakışlarını çevrede dolaştırdı; kuraklığın uyuşukluğunda bomboş sokakları, rüzgârın sürüklediği ölü yaprakların döne döne uzaklaştıklarını gördü.

"Mektubu verin," dedi.

Florentino Ariza okuya okuya ezberlediği yetmiş sayfayı getirmeyi düşünmüştü önce, ama sonra yalın, açık-seçik yarım sayfalık bir mektupta karar kılmıştı; yalnızca önemli olan şeye söz veriyordu: sarsılmaz bağlılığı ve sonsuz aşkı. Kâğıdı redingotunun iç cebinden çıkardı, ona bakma yürekliliğini bile gösterememiş olan elişi işleyen ürkek kızın gözlerinin önüne koydu. Kaz onun korkudan taş kesilmiş elinde titreyen mavi zarfı gördü, mektubu içine koysun diye kasnağını kaldırdı; kendi parmaklarının da titrediğini belli etmek

istemiyordu çünkü. O zaman bir şey oldu: Badem ağaçlarının yaprakları arasında bir kuş ürperdi, pisliği tam elişinin üstüne düştü. Fermina Daza ne olduğunu fark etmesin diye, elişini uzaklaştırdı, sandalyenin arkasına sakladı, ilk kez, yüzü alev alev, baktı ona. Florentino Ariza, elinde mektup, soğukkanlı, "Uğur getirir," dedi. Fermina Daza, ilk kez gülümseyerek teşekkür etti ona, sonra kaparcasına mektubu elinden aldı, katlayıp koynuna soktu. Florentino Ariza o zaman ceketinin yakasındaki kamelyayı sundu ona. Kız kabul etmedi: "Bu nişanlılık çiçeğidir,” dedi. Sonra, vaktin daraldığını görüp, yeniden sakınımlı haline sığındı.

"Şimdi gidin," dedi, "size haber verinceye değin de gelmeyin."

Florentino Ariza'nın onu gördüğünü, daha kendisi anlatmadan, annesi anladı. Çünkü konuşmaz, yemez içmez olmuştu; geceleri sabaha dek yatağında dönüp duruyordu. Ama ilk mektubunun yanıtını beklemeye başlayınca, kaygısına ishaller, yeşil yeşil kusmalar karıştı; yön duygusunu yitirmişti, düşüp düşüp bayılıyordu. Annesi korkuya kapıldı, çünkü durumu aşk perişanlığına değil, kolera yıkımına benziyordu. Florentino Ariza'nın vaftiz babası, Tránsito Ariza'nın gizli aşk yaşadığı zamanlardan beri sırdaşı olan yaşlı bir homeopat, hastayı görür görmez telaşa kapıldı; çünkü nabzı düşmüş, güçlükle soluk alıyor, soğuk soğuk ecel terleri döküyordu. Ama muayene sonunda, ne ateşi olduğu, ne de bir yerinin ağrıdığı anlaşıldı. Duyduğu tek somut şey, bir an önce ölmek için dayanılmaz bir istekti. Önce onu, sonra da annesini kurnazca sorguya çekmesi, hekimin, aşk arazının koleranınkiyle aynı olduğunu bir kez daha doğrulamasına yetti. Sinirlerini yatıştırmak için ıhlamur yazdı, uzaklaşıp avunması için hava değişikliği salık verdi, ama Florentino Ariza'nın istediği tam tersiydi: acısının tadına varmak.

Tránsito Ariza, açık fikirli, yoksulluk yüzünden vakitsiz yitirdiği bir mutluluk içgüdüsü olan bir yarı melezdi; oğlunun acılarından kendi acılarıymış gibi tat duyuyordu. Sayıkladığını işitince ona ıhlamur içiriyor, ürpermeleri geçsin diye üstüne yün yorganlar örtüyordu; ama aynı zamanda acısının tadını çıkarması için yüreklendiriyordu onu.'

"Gençsin, çekebileceğin kadar acı çek," diyordu ona, "bu duygular ömür boyu sürmez."

Postanede böyle düşünmüyorlardı kuşkusuz. Florentino Ariza kapıp koyvermişti kendini; öylesine dalgındı ki, postanın geldiğini duyurmak için astığı bayrakları birbirine karıştırıyor, çarşamba günü gelen gemi Liverpool postasını getiren Leyland Şirketi'ne aitken, Alman bayrağını asıyor, başka bir gün, Saint-Nazarie postasını getiren Compagnie General Transatlantique Şirketi'ne ait bir gemi geldiğinde, Amerika Birleşik Devletleri bayrağını asıyordu. Bu aşk dalgınlıkları, bölümde öyle karışıklıklara yol açıyor, halkın öyle protestolarına neden oluyordu ki, Lotario Thugut onu telgraf bölümünde alıkoymasa, katedral korosunda keman çalmaya da götürmese, Florentino Ariza işsiz kalırdı. Yaş farklarından ötürü aralarındaki bağı anlamak güçtü; dede-torun olabilirlerdi, ama işte olsun, meteliksiz ayyaşlardan, kefal tavayla hindistancevizli pilav yemek için Sosyal Kulüp'teki resepsiyonlardan kaçan, takım elbiseler giymiş varlıklı aile çocuklarına değin her sınıftan gece kuşlarının uğradıkları liman tavernalarında olsun, çok iyi anlaşıyorlardı. Lotario Thugut, son telgraf dağıtımından sonra buralara gitmeyi alışkanlık edinmişti; sık sık Jamaica puncu içip, Antiller'den gelen iki direkli gemilerin çılgın tayfalarıyla akordeon çalarak sabahlardı. İriyarı, kaplumbağa suratlıydı, altın sarısı bir sakalı, akşamları sokağa çıkarken başına giydiği gri bir beresi vardı; Noel Baba olmak için bir dizi çıngırağı eksikti. Haftada en az bir kez bir dişi gece kuşuyla -bir gecelik otellerde gemicilere acele aşklar satan kadınlara böyle diyordu- düşüyordu oraya. Florentino Ariza'yı tanıdığında ilk yaptığı şey, bir öğretmen hazzı duyarak, ona cennetinin gizlerini öğretmek oldu. Ona en iyi görünen kuşları seçiyor, onlarla pazarlık ediyor, hizmetlerinin karşılığını kendi parasıyla ödemeyi öneriyordu. Ama Florentino Ariza kabul etmiyordu: Ö erdendi; âşık olmadıkça da erden kalmaya kararlıydı.

Otel, sömürge döneminden kalma, yıkık bir saraydı; geniş salonları, mermer döşeli odaları, kullanmak ya da gözetlemek için kiralanan, iğneyle delinmiş mukavvalarla bölmelere ayrılmıştı. Meraklılardan bazılarının örgü şişiyle gözlerinin çıkarıldığından, bir başkasının, gözetlediği kadının karısı olduğunu keşfettiğinden, satıcı kadın kılığına girip lostromolarla boşalmaya gelen soylu baylardan, gözetleyenlerle gözetlenenlerin başına gelen birçok başka olaylardan söz ediliyordu; öyle ki, bitişik odaya bir göz atma

düşüncesi bile Florentino Ariza'nın içini korkuyla dolduruyordu. Böylece, Lotario Thugut, gözetlemenin de, gözetlenmenin de Avrupa'da prenslerin incelikleri olduğuna bir türlü inandıramadı onu.

İriyarılığının düşündürdüğünün tersine, Lotario Thugut'un, tıpkı bir meleğinki gibi gül goncasını andıran bir pipisi vardı; ama bu şanslı bir kusur olsa gerekti, çünkü gece kuşlarının en donukları, onunla yatma şansına ermek için birbirlerine giriyorlardı; boğazlanıyormuş gibi çığlıkları yapının temellerini sarsıyor, hortlaklarını korkudan tir tir titretiyordu. Kadınların kıçlarını tutuşturan yılan zehrinden yapılma bir merhem kullandığı söyleniyordu, ama o Tanrı'nın kendisine verdiklerinden başka bir araca başvurmadığına ant içiyordu. Gülmekten katılarak, "Katıksız aşk bu," diyordu. Florentino Ariza'nın onun belki de haklı olduğunu anlaması için aradan yıllar geçecekti. Aşk eğitiminin çok ileri bir döneminde, üç kadını aynı zamanda çalıştırarak krallar, gibi yaşayan bir adam tanıdığında inandı buna sonunda. Üçü de, sabah erkenden ona hesap veriyorlar, kazançlarının azlığından ötürü kendilerini bağışlaması için ayaklarına kapanıyorlardı; istedikleri tek lütuf, içlerinde en çok para getirenle yatmasıydı. Florentino Ariza, böyle bir onursuzluğa ancak korkunun yol açabileceğini düşünüyordu. Ama üç kızdan biri, gerçeğin bunun tam tersi olduğunu söyleyerek şaşırttı onu.

"Böyle şeyler," dedi ona, "ancak aşk uğruna yapılır."

Lotario Thugut, cinsel ilişkideki hünerlerinden çok, kişisel sevimliliğinden ötürü otelin en sayılan müşterilerinden biri olmuştu. Florentino Ariza da suskunluğu ve utangaçlığıyla patronun takdirini kazanmıştı; aşk acılarının en çetin döneminde, boğucu odalara kapanıp şiirler ve göz yaşartıcı tefrika romanlar okuyordu; düşleri, balkonlarda kara kırlangıç yuvaları, öğle uykusunun durgunluğunda öpüşme sesleri ve kanat çırpışları bırakıyordu. Akşama doğru sıcak biraz azalırken, kaçamak bir aşkla günün yorgunluğunu çıkarmaya gelen erkeklerin konuşmalarını işitiyordu ister istemez. Böylece, Florentino Ariza, birçok gizden, önemli müşterilerin, hatta yerel yetkililerin, bitişik odalardan işitilip işitilmemesine aldırmaksızın, gel-geç sevgililerine açtıkları bazı devlet sırlarından bile haberdar oluyordu. Sotavento'nun dört deniz mili kuzeyinde, denizin dibinde, 17. yüzyıldan kalma, beş yüz milyarı aşkın peso değerinde saf altın

ve değerli taşlarla yüklü bir İspanyol kalyonunun yattığını da böyle öğrendi. Bu öykü Florentino Ariza'yı hayretler içinde bıraktı, ama birkaç ay, aşk çılgınlığı, Fermina Daza altın havuzlarda yüzebilsin diye, batık serveti kurtarmak için, içinde dayanılmaz bir istek uyandırıncaya değin hiç düşünmedi bu konuyu.

Yıllar sonra, şiirin büyüsüyle yüceltilmiş genç kızın gerçekte nasıl olduğunu anımsamaya çalıştığında, o günlerin yürek paralayan günbatımlarından ayırt edemiyordu onu. İlk mektubuna yanıt beklediği o kaygılı günlerde, kendini göstermeden onu gözlediği zaman bile, yılın hangi mevsimi olursa olsun aylardan hep nisan olan o yerde, badem çiçeklerinin yağmuru altında, öğleden sonra saat iki ışığının yansısında alışılmamış bir güzellikte görürdü onu. Koronun ayrıcalıklı gözetleme noktasında, Lotario Thugut'a kemanla eşlik etmeye ilgi duymasının biricik nedeni, ilahilerin titreşimleriyle onun eteklerinin nasıl dalgalandığını görmekti. Ama coşkusu, sonunda bu zevkten yoksun bıraktı onu; mistik müzik ruh durumuna öyle yavan geliyordu ki, aşk valsleriyle coşturmaya kalkışmıştı onu çünkü; sonunda Lotario Thugut onu korodan atmak zorunda kaldı. Tránsito Ariza'nın bahçede yetiştirdiği gardenyaları yeme isteğine kapıldığı döneme rastlıyordu bu; böylece Fermina Daza'nın tadını aldı. Annesinin sandıklarından birinde bir rastlantı sonucu, Hamburg American Line gemicilerinin kaçak olarak sattıkları bir litrelik bir kolonya şişesi bulması da bu dönemde oldu; Florentino Ariza, sevdiği kadının başka tatlarını tadabilmek için kolonyanın tadına bakma isteğine karşı koyamadı. Şişeyi başına dikip tanyeri ağarıncaya dek içti; önce liman tavernalarında, sonra evsiz barksız âşıkların sevişerek avundukları dalgakıranlarda denize bakıp düşüncelere dalarak, kendinden geçinceye dek içip Fermina Daza ile sarhoş oldu. Sabahın altısına değin, yüreği kaygıdan bir iplik gibi incelerek onu bekleyen Tránsito Ariza, en akla gelmedik kıyı köşede aradı onu; sonunda öğleden az sonra, boğulanların karaya vurdukları rıhtımın bir köşesinde, taze bir kusmuk gölünün içinde yuvarlanırken buldu.

Onun biraz kendine gelmesinden yararlanarak, mektubunun yanıtını eli-kolu bağlı beklediği için azarladı onu. Güçsüzlerin aşk ülkesine hiçbir zaman giremeyeceklerini, bu ülkenin acımasız ve

aşağılık olduğunu, kadınların yalnızca yürekli erkeklere kendilerini verdiklerini, çünkü yaşama göğüs germek için öylesine gereksinim duydukları güvenliği kendilerine onların sağladıklarını anımsattı ona. Florentino Ariza annesinin verdiği dersi belki de gereğinden çok benimsedi. Tránsito Ariza, onun, siyah yünlü takım elbisesi, melon şapkası ve selüloz yakasındaki içe dokunan fiyonguyla dükkândan çıktığını görünce, anaç olmaktan çok kösnül bir kendini beğenmişlik duygusunu saklayamadı; cenazeye mi gittiğini sorarak takıldı ona. O, kulakları alev alev yanarak yanıtladı: "Öyle sayılır." Tránsito Ariza, onun korkudan güçlükle soluk aldığının farkına vardı, ama kararlılığı sarsılmazdı. Ona son öğütlerini verdi, kutsadı, sonra başarısını birlikte kutlamak için bir şişe kolonya daha vaat etti.

Bir ay önce, Fermina Daza'ya mektubu verdiğinden beri, parka bir daha gitmemeye verdiği sözü sık sık bozmuştu,' ama o kendisini görmesin diye çok dikkatli davranmıştı. Değinen bir şey yoktu. Ağaçlar altındaki okuma dersi öğleden sonra saat iki dolaylarında kent öğle uykusundan uyandığında sona eriyor, Fermina Daza sıcak azalıncaya dek, halasının yanında elişi işliyordu. Florentino Ariza, halanın içeri girmesini beklemeden, dizlerinin güçsüzlüğünü yenmesini sağlayan asker adımlarıyla karşıya geçti. Ama Fermina Daza'ya değil, halasına yöneldi.

"Lütfen, bayanla bir dakika yalnız bırakır mısınız beni?" dedi ona. "Ona söyleyeceğim önemli bir şey var."

"Saygısız!" dedi hala. “Onun benden gizli nesi olabilir ki!"

"Öyleyse, ben de söylemem," dedi, "ama sizi uyarıyorum, olacaklardan siz sorumlusunuz."

Escolâstica Daza'nın ideal bir sevgiliden beklediği davranış bu değildi, ama şaşkınlıkla ayağa kalktı, çünkü ilk kez Florentino Ariza'nın Kutsal Ruh'tan esinlenerek konuştuğu izlenimine kapıldı. Bu yüzden iğne almak için içeri girip iki genci avludaki badem ağaçlarının altında yalnız bıraktı.

Gerçekte, Fermina Daza, bir kış kırlangıcı gibi yaşamına giren, mektuptaki imzası olmasaydı adını bile bilmeyeceği bu suskun talip hakkında çok az şey biliyordu. Bu arada onun, çalışkan, ciddi, ama bir gençlik günahının onulmaz damgasıyla damgalanmış evli

olmayan bir kadının, babası belirsiz biricik oğlu olduğunu öğrenmişti. Sandığı gibi bir telgraf dağıtıcısı değil, parlak bir geleceği olan nitelikli bir yardımcı olduğunu öğrenmiş, telgrafı babasına sadece kendisini görmek için bir bahane olarak getirdiğini düşünmüştü. Bu sanı duygulandırmıştı onu. Onun koronun çalgıcılarından biri olduğunu da biliyordu; ayin sırasında orada olup olmadığını doğrulamak için başını kaldırma yürekliliğini göstermese de, bir pazar günü öteki çalgıcılar herkes için çalarken, kemanın yalnızca kendisi için çalındığını sezinlemişti birden. Onun beğeneceği bir erkek tipi değildi. Gözlük camlarının ardındaki yitik çocuk görünümü, papaz kılığı, gizemli davranışları, karşı konması güç bir merak uyandırmıştı onda, ama merakın aşkın bin-bir tuzağından biri olabileceğini hiç düşünmemişti.

Mektubu niçin kabul ettiğini kendi kendine açıklayamıyordu. Bundan ötürü kınamıyordu kendini, ama gittikçe baskın hale gelen yanıt verme zorunluluğu yaşamını köstekleyen bir tedirginliğe dönüşmüştü. Babasının her sözcüğü, rasgele her bakışı, en önemsiz el-kol hareketleri gizini ortaya çıkarmak için kurulmuş tuzaklar gibi geliyordu ona. Öyle bir korku içindeydi ki, küçük bir dikkatsizlik onu ele verebilir kaygısıyla sofrada konuşmaktan kaçınıyordu; onun bastırdığı kaygısını kendi kaygısıymış gibi bölüşmesine karşın, Escolâstica Halası'ndan bile çekinir olmuştu. Olur olmaz saatlerde, hiç gereği yokken banyoya kapanıp dile getirdiklerinden daha fazla bir şey söyleyebilecekleri umuduyla elli sekiz sözcüğün üç yüz on dört harfinden birinde saklı, gizli bir şifre, büyülü bir formül bulabilmek için mektubu bir, bir daha okuyordu. Ama mektubu ilk kez, yüreği deli deli çarparak, banyoya kapanıp okuduğunda, anladığından daha fazla bir şeye rastlamadı; uzun, coşkulu bir mektup olduğunu boşuna umarak zarfı yırtarcasına açmış, ama kesin anlatımı onu ürküten kokulu bir pusula bulmuştu yalnızca.

Önce, yanıt vermek zorunda olduğunu ciddi olarak düşünmemişti; ama mektup öylesine açık seçikti ki, bundan kaçınmak olanaksızdı. Bu arada, kuşkunun pençesinde kıvranırken Florentino Ariza'yı istediğinden daha sık ve daha çok ilgiyle düşünmesine şaştı, giderek kaygıyla her zamanki saatte parka neden gelmediğini sormaya başladı kendi kendine; mektubunun yanıtını düşününceye dek

gelmemesini isteyenin kendisi olduğunu anımsamaksızın. Böylece, sonunda bir insanın birini düşünebileceğini hiçbir zaman tasarlayamadığı bir biçimde düşünmeye başladı onu: Umulmadık yerlerde onu göreceği önsezisine kapılıyor, olmadık yerlerde arıyor, uyurken karanlıkta kendisine bakıyormuş duygusuyla ansızın uyanıyordu; öyle ki, parktaki sarı yapraklar üstünde onun kararlı adımlarını işittiği o öğle sonunda, bunun, imgeleminin oyunlarından biri olmadığına güçlükle inandı. Ama çelimsizliğinden umulmayacak bir güçle mektubunun yanıtını istediği zaman, korkusunu yenmeyi başardı ve gerçekten kaçmaya çalıştı: Ona ne yanıt vereceğini bilmiyordu. Ama Florentino Ariza bir uçurumdan atlamıştı; ardından gelen uçurumlardan korkmuyordu artık.

"Mektubu kabul ettiğinize göre," dedi, "yanıtlamamak görgü kurallarına uymaz."

İçine düştüğü labirentin sonu oldu bu. Fermina Daza kendine egemen oldu, geciktiği için özür dileyerek tatil sona ermeden mektubunu yanıtlayacağına kesin söz verdi.

Sözünü tuttu. Şubatın son cuması, okulların açılmasından üç gün önce, Escolâstica Hala, postaneye gidip listede adı bile bulunmayan Piedras de Moler'e kaça telgraf gönderildiğini sordu; daha önce birbirlerini hiç görmemişler gibi Florentino Ariza'dan bilgi istedi, ama çıkarken, tezgâhın üstünde kertenkele derisiyle ciltlenmiş bir dua kitabı unutmuş gibi yaptı; kitabın arasında kenarları yaldız desenli keten kâğıdından yapılmış bir zarf vardı. Sevinçten çılgına dönen Florentino Ariza öğleden sonranın geri kalanını gül yaprakları yiyip mektubu okuyarak geçirdi; harf harf okudu mektubu, bir, bir daha okudu; kaç kez okuduysa, bir o kadar da gül yemişti ki, annesi tıpkı bir dana gibi onu yere yatırarak hintyağı içirmek zorunda kaldı.

Çılgın bir sevdalanma yılı oldu o yıl. İkisi de yalnız birbirlerini düşünerek, birbirlerini düşleyerek, kaygıyla birbirlerinin mektuplarını gözleyerek, aynı kaygıyla onları yanıtlayarak yaşadılar. O çılgınlık ilkbaharında, ne de ertesi yıl, birbirleriyle karşılıklı konuşma fırsatı bulamadılar. Dahası, birbirlerini ilk kez görüşlerinden yarım yüzyıl sonra Florentino Ariza'nın onu sonsuza değin seveceğini yinelediği âna değin, ne bas başa kalmak, ne de aşklarından söz etmek olanağını buldular. Ama ilk üç ay boyunca birbirlerine yazmadıkları

tek bir gün bile geçmedi; bir an geldi ki günde iki kez yazdılar birbirlerine, öyle ki Escolâstica Hala, yakmaya kendisinin yardım ettiği ateşin doymak bilmezliğinden korkuya kapıldı.

Kendi yazgısından bir nebzecik öç almak için postaneye götürdüğü ilk mektuptan sonra, Escolastica Hala, sokakta rastlaştıklarında mektup alışverişine izin vermiş, ama beylik ve kısa da olsa konuşmalarına izin verme yürekliliğini bulamamıştı kendinde. Bununla birlikte, üç ay sonra, yeğeninin başlangıçta sandığı gibi, kendini bir gençlik taşkınlığına kaptırmadığını, bu aşk ateşinin kendi yaşamını da tehdit ettiğini anladı. Gerçekten de, Escolastica Daza'nın kardeşinin merhametinden başka geçim yolu yoktu; onun zorba kişiliğinin, ona duyduğu güvenin böylesine boşa çıkarılmasını hiç bağışlamayacağını biliyordu. Ama karar ânı gelip çattığında, gençliğinden beri durup durup anımsadığı kendi onulmaz bahtsızlığına yeğeninin de uğramasına yol açmaya yüreği elvermedi; onun, kendisinin suçsuz olduğu izlenimi verebilecek bir yola başvurmasına izin verdi. Basit bir yöntemdi bu: Fermina Daza her gün evden okula gidip gelirken, mektubunu gizli bir yere koyuyor, Florentino Ariza'ya, yanıtını nerede beklediğini o mektupta belirtiyordu. Florentino Ariza da aynı şeyi yapıyordu. Böylece, yılın geri kalan kısmı boyunca, Escolastica Hala'nın vicdanını tedirgin eden sorunlar, kiliselerdeki vaftiz çanaklarına, ağaç kovuklarına, sömürge döneminden kalma yıkık kale duvarlarının gediklerine aktarıldı. Bazen mektupları yağmurdan ıslanmış, çamura bulanmış, kötü hava koşullarından ötürü örselenmiş buluyorlardı; birkaçı da çeşitli nedenlerle yitiyordu, ama her seferinde kopan bağı yeniden düğümlemenin yolunu buluyorlardı.

Florentino Ariza, her gece, kendine acımadan, tuhafiyeci dükkânının ardiyesinde, hurma yağıyla yanan lambaların isiyle sözcük sözcük kendini zehirleyerek yazıyordu; daha o dönemde sayısı sekseni bulan Halk Kitaplığı kitapları arasında sevdiği ozanlara öykünmek için kendini zorladıkça gitgide daha uzun, daha çılgınca oluyordu mektupları. Acısından tat duymaya öylesine coşkuyla yüreklendirmiş olan annesi, sağlığından kaygı duymaya başladı. "Aklını kaçıracaksın," diye bağırıyordu yatak odasından, ilk horozların öttüğünü işitince. "Hiçbir kadın bu kadarına değmez."

Çünkü, böylesine kendini yitirecek duruma düşmüş birini tanıdığını anımsamıyordu. Ama o dinlemiyordu. Bazen, mektubu Fermina Daza'nın okula giderken bulabilmesi için, önceden kararlaştırdıkları yere bıraktıktan sonra, hiç uyumadan, saçları aşktan karmakarışık gidiyordu işe. Oysa Fermina Daza, babasının gözetimine, rahibelerin pusuya yatmalarına karşın, banyoya kapanarak ya da not tutuyormuş gibi yaparak, yarım okul defteri sayfasını güçbela doldurabiliyordu. Ama yalnızca ansızın üstüne biri gelir ya da yakalanır korkusundan değil, kişiliğinden ötürü de, mektuplarında duygusallıktan kaçmıyor, bir seyir defterinin özenli üslubuyla günlük yaşamının olaylarını anlatmaya indirgiyordu onları. Gerçekte sırf değişiklik olsun diye yazılmış, elini ateşe sokmadan ateşi canlı tutmak amacına yönelik mektuplardı bunlar. Oysa Florentino Ariza, her satırla tutuşuyordu. Kendi çılgınlığını ona bulaştırmak kaygısıyla, bir minyatürcü gibi, kamelya yapraklarının üstüne iğneyle yazılmış dizeler gönderiyordu ona. Mektuplardan birinin içine bir tutam saç koyma gözü pekliğini gösteren de oydu; ama hiçbir zaman dilediği yanıtı, Fermina Daza'nın bir saç örgüsünü, alamadı karşılığında. Hiç olmazsa onun bir adım daha atmasını sağladı ama; çünkü o andan başlayarak, Fermina Daza sözlüklerin arasında kurutulmuş yaprak damarları, kelebek kanatları, büyüleyici kuş tüyleri göndermeye başladı; doğum gününde de, o günlerde onun yaşında bir okullu kızın yanına yaklaşamayacağı bir fiyata, gizli gizli satılan Ermiş Pedro Claver'in binişinden bir santimetrekarelik bir kumaş parçası armağan etti ona. Bir gece, önceden hiç haberi olmaksızın, Fermina Daza solo keman için yazılmış bir vals serenadıyla sıçrayarak uyandı. Her notanın, ona gönderdiği bitkilerin taçyaprakları, mektup yazmak için aritmetikten çalınan zamanlar, doğa bilimlerinden çok onu düşünerek girdiği sınavların korkusu için bir gönül borcu davranışı olduğu sezgisi ürpertti onu; ama Florentino Ariza’nın böylesine pervasızca davranabileceğine inanma yürekliliği bulamadı kendinde.

Ertesi sabah, kahvaltıda, Lorenzo Daza merakını bir türlü yenemiyordu. Her şeyden önce, serenat dilinde bir solo parçanın ne anlama geldiğini bilmediğinden; sonra da, dikkatle dinlemesine karşın, hangi evde olduğunu belirleyemediğinden. Escolastica Hala, yeğeninin yüreğine su serpen bir soğukkanlılıkla, yatak odasının

perdeleri arasından, solo kemancının parkın karşı yakasında durduğunu gördüğüne güvence verdi; ne olursa olsun, solo bir parçanın bir kopma belirtisi olduğunu söyledi. O günkü mektubunda Florentino Ariza serenadı yapanın kendisi olduğunu, valsi kendisinin bestelediğini, Fermina Daza'ya yüreğinde kendisinin verdiği adı taşıdığını doğruladı: Taçlı Tanrıça. Onu bir daha parkta çalmadı, ama ay ışıklı gecelerde, o yatağında sıçramadan dinleyebilsin diye özellikle seçilmiş yerlerde sık sık çalmayı alışkanlık edindi. En sevdiği yerlerden biri, akbabaların uyudukları, müziğin doğaüstü titreşimler edindiği, yoksul bir tepenin üstündeki, güneşe ve yağmura açık olan yoksullar gömütlüğüydü. Daha sonra rüzgârların yönünü öğrendi, böylece sesinin ulaşması gereken yere ulaşacağından emin oldu.

O yılın ağustosunda, yarım yüzyılı aşkın bir süredir ülkeyi kasıp kavuran birçok iç savaşlardan biri daha yaygınlaşma tehlikesi gösterdi; hükümet kıyı şeridindeki tüm Karayip devletlerinde, sıkıyönetim ve akşamın altısından sabahın altısına dek, sokağa çıkma yasağı ilan etti. Bazı karışıklıkların patlak vermesine, silahlı kuvvetlerin her türlü aşırı cezalar uygulamasına karşın, Florentino Ariza öyle şaşkın bir durumdaydı ki, dünyada olup bitenlerden haberi bile yoktu; böylece, bir tan vakti, aşk kışkırtmalarıyla ölülerin erdenliğini tedirgin ederken, bir askerî devriye suçüstü yakaladı onu. Komşu sularda seyreden liberal gemilere sol anahtarıyla bildiriler gönderen bir casus olmakla suçlanarak ânında idam edilmekten bir mucizeyle kurtuldu.

"Ne casusu, ne gemisi," dedi Florentino Ariza, "zavallı bir âşıktan başka bir şey değilim ben."

Yerel garnizon tutukevinin hücrelerinde ayaklarından zincire vurulmuş tam üç gece yattı. Salıverildiğinde, tutukluluğunun kısalığı hayal kırıklığına uğrattı onu; belleğinde birçok savaşların birbirine karıştığı yaşlılık günlerinde', kentin, belki de ülkenin, aşk yüzünden üç kiloluk zincirlere vurulan belki de tek adamı olduğunu düşünüyordu hâlâ.

Bu çılgınca mektup alışverişleri iki yılını doldurmak üzereyken, Florentino Ariza, tek paragraftık bir mektupla Fermina Daza'ya resmen evlenme teklif etti. Bundan önceki altı ay içinde, ara sıra

beyaz bir kamelya göndermişti ona; ama Fermina Daza, ona yazmayı sürdürmeye istekli olduğu, ama bir bağlantıya girmeyeceği konusunda kuşkuya yer vermemek için, kamelyayı bir sonraki mektupla geri göndermişti. Gerçekte bu kamelya alışverişlerini bir aşk oyunu gibi almıştı hep; onları yazgısının bir yol ayrımı saymak hiç aklına gelmemişti. Ama resmen evlilik teklifi gelince, ölümün ilk tırmığıyla içi parça parça oldu. Panik içinde durumu Escolastica Hala'ya anlattı; o da yeğeninin açılmasını, yirmi yıl önce kendi yazgısını çizmek zorunda kaldığında gösteremediği bir yüreklilik ve açıklıkla karşıladı.

"Evet de ona," dedi. "Korkudan ölsen bile, sonradan pişman olsan bile. Çünkü, ne olursa olsun, hayır dersen ömür boyu pişman olursun."

Ama Fermina Daza öylesine şaşkındı ki, düşünmek için biraz zaman istedi. Önce bir ay, sonra bir ay daha, ardından bir ay daha; aradan dört ay geçince, bir beyaz kamelya daha aldı; ama bu kez, daha önce olduğu gibi zarfın içinde yalnızca kamelya değil, bunun son olduğu kesin bildirisi de vardı: Ya şimdi olur ya da hiçbir zaman olmaz. Aynı gün öğleden sonra, içinde bir okul defterinden koparılmış bir kâğıt parçası olan bir zarf alınca, bu kez ölümle yüz yüze gelen Florentino Ariza oldu; yanıt kurşunkalemle yazılmış tek bir satırdı: Peki, eğer bana patlıcan yedirmeyeceğinize söz verirseniz sizinle evlenirim.

Florentino Ariza bu yanıta hazır değildi; annesi hazırdı ama. Altı ay önce, evlenme niyetinden ona ilk kez söz açtığında, Tránsito Ariza, o zamana dek iki aileye bölüşe geldikleri evin tümünü kiralamak için gerekli adımları atmaya başlamıştı. 17. yüzyıldan kalma, iki katlı, İspanyol yönetiminde Tütün Tekeli'nin bulunduğu sivil bir yapıydı bu; sahipleri iflas edince parasal olanakları yapıyı ayakta tutmaya yeterli olmadığından, onu bölüm bölüm kiraya vermek zorunda kalmışlardı. Eskiden satış yeri olan, sokağa bakan bir bölümü, fabrikanın bulunduğu, taş döşeli avlunun arkasında bir başka bölüm, şimdiki kiracıların çamaşır yıkamak ve kurutmak için ortaklaşa kullandıkları kocaman bir de ahırı vardı. Tránsito Ariza, en küçük, ama en kullanışlı ve iyi durumda olan birinci bölümü işgal ediyordu. Eski satış bölümünde kapısı sokağa açılan dükkân, yanında da, Tránsito

Ariza'nın yattığı, bir göz pencereden başka havalandırması olmayan eski ardiye vardı. Bir tahta perdeyle bölünmüş olan dükkân salonun yarısını kaplıyordu. Burada, hem yemeye hem de yazmaya yarayan bir masayla dört sandalye vardı; Florentino Ariza, tan onu hâlâ yazarken yakaladığı zamanlar hamağını buraya asıyordu, ikisine yetiyordu bu bölüm, ama bir üçüncü kişi için yetersizdi; hele bu üçüncü kişi, yedi sanlı soylu ailelerin yataklarına uykuları sırasında evlerinin damları başlarına yıkılır korkusuyla girdikleri bir sırada, yıkık dökük bir evi yepyeni yapacak kadar onarmış bir babanın, Presentacion de la Santisima Virgen Koleji'nde okuyan bir genç bayansa.

Bu yüzden, beş yıl süreyle evin bakımını üstlenmesi karşılığında, Tránsito Ariza, mal sahibinin bahçedeki üstü kapalı geçeneği de işgal etmesine izin vermesini sağlamıştı.

Buna yetecek geliri vardı. Alçakgönüllü yaşamı için ona yeten, dükkândan ve sargı bezlerinden sağladığı gelirler dışında, biriktirdiği paraları, onun insafına kalmış aşırı ileri kabul eden utanç içindeki yeni yoksullardan oluşan müşterilere ödünç vererek artırmıştı. Kraliçe tavırlı soylu bayanlar, yanlarında işlerini güçleştiren kâhya kadınlar ya da uşakları olmaksızın, dükkânın kapısı önünde arabalarından iniyorlar, Hollanda danteli ya da sırmalı şerit satın alıyormuş gibi yaparak, hıçkırıklar içinde yitik cennetlerinden arta kalan son cicili bicili eşyalarını rehin veriyorlardı. Tránsito Ariza, onları, toplumsal sınıflarına öylesine saygı göstererek sıkıntıdan kurtarıyordu ki, çoğu, kendilerine yapılan iyilikten çok, onurlandırıldıkları için gönül borcuyla ayrılıyorlardı dükkândan. On yıldan az bir zamanda, birçok kez gözyaşları arasında kurtarılmış, sonra yeniden rehine verilmiş takılarını kendininmişler gibi tanımıştı,' yüksek ayar altına dönüştürülmüş kazançları ise, oğlu evlenmeye karar verdiğinden beri bir küpün içinde yatağın altında saklı duruyordu. Hesapladı; başkasının evini beş yıl ayakta tutmakla kalmayıp, bu tutumlulukla, biraz da şansın yardımıyla, düşlediği on iki torun için evi satın bile alabileceğini gördü. Florentino Ariza'ya gelince, geçici olarak müdür başyardımcılığına atanmıştı; Lotario Thugut, ertesi yıl açılması tasarlanan Telgraf ve Manyetizm Okulu'na müdür olunca, onu yerine şef olarak bırakmak istiyordu.

Böylece evliliğin pratik yanı çözülmüştü. Gene de, Tránsito Ariza, son olarak iki koşulun tedbirlilik olacağına inanıyordu. Birincisi, aksanı, kökeni konusunda kuşkuya yer vermeyen, ama kimliğiyle geçim kaynakları konusunda hiç kimsenin kesin bilgilere sahip olmadığı Lorenzo Daza'nın gerçekte kim olduğunun araştırılması, ikincisi ise, nişanlıların birbirlerini iyice tanıyabilmeleri için nişanlılık döneminin uzun tutulması, her ikisinin de duygularından emin olmaları için olabildiğince sakınımlı davranılmasıydı. Savaşın sonunu beklemeyi önerdi. Florentino Ariza, tam bir gizlilik konusunda aynı görüşteydi; gerek annesinin öne sürdüğü nedenler, gerek kişiliğinin kapalılığından ötürü. Nişanlılık konusunda da onunla aynı görüşteydi, ama saptanan süre ona gerçekdışı görünüyordu, çünkü bağımsızlıktan bu yana yarım yüzyıldan beri ülke tek bir gün bile barış yüzü görmemişti.

"Bekleye bekleye yaşlanırız," dedi.

Konuşmada rastlantı olarak hazır bulunan isim babası, homeopat, savaşın bir sakınca olduğu kanısında değildi. Ona göre, toprak ağalarının yük hayvanı gibi güttükleri yoksulların, hükümetin aynı biçimde güttüğü baldırı çıplak askerlerle çarpışmalarından öte savaş olmayacaktı.

"Savaş dağlarda," dedi. "Kendimi bildim bileli kentlerde insanlar kurşunla değil, kararnamelerle öldürülüyorlar."

Öyle ya da böyle, nişanlılığın ayrıntıları, ertesi haftanın mektuplarında saptandı. Fermina Daza, Escolâstica Hala'nın öğüdüyle, iki yıllık süreyi ve tam bir suskunluğu kabul etti. Florentino Ariza'nın ortaokulu bitireceği Noel tatilinde desti izdivacını talep etmesini önerdi. Nişanın resmî tarihi o zaman, babasının onayına göre, kararlaştırılacaktı. Bu arada, eskisi gibi tutkuyla ve aynı sıklıkla, ama ansızın korkulara kapılmaksızın, yazışmayı sürdürdüler; mektuplar yavaş yavaş karı-koca mektuplarınınkini andıran içli-dışlı bir havaya büründü. Uykularını hiçbir şey kaçırmıyordu artık.

Florentino Ariza'nın yaşamı değişmişti. Karşılık gören aşkı, hiçbir zaman bilmediği bir güven duygusu, bir güç vermişti ona; işinde öyle başarılıydı ki, Lotario Thugut, hiç güçlük çekmeden yardımcılığına atanmasını sağladı. Şimdilik, Telgrafçılık ve Manyetizm Okulu

tasarısı suya düşmüş, Alman boş zamanlarını, gerçekte hoşuna giden biricik şeye, limana gidip akordeon çalmaya ve gemicilerle bira içmeye adamıştı; sonunda otele atıyorlardı kapağı. Florentino Ariza, Lotario Thugut'un o zevk evindeki etkisinin, kurumun sonunda patronu olmasından, dahası liman kuşlarının emprezaryoluğunu yapmasından ileri geldiğini neden sonra anladı. Birkaç yıldır biriktirdikleriyle azar azar ödeyerek satın almıştı onu; ama onun adına iş gören kişi, sıska, şaşı, fırça kafalı bir adamdı; öyle yumuşak başlıydı ki, onun nasıl böyle iyi bir kâhya olabildiğini kimse anlayamıyordu. Ama öyleydi. En azından Florentino Ariza'ya öyle gelmişti; kâhya ona, kendisi böyle bir istekte bulunmadan, belden aşağı sorunları olursa yalnızca bu sorunları çözmesi için değil, kitap okuması ve aşk mektuplarını yazması için daha dingin bir yeri olabilsin diye, otelde sürekli olarak bir odayı boş tuttuğunu söylediği zaman. Böylece nişanın resmiyete dökülmesi için gerekli uzun aylar geçerken, Florentino Ariza, işyerinde ve evde olduğundan daha çok vakit geçiriyordu orada; üstelik öyle dönemler oluyordu ki, Tránsito Ariza üstünü değiştirmek için eve geldiğinde görebiliyordu onu ancak.

Okumak onun için doymak bilmez bir kötü alışkanlık haline gelmişti. Annesi, ona okumayı öğrettiğinden beri, Kuzeyli yazarların, çocuk masalları diye satılan, ama gerçekte hangi yaşta olursa olsun okunabilecek en acımasız, en çarpık resimli kitaplarını satın alıyordu ona. Florentino Ariza beş yaşında, derslerde olsun, okul tatillerinde olsun, onları ezbere okuyor, ama onlarla içli-dışlılığı korkudan kurtaramıyordu onu. Tersine, artırıyorlardı korkusunu.

Oradan şiire geçişi dingin sular gibi olmuştu. Daha ergenlik çağında, Tránsito Ariza'nın Yazıcılar Kapısı'ndaki elden düşme kitapçılardan satın aldığı Halk Kitaplığı'nın tüm kitaplarını yayınlanış sırasına göre okumuştu; bu kitapçılarda, Homeros'tan daha az değerli yerli ozanlara dek her şey bulunurdu. Ama o ayrım gözetmiyordu: Eline ne geçerse, yazgının bir buyruğuymuş gibi okuyordu; bütün o okuma yılları, okuduğu onca kitapta neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlamasına yetmemişti. Açık seçik olarak bildiği tek şey, düzyazıyla şiir arasında şiiri yeğlediği, şiirler arasında da, daha ikinci okuyuşunda, elinde olmadan ezberlediği aşk şiirlerini

yeğlediğiydi; ne denli ölçülü uyaklı, ne denli yürek paralayıcı olursa, o denli kolay ezberliyordu onları.

Bunlar, Fermina Daza'ya yazdığı, İspanyol romantiklerinin uzun gizli konuşmalarının olduğu gibi yer aldığı ilk mektuplarının kaynağı olmuş, gerçek yaşam onu gönül acılarından daha dünyasal konularla uğraşmaya zorlayıncaya değin de öyle kalmıştı. O sıralarda, sulu gözlü tefrikalara, o dönemin daha da açık-saçık düzyazılarına doğru bir adım daha atmıştı. Alanlarda, kemer altlarında iki yüz centavo'ya satılan yerli ozanların kitapçıklarını okuyarak annesiyle birlikte ağlamayı öğrenmişti. Ama aynı zamanda, Altın Çağ'ın daha seçkin İspanyol şiirlerini de ezbere okuyabiliyordu. Genellikle eline ne geçerse, eline geçiş sırasına göre okuyordu; bunu öylesine uç noktaya vardırmıştı ki, ilk aşkının o zor yıllarından çok sonra, artık genç sayılmayacağı bir sırada, Gençlik Hazinesi'nin yirmi cildinin tümünü, Garnier Hnos'un İspanyolca'ya çevrilmiş klasikler dizisinin tümünü, Don Vicente Blasco Ibânez'in Prometeo dizisinde yayınladığı daha kolay yapıtları ilk sayfasından son sayfasına dek okudu.

Ne olursa olsun, oteldeki gençlik hovardalıkları, okumak ve ateşli mektuplar yazmakla sınırlı kalmadı; aşksız aşkların gizlerini de öğretti ona. Otelde yaşam, gün ortasından sonra arkadaşları, gece kuşları, anadan üryan yataktan kalktıkları zaman başlıyordu; öyle ki, Florentino Ariza işten geldiğinde, kendi gizlerine ihanet eden başkişilerin ağızlarından öğrendikleri kentin gizleri üstüne bağıra çağıra yorum yapan çıplak orman perilerinin yaşadıkları bir saray buluyordu karşısında. Çoğu geçmişin izlerini sergiliyorlardı çıplaklıklarında: karınlarında bıçak yarası izleri, kurşun yaraları, aşk yüzünden hançer yaraları, kasap doktorların sezaryen dikişleri. Kimileri gündüzleri umarsızlık ya da gençlik sakınımsızlığının ürünü küçük çocuklarını getirtiyorlar, içeri girer girmez de, o çıplaklar cennetini yadırgamasınlar diye soyuyorlardı onları. Herkes kendi yemeğini kendisi pişiriyor, Florentino Ariza'yı yemeğe çağırdıklarında herkesten daha iyi yemek yiyordu, çünkü pişirdiklerinin en iyisini seçiyordu. Günbatımına dek süren günlük bir şenlik oluyordu; çıplaklar şarkı söyleyerek banyoların önünde sıraya giriyorlar, birbirlerinden ödünç sabun, diş macunu, makas istiyorlar, birbirlerinin

saçlarını kesiyorlar, giysilerini değiş tokuş ediyorlar, içe dokunan soytarılar gibi boyanıp gecenin ilk avını yakalamak için sokağa çıkıyorlardı. O andan başlayarak, otelin yaşayanları kişiliksiz, insancıllıktan yoksun oluyordu; karşılığında para ödemeksizin bu yaşama katılmak olanaksızdı.

Fermina Daza'yı tanıdığından beri Florentino Ariza'nın kendisini buradan daha iyi hissettiği bir yer yoktu; çünkü yalnızlık duymadığı tek yerdi burası. Dahası, kendini Fermina Daza'yla birlikte hissettiği biricik yer olup çıkmıştı sonunda. Belki de aynı nedenlerden ötürü, çok yaşlı, zarif, güzel gümüşsü saçlı bir kadın yaşıyordu orada; çıplakların doğal yaşamına karışmıyor, onlar da kutsal bir saygı ' gösteriyorlardı ona. Vakitsiz bir nişanlı getirmişti onu buraya; bir süre sömürdükten sonra da yazgısıyla baş başa bırakmıştı. Gene de, damgalı olmasına karşın, iyi bir evlilik yapmayı başarmıştı. Oldukça ileri bir yaşta yalnız kaldığında, iki oğluyla üç kızı gelip kendileriyle birlikte oturması için aralarında tartışmışlar, ama o, bu sevecen baştan çıkmışlar otelinden daha yaşamaya değer bir yer düşünememişti. Sürekli olarak ona ayrılan odası, tek eviydi onun; bu durum, bu sefahat cennetinde okuyarak ruhunu zenginleştirme yeteneğinden ötürü bir gün bütün dünyanın tanıdığı bir ermiş olacağını söylediği Florentino Ariza'yla eşit kıldı onu hemen. Öte yandan, Florentino Ariza da onu öyle sevmişti ki, çarşıda alışverişlerine yardım ediyor, öğleden sonralarını hep onunla konuşarak geçiriyordu. Ona gizini açmak zorunda kalmadan kendisine birçok öğütler verdiğine bakılırsa, aşk konusunda bilgili bir kadın olduğunu düşünüyordu.

Fermina Daza'ya âşık olmadan önce elini uzatsa ulaşabileceği bunca kışkırtmaya kapılmadığına göre, onunla resmen nişanlandıktan sonra hiç yapmayacaktı bunu. Böylece, Florentino Ariza kızlarla birlikte yaşıyor, onların sevinçlerini, üzüntülerini paylaşıyordu, ama daha ileri gitmek ne kendisinin aklına geliyordu, ne de onların. Beklenmedik bir olay, kararlılığının ciddiliğini gösterdi. Bir gün, öğleden sonra saat sekizde, kızlar akşam müşterilerini kabul etmek için giyinirlerken, kat temizleyicisi odasına girdi: genç, ama vaktinden önce yaşlanmış, kurumuş bir kadın, çıplaklar arasında tövbe etmiş bir giyimli. Her gün görüyordu onu, o görüldüğünü

hissetmeksizin: süpürgeler, bir çöp kovası, yerden kullanılmış prezervatifleri toplamak için bir çuval beziyle oda oda dolaşıyordu. Florentino Ariza'nın her zamanki gibi okumakta olduğu odaya girdi; her zamanki gibi onu rahatsız etmemek için büyük bir özen göstererek odayı süpürdü. Birden, yatağın yanından geçti, Florentino Ariza karnında ılık ve sevecen bir eli, onu arayıp bulduğunu, düğmelerini çözdüğünü duyumsadı; soluğu odayı gittikçe daha çok dolduruyordu. Florentino Ariza okuyormuş gibi yaptı; artık bunu yapamaz olunca gövdesini kaçırmak zorunda kaldı.

Kadın korkmuştu; çünkü temizlikçi olarak ona iş verirken ilk uyarıları, müşterilerle yatmaya kalkışmaması olmuştu. Bunu söylemelerine gerek de yoktu. Çünkü fahişeliğin para için yatmak değil, tanımadığı erkeklerle yatmak olduğunu sananlardandı o. İki ayrı kocadan iki çocuğu vardı, ama bunun nedeni, bunların rasgele serüvenler olması değil, üç kez birlikte olduktan sonra hiçbir erkeği sevmeyi başaramamasıydı. O zamana değin, acelesiz, umutsuzluğa kapılmadan ummaya doğuştan hazır bir kadın olmuştu, ama o evde yaşamın gücü, onun erdemlerini aşıyordu. Öğleden sonra saat altıda işe başlıyor, bütün gece oda oda dolaşıp bir-iki süpürge vuruşuyla yerleri süpürüyor, prezervatifleri topluyor, çarşafları değiştiriyordu. Erkeklerin seviştikten sonra artlarında ne çok şey bıraktıklarını tasarlamak kolay değildi. Kusmuklar, gözyaşları bırakıyorlardı; bunları anlayabiliyordu, ama aynı zamanda sayısız içli-dışlılık bilmeceleri de bırakıyorlardı geride: kan gölcükleri, dışkı püskürmeleri, cam gözler, altın saatler, takma dişler, yaldızlı saç hileleriyle- andaçlar, aşk mektupları, iş mektupları, başsağlığı mektupları: her çeşit mektuplar. Bazıları, yitik eşyalarını Almak için geri dönüyorlardı, ama çoğunlukla bu eşyalar orada kalıyor, Lotario Thugut, bu düşmüş sarayın er geç, unutulmuş binlerce kişisel eşyayla, bir aşk müzesi olacağını düşünerek kilit altında saklıyordu onları.

İş çetin, parası azdı; ama o iyi biliyordu işini. Dayanamadığı, hıçkırıklar, gözyaşları, somya gıcırtılarıydı; bunlar içine öyle bir ateş, Öyle bir acı çöktürüyordu ki, sabah olduğunda sokakta ilk önüne çıkacak dilenciyle ya da hiçbir bahane öne sürmeksizin, hiç soru sormaksızın, kendisine bu iyiliği yapacak yitik bir sarhoşla yatma

isteğine karşı koyamıyordu. Florentino Ariza gibi, kadınsız, genç, temiz bir adamın ortaya çıkışı, gökten inen bir bağış gibi göründü ona; çünkü daha ilk gördüğü anda, onun kendisine denk olduğunun farkına varmıştı: aşka susamış biri. Ama o, yaklaşmalarına karşı duyarsız kalmıştı. Erdenliğini Fermina Daza için korumuştu; dünyada hiçbir güç, hiçbir neden caydıramazdı onu amacından.

Nişanlılığı resmiyete dökmek için öngörülen tarihten dört ay önce, Lorenzo Daza sabahın yedisinde telgrafhaneye çıkagelip onu sorduğunda yaşamı böyleydi. Florentino Ariza daha gelmediğinden, bir sıraya oturup gerçek opal taşlı ağır altın yüzüğünü bir parmağından çıkarıp ötekine takarak, sekizi on geceye dek bekledi onu. İçeri girdiğini görünce de, onun telgraf memuru olduğunu hemen anlayıp kolunu tuttu.

"Benimle gelin, delikanlı," dedi. "Sizinle beş dakika erkek erkeğe konuşmalıyız."

Florentino Ariza, yüzü ölü gibi yemyeşil, onun ardı sıra gitti. Bu karşılaşmaya hazır değildi; çünkü Fermina Daza onu uyarmanın bir yolunu ve olanağını bulamamıştı.

Olan şuydu: Geçen cumartesi günü, Presentacion de la Santisima Virgen Koleji'nin müdiresi Rahibe Franca de la Luz, bir yılan gibi sinsi sinsi Kozmogoni Kavramları dersine girmiş, omzunun üstünden öğrencileri gözetlerken, Fermina Daza'nın defterine not tutuyormuş gibi yaparak bir aşk mektubu yazmakta olduğunu keşfetmişti. Bu suç, okulun kurallarına göre, kovulma nedeniydi. Hemen rektörlüğe çağrılan Lorenzo Daza, demir gibi katı disiplininin akıp gittiği gediği gördü. Fermina Daza doğuştan açık sözlülüğüyle mektup yazma suçunu itiraf etti, ama gizli nişanlısının kimliğini açıklamayı reddetti; Disiplin Kurulu'nun önünde de yadsımayı sürdürünce, kurul kovulma kararını onayladı. Babası, o zamana değin dokunulmaz bir tapınak olan yatak odasında arama yaptı, sandığın dibinde, yazıldıkları gibi sevgiyle saklanmış, kurdelelerle bağlı üç yıllık mektup paketlerini buldu, imza yanılgıya yer vermiyordu; ama Lorenzo Daza kızının, gizli nişanlısı hakkında, onun telgrafçı oluşuyla keman tutkusundan başka hiçbir şey bilmediğine hiçbir zaman inanamadı.

Böylesine zor bir ilişkinin ancak kız kardeşinin suç ortaklığıyla gerçekleştirebileceğine inandığından, bir özür öne sürmesine bile izin verme lütfunda bulunmaksızın, San Juandela Cienaga gemisine bindirdi onu. Fermina Daza, halasını son görüşünün anısını, kapıda onu, kederli, solgun, gri giysisinin içinde tutkuyla yanarken uğurladığı, hayatta ona kalan biricik şeylerle, kızkurusu bohçası, avcunun içinde bir mendile sarılı, bir aylık geçimini sağlayacak parayla, parkın çiseleyen yağmuru altında gözden silindiğini gördüğü o öğleden sonrayı hiç unutmadı. Baba sının otoritesinden kurtulur kurtulmaz, onu tanıyabilecek herkese sorarak Karayip eyaletlerinde arattı, ama izini bulamadı; otuz yıl kadar sonra, onun neredeyse yüz yaşında, Agua de Dios cüzam hastanesinde öldüğünü bildiren, uzun süre elden ele dolaşmış bir mektup alıncaya değin.

Lorenzo Daza, kızının, zar zor anımsadığı annesiyle zaman özdeşleştirdiği halasının kurbanı olduğu haksin cezaya gösterdiği yabanıl tepkiyi kestirememişti. Odasına kapandı, yemeden içmeden kesildi, sonunda babası önce yıldırarak, sonra gizlemeyi beceremediği yalvarıp yakarmalarla ona kapıyı açtırmayı başardığında, artık hiçbir zaman on beş yaşına geri dönmeyecek yaralı bir kaplan buldu karşısında.

Türlü pohpohlamalarla onu kandırmaya çalıştı. Onun yaşında aşkın bir boş kuruntu olduğunu anlatmaya çalıştı; mektupları geri göndermeye, okula dönerek diz çöküp özür dilemeye iyilikle kandırmaya çalıştı; ona layık bir taliple mutlu olmasına ilk yardım edecek kişinin kendisi olacağına dair namus sözü verdi ona. Ama bir ölüyle konuşuyordu sanki. Sonunda yenik düştü; pazartesi günü kahvaltıda çileden çıktı, hakaretler, sövüp saymalar arasında, beyin kanamasının eşiğinde boğulurken, Fermina Daza, dramatik bir tavır takınmadan, ama eli titremeden, gözlerinde Lorenzo Daza'nın karşı koyma yürekliliğini bulamadığı taşlaşmış bir bakışla, et bıçağını boğazına dayadı. İşte o zaman, daha önce gördüğünü hiç anımsamadığı, böylesine kötü bir anda yaşamına giren o uğursuz serüvenciyle erkek erkeğe beş dakika konuşmayı göze aldı. Çıkarken tabancasını yanına aldı; ama onu gömleğinin içine saklama sakınımlılığını gösterdi.

Florentino Ariza daha soluk almadan, Lorenzo Daza onu kolundan tutup Katedral Meydanı'ndan geçirerek, Cafe de la Parroquia'nin sıra kemerlerine götürdü, terasta oturmayı önerdi. O saatte başka müşteri yoktu; bir zenci kadın, sandalyelerin hâlâ masaların üstünde ayakları havada durduğu, kocaman salonun mozaik döşemesinin çentik çentik olmuş tozlu taşlarını ovuyordu. Florentino Ariza, Lorenzo Daza'yı orada, bizim savaşlarımızdan başka yıllanmış savaşlar yüzünden bağıra çağıra kavga eden Asturiaslı tüccarlarla oyun oynar, fıçı şarabı içerken görmüştü birçok kez. Aşkın yazgısallığının bilincinde, Lorenzo Daza'yla, er geç olacak olan, ikisinin de alınlarına yazıldığı için hiçbir insan gücünün önlemeye yetmeyeceği karşılaşmalarının nasıl olacağını kendi kendine soruyordu sık sık. Bunun eşit koşullarda bir tartışma olmayacağını düşünüyordu; yalnızca Fermina Daza mektuplarında babasının öfkeli mizacı konusunda onu uyardığı için değil, kendisi de, onun oyun masasında kahkahalar atarken bile gözlerinde öfke gördüğü için. Her şeyi kaba sabaydı: iğrenç göbeği, sözcüklerin üstüne basa basa konuşması, bir vaşağınkini andıran favorileri, yüzükparmağı opal taşlı yüzüğünün basıncıyla boğulmuş kaba elleri. Tek etkileyici özelliği, Florentino Ariza'nın, yürüyüşünü görür görmez farkına vardığı, tıpkı kızı gibi ceylan yürüyüşüyle yürümesiydi. Gene de, oturması için ona yer gösterdiğinde göründüğü kadar kaba bulmadı onu; bir kadeh anisado içmeyi önerince de rahat bir soluk aldı. Florentino Ariza sabahın sekizinde anisado içmemişti hiç, ama buna çok gereksinim duyduğundan kabul etti. Lorenzo Daza'nın konuya girmesi beş dakikadan uzun sürmedi; bunu öylesine insanın elini kolunu bağlayan bir içtenlikle yaptı ki, sonunda Florentino Ariza'nın aklını karıştırdı. Karısının ölümünden sonra kızını soylu bir hanımefendi gibi yetiştirmeyi biricik amaç edinmişti kendine. Katır ticaretiyle uğraşan, okuması yazması olmayan, adının sığır hırsızına çıkması, San Juan de la Cienaga eyaletinde yaygınlığı ölçüsünde kanıtlanmamış biri için uzun, belirsiz bir yoldu bu. Kendine esmer tütünden bir puro yakarak yakındı: "İnsanın adının kötüye çıkması, sağlığının bozuk olmasından da beter." Oysa, dedi, servetinin gerçek gizi, katırlarından daha çok, onlardan daha azimli çalışmasıydı; köylerin yanıp kül olduğu, tarlaların yakılıp yıkıldığı savaş zamanlarında bile. Kızı, yazgısıyla ilgili tasarısından habersiz olsa

da, gayretli bir yardımcı gibi davranmıştı. Zeki ve düzenliydi; o denli ki, okuma yazma öğrenir öğrenmez babasına da öğretmiş, on iki yaşına geldiğinde ise Escolastica Halasına gerek duymaksızın evi çekip çevirmeye yetecek kadar öğrenmişti gerçekleri. İçini çekti: "Altın bir katırdır o." Kızı ilkokulu pekiyi dereceyle, üstelik iftiharla bitirince, San Juan de la Cienaga’nın düşlerine dar geldiğini anladı. O zaman, topraklarıyla hayvanlarını elden çıkarıp içinde yeni bir heves, cebinde yetmiş bin altın değerinde peso'yla bu yıkık, kurt yeniği, görkemli, ama eski usulde yetiştirilmiş güzel bir kadının iyi bir evlilikle yeniden doğma şansına hâlâ sahip olduğu kente göçmüştü. Florentino Ariza’nın ansızın ortaya çıkışı, bu çetin tasarının önüne hesapta olmayan bir engel çıkarmıştı. "İşte bu yüzden, sizden bir dilekte bulunmaya geldim," dedi Lorenzo Daza. Purosunun ucunu anisado'da ıslattı, ağzına sokup çıkardı, sonra üzgün bir sesle bağladı sözünü:

"Yolumuzdan çekilin."

Florentino Ariza, anisado'sundan küçük küçük yudumlar alarak dinlemişti onu. Fermina Daza’nın geçmişiyle ilgili açıklamalarına kendini öylesine kaptırmıştı ki, konuşma sırası kendine geldiğinde ne söyleyeceğini düşünmemişti. Ama o an gelince, ne söylerse söylesin yazgısını tehlikeye atacağının bilincine vardı.

"Onunla konuştunuz mu?" diye sordu.

"Bu sizi ilgilendirmez," dedi Lorenzo Daza.

"Bunu sormamın nedeni," dedi Florentino Ariza, "bence karar vermesi gerekenin o olduğu."

"Böyle bir şey söz konusu olamaz," dedi Lorenzo Daza, "bu erkekleri ilgilendiren bir sorundur; erkekler arasında çözülür."

Sesinin tonu tehdit edici olmuştu; yakın masalardan birinde oturan bir müşteri dönüp onlara baktı. Florentino Ariza daha alçak, ama elinden geldiğince kararlı bir sesle konuştu:

"Ne olursa olsun," dedi, "onun ne düşündüğünü bilmeden hiçbir yanıt veremem size. Ona ihanet etmiş olurum."

O zaman, Lorenzo Daza, gözleri kızarmış, nemli, geriye yaslandı, sol gözü yuvasında döndü, dışarı uğradı. O da alçalttı sesini.

"Sizi vurmaya zorlamayın beni," dedi.

Florentino Ariza, bağırsaklarında buz gibi bir ürpertinin dolaştığını hissetti. Ama sesi titremedi, çünkü o da Kutsal Ruh'un ışığıyla aydınlanmış duydu kendini.

"Vurun," dedi, elini göğsüne bastırarak. "Aşk yüzünden ölmekten daha büyük bir onur yoktur."

Lorenzo Daza, onu görebilmek için, dışarı uğramış gözüyle tıpkı papağanlar gibi yanlamasına bakmak zorunda kaldı, iki sözcüğü söylemedi, hece hece tükürdü sanki:

" O-ros-pu-ço-cu-ğu ! ' '

Hemen o hafta aşkını unutsun diye kızını yolculuğa çıkardı. Hiçbir açıklamada bulunmadı ona; bıyıklarına çiğnenmiş tütünle karışık bir öfke bulaşmış, odasına dalıp bavullarını hazırlamasını söyledi. Fermina Daza, nereye gittiklerini sordu ona. “Cehenneme," diye yanıtladı. Gerçeğe çok benzeyen bu yanıttan korkuya kapılmış, eski günlerdeki gibi onunla yüreklice göz göze gelmeye çalıştı Fermina Daza, ama o iri deri tokalı kayışını çıkardı, yumruğunun çevresine doladı, evin içinde tabanca patlaması gibi yankılanan bir yumruk indirdi masanın üstüne. Fermina Daza, kendi gücünün erimini, etkinliğini iyi biliyordu; iki hasırla bir hamağı, tüm giysilerini doldurduğu iki sandığı denk yaptı; bu yolculuğun dönüşü olmadığından kuşku duymuyordu çünkü. Giyinmeden önce banyoya kapanıp

Florentino Ariza'ya, tuvalet kâğıdı topundan kopardığı bir kâğıt parçasına kısa bir veda mektubu yazmayı başardı. Sonra bahçe makasıyla saç örgüsünü boyun hizasından kesti, altın iplikle işlenmiş küçük bir kadife kutuya koyup mektupla birlikte gönderdi.

Çılgın bir yolculuk oldu. Yakıcı güneşten sersemlemiş ya da eğri eğri yağan ekim yağmurlarından sırılsıklam, hemen hemen bütün yol boyunca uçurumların uyutucu buğusuyla solukları kesilmiş, Sierra Nevada'ların sivri kayalıkları üstünden, Andlı bir katır kervanıyla katır sırtında yaptıkları yolculuğun ilk aşaması bile tam on bir gün sürdü. Yolculuğun üçüncü günü, kenelerden çılgına dönen bir katır, binicisiyle birlikte, iple birbirine bağlı tüm ötekileri de ardı sıra sürükleyerek uçuruma yuvarlandı. Katırcıyla birbirine bağlı yedi

hayvanının bağırışları felaketten sonra saatlerce dağ boğazlarında, uçurumlarda yankılandı, yıllar yılı da Fermina Daza’nın belleğinde çınladı. Bütün eşyası katırlarla birlikte uçuruma yuvarlanmıştı; ama Fermina Daza, uçurumun dibinde dehşet çığlığı sönünceye dek düşüşün sürdüğü yüzyıllar süren o anda, ne ölen zavallı katırcıyı ne de parça parça olan hayvanları değil, kendi katırının da ötekilere bağlı olmamasının ne şanssızlık olduğunu düşündü.

İlk kez biniyordu katıra; ama Florentino Ariza'yı bir daha hiç görmeyeceğinden, mektuplarıyla avunamayacağından emin olmasaydı, yolculuğun dehşeti, sayısız eziyetleri böylesine acı gelmeyecekti ona. Yolculuğun başından beri babasına tek sözcük bile söylememişti; babasıysa öyle şaşkındı ki, ancak kaçınılmaz durumlarda onunla konuşuyor ya da katırcılarla haber gönderiyordu ona. Şansları biraz daha yaver gittiğinde, yol üstünde, Fermina Daza’nın içinin almadığı dağ yemeklerinin verildiği, ter ve kekre sidikten lekelenmiş ot yatakların kiralandığı bir hana rastlıyorlardı. Bununla birlikte, geceyi daha çok, Kızılderili kamplarında, yol kıyısındaki sıra sıra çatallı kazıklar üstüne oturtulmuş, palmiye damlı, her yolu düşenin tan vaktine dek konaklayabileceği açık hava yatakhanelerinde geçiriyorlardı. Fermina Daza'nın geceleri uyku girmiyordu gözüne, korkudan ter döküyor, karanlıkta hayvanlarını kazıklara bağlayan, hamaklarını bulabildikleri yerlere asan suskun yolcuların gidiş-gelişlerini duyuyordu.

Gün batarken ilk yolcular geldiğinde, kamp el ayak çekilmiş, dingin oluyordu, ama gün ışıyınca, değişik yüksekliklerde asılı hamak yığını, çömelerek uyuyan dağ Aruaco Kızılderilileri, bağlı keçilerin öfkesi, kafese kapatılmış dövüş horozlarının şamatası, savaş tehlikesinden ötürü havlamamaya alıştırılmış dağ köpeklerinin soluk soluğa dilsizliğiyle bir panayır yerine dönüşüyordu. Ömrünün yarısını o bölgede ticaretle geçirmiş olan Lorenzo Daza bu sıkıntıları yadırgamıyordu; sık sık tan sökümünde eski arkadaşlarına rastlıyordu. Kızı içinse bitmek bilmeyen bir çileydi bu yolculuk. Salamura balık yüklerinin pis kokusu, yurt özleminin yol açtığı iştahsızlığa eklenince, sonunda yemek yeme alışkanlığını unutturdu ona; umutsuzluktan çıldırmadıysa, Florentino Ariza'nın anısında her

zaman bir avuntu bulmasındandı. Bu diyarın bir unutuş diyarı olduğundan kuşku duymuyordu.

Bir başka sürekli korku da, savaş korkusuydu. Yolculuğun başından beri, dağınık devriyelere rastlama tehlikesinden söz ediliyordu; katırcılar davranışlarını ona göre ayarlayabilsinler diye, bunların hangi yandan olduklarını anlamanın değişik yollarını öğretmişlerdi onlara. Sık sık bir subayın komutasında, dörtnal koşan boğaları yakalar gibi, kement atarak yeni asker devşiren atlı asker gruplarına rastlıyorlardı. Fermina Daza, onca dehşetin ağırlığı altında ezilmiş, ona, yakın olmaktan çok masalsı görünen olayı unutmuştu; ta ki bir gece hangi yandan olduğu pek an bulamayan bir devriye kervandan iki kişiyi yakalayıp kampa yarım mil uzaklıkta bir ağaca asıncaya değin. Lorenzo Daza’nın bu adamlarla hiçbir ilişiği yoktu; ama başına böyle bir şey gelmediği için bir şükran davranışı olarak onları indirtip Hıristiyan usulünce gömdürttü. Boşuna da olmadı. Saldırganlar karnına bir çiftenin namlusunu dayayarak onu uyandırdılar; üstü başı dökülen, yüzü is içinde komutanları yüzüne bir lamba tutarak Liberal mi, yoksa Muhafazakâr mı olduğunu sordu ona.

"Ne Liberalim, ne de Muhafazakâr," dedi Lorenzo Daza. "İspanyol uyruğuyum."

"Şansın varmış!" dedi komutan, sonra elini kaldırıp vedalaştı onunla: "Yaşasın Kral!"

İki gün sonra, Valledupar Köyü'nün bulunduğu ışıl ışıl düzlüğe indiler. Avlularda horoz dövüşleri, sokak köşelerinde akordeonlar, safkan atların sırtında atlılar, kestanefişekleri, çanlar vardı. Şenlik fişekleriyle bir şato kuruyorlardı. Fermina Daza şenliğin farkına bile varmadı. Dayısı Lisimaco Sânchez'in evine indiler. Dayısı, eyaletin en cins hayvanlarına binmiş genç akrabaların oluşturdukları şamatacı atlılar alayının başında anayolda onları karşılamaya çıkmıştı; kestanefişeklerinin patırtısı arasında köyün sokaklarından geçirdi onları. Ev, Büyük Meydan'a bakıyordu, sömürge döneminden kalma, birkaç kez onarım görmüş kilisenin yanındaydı: Geniş, loş odalarından, bir meyve bahçesine bakan, sıcak şekerkamışı suyu kokan koridorundan ötürü daha çok bir çiftlik imalathanesini andırıyordu.

Daha ahırda, bineklerinden iner inmez, konuk salonu, dayanılmaz sevgi gösterileriyle Fermina Daza'yı bunaltan tanımadığı bir akraba kalabalığının istilasına uğradı; at sırtında gitmekten yüzüne kan çıkmış; uykusuzluktan ölesiye bitkin, içi boşalmış, bu dünyada artık hiç kimseyi sevemeyecek denli eli ayağı tutmaz olmuştu Fermina Daza'nın: tek istediği ağlayabileceği tenha, dingin bir yerdi. Ondan iki yaş büyük, kendisi gibi soylu bir kendini beğenmişliği olan kuzini Hildebranda Sanchez, görür görmez durumunu anlayan tek kişi oldu, çünkü o da gözü pek bir aşkın ateşiyle yanıyordu. Hava kararırken onu, kendisiyle paylaşacağı odaya götürdü; kabalarında açılmış yaralarla nasıl yaşayabildiğini bir türlü anlayamadı. Kocasına ikiz kardeş gibi benzeyen yumuşacık bir kadın olan annesinin yardımıyla, kestanefişekleriyle yapılmış şatonun gümbürtüsü evin temellerini sarsarken, banyoyu hazırlayıp öküz-gözü kompresleriyle kuzininin acılarını hafifletti.

Gece yarısına doğru ziyaretçiler gittiler, şenlik birkaç dağınık kola ayrıldı; kuzini Hildebranda, Fermina Daza'ya uzun patiska bir gecelik verdi, içini mutluluğun bir anlık yılgınlığıyla dolduran yumuşacık çarşaflı, kuştüyü yastıklı yatağa yatırdı. Sonunda yatak odasında baş başa kaldıklarında, kapıyı kilitleyip yatağının şiltesinin altından, Ulusal Telgraf damgalı balmumuyla mühürlenmiş Manila kenevirinden bir zarf çıkardı. Kuzininin yüzündeki muziplik pırıltısını görmek, Fermina Daza'nın yüreğinin belleğinde beyaz gardenyaların yoğun kokusunu canlandırmaya yetti; sonra dişleriyle balmumu mührü kopardı, tan sökünceye dek on bir coşkulu yasak telgrafın gözyaşı denizinde çırpınıp durdu.

O zaman anladı. Yolculuğa çıkmadan önce, Lorenzo Daza kayınbiraderi Lisimaco Sânchez'e durumu telgrafla bildirmek hatasını işlemişti; o da eyaletin çeşitli köyleriyle yörelerine dağılmış olan geniş, karmaşık bağlarla birbirine bağlı akrabalarına haber göndermişti. Böylece Florentino Ariza, sadece yolculuğun tüm güzergâhını öğrenmekle kalmamış, Fermina Daza'yı son konakladığı Cabo de la Vela'ya dek izlemek için bir telgrafçılar kardeşliği kurmuştu. Bu onun, Fermina Daza'yla, üç ay kaldığı Valledupar'a vardığı andan başlayarak, bir buçuk yıl sonra, Lorenzo Daza'nın kızının sonunda aşkını unuttuğuna karar verip eve dönmeyi

kararlaştırdığı Riohacha'da yolculuğun sona erişine değin yoğun bir yazışma sürdürmesine olanak verdi. Bunca yıl sonra kavimsel önyargılarını bir yana bırakarak içlerinden biri gibi ona kucak açan karısının akrabalarının pohpohlamalarından şaşkına dönmüş olduğundan, belki Lorenzo Daza'nın kendisi de gözcülüğünü gevşettiğinin bilincinde değildi. Bu ziyaret, amacı bu olmasa da, gecikmiş bir barışma sağlamıştı. Gerçekten de, Fermina Sânchez'in ailesi, onun, oradan oraya dolaşıp duran, dürüst olamayacak denli yalın görünen yaban katırı ticaretiyle uğraşan, soyu sopu belirsiz, geveze, kaba bir göçmenle evlenmesine ne pahasına olursa olsun karşı çıkmıştı. Lorenzo Daza kazanmak için her şeyini ortaya koyuyordu, ya hep ya hiç diyordu, çünkü talip olduğu kız, bölgenin tipik bir ailesinin en değer biçileniydi: yürekli kadınlar, yürekleri sevgi dolu, elleri tetikte, kafaları deliliğe varan bir onur duygusuyla allak bullak erkeklerden oluşan anlaşılması güç bir kabile. Ama Fermina Sanchez aykırı aşkların kör kararlılığıyla kaprisinde direnmiş, ailesine karşın evlenmişti onunla; öylesine alelacele, öylesine gizemli bir biçimde ki, bu evliliği aşk için değil, vakitsiz bir sakınımsızlığı kutsal bir örtüyle örtmek için yaptığı izlenimi uyandırmıştı.

Yirmi beş yıl sonra, Lorenzo Daza, kızının aşk serüvenlerine karşı çıkışının, kendi Öyküsünün kötü bir yinelenmesi olduğunun bilincine varmıyor, bir zamanlar kendisine karşı çıkmış, kendi ailelerine yanıp yakınmış olan kayınçolarına başına gelen felaketten şimdi de o yakmıyordu. Ama onun yakınarak yitirdiği vakti, kızı aşkta kazanıyordu. Böylece, o, boğaları burar, katırları evcilleştirirken, kızı da, içlerinde en güzelleri, en cana yakınları olan, kendinden yirmi yaş büyük bir adama duyduğu umarsız tutkusu kaçamak bakışlarla yetinen Hildebranda Sânchez'in başını çektiği bir kuzinler kalabalığının ortasında dizginden boşalmış gibi dolaşıyordu.

Valledupar'da uzattıkları konaklayışlarının ardından yolculuklarını dağ yollarından, çiçekli çayırlardan, düşsel yaylalardan geçerek sürdürdüler; geçtikleri bütün köylerde ilk köydeki gibi, müziklerle, kestanefişekleriyle, danışıklı yeni kuzinler, tam zamanında ulaşan telgraflarla karşılandılar. Çok geçmeden Fermina Daza, Valledapur'a vardığı öğle sonrasının olağandışı olmadığını, bu verimli eyalette insanların haftasının her gününü bayrammış gibi yaşadıklarını

anladı. Ziyaretçiler nerede akşam orada sabah konaklıyorlar, nerede acıkırlarsa orada yiyorlardı; çünkü, ne olur ne olmaz, çok kez olduğu gibi, birisi gelişini bildiren telgraftan önce çıkagelir diye, kurulu bir hamağın, ocakta içinde üç çeşit etin kaynadığı bir tencerenin her zaman hazır bulunduğu kapıları açık evlerdi bu evler. Hildebranda Sanchez yolculuğunun geri kalan bölümünde kuzinine eşlik ederek, soyağacı ormanında, köklerine dek inerek, yüreği sevinçle çarpa çarpa dolaştırdı onu. Fermina Daza kendine geldi; ilk kez kendi kendine egemen olduğunu duyumsadı; kendisine eşlik edildiğini, korunduğunu duyumsadı, ciğerlerine dolan özgürlük havası, dinginliğini, yaşama isteğini geri getirdi. Ömrünün son yıllarında bile bu yolculuğu, özlemin çarpık bilinciyle her seferinde daha yakın bir zamana ilişkinmiş gibi canlandırdı belleğinde.

Bir gece, günlük gezisinden, insanın yalnızca aşksız değil, aşka karşın da mutlu olabileceği düşüncesinin içine doğmasıyla allak bullak döndü eve. Bu düşünce korkuttu onu; çünkü kuzinlerinden biri, annesiyle babasının Lorenzo Daza'yla yaptıkları konuşmaya kulak misafiri olmuştu; bu konuşma sırasında Lorenzo Daza, kızının Cleofâs Moscote'nin masallara yaraşır servetinin biricik kalıtçısıyla evlendirilmesinin ayarlanmasını öne sürmüştü. Fermina Daza tanıyordu onu. Ayinlerde kilise duvarlarına asılan örtüleri andıran zengin koşumlu, kusursuz atlarıyla meydanlarda at oynattığını görmüştü; üstelik zarifti, becerikliydi, taşlara bile iç çektirecek romantik kirpikleri vardı; ama Fermina Daza, parktaki badem ağaçlarının altında kucağında şiir kitabıyla oturan açması, çelimsiz Florentino Ariza'nın anısıyla karşılaştırdı onu; yüreğinde en küçük bir kuşku gölgesine bile rastlamadı.

O günlerde bir falcıya gitmiş olan Hildebranda Sanchez, düşler içinde coşkuyla kendinden geçiyordu; falcının gaipten haber verme yeteneği şaşırtmıştı onu. Babasının emellerinden korkuya kapılmış olan Fermina Daza da falcıya gitti. İskambil kâğıtları onun gelecekte hiç engelsiz, uzun, mutlu bir evlilik yapacağını söylüyorlardı. Bu kehanet rahat bir soluk aldırdı ona, çünkü böylesine mutlu bir yazgıyı, sevdiğinden başka bir erkekle tasarlayamıyordu. Bu kesinlikten coşkuya kapılmış, kendi özgür istemini ele aldı. Florentino Ariza'yla telgrafla sürdürdükleri yazışma, bir karşılıklı dilekler ve

düşsel söz verişler bağlaşması olmaktan çıkıp somut, düzenli, hiçbir zaman olmadığınca yoğun bir duruma geldi. Tarihler saptadılar, yol-yordam belirlediler, yaşamlarını yeniden buluşur buluşmaz hiç kimseye danışmadan, nerede, nasıl olursa olsun evlenme konusundaki kararlılıklarıyla bağladılar. Fermina Daza bu bağlanmayı öylesine ciddiye alıyordu ki, babası, Fonseca Kasabası'nda ilk balosuna katılmasına izin verdiğinde, sözlüsünün onayını almadan kabul etmek yakışık alır görünmedi ona. Florentino Ariza, o akşam kendisine acele bir telgrafı olduğunu söylediklerinde, otelde Lotario Thugut'la iskambil oynuyordu.

Fonseca telgrafçısıydı arayan; Fermina Daza baloya katılma izni alabilsin diye, yedi ara istasyonla bağ kurmuştu. Bir kez izin alınca, yalın bir olumlu yanıtla yetinmeyip, hattın öteki ucunda vericiyi kullananın gerçekten Florentino Ariza olup olmadığını sınamak istedi. Pohpohlanmaktan çok aptallaşmış olan Florentino Ariza, kimliğini belirten bir tümce kurdu: Taçlı tanrıça adına ant içtiğimi söyleyin ona. Fermina Daza parolayı tanıdı; ilk balosunda sabahın yedisine dek kaldı; sonra ayine geç kalmamak için uçarcasına üstünü değiştirmeye gitti. O sırada, sandığının dibinde, babasının alıp götürdüklerinden daha çok mektupla telgraf birikmişti; Fermina Daza evli bir kadın gibi davranmayı da öğrenmişti. Lorenzo Daza onun bu davranış değişikliklerini, uzaklık ve zamanın onu gençlik düşlerinden kurtardığının bir göstergesi olarak yorumladı, ama tasarladığı evlilikten hiç söz etmedi ona. Baba-kızın ilişkileri, Escolâstica Hala'nın kovulmasından sonra, Fermina Daza'nın koyduğu biçimsel sınırlar içinde kolayca akıp gidiyordu; bu, birlikte yaşamlarını öyle kolaylaştırıyordu ki, bu ilişkinin sevgiye dayalı olduğundan kimse kuşku duyamazdı.

Florentino Ariza, mektuplarında, Fermina Daza'ya, batık kalyonun hazinesini onun için çıkarmakla uğraştığını anlatmaya işte bu dönemde karar verdi. Bunu başaracağından emindi; *verbasco'nun*[6] etkisiyle yüzeye çıkan balıkların çokluğundan ötürü denizin alüminyumla kaplanmış gibi göründüğü pırıl pırıl bir öğleden sonra, bir esin soluğu gibi aklına gelmişti bu. Gökyüzünün tüm kuşları katliamdan pay almak için seferber olmuşlar, balıkçılar onların bu yasak mucizenin ürünleri yüzünden kapışmalarını önlemek için

küreklerle onları kovalamak zorunda kalmışlardı. Sömürge döneminden beri, balıkları yalnızca uyutan verbasco'nun kullanılması yasaktı, ama, yerini dinamite bırakıncaya değin Karayipler'de balıkçılar arasında gün ışığında yaygın bir uygulama olarak sürüyordu. Fermina Daza'nın yolculuğu boyunca, Florentino Ariza'nın eğlencelerinden biri de, dalgakırandan balıkçıların baygın balıklarla dolu koca koca ağları kayıklarına nasıl yüklediklerini seyretmekti. Köpekbalıkları gibi yüzen bir sürü yumurcak, meraklılardan denize para atmalarını istiyorlar, hemen dibe dalıp çıkarıyorlardı onlardı. Transatlantiklere karşı yüzen, Birleşik Devletler'de ve Avrupa'da dibe dalma ustalıklarına ilişkin birçok gezi notları yazılmış olan yumurcaklardı bunlar. Florentino Ariza âşık olmadan önce de tanıyordu onları; ama batık kalyondaki serveti su yüzüne çıkarabilecekleri hiç aklına gelmemişti. O gün öğleden sonra birden aklına geldi bu; ertesi pazar gününden, Fermina Daza'nın neredeyse bir yıl sonra geri dönüşüne değin yeni bir coşku nedeni oldu onun için.

Euclides, yüzücü çocuklardan biri, on dakika bile sürmeyen bir konuşmadan sonra, denizaltı araştırması tasarısıyla onun kadar heyecanlandı. Florentino Ariza, dalma ve denizcilik yeteneğini iyice öğrenmeden girişiminin nedenini ona açıklamadı. Soluk almadan yirmi metre derinliğe inip inmeyeceğini sordu ona; evet dedi Euclides. Fırtınalı havada açık denizde, sezgisinden başka araç-gereci olmaksızın tek başına bir balıkçı kayığını kullanıp kullanamayacağını sordu ona; evet dedi Euclides. Sotavento takımadalarının en büyük adasının kuzeybatısında on altı deniz mili uzaktaki bir yeri tam olarak saptayıp saptayamayacağını sordu ona; evet dedi Euclides. Geceleri yıldızlara bakıp yönünü saptayarak seyredip edemeyeceğini sordu ona; evet dedi Euclides. Bunu, balıkçıların yardımına karşılık kendisine ödedikleri gündelik karşılığında yapmaya razı olup olmadığını sordu ona; evet dedi Euclides, ama pazarları fazladan beş real daha öderse. Köpekbalıklarına karşı kendini korumayı bilip bilmediğini sordu ona; evet dedi Euclides, çünkü onları uzaklaştırmak için sihirli usulleri vardı. Engizisyon mahkemesinin işkence aletleri altında bile bir gizi saklayıp saklayamayacağını sordu ona; evet dedi Euclides, çünkü hiçbir şeye hayır demiyordu; üstelik öylesine inanarak evet demeyi

biliyordu ki, ondan kuşkulanmanın yolu yoktu. Sonunda giderleri hesapladı: kayık kirası, kürek kirası, seferlerinin gerçek nedeninden kimse kuşkulanmasın diye balık avı araç-gereci kirası. Bundan başka, yanlarına yiyecek, bir damacana içme suyu, bir gaz lambası, bir paket mum, tehlike ânında yardım istemek için bir de av borusu almaları gerekiyordu.

Euclides on iki yaşlarında, çevik, cin gibi, hiç durmadan konuşan bir oğlandı; bir lombozdan sürünerek geçebilsin diye özel olarak yapılmışa benzeyen yılanbalığı gibi bir gövdesi vardı. Açık hava derisini öylesine karartmıştı ki, asıl renginin ne olduğunu kestirmek olanaksızdı; bu, onun iri sarı-ela gözlerini daha da parlak gösteriyordu. Florentino Ariza, onun bu çapta bir serüven için kusursuz bir yardımcı olduğuna hemen karar verdi; daha başka formaliteye gerek görmeksizin ertesi pazar işe koyuldular.

Tan vakti balıkçı limanından, tam teçhizat, pür keyif demir aldılar. Euclides hemen hemen çıplak, yalnızca her zaman kalçalarının çevresine sardığı kuşağı, Florentino Ariza ise, redingotu, o iç karartıcı şapkası, pırıl pırıl cilalı deri botları, boynunda ozan papyonu, adalara geçiş sırasında oyalanmak için bir de kitabıyla. Daha ilk pazar günü Florentino Ariza, Euclides'in iyi bir dalgıç olduğu kadar usta bir denizci de olduğunun, denizin dilinden şaşılacak denli anladığının, körfezdeki maden artıkları hakkında bilgisi olduğunun farkına vardı. Paslanıp çürümüş her gemi teknesinin öyküsünü en akıl almaz ayrıntılarıyla anlatabiliyor, her şamandıranın yaşını, hangisi olursa olsun, her gemi enkazının kökenini, İspanyolların körfezin girişini kapattıkları zincirin halkalarının sayısına varıncaya dek biliyordu. Onun, çıktığı seferin amacının ne olduğunu da bilmesinden korkan Florentino Ariza kurnazca birkaç soru sordu ona; böylece Euclides'in batık kalyon hakkında en küçük bir bilgisi olmadığını anladı.

Batık hazinenin öyküsünü otelde ilk kez işittiğinden beri, Florentino Ariza, kalyonların özellikleri hakkında olabildiğince bilgi edinmişti. San José'nin mercanların dibindeki tek gemi olmadığını öğrenmişti. Gerçekten de, Tierra Firme filosunun amirallik gemisiydi bu; servetinin bir bölümünü yüklediği, Panama'da, söylencesel Portobello fuarının ardından yola çıkıp,1708 Mayısı'ndan sonra

varmıştı buraya. Burada demirlediği, gece gündüz şenlikle geçen uzun bir ay boyunca, İspanya kralını yoksulluktan kurtarmak amacına yönelik servetin geri kalanını da yüklemişlerdi: Muzo ve Somondoco'dan yüz on altı sandık zümrütle otuz milyon altın.

Tierra Firme filosu, çeşitli büyüklükte en az on iki gemiden oluşuyordu; limandan çok iyi silahlanmış bir Fransız filosunun koruyuculuğunda demir almıştı, ama filo, körfezin çıkışında, Sotayento takımadalarında bekleyen kaptan Carlos Wager'in komutasındaki İngiliz filosunun tam isabetli top atışlarına karşı koruyamamıştı onu. Böylece, San José, batan tek gemi değildi; kaç geminin battığına, kaçının İngiliz ateşinden kurtulmayı başardığına ilişkin elde kesin belgeler yoksa da. Kesin olay bir şey varsa, o da, amirallik gemisinin tüm donanımı ve kıç güvertesinde kımıldamadan duran kaptanıyla birlikte baş üstü batan ilk gemiler arasında olduğu, yükün büyük bir bölümünü tek başına taşıdığıydı.

Florentino o dönemin deniz haritalarında kalyonların rotasını incelemişti; böylece batık geminin yerini saptadığına inanıyordu. Boca Chica'nın iki kalesi arasından körfezden çıkmışlar, dört saat seyrettikten sonra, mercanlarla kaplı deniz dibinde uyuyan kıskaçsız ıstakozların elle toplanabileceği, takımadanın iç denizine girdiler. Hava öyle hafif, deniz öyle dingin ve saydamdı ki, Florentino Ariza sudaki yansısını kendisi sandı. Batık geminin yeri, durgun suyun bitiminde, büyük adaya iki saat uzaklıktaydı.

Florentino Ariza, iç karartıcı giysisinin içinde, cehennem sıcağında yüzü gözü kıpkırmızı, Euclides'e yirmi metreye kadar dalmaya çalışarak, dipte ne bulursa çıkarmasını söyledi. Su öyle duruydu ki, dipte ona dokunmaksızın yanından geçen mavi köpekbalıkları arasında kara bir köpekbalığı gibi devindiğini görüyordu onun. Sonra bir mercan yığınında gözden yittiğini gördü; tam soluğunun tükendiğini düşünürken omuz başında sesini duydu. Euclides, beline dek gelen suyun içinde, ayakta duruyordu. Bunun üzerine, uyuşuk kedibalıkları, çekingen kalamarlar, gizemli gülfidanları üstünden, hep kuzeye doğru giderek daha derin yerler aradılar; sonunda Euclides boşuna zaman yitirdiklerini anladı.

"Bana ne aradığınızı söylemezseniz, nasıl bulurum?" dedi.

Ama Florentino Ariza söylemedi. O zaman Euclides soyunup dünyanın altındaki öteki gökyüzünü, mercanlarla kaplı deniz dibini görmek için bile olsa kendisiyle birlikte dalmasını önerdi ona. Ama Florentino Ariza Tanrı'nın denizi sadece pencereden bakmak için yarattığını söylerdi hep; bu yüzden yüzme öğrenmemişti. Akşama doğru gökyüzü bulutlandı, hava soğudu, nemlendi ve öyle çabuk karardı ki, limana ulaşmak için yönlerini fenere bakarak bulmak zorunda kaldılar. Körfeze girmeden, Fransa'dan gelen transatlantiğin tüm ışıklarını yakmış, ardında yumuşak bir çorba gibi bir dümen suyuyla, haşlanmış karnabaharı andıran köpükler bırakarak, kocaman, bembeyaz yanlarından geçip gittiğini gördüler.

Böylece üç pazarı boşa geçirdiler; Florentino Ariza gizini Euclides'le paylaşmaya karar vermeseydi, tüm pazarları boşa geçireceklerdi. Bu, tüm araştırma planını baştanbaşa değiştirdi; Florentino Ariza'nın öngörmüş olduğu yerin en az yirmi deniz mili uzağındaki eskiden kalyonların geçtiği kanalı izlediler bu kez. İki ay geçmeden, denizin üstünde yağmurlu bir öğle sonu, Euclides dipte uzun süre kaldı; kayık öyle uzaklara sürüklenmişti ki, Florentino Ariza kürek çekerek yaklaşamadığından, Euclides neredeyse yarım saat yüzmek zorunda kaldı ona ulaşabilmek için. Sonunda kayığa çıkmayı başardığında, ağzından iki kadın takısı çıkarıp, direnişinin ganimeti gibi gösterdi Florentino Ariza'ya.

Anlattıkları öylesine büyüleyiciydi ki, Florentino Ariza, sırf kendisi gözleriyle görmek için, yüzme öğrenip olabildiğince derine dalmaya söz verdi kendi kendine. Orada, ancak on sekiz metre derinlikte, mercanların arasında yatan sayısız eski yelkenlinin bulunduğunu, bunların alabildiğine geniş bir alana yayıldıklarını, öyle ki gözden silinip gittiklerini anlattı. En çok şaşılacak şeyin, körfezde su üstünde yüzen kayık iskeletlerinin hiçbirinin batık gemiler kadar iyi durumlarda olmayışı olduğunu anlattı. Yelkenleri hâlâ bozulmamış birçok karavela bulunduğunu, batık gemilerin dipte görülebildiklerini, zaman ve uzamın da onlarla birlikte batmış gibi göründüğünü, öyle ki, baş üstü battıkları 9 Haziran Cumartesi günü sabah on bir güneşinin ışıklarının onları hâlâ aydınlattığını anlattı. İmgeleminin coşkusuyla soluk soluğa en kolay ayırt edilen kalyonun San José olduğunu, pupanın üstünde altın yaldızlı harflerle yazılmış adının

seçilebildiğini, ama bunun aynı zamanda İngiliz toplarıyla en çok hasar görmüş gemi olduğunu anlattı. İçeride, duyargaları topların ağzından çıkan belki üç yüz yaşından daha yaşlı bir ahtapot gördüğünü, ama bu ahtapotun yemek salonunda alabildiğine büyümüş olduğunu, onu kurtarmak için gemiyi parçalamak gerektiğini anlattı. Sırtında savaş üniformasıyla kasaradaki akvaryumda yanlamasına duran kaptanın cesedini gördüğü, nü, hazinenin bulunduğu sintineye inmemesinin nedeninin, ciğerlerindeki havanın yetmeyişi olduğunu anlattı.

Kanıtlar ortadaydı: zümrüt taşlı bir küpeyle, zinciri tuzdan çürümüş bir Meryem Ana madalyonu.

Florentino Ariza, dönüşünden az önce Fermina Daza' ya, Fonseca'ya gönderdiği mektupta batık hazineden ilk kez o zaman söz etti. Fermina Daza için batık kalyon öyküsü bildik bir şeydi; çünkü bir Alman dalgıç şirketini batık hazineyi çıkarmak için kendisiyle işbirliği yapmaya razı etmek için zaman ve para harcamış olan Lorenzo Daza’nın sık sık bundan söz ettiğini işitmişti. Tarih Akademisi'nin bazı üyeleri, kalyon söylencesinin, bu yolla Tac’ın servetini gasp eden soyguncu bir kral naibi tarafından uydurulduğuna inandırmasalardı, Lorenzo Daza bu girişiminde direnecekti de. Her neyse, Fermina Daza, kalyonun Florentino Ariza’nın dediği gibi yirmi metre değil, hiçbir insanın ulaşamayacağı iki yüz metre derinlikte bulunduğunu biliyordu. Ama onun ozanca aşırılıklarına öyle alışıktı ki, kalyon serüvenini onun en başarılı serüvenlerinden biri olarak yüceltiyordu. Bununla birlikte, gittikçe daha usa sığmaz ve aşk vaatleri kadar ciddilikle yazılmış ayrıntılarla dolu mektuplar aldıkça, sanrılara kapılmış nişanlısının aklını kaçırdığından korktuğunu Hildebranda'ya itiraf etmek zorunda kaldı.

O günlerde Euclides anlattığı masalı doğrulayan öyle çok kanıtla su yüzüne çıkmıştı ki, içlerindeki Babil'e yaraşır servetle birlikte elli kadar gemiyi kurtarmak için büyük bir girişim için gerekli sermayeyi bulmadıkça, onca küpeyle yüzüğü su yüzüne çıkarmayı sürdürmek söz konusu olamazdı. O zaman, er geç olması kaçınılmaz şey oldu: Florentino Ariza serüvenini başarıyla sonuçlandırmak için annesinden yardım istedi. Takıların madenini ısırmak ve cam taşlara ışığı arkaya alarak bakmak Tránsito Ariza'nın birinin oğlunun

saflığından yararlanmakta olduğunu anlamasına yetti. Euclides, Florentino Ariza’nın önünde diz çökerek, yaptığı işin hiçbir karanlık yanı olmadığına yemin etti; ama ne ertesi pazar balıkçı limanında göründü, ne de artık başka bir yerde.

Bu bozgundan Florentino Ariza'ya kalan tek şey, fener sevdası oldu. Açık denizde fırtınaya tutuldukları bir gece Euclides'in kayığıyla oraya gitmiş, o zamandan beri, fenerciyle, iyi bildiği karaya ve denize ilişkin sayısız harikalar üstüne söyleşmek için Öğleden sonraları sık sık oraya gitmeyi alışkanlık edinmişti. Dünyada olup biten onca değişikliklere dayanan bir dostluğun başlangıcı oldu bu. Florentino Ariza, ışığı, önce odunla, sonra elektrik gelinceye değin, yağla beslemeyi öğrendi. Işığı yönetmeyi, aynalarla çoğaltmayı öğrendi; birkaç kez de, fenercinin işi olduğunda onun yerine geceleri kulede kalıp denizi gözledi. Gemileri, düdük seslerinden, ufukta beliren ışıklarının azlığından ya da çokluğundan tanımayı, fenerin çakıntılarından, onlardan kendisine bir şeyler kaldığını algılamayı öğrendi. Gündüzlerin, özellikle pazarların keyfi başkaydı; eski kentin zenginlerinin yaşadıkları Los Virreyes kesiminde kadınlar plajı, erkekler plajından çimento bir duvarla ayrılmıştı: biri fenerin sağında, öteki solunda. Öyle ki, fenerci, bir centavo ödenerek kadınlar plajının gözlenebildiği bir dürbün yerleştirmişti kuleye. Gözlendiklerini bilmeksizin, kibar genç kızlar, kat kat volanlı mayoları içinde, bedenlerini neredeyse sokak giysileri gibi gizleyen, üstelik daha az çekici olan eşarplar, şapkalarla gösterebildiklerince gösteriyorlardı kendilerini. Anneleri, ayine giderken giydikleri aynı giysiler, aynı tüy şapkalar, aynı organze şemsiyelerle, güneşin altında, sorgun ağacından salıncaklı sandalyelerde oturmuş, kıyıdan gözlüyorlardı onları; komşu plajdaki erkekler su altında onları baştan çıkarır korkusuyla. Gerçekte, sokakta görülebileceğinden daha heyecan verici hiçbir şey görünmüyordu dürbünle; ama her pazar, salt komşu bahçenin lezzetsiz meyvelerini tatmak zevki için dürbün başında birbirleriyle tartışmaya gelen müşterilerin sayısı çoktu.

Florentino Ariza bunlardan biriydi, hoşuna gittiğinden çok can sıkıntısından; ama fenerciyle öylesine iyi dost olmalarının asıl nedeni bu değildi. Gerçek neden, Fermina Daza onu geri çevirdikten sonra, onun yerine koymaya çalıştığı uyumsuz aşkların ateşi yüreğini

sardığında, fenerden başka hiçbir yerde daha mutlu saatler geçirmemiş, hiçbir yerde mutsuzluğuna daha iyi bir avuntu bulamamış olmasıydı. En sevdiği yerdi orası. Öyle ki, yıllarca annesini, daha sonra da amcası XII. Leon'u, orayı satın almasına yardıma kandırmaya çalıştı. Çünkü Karayipler'de fenerler, o dönemde özel mülktü; sahipleri de gemilerin büyüklüğüne göre limana giriş resmi istiyorlardı. Florentino Ariza, bunun, şiirle geçinmesinin biricik onurlu yolu olduğunu düşünüyordu, ama ne annesi ne de amcası böyle düşünmüyorlardı; kendi olanaklarıyla bunu gerçekleştirebilecek duruma geldiği zaman da, fenerler artık devletin mülkiyetine geçmişti.

Ama bu hayal kırıklıklarının hiçbiri boşuna olmadı. Kalyon masalı, ardından fenerin getirdiği yenilik, Fermina Daza’nın yokluğunu hafifletti; hiç beklemediği bir anda da onun döndüğünü öğrendi. Sonunda, Riohacha'da uzun süren eğleşmenin ardından, Lorenzo Daza dönmeye karar vermişti. Aralık alizelerinden ötürü mevsim deniz yolculuğuna pek elverişli değildi; geçişi göze alabilecek biricik gemi olan tarihsel uşkuna da, ters bir rüzgârla gerisin geri kalkış limanına sürüklenebilirdi. Öyle de oldu. Fermina Daza, yalnızca boğucu darlığından ötürü değil, pis kokusuyla sıcaklığından ötürü de bir koltuk meyhanesinin hücresini andıran bir kamaranın yatağına bağlanmış, safra kusa kusa işkence içinde bir gece geçirmişti. Sallantı öyle güçlüydü ki, birkaç kez yatağın kayışları kopacakmış gibi geldi ona; güverteden kazazedelerinkini andıran kopuk kopuk acı çığlıklar geliyordu kulağına; bitişik yatakta babasının bir kaplanınkini andıran horultuları korkusunu artırıyordu. Neredeyse üç yıldan beri ilk kez gözünü kırpmadan, Florentino Ariza'yı bir an bile düşünmeden bir gece geçirdi; buna karşılık o, arka odadaki hamağında Fermina Daza’nın dönüşüne dek geçecek dakikaları birer birer sayarak, uyanık yatıyordu. Tanla birlikte rüzgâr ansızın dindi, deniz dinginleşti; Fermina Daza deniz tutmasına karşın uyumuş olduğunun farkına vardı, çünkü demir zincirin şakırtısı uyandırdı onu. Yatağın kayışlarını çözdü, limanın kargaşası arasında Florentino Ariza'yı görebilmek umuduyla lombozdan dışarıya baktı, ama gördüğü, günün ilk ışıklarıyla yaldızlanmış palmiye ağaçları arasındaki gümrük yapılarıyla, bir gece önce geminin demir aldığı Riohacha'nın sırılsıklam iskelesiydi.

Günün geri kalanı bir sanrı gibi geçti; bir gün öncesine dek kaldıkları aynı evde, onu daha önce ziyaret etmiş olan ziyaretçileri kabul ederek, aynı şeylerden söz ederek, daha önce yaşanmış bir yaşam parçasını yeni baştan yaşamakta olduğu duygusuyla afallamış. Yineleme öylesine tıpatıp aynıydı ki, anısı bile içini korkuyla dolduran gemi yolculuğunun da aynı olacağını düşünmek ürpertiyordu Fermina Daza'yı. Ama eve dönmenin tek seçeneği, dağ sırtlarında iki hafta katırla yolculuk demekti; üstelik ilk seferkinden daha da tehlikeli koşullarda; çünkü And devletlerinden Cauca'da patlak veren yeni bir iç savaş Karayip eyaletlerine yayılıyordu. Böylece, akşam saat sekizde, bir kez daha şamatacı akraba alayı tarafından, aynı veda gözyaşları, son dakikada kamarada eksik olan yığınla öteberinin armağan edilmesiyle uğurlandı. Tam demir alırken, aile erkekleri havaya ateş ederek gemiyi selamladılar; Lorenzo Daza da güverteden altıpatlarıyla beş el ateş ederek karşılık verdi onlara. Fermina Daza'nın kaygısı çok çabuk geçti, çünkü bütün gece elverişli bir rüzgâr vardı, deniz çiçek kokuyordu; Fermina Daza'nın emniyet kayışlarını takmadan uyumasına yardımcı oldu. Düşünde Florentino Ariza'yı gördü; her zaman gördüğü yüzünü çıkarmıştı, çünkü gerçekte bir maskeydi bu, ama gerçek yüzü de aynıydı. Gördüğü düşün gizeminden ötürü kaygılı, erkenden kalktı, babasını kaptan köşkünde acı kahveyle konyak içerken buldu; gözleri alkolden kaymış, ama dönüşü konusunda en küçük bir kuşku bile göstermeksizin.

Limana giriyorlardı. Gemi denizde birkaç mil uzaktan duyulan pazaryeri koyunda demirlemiş yelkenliler ağı içinden sessizce süzülüyordu; tanyeri duru, ince bir yağmurla doymuştu, ama çok geçmeden yağmur şiddetli bir sağanağa dönüştü. Florentino Ariza, telgrafhanenin balkonuna dayanmış, yelkenleri yağmurdan ağırlaşmış, Las Animas Körfezi'nden geçip pazaryeri rıhtımının önünde demirleyen uskunayı tanıdı. Bir gün önce, sabahın on birine dek beklemiş, o sırada rasgele bir telgraftan, geminin ters yönden esen rüzgârlar yüzünden geri döndüğünü öğrenmişti; bunun üzerine, o gün sabahın dördünde gelip yeniden beklemeye koyulmuştu. Sağanağa karşın karaya çıkmaya karar veren birkaç yolcuyu kıyıya taşıyan kayıklardan gözlerini ayırmadan bekliyordu. Yolcuların büyük

çoğunluğu, yarı yolda karaya oturmuş kayıktan inerek, çamurlara bata çıka rıhtıma ulaşıyorlardı. Saat sekizde, yağmurun dinmesini boşuna bekledikten sonra, zenci hamal Fermina Daza'yı geminin güvertesinden alıp beline dek yükselen suların içinden kucağında kıyıya çıkardı; ama öylesine sırılsıklamdı ki, Florentino Ariza tanıyamadı onu.

Kapalı eve girip dönüşleri kendisine bildirilir bildirilmez eski köle kulübesinden dönmüş olan zenci hizmetçi Gala Placidia’nın yardımıyla evi yaşanır kılmak gibi yiğitçe bir işe girişinceye dek, bu yolculuk sırasında ne denli olgunlaştığının Fermina Daza’nın kendisi de bilincinde değildi. Artık babası tarafından hem şımartılan, hem de baskı altında tutulan ailenin biricik kızı değil, ancak yenilmez bir aşkın gücüyle kaldırılabilecek bir toz ve örümcek ağı imparatorluğunun sahibi ve hanımefendisiydi. Yunuyordu; çünkü dünyayı yerinden oynatabilecek bir ferahlık soluğuyla esinlenmiş gibi duyumsuyordu kendini. Eve döndükleri akşam, mutfak masasının başında çörekle kakao içerken, babası evin yönetimi için gerekli yetkileri verdi ona; üstelik kutsal bir tören biçimselliğiyle yaptı bunu:

"Yaşamının anahtarlarını teslim ediyorum sana," dedi. On yedisini doldurmuş olan Fermina Daza, kazanılmış her özgürlük kırıntısının aşk uğruna olduğunun bilincinde, gözünü kırpmadan aldı onu. Ertesi gün, kötü düşlerle dolu bir gecenin ardından, pencereyi açıp da parktaki hüzünlü yağmuru, başı kopmuş yiğit yontusunu, Florentino Ariza'nın her zaman elinde şiir kitabıyla oturduğu mermer sırayı görünce dönüş tedirginliğini ilk kez derinden duydu. Olanaksız bir nişanlı gibi değil, kendini bütün varlığıyla adadığı hayat arkadaşı olarak düşünüyordu onu artık.

Gitti gideli boşa geçen zamanın ona nasıl ağır geldiğini, yaşamanın ona neye mal olduğunu, erkeğini Tanrı'nın buyurduğu gibi sevmek için ne çok sevgiye gereksinimi olduğunu duyumsadı. Onun eskiden yağmura karşın birçok kez yaptığı gibi parkta olmayışına, ondan hiçbir biçimde haber, bir belirti bile almamış olmasına şaştı; birden ölmüş olabileceği düşüncesiyle ürperdi. Ama sonra bu kötü düşünceyi bir yana bıraktı; çünkü son günlerde, dönüş yaklaşmadan önce, birbirlerine gönderdikleri telgrafların coşkusu içinde, döndükten sonra haberleşmeyi sürdürmek için bir yol saptamayı unutmuşlardı.

Gerçek şuydu: Florentino Ariza, Riohacha telgrafçısı, Fermina Daza'nın, cuma günü elverişsiz rüzgârlar yüzünden limana bir gün gecikmeyle varan gemiye bindiğini doğrulayıncaya değin, onun geri dönmediğinden emindi.

Böylece, hafta sonunu, Fermina Daza'nın evinde bir yaşam belirtisi yakalayabilmek için pusuya yatarak geçirdi; pazartesi günü hava karardıktan sonra pencerelerde bir ışığın dolaştığını gördü; dokuzu biraz geçe balkonlu yatak odasındaki ışık söndü. Âşık olduğu ilk geceleri allak bullak eden mide bulantılarından gece uyuyamadı. Onun bahçeye çıkıp gece yansından beri eve dönmemesinden kaygıya kapılmış olan Tránsito Ariza horozlar öterken uyandı; onu evde bulamadı. Florentino Ariza rıhtımda dolaşmaya çıkmış, gün ağarıncaya dek rüzgâra karşı aşk şiirleri okumuş, sevinç gözyaşları dökmüştü. Saat sekizde, uykusuzluktan sanrılar içinde, Parroquia Kahvesi'nin kemerleri altında oturmuş, Fermina Daza'ya hoş geldin dileklerini iletmek için bir yol bulmaya çalışırken, ansızın irkildi, içinden bir şeyler koptu.

Oydu. Katedral Meydanı'nı geçiyordu, yanında alışveriş sepetlerini taşıyan Gala Placidia vardı; ilk kez okul forması yoktu sırtında. Gittiğinden daha uzun boylu, daha ince, daha yeğin, güzelliği güven duygusuyla arınmış. Saç örgüsü uzamıştı, ama arkasından değil, sağ omzunun üstünden sarkıyordu; bu küçük değişiklik tüm çocuksu izleri alıp götürmüştü. Florentino Ariza, bu düşsel yaratık gözlerini yoldan ayırmadan alanı boydan boya geçinceye dek, yerinde şaşkın kalakaldı. Ama o katedralin köşesini dönüp çarşının girdili çıktılı aralıklarının sağır edici uğultusu içinde gözden yitince, onu felce uğratmış olan o karşı konulmaz güç bu kez çabuk çabuk ardından gitmeye zorladı onu.

Kendini göstermeden, dünyada en çok, sevdiği ilk kez doğallığı içinde gördüğü varlığın günlük davranışlarını, zarafetini, vakitsiz olgunluğunu inceleyerek izliyordu onu. Kalabalığın içinde kendine kolayca yol açmasına şaştı. Gala Placidia oraya buraya çarpar, kolundaki sepetler sağa sola takılır, ona yetişmek için ardından koşmak zorunda kalırken, o, sokağın kargaşası arasında, bir boşlukla çevrili, hiç kimseye çarpmadan, karanlıkta bir yarasa gibi buluyordu yolunu. Escolastica Halası'yla sık sık alışverişe çıkardı;

ama bunlar hep ufak tefek alışverişlerdi, çünkü babası evin gereksinimlerini, üstelik yalnızca eşya ve yiyecekleri değil, kadın giysilerini de sağlamayı kendisi üstlenmişti. Öyle ki, bu ilk çıkış çocukluk düşlerinde yücelttiği büyüleyici bir serüven olmuştu onun için.

Ne ebedi aşk iksiri sunan şarlatanlara, ne sundurmalarda uzanmış, yaraları sızıntılı dilencilerin yalvarmalarına, ne de ona evcilleştirilmiş bir timsah satmaya çalışan sahte Kızılderiliye aldırıyordu. Belli bir doğrultuya yönelmeksizin, arada bir sırf eşyaların esprisinin sindire sindire tadına varmak için duraklayarak, uzun uzun, ince eleyip sık dokuyarak dolaştı. İçinde bir şey satılan her kapıdan içeri girdi; her yerde yaşama isteğini artıran bir şey buldu.

Sandıklarla yığılmış kumaşların vetiver[7] kokusuyla esrikleşti, desenli ipek kumaşa sarındı, bir tarak ve yağlıboya çiçekli bir yelpazeyle Çingene kılığında kendini El Alambre de Oro'nun boy aynasında görünce güldü; kendi gülüşü güldürdü onu. Denizaşırı ürünlerin satıldığı bir bakkalda açtığı bir tuzlanmış ringa balığı kutusu ona, küçücük bir kızken, San Juan de la Cienaga'daki kuzeydoğu gecelerini anımsattı. Meyankökü tadında bir Alicante sucuğu tattırdılar ona; pazar sabah kahvaltısı için iki tane satın aldı; kurutulmuş morina balığıyla bir şişe de frenküzümü rakısı aldı. Baharat tezgâhında, sırf kokusu hoşuna gittiği için, adaçayıyla mercanköşk yapraklarını ufaladı avcunun içinde; bir avuç anason, birer avuç da zencefille ardıç aldı; Cayene biberinin etkisiyle gözlerinden yaş gelinceye dek gülerek çıktı dışarı. Fransız eczacıdan aselbent suyuyla Reuter sabunu alırken, kulaklarının arkasına Paris'te moda olan bir kokudan sürdüler, tütün kokusunu gidermek için de kokulu bir mendil verdiler.

Alışverişçilik oynuyordu kuşkusuz, ama gerçekten gereksediği şeyleri fazla dolaşmadan, bu işi ilk kez yaptığının sanılmasına olanak vermeyecek bir yetkeyle alıyordu; yemek masaları için on iki metre sofra örtülük keteni, gerdek gecesinin ertesi sabaha dek salgılarının nemini saklayacak pamukluyu, aşk yuvalarında birlikte tadına varmak için her şeyin en iyisini yalnızca kendisi için değil, Florentino Ariza için de satın aldığının bilincindeydi çünkü. Pazarlık ediyor, beceriyordu da bunu; en uygun fiyata almak için incelikle,

ağırbaşlılıkla tartışıyor, satıcıların, salt mermer tezgâhın üstünde çınlayışlarını işitmek hoşlarına gittiğinden, sahte olup olmadıklarını denedikleri altın paralarla ödüyordu aldıklarının karşılığını.

Florentino Ariza hayranlıkla gözetliyor, soluk almadan izliyordu onu; birkaç kez hizmetçinin sepetlerine çarptı; özür dileyişlerini gülümseyerek yanıtladı hizmetçi; birkaç kez Fermina Daza'nın öyle yakınından geçti ki, kokusunu duyabildi; o sırada kendisini görmediyse, onu görmesinin olanaksızlığından değil, kurumlu yürüyüşünden ileri geliyordu bu. Ona öyle güzel, baştan çıkarıcı, sıradan insanlardan öyle başka görünüyordu ki, topuklarının kaldırımda çıkardığı ritmik sesin kendisinden başka hiç kimseyi allak bullak etmemesini, volanlarının hışırtısının hiç kimsenin yüreğini delice çarptırmamasını, saç örgüsünün salıntısı, ellerinin uçuşması, gülüşünün altın parıltısıyla bütün dünyanın aşktan çılgına dönmemesini bir türlü anlayamıyordu. Hiçbir davranışını, kişiliğinin hiçbir belirtisini bile kaçırmıyordu; ama büyü bozulur korkusuyla ona yaklaşma yürekliliğini bulamıyordu. Ama Fermina Daza Yazıcılar Kapısı'nın kargaşasına karıştığında, yıllardır özlemle beklediği fırsatı kaçırmak üzere olduğunun bilincine vardı.

Fermina Daza, okul arkadaşlarının, Yazıcılar Kapısı'nın bir batakhane olduğu, doğal olarak iyi aile kızlarına yasaklandığı yolundaki garip görüşlerini paylaşıyordu. Kiralık arabaların, eşeklerin çektiği yük arabalarının durduğu, alışverişin en yoğun, en gürültülü olduğu küçük bir alana bakan kemerli bir galeriydi burası. Adı sömürge döneminden kalmaydı, çünkü daha o dönemde yünlü kumaştan yelek, parlak ipekli kolluklar giymiş yazıcılar sessizce oturup istek üzerine, çok az bir para karşılığında, her çeşit belge yazıyorlardı: dilekçeler, dava dilekçeleri, savunmalar, kutlamak ya da başsağlığı kartları, her yaştakiler için aşk mektupları. Ama bu gürültülü alışveriş merkezinin kötü ünü bu yazıcılardan değil, son zamanlarda türeyen, açık-saçık kartlarla cinsel gücü artıran merhemlerden, üstünde gerektiğinde hareket eden iguana sorguçlu ya da kullananın isteğine göre taçyaprakları açılan çiçekler bulunan ünlü Katalan prezervatiflerine dek, Avrupa'dan gemiyle kaçak olarak gelen her türlü şüpheli malları el altından satan seyyar satıcılardan geliyordu. Sokağa pek alışık olmayan Fermina Daza, yakıcı on bir

güneşinden kurtulabileceği gölgelik bir yer bulabilmek için nereye gittiğinin farkına varmaksızın Kapı'dan girdi.

Kundura boyacılarının, kuşçuların, elden düşme kitapçıların, şarlatanların, gürültüyü bastıran sesleriyle bağıra bağıra çocuklara bademli kurabiye, meraklılarına hindistancevizli çörek, yumurcaklara karamela satan seyyar satıcıların hayhuyuna daldı. Ama Fermina Daza şamataya aldırmıyordu; çünkü bir kırtasiyecinin sihirli mürekkeplerle yaptığı gösterilerin büyüsüne kapılmıştı: kan kırmızısı mürekkepler, cenaze duyuruları için hüzünlü hareli mürekkepler, karanlıkta okumak için fosforlu mürekkepler, kendilerini ışıkta açığa vuran görünmez mürekkepler: Florentino Ariza'yla oynamak, yeteneğiyle onu şaşırtmak için hepsinden almak istiyordu, ama altın yaldızlı bir şişede karar kıldı sonunda. Sonra, kocaman kavanozlarının ardında oturan şekercilere doğru yöneldi, bağırış-çağırışlar arasında sesini duyuramadığından, parmağını cama doğru uzatarak, altı melek saçı, altı sütlü karamela, altı susam helvası, altı manyoklu bal badem, altı kâğıtlı çikolatin, altı pionono, altı kraliçe lokması, altı bundan, altı şundan, hepsinden altışar tane aldı, sonra şurupların üstüne konup konup kalkan sinek kümelerinin uğultusuna aldırmadan, ardı arası kesilmeyen hay-huya aldırmadan, öldürücü sıcakta dalga dalga yükselen kekre ter kokularına aldırmadan, dayanılmaz bir incelikle hizmetçinin sepetlerine yerleştirdi onları. Başında renk renk bir atkı, yuvarlacık, güzel, neşeli bir zenci kadın, bir kasap bıçağının ucuna geçirilmiş ananas üçlüsünü uzatarak daldığı büyüden uyandırdı onu. Ananasları aldı, ağzına attı, tadına vardı, bakışlarını kalabalıkta dolaştırarak tadına varmayı sürdürürken, bir ürpertiyle yerinde çakılı kaldı. Omuz başında, o şamatada ancak kendisinin işitebileceği kadar yakınında, kulağının dibinde bir ses duydu:

"Burası bir taçlı tanrıçaya uygun bir yer değil." Başını çevirdi, gözlerinin hemen yanında buz gibi gözleri, solgun yüzü, korkudan taş kesilmiş dudakları gördü; tıpkı ilk kez, gece yarısı ayininin kalabalığında kendine bu denli yakın olduğu zamanki gibi; ama o zamankinden farklı olarak, aşk ürpertisi değil, hayal kırıklığının uçurumunu duydu. Bir anda yanılgısının büyüklüğünü olanca açıklığıyla gördü; nasıl olup da böyle bir kuruntuyu, üstelik bunca

özveriyle yüreğinde besleyebildiğini yılgınlıkla sordu kendi kendine. "Tanrım, zavallı adam!" diye düşünebildi ancak. Florentino Ariza gülümsedi, bir şey söylemeye çalıştı, onun ardından gitmeye çalıştı; ama o, elinin bir işaretiyle yaşamından çıkarıp attı onu. "Hayır, lütfen," dedi. "Bitti."

O gün öğleden sonra, babası şekerleme yaparken, Gala Placidia'yla iki satırlık bir mektup gönderdi ona: "Bugün sizi görünce anladım; bir yanılgıdan başka bir şey değil bizimki. Hizmetçi telgrafları, şiirleri, kurumuş kamelyaları da götürdü; Fermina Daza'nın ona gönderdiği mektuplarla armağanları da geri vermesini istedi: Escolâstica Hala'nın dua kitabı, kurutulmuş bitki koleksiyonundan yaprak damarları, Ermiş Pedro Claver'in giysisinden bir santimetre karelik parça, ermişlerin madalyaları, okul önlüğünden kesilmiş ipek bir şeride sarılı on beş yaşındaki saç örgüsü. Sonraki günlerde, Florentino Ariza, deliliğin eşiğinde, sayısız umarsızlık mektubu yazıp götürsün diye hizmetçiye yalvardı; ama o, geri verilecek armağanlardan başka hiçbir şey kabul etmemesi konusunda kendisine verilen kesin buyruğu yerine getirdi. Öyle direndi ki, sonunda Florentino Ariza her şeyi gönderdi; saç örgüsü dışında: Fermina Daza bir ancık bile olsa onunla konuşma lütfunda bulununcaya değin geri vermek istemiyordu onu. Bunu sağlayamadı. Oğlunun umutsuzca bir karar almasından korkan Tránsito Ariza, onurunu bir yana bırakıp Fermina Daza'dan beş dakika kendisiyle görüşme lütfunda bulunmasını rica etti; Fermina Daza evinin avlusunda, içeri buyur etmeden, en küçük bir zaaf belirtisi göstermeden, ayakta kabul etti onu. İki gün sonra, annesiyle aralarında geçen bir tartışmanın ardından, Florentino Ariza, odasının duvarından, saç örgüsünün bir kutsal andaç gibi içinde sergilendiği tozlanmış cam yuvayı indirdi; Tránsito Ariza onu altın iplikle işlenmiş kadife mahfazaya koydu yeniden. Florentino Ariza, uzun mu uzun yaşamları boyunca onca karşılaşmaları sırasında, Fermina Daza'yı yalnız görme, onunla yalnız konuşma olanağı bulamadı hiç; tam elli bir yıl dokuz ay dört gün sonra dulluğunun ilk gecesinde, sonsuz bağlılık ve bitmeyen aşk andını yineleyinceye dek.

Doktor Juvenal Urbino, yirmi sekiz yaşındayken, kentin en gözde bekârıydı. Yüksek tıp ve cerrahi öğrenimi gördüğü Paris'te uzun süre

kaldıktan sonra ülkesine dönüyordu; karaya ayak bastığı andan başlayarak da, vaktini boşa geçirmediğinin birçok kanıtını verdi. Gittiğinden daha şık, 'daha kişiliğini bulmuş olarak dönmüştü; kendi kuşağından arkadaşlarının hiçbiri mesleğinde onun kadar ciddi, onun kadar bilgili değildi, ama moda dansları ondan daha iyi bilen, ondan daha iyi doğaçlama piyano çalan da yoktu.

Kişisel çekiciliklerinin ve aile servetinin büyüsüne kapılan kendi çevresinin genç kızları, aralarında gizlice kura çekerek onunla birlikte olma oyunu oynuyorlardı; o da onlarla birlikte olma oyunu oynuyordu; ama nazik, dokunulmaz, kışkırtıcı durumunu korumayı başarıyordu; Fermina Daza'nın taşralı büyüsüne hiç direnç göstermeden boyun eğinceye değin.

Bu aşkın klinik bir yanılgı ürünü olduğunu söylemek hoşuna giderdi Doktor Juvenal Urbino'nun. Böyle bir şeyin, özellikle yaşamının, tüm gücünün ve tutkusunun sık sık hiç düşünmeden dünyada bir eşi daha bulunmadığını söylediği kentinin yazgısı üstünde yoğunlaştığı bir ânında başına geleceğine kendisi de inanamadı. Paris'te, gecikmiş bir ağustos günü, rasgele bir sevgilinin kolunda gezerken, kestane kebabının kırsal kokusu, baygın akordeonlar, sokak kahvelerinde öpüşmeye doyamayan sevgililerle o yaldızlı öğle sonlarının mutluluğundan daha katıksız bir mutluluk tasarlamak olanaksız görünüyordu; ama o, elini yüreğine koyarak Karayip Nisanı'nın bir ânını bütün bunlara değişmeyeceğini söylemişti kendi kendine. Her şeye karşın, yüreğin belleğinin kötü anıları sildiğini, iyileri büyüttüğünü, geçmişe katlanmayı bu hile sayesinde başardığı mızı bilmeyecek kadar gençti daha. Ama geminin küpeştesinden sömürge mahallesinin denize uzanan beyaz çıkıntısını, damların üstündeki kımıltısız akbabaları, kurusun diye balkonlara asılı yoksul çamaşırlarını gördüğü anda, yurt özleminin gönül alıcı tuzaklarına ne denli kolayca kurban olduğunu anladı.

Gemi, körfezde, boğulmuş hayvanların yüzen örtüsü arasından kendine yol açtı; yolcuların çoğu pis kokudan kaçıp kamaralarına sığındılar. Genç hekim, sırtında kusursuz alpaka takımı, yeleği, tozluklarıyla, genç Pasteur sakalı, ortadan düzgünce ayrılmış solgun saçlarıyla, boğazına düğümlenen hüznü değil, korkuyu belli etmemek için oldukça kendine güvenli, iskeleden indi. Yalınayak,

üniformasız askerlerin korudukları neredeyse bomboş rıhtımda, kız kardeşleriyle annesi, yakın arkadaşlarıyla birlikte bekliyorlardı onu. Çağdaş görünüşlerine karşın, yenik düşmüş, gelecekleri olmayan kişiler gibi gördü onları; bunalımdan ve iç savaştan, uzak, yabancı bir şeyden söz eder gibi söz ediyorlardı, ama tümünün de seslerinde belli belirsiz bir titreyiş, gözbebeklerinde, sözleriyle çelişen bir güvensizlik vardı. En çok içine dokunan annesi oldu: bir zamanlar zarafeti, toplumsal canlılığıyla yaşamda kendini kabul ettirmiş, şimdiyse yas tüllerinin kâfuru kokusu içinde ağır ağır solan hâlâ genç bir kadın. Oğlunun tedirginliğinde kendini tanımış olmalıydı; çünkü kendini savunmak için, ondan önce davranarak, yüzünün neden mum gibi sararmış olduğunu sordu ona:

"Yaşam bu, anne," dedi. "Paris'te sararıyor insan." Az sonra, kapalı arabada sıcaktan boğulmuş, onun yanında otururken, pencereden sel gibi içeri dolan gerçeğin acımasızlığına daha fazla dayanamadı. Deniz küle benziyordu, markilerin eski sarayları, dilencilerin bolluğuna yenik düşmekteydiler, açıkta akan lağım sularının iğrenç kokuları ardında yaseminlerin baş döndürücü sıcak kokusunu duymak olanaksızdı. Her şey ona, gitmeden öncekinden daha küçük, daha yoksul ve iç karartıcı görünüyordu; sokakların çirkefi içinde öyle çok aç fare vardı ki, arabanın atları ürküp tökezliyorlardı. Limandan eve dek uzun süren yol boyunca, Los Virreyes Mahallesi'nin ortasında özlemlerine değecek hiçbir şeye rastlamadı. Hayal kırıklığına uğramış, annesi görmesin diye başını öteye çevirerek sessizce ağlamaya koyuldu.

Casalduero Markisi'nin eski sarayı, Urbino de la Callelerin tarihsel konağı, yıkıntının ortasında kurumla yükselen bu yapı olamazdı. Doktor Urbino, alacakaranlık verandadan girdiği avludaki tozlu çeşmeyi, aralarında iguanaların dolaştığı çiçekleri kurumuş çalılıkları gördüğü, odalara çıkan bakır korkuluklu büyük merdivenin mermer döşemelerinin çoğunun eksik ya da kırık olduğunun farkına vardığı zaman yüreği parçalanarak anladı bunu. Seçkin olmaktan çok mesleğine bağlı bir hekim olan babası altı yıl önce halkı kasıp kavuran Asya kolerası salgınında ölmüş, onunla birlikte evin ruhu da ölmüştü. Dona Blanca, annesi, sonsuza dek sürmesi öngörülmüş bir yastan bunalmış, ölmüş kocasının ünlü şiir geceleriyle oda müziği

konserlerinin yerine dokuz gece dualarını koymuştu, iki kız kardeşi, doğal çekiciliklerine, neşeli yapılarına karşın rahibe gibiydiler.

Doktor Juvenal Urbino geldiği gece bir an bile kırpmadı gözünü, karanlıktan ve sessizlikten ürkmüş, Kutsal Ruh'a üç tespih duası, yıkımları, kazaları, gecenin içinde pusu kurmuş tüm belaları defetmek için anımsadığı ne kadar dua varsa okudu; o sırada, yatak odasında, iyi kapanmamış kapıdan giren bir balaban kuşu, saatte bir, tam saat başlarında ötüyordu. Yakındaki Divina Pastora[8] deliler evindeki delilerin sayrılı çığlıkları, yankısı evin boşluğunu dolduran, sarnıçtan leğene damlayan acımasız su, yatak odasında yolunu şaşırmış balaban kuşunun uzun bacaklı kuşlara özgü adımları, kendi doğuştan karanlık korkusu, uykuya dalmış kocaman evin içinde ölmüş babasının görünmez varlığı işkence ediyordu ona. Balaban kuşu saat beşi öttüğünde, Doktor Juvenal Urbino ruhunu ve bedenini Tanrı'ya emanet etti; çünkü yıkık yurdunda bir gün bile yaşayacak yürekliliği bulamıyordu kendinde. Her şeye karşın, yakınlarının sevgisi, kırda geçirilen pazar günleri, kendi sınıfından genç kızların istekli yaltaklanmaları, sonunda ilk izleniminin acılığını yumuşattı. Yavaş yavaş, boğucu ekim sıcağına, yoğun kokulara, arkadaşlarının önyargılarına, yarın bakarız doktor, kaygılanmayınlara alıştı, sonunda alışkanlığın büyüsüne kaptırdı kendini. Kendini bırakışma kolay bir gerekçe uydurmakta gecikmedi. Bu senin dünyan, diyordu kendi kendine, Tanrı'nın sana bağışladığı hüzünlü, boğucu dünya; bu dünyaya adamalıydı kendini.

İlk yaptığı şey, babasının çalışma odasına sahip çıkmak oldu. Sabah serinliğinde ahşaplarının soluk aldığı katı, asık suratlı İngiliz mobilyalarını alıkoydu, ama genel valilik döneminden kalma bilimsel incelemelerle romantik tıp dergilerini çatıya yolladı; camlı raflara yeni Fransız okulunun kitaplarını dizdi. Bir hekimin ölüme karşı savunduğu çıplak hasta kadın taşbaskısıyla, Hipokrat yemininin gotik harflerle basılı olanı dışında, solmuş taşbaskıları çıkardı, yerlerine, babasının biricik diplomasının yanına, seçkin Avrupa okullarından en iyi derecelerle aldığı kendi çok sayıda çeşitli diplomalarını astı.

Misericordia Hastanesi'ne yeni ölçütler kabul ettirmeye çalıştı; ama gençlik coşkusuyla onun sandığı kadar kolay olmadı bu, çünkü küflenmiş sağlık ocağı, hastalıkların tırmanmaması için karyola

ayaklarını su dolu kapların içine koymak ya da mikroptan arındırmanın temel koşullarından birinin zarafet olduğuna tartışmasız inanıldığından ameliyat salonuna gece kılıkları ve güderi eldivenlerle girilmesi gerektiği gibi atacı boşinanlarında direniyordu.

Daha yeni gelen bu genç hekimin, şeker olup olmadığını anlamak için hastaların sidiklerinin tadına bakmasına,

Charcot ve Trousseau'nun sözlerini mahalle arkadaşlarıymışçasına aktarmasına, derslerde aşının öldürücü tehlikesine karşı ciddi uyarılarda bulunmasına, onun yerine yeni bir buluş olan fitillere kuşku götürür bir inanç duymasına katlanamıyorlardı. Her şeye ters düşüyordu: Yenilikçi ruhu manyaklığa varan yurtseverliği, bu ölümsüz şakalar ülkesinde ağır mizahı, gerçekte onun en değerli erdemleri olan her şey, kendisinden daha yaşlı meslektaşlarının kuşkusuna, gençlerinse bıyık altından gülmelerine yol açıyordu.

Kentin tehlikeli sağlık durumu bir saplantı haline gelmişti onda. Kocaman bir fare yuvasından başka bir şey olmayan, İspanyollardan kalma lağım borularının kapatılıp yerlerine, artıkların eskiden olduğu gibi pazaryeri koyuna değil, uzaktaki bir çukura döküldüğü kapalı pis su borularının yapılması için en yüksek mercilere başvurdu. Sömürge döneminden kalma iyi donanımlı evlerin helalarının pislik çukurları vardı, ama bataklık kıyısındaki gecekondularda barınan halkın üçte ikisi açık havada defi hacet ediyorlardı. Dışkılar güneşte kuruyor, serin, yumuşak kasım rüzgârlarında herkesin Noel sevinciyle soluduğu bir toza dönüşüyordu. Doktor Juvenal Urbino, yoksullara kendi ayakyollarını gerektiği gibi yapmalarını öğreten zorunlu bir eğitim kursu düzenlemeyi Belediye Meclisi'ne kabul ettirmeye çalıştı. Çöplerin, yüzyıllardır kokuşmuşluk göllerine dönüşmüş olan bataklıklara atılmaması, bunların haftada en az iki kez toplanarak kırlarda yakılması için boş yere savaştı.

İçme sularının ölümcül tuzağının bilincindeydi. Bir su kanalı yapma düşüncesi bile olmayacak bir şey gibi görünüyordu, çünkü buna önayak olabilecek kimselerin yıllardır yağan yağmur sularının yoğun bir yosun tabakasının katmanı altında biriktiği yeraltı sarnıçları vardı. O dönemin en beğenilen eşyaları arasında, taştan süzgeçlerinden suyun gece gündüz küplere damladığı oyma tahtadan gerdeller vardı. Birinin suyun yukarı çekildiği alüminyum güğümden içmesini

önlemek için, güğümün kenarları tıpkı operetlerdeki kral taçları gibi diş dişti. Pişmiş kilin loşluğunda, su duru ve tazeydi, içtikten sonra bir orman tadı bırakıyordu ağızda. Ama Doktor Urbino bu arıtma masallarına kanmıyordu. Onca önleme karşın, güğümlerin diplerinin kurtçuk yuvası olduğunu biliyordu çünkü. Onları neredeyse gizemli bir korkuyla seyrederek çocukluğunun ağır akışlı saatlerini geçirmişti; o zaman birçok insanlar gibi, kurtçukların genç kızları baştan çıkararak buz gibi suların dibine çeken doğaüstü yaratıkların ruhları olduğuna inandığı için; aşklarının öcünü korkunç bir biçimde alma yeteneği vardı bu ruhların. Lazara Conde'nin evinin yıkıma uğradığını görmüştü çocukken; ruhları küçümseme yürekliliği gösteren öğretmenin; üç gün üç gece pencerelerine atılan taşların oluşturduğu yığını görmüştü. Kurtların, gerçekte sivrisinek kurtçukları olduğunu çok sonra öğrendi, ama hiç unutmamacasına; çünkü o zamandan başlayarak yalnızca onların değil, birçok başka kötü ruhların da bizim taştan yapılmış masum süzgeçlerimizin arasından hiç zarar görmeksizin geçebileceklerinin bilincine varmıştı.

Kentte birçok erkeğin yalnızca utanç duymaksızın değil, yurtseverce bir küstahlıkla katlandıkları kasık fıtığı da, uzun zaman, üstelik büyük bir övünçle, sarnıç suyuna yoruldu. Doktor Juvenal Urbino ilkokula giderken, fıtıklıların öğle sıcağında, evlerinin kapı eşiklerinde oturmuş, bacaklarının arasında uyuyakalmış bir çocuk gibi kocaman hayalarını yellediklerini görünce elinde olmaksızın yüreği ürküntüyle çarpardı. Fıtığın fırtınalı gecelerde uğursuz bir kuş gibi öttüğü, yakında bir akbaba teleği yakıldığında dayanılmaz bir acıyla kıvrandığı söylenirdi; ama hiç kimse yakınmazdı bu sıkıntılardan, çünkü büyük, onurla taşman bir kasık fıtığı, her şeyin üstünde bir erkeklik onuru olarak parlardı. Avrupa'dan döndüğünde bu inançların bilimsel bir yutturmaca olduğunu çok iyi biliyordu Doktor Juvenal Urbino, ama bunlar, yerel boşinanlarda öylesine köklü bir biçimde yerleşmişti ki, birçok kimseler olur da bir fıtığa yol açma niteliğini yok eder korkusuyla sarnıç sularının maden bakımından zenginleştirilmesine karşı çıkıyorlardı.

Suyun pisliği kadar, Antil yelkenlilerinin yanaştıkları Ruhlar Koyu'nun ardında, geniş bir açık alan gibi uzanan Pazar yerinin sağlık koşulları da kaygılandırıyordu Doktor Juvenal Urbino'yu.

Dönemin ünlü bir gezgini, dünyanın en renkli yerlerinden biri diye nitelemişti burayı. Gerçekten de, bolluk içinde yüzen, gürültülü, ama kuşkusuz dünyanın en ürkütücü yeri. Kendi pisliğinin üstüne çöreklenmiş kabaran denizin gelgeç isteklerinin insafına kalmış, koyun geğirerek lağım borularının pisliklerini karaya püskürttüğü yerdi burası. Yakındaki mezbaha artıklarının, güneşin doğuşundan batışına dek bir kan gölünde yüzen kesik başların, kokuşmuş bağırsakların, hayvan artıklarının atıldığı yerdi burası aynı zamanda. Barakaların duvarlarına asılı Sotavento'nun lezzetli av hayvanlarıyla koyun etlerinin, yerde hasırlar üstüne serili, Arjona'dan gelen turfanda sebzelerin arasında, akbabalar, fareler ve köpeklerle bitmez tükenmez bir dalaş içinde çekişiyorlardı. Doktor Juvenal Urbino burayı sağlık koşullarına uygun bir duruma getirmek istiyordu; kesim yerlerinin başka bir yere taşınmasını, Barcelona'da gördüğü eski haller gibi, cam kubbeli kapalı bir pazaryeri yapılmasını istiyordu; bu pazaryerlerindeki yiyecekler öyle gösterişli, öyle temizdi ki yemeğe kıyamazdı insan. Ama önde gelen en saygılı dostları bile, bu boş tutkusundan ötürü acıyorlardı ona. Böyleydi onlar: Soy soplarıyla, kentin tarihsel değerleriyle, kalıntılarının paha biçilmezliğiyle, yiğitliği ve güzelliğiyle övünerek geçiliyorlardı yaşamlarını, ama yılların yıpratıcılığı karşısında kördüler. Oysa Doktor Juvenal Urbino gerçeğin gözleriyle görecek kadar seviyordu kentini.

"Ne soylu kentmiş ki," diyordu "dört yüz yıldır yok etmeye çalıştığımız halde, başaramıyoruz."

Az kalsın başarıyorlardı ama. İlk kurbanlarının, pazaryerinin bataklıklarında yıldırımla vurulmuş gibi düşüp öldükleri kolera salgını, on bir haftada, tarihimizin en yüksek ölüm oranına yol açmıştı. Ö âna dek önemli birkaç ölü, kilisenin döşeme taşlarının altına, başpiskoposlarla papazların küçümseyici yakınlığına gömülmüşlerdi, daha az varlıklı olanlarsa, manastırların avlularına gömülüyorlardı. Yoksullar, suyu çekilmiş bir kanalla kentten ayrılan esintili bir tepenin üstündeki sömürge döneminden kalma mezarlığa gönderiliyorlardı; kanalın çimentodan yapılmış köprüsünün kemerine oyulmuş, ileriyi gören bir belediye başkanının buyruğuyla yazılmış bir yazıt vardı: Lasciate ogni speranza, vox ch'entrate.[9] Kolera salgınının ilk iki haftasında mezarlık dolup taşmış, kilisede de boş yer kalmamıştı;

çok sayıda adsız şöhretin çürümüş kalıntılarının toplu mezara yollanmasına karşın. Katedralin havası, iyi kapatılmamış mahzenin buharlarıyla azalmış, ancak üç yıl sonra, Fermina Daza'nın gece yarısı ayininde Florentino Ariza'nın yüzünü ilk kez yakından gördüğü sıralarda yeniden açılmıştı kapılar. Santa Clara Manastırı'nın avlusu, üçüncü haftanın sonunda geçitlerine varıncaya dek doldu; iki kat büyüklüğündeki manastır sebzeliğini mezarlık olarak kullanmak gerekti. Ölüleri alelacele, tabutsuz gömmek için derin çukurlar kazıldı, ama sonra bu tasandan vazgeçilmek zorunda kalındı, çünkü dolmuş toprak tıpkı bir sünger gibi, basıldıkça mide bulandırıcı kırmızımsı bir su sızdırıyordu. Bunun üzerine, kente bir milden daha az uzaklıkta bir sığır üretme çiftliği olan Mano de Dios'ta[10] yapılmaya başlandı gömme işi; burası sonra resmen Genel Mezarlık oldu.

Kolera yönergesinin yayınlanmasından sonra, garnizon komutanlığında gece gündüz her çeyrek saatte bir top atışı yapılıyordu; halkın, barut tozunun çevreyi temizlediği boşinanına uyularak. Kolera, daha kalabalık, daha yoksul olan zenci nüfus için daha amansız oldu, ama gerçekte ne renk, ne soy sop ayrımı gözetiyordu. Salgın başladığı gibi ansızın bitti, hasarın niceliği de hiçbir zaman bilinemedi; saptanması olanaksız olduğundan değil, kendi felâketimizden duyduğumuz utancın bizim en olağan özelliklerimizden biri olduğundan.

Juvenal'in babası, Doktor Marco Aurelio Urbino, o uğursuz günlerin sivil kahramanı oldu, aynı zamanda da en ünlü kurbanı. Sağlık stratejisini resmî buyrukla o tasarlayıp yönetti, ama sonunda girişimi ele alarak toplumsal düzenle ilgili her şeye o denli karıştı ki, salgının en bunalımlı anlarında onunkinin üstünde hiçbir yetke yokmuş gibi görünüyordu. Yıllar sonra, o günlerin tarihini yeniden okuduğunda Doktor Juvenal Urbino babasının yönetiminin bilimsel olmaktan çok acımaya dayalı, birçok bakımlardan mantığa aykırı olduğunu anladı; öyle ki salgının doymazlığını önemli ölçüde körüklemişti bu yöntem. Yaşamın yavaş yavaş babalarının babaları durumuna getirdiği oğulların anlayışıyla anladı bunu; ilk kez, hatalarının yalnızlığını onunla paylaşamadığına üzüldü. Ama erdemlerini yadsımıyordu: Çalışkanlığı, özverisi, her şeyden çok da yürekliliğiyle, kent yıkımın etkilerinden sıyrıldığında ona verilen birçok onur payesini hak

ediyordu; böylece adı, daha az onurlu başka savaşımların kahramanlarının adları arasında yer aldı haklı olarak.

Onurlandırıldığını göremedi. Başkalarında görüp acıdığı onulmaz belirtileri kendinde görünce, boş bir savaşıma kalkışmadı bile; yalnızca kimseye hastalık bulaştırmamak için dünyadan çekildi. Misericordia Hastanesi'nin bir servis odasına tek başına kapanmış, meslektaşlarının çağrılarına, yakınlarının yalvarmalarına karşı sağır, ağzına dek dolup taşan koridorlarda acı çeken koleralıların dehşetine yabancı, karısıyla çocuklarına, var oldukları için duyduğu gönül borcunu dile getiren bir mektup yazdı; yaşamı ne denli, nasıl doymak bilmez bir oburlukla sevdiğini açıklıyordu mektupta. Yirmi sayfalık, yürek paralayıcı bir elvedaydı bu; yazının gittikçe bozulmasından hastalığın ilerlediği anlaşılıyordu; imzanın son solukla atıldığını anlamak için mektubu kimin yazdığını bilmeye gerek yoktu. Son isteğine uygun olarak cesedi yakılıp külleri halk mezarlığına serpildi; hiçbir sevenince görülmedi.

Doktor Juvenal Urbino, telgrafı üç gün sonra, Paris'te arkadaşlarıyla bir akşam yemeği sırasında aldı; şampanya bardağını babasının anısına kaldırdı: "İyi bir insandı," dedi. Daha sonra, olgun davranmadığı için kendi kendini kınayacaktı; ağlamamak için gerçekten kaçmıştı. Ama üç hafta sonra mektubun bir kopyasını aldı; gerçeğe boyun eğdi o zaman. Herkesten önce tanımış olduğu, onu yetiştirip eğiten, otuz iki yıl annesiyle aynı yatakta yatan, buna karşın, o mektubu yazıncaya değin, katıksız, yalın bir çekingenlikten ötürü bedeni ve ruhuyla nasıl bir insan olduğunu hiçbir zaman açığa vurmamış olan adamın imgesi canlandı birden içinde. O zamana dek Doktor Juvenal Urbino'yla ailesi, ölümü yalnızca başkalarının başına gelen bir felaket olarak algılamışlardı; başkalarının ana babalarının, başkalarının kardeşleriyle eşlerinin, ama kendilerinin değil. Ağır bir yaşam süren insanlardı onlar, ne yaşlandıkları, ne hastalandıkları, ne de öldükleri görülen, vakti gelince yavaş yavaş ortadan silinen, anılara, başka bir çağdan kalan sislere dönüşen, sonunda unutuşun içinde eriyip giden. Kötü haberi getiren telgraftan çok, babasının ona ölümünden sonra ulaşan mektubu, tepetaklak ölümün kesinliği içine atmıştı onu. Bununla birlikte, en eski anılarından biri, belki dokuz belki de on bir yaşına ilişkin bir anısı, bir biçimde babası aracılığıyla

ölümün vakitsiz bir belirtisi olmuştu onun için. Evde çalışma odasında yağmurlu bir öğleden sonra babasıyla birlikteydiler; o, renkli tebeşirle yerin döşemelerine tarlakuşlarıyla günebakanlar çiziyor, babası ise pencereden içeri giren ışıkta, düğmeleri çözülmüş yeleği, kolları lastikli gömleğiyle, kitap okuyordu. Birden, ucunda küçücük gümüş bir el olan bir kaşağıyla sırtını kaşımak için okumaya ara vermişti. Kendisi ulaşamadığından, tırnaklarıyla sırtını kaşımasını oğlundan istemişti; kaşırken, kendi bedenini duyumsamıyormuş gibi tuhaf bir duyguya kapılmıştı. Sonunda babası, omzunun üstünden, hüzünlü bir gülümseyişle bakmıştı ona.

"Şu anda ölsem," demişti, "benim yaşıma geldiğinde beni zar zor anımsarsın."

Görünürde hiçbir amacı olmaksızın söylemişti bunu; ölüm meleği bir an çalışma odasının serin alacakaranlığında dalgalanmış, sonra ardında tüyden bir iz bırakarak pencereden çıkıp gitmişti, ama çocuk görmemişti onu. O zamandan beri yirmi yıldan uzun bir zaman geçmişti; Doktor Juvenal Urbino'nun babasının o öğleden sonraki yaşına ulaşmasına çok az kalmıştı. Ona benzediğini biliyordu; bunun bilincine şimdi, altüst edici, onun gibi ölümlü olduğu düşüncesi eklenmişti.

Kolera bir saplantıya dönüştü onun için. Herhangi bir kursta öğrenildiğinden daha fazla bir şey bilmiyordu bu konuda; bu yüzden de daha otuz yıl önce Fransa'da, Paris dâhil, koleranın yüz kırk bini aşkın insanın ölümüne yol açmış olması inanılmaz görünmüştü ona. Ama babasının ölümünden sonra, sanki onun anısını dinginliğe kavuşturmak içinmiş gibi, koleranın çeşitli türleri hakkında öğrenebileceği her şeyi öğrendi; zamanın en seçkin ve sağlık kordonlarının yaratıcısı olan, salgın hastalıklar uzmanı, büyük yazarın babası Profesör Adrien Proust'un öğrencisi oldu. Böylece, ülkesine döndüğü zaman, pazaryerinin pis kokusunu ta denizden duyup lağımlardaki fareleri, sokaklardaki pis su birikintileri içinde yuvarlanan çıplak çocukları görünce, yalnızca felaketin neden meydana geldiğini anlamakla kalmadı, her an yeniden ortaya çıkabileceğinin de kesin olarak bilincine vardı.

Aradan çok zaman geçmedi. Daha bir yıl olmadan, Misericordia Hastanesindeki öğrencileri, koğuşta yatan, tüm bedenini garip bir

mavi rengin bürüdüğü bir hastaya bakmasını istediler ondan. Daha kapıdan görmesi, Doktor Juvenal Urbino'nun düşmanı tanımasına yetti. Ama şansı vardı: Hasta üç gün önce bir Curazao gemisiyle gelmiş, kendiliğinden hastanenin danışma servisine gitmişti; hastalığı birine bulaştırması olası görünmüyordu. Gene de, Doktor Juvenal Urbino meslektaşlarını uyardı, hastalığın çıktığı geminin yerinin saptanarak karantinaya alınması için ilgili makamların komşu limanlara alarm vermelerini sağladı; sıkıyönetim ilan etmek ve derhal her çeyrek saatte bir top atışı tedavisini uygulamak isteyen garnizon komutanını yatıştırdı.

"O tozu, Liberallerin işbaşına geçecekleri zamana saklayın," diye takıldı ona, "artık ortaçağda değiliz."

Hasta dört gün sonra, beyaz, tanecikli bir kusmukla boğularak öldü, ama bunu izleyen haftalarda, sürekli alarma karşın başka bir vaka ortaya çıkmadı. Kasa bir süre sonra, Ticaret Günlüğü, kentin değişik yerlerinde iki çocuğun koleradan öldüklerini yazdı. Bunlardan birinin sıradan bir sürgün olduğu kanıtlandı; ama öteki, beş yaşında bir çocuk, gerçekten kolera kurbanı olmuşa benziyordu. Ana babasıyla üç kardeşi tecrit edilerek ayrı ayrı karantinaya alındılar. Çocuklardan biri koleraya yakalandı, ama çok çabuk iyileşti; tüm aile, tehlike ortadan kalkınca, evlerine döndüler. Uç ayda on bir vaka daha kaydedildi, beşinci ay salgın tehlikesinin savuşturulduğu düşünüldü. Mucizeyi yaratanın, Doktor Juvenal Urbino'nun söylevlerinden çok, sıkı sağlık önlemleri olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu. O zamandan yüzyılın sonlarına dek, kolera, kentte olduğunca tüm Karayip kıyılarında ve Magdalena havzasında yerleşik bir hastalık olarak kaldı, ama hiçbir zaman salgın boyutlarına ulaşacak denli artmadı. Alarm, Doktor Juvenal Urbino'nun uyarılarının kamu makamlarınca daha ciddiye alınmasına yaradı. Tıp Okulu'nda kolera ve sarıhumma kürsüsü kuruldu; lağım çukurları ivedilikle kapatıldı, hayvan kesim yerinin uzağında bir pazar kuruldu. Ama Doktor Urbino ne zaferinin tadını çıkarmakla ilgileniyor, ne de toplumsal görevlerini sürdürme isteği duyuyordu içinde; çünkü o sıralarda kolu kanadı kırık, şaşkın, darmadağın, her şeyi altüst etmeye, yaşamında geri kalan ne varsa unutmaya kararlıydı; Fermina Daza'ya yıldırım aşkıyla vurulduğu için.

Gerçekte klinik bir yanılgının ürünüydü bu. On sekiz yaşındaki bir hastada uyarıcı kolera belirtileri sezdiğine inanan bir hekim arkadaşı, Doktor Juvenal Urbino'dan gidip hastayı görmesini rica etti. O zamana değin bütün vakalar kentin kenar mahallerinde, hemen hemen tümü de zenci nüfus arasında çıktığından, hastalığın kutsal eski kente sıçraması olasılığından korkuya kapılan Doktor Juvenal Urbino hemen o gün öğleden sonra hastayı görmeye gitti. Daha az sevimsiz başka sürprizlerle karşılaştı orada.

Los Evangelios Parkında, badem ağaçlarının gölgesindeki ev, dışarıdan sömürge bölgesinin öteki evleri kadar yıpranmış görünüyordu, ama içeride, dünyanın bir başka çağından kalmış gibi görünen bir güzellik, şaşırtıcı bir ışık vardı. Giriş, doğrudan doğruya, yeni beyaza boyanmış, dört köşe bir Sevilla bahçesine açılıyordu; çiçek açmış portakal ağaçları, duvarlarla birörnek taşlarla döşeli zemin. Görünmeyen, sürekli bir su mırıltısı, silmelerin üstündeki çiçekliklerde karanfiller, kemerlerin altında az rastlanır kuş kafeslen vardı. Bunların en az bulunanı, kocaman bir kafesin içindeki, kanatlarını açtıkları zaman bahçeyi belli belirsiz bir kokuyla dolduran üç kargaydı. Evin bir yerinde, birkaç zincirli köpek, yabancının kokusundan çılgına dönmüş, ansızın havlamaya başladılar, ama bir kadın sesi hemen susturdu onları; sesin buyurganlığından ürken sayısız kedi dört bir yandan fırlayıp çiçeklerin arasına saklandılar. Sonra öyle saydam bir sessizlik oldu ki, kuşların kargaşası, suyun taşın üstüne tıp tıp damlayışı arasından denizin ıssız soluğu duyulabiliyordu.

Tanrı'nın varlığının kesinliğinden allak bullak olan Doktor Juvenal Urbino, böyle bir evin hastalıktan bağışık olduğunu düşündü. Gala Placidia'yı kemerli koridor boyunca izledi; bahçe daha bir moloz yığınıyken, Florentino Ariza'nın Fermina Daza'yı ilk kez gördüğü iş odasının penceresi önünden geçti, yeni mermer döşeli merdivenlerden ikinci kata çıktı, hastanın yatak odasına girmeden önce geldiğinin haber verilmesini bekledi. Ama Gala Placidia bir bildiriyle çıktı dışarı:

"Bayan içeri giremeyeceğinizi, çünkü babasının evde olmadığını söylüyor!"

Bunun üzerine, hizmetçinin belirttiği gibi öğleden sonra saat beşte bir kez daha geldi; Lorenzo Daza kapıyı kendisi açtı, kızının yatak odasına dek eşlik etti ona. Odanın loş bir köşesinde, kollarını kavuşturmuş, düzensiz soluğuna boş yere egemen olmaya çalışarak, muayene süresince orada kaldı. Kimin daha tedirgin olduğunu anlamak kolay değildi, çekingen dokunuşuyla hekimin mi, yoksa ipek geceliği içinde el değmemişliğin sakınımıyla hastanın mı; ikisi de gölgede oturan adama bağımlı, hekimin kişiliksiz bir sesle sorular sorduğu, hastanın titreyen bir sesle onu yanıtladığı anlar dışında, birbirlerinin gözlerine bakmadılar. Sonunda Doktor Juvenal Urbino hastaya oturmasını söyledi, olağanüstü bir özenle geceliğini beline dek sıyırdı; çocuksu meme başlarıyla, el değmemiş, dik göğüsleri yatağın loşluğunda bir an bir alev gibi parladı, sonra hasta kollarını çaprazlayarak telaşla gizledi onları. Hekim, soğukkanlılığını bozmaksızın, ona bakmadan kollarını iki yana çekti, kulağını önce göğsüne, sonra sırtına dayayarak dinledi.

Doktor Juvenal Urbino, öldüğü güne dek birlikte yaşayacağı kadını ilk kez gördüğünde hiç heyecan duymadığını anlatırdı hep. Kenarlarına dantel geçirilmiş uçuk mavi geceliğini, ateşli gözlerini, omuzlarından sarkan uzun gür saçlarını anımsıyordu, ama koleranın sömürge bölgesine yayılmasıyla kafası öyle meşguldü ki, onun onca çiçeklenen yeniyetmeliğine hiç dikkat etmemişti; hastalığa yakalanmış olabileceğini gösteren en küçük belirti kaygılandırıyordu onu yalnızca. Fermina Daza daha açık davranıyordu: Kolera dolayısıyla onca sözünü işittiği genç hekim, kendinden başka hiç kimseyi sevme yetisi olmayan bilgiç biri gibi görünmüştü ona: Tanı, beslenmeden kaynaklanan bir bağırsak iltihabıydı; üç günlük bir ev tedavisiyle geçti. Kızının koleraya yakalanmadığının kanıtlanmasından ötürü rahat bir soluk alan Lorenzo Daza, Doktor Juvenal Urbino'yu arabasına kadar geçirdi, varlıklılara bakan bir hekim için bile ona aşırı görünen muayene ücreti altın peso'yu ödedi, abartmalı minnet gösterileriyle uğurladı onu. Soyadının görkemi hayran bırakmıştı onu; bu duygusunu yalnızca gizlememekle kalmıyordu; onu daha az resmî koşullarda bir kez daha görmek için ne olursa olsun yapabilirdi.

Olaya bitmiş gözüyle bakılabilirdi. Ama ertesi hafta salı günü, Doktor Juvenal Urbino, çağrılmadan, önceden haber de vermeden, öğleden sonra saat üç gibi uygunsuz bir saatte çıkageldi eve. Tiril tiril beyaz redingotu, beyaz melon şapkasıyla pencerede belirip yaklaşmasını işaret ettiğinde, Fermina Daza, iş odasında iki arkadaşıyla yağlıboya resim dersi alıyordu. Paletini sandalyenin üstüne koydu, yere sürünmesin diye ayak bileklerine dek kaldırdığı fırfırlı etekliğiyle ayak parmaklarının ucunda yürüyerek pencereye yöneldi. Başında bir taç, tacın üstünde, gözlerinin yabanıl renginde bir taşı olan, alnına düşen bir uğurluk vardı; her yanından tazelik fışkırıyordu. Evinde resim yapmak için bir gala gecesine gider gibi giyinmesi hekimin dikkatini çekti. Pencereden nabzını tutup saydı; dilini dışarı çıkarmasını söyleyip, alüminyum bir spatulayla boğazını inceledi, alt gözkapaklarının içine baktı, her seferinde bir onaylama devinimi yaparak. İlk seferkinden daha az tedirgindi; Fermina Daza'ysa daha tedirgindi, bu beklenmedik muayenenin nedenini anlamamıştı çünkü; yeni bir şey olup da çağrılmadıkça, tekrar gelmeyeceğini söyleyen kendisiydi. Dahası: Artık onu görmek istemiyordu. Muayene bitince hekim spatulayı, araç-gereçler, ilaç şişeleriyle tıka basa dolu çantasına koydu, sert bir hareketle kapattı.

"Yeni açmış bir gül gibisiniz," dedi.

"Teşekkür ederim."

"Tanrı'ya şükür," dedi Doktor Juvenal Urbino ve kötü bir biçimde Ermiş Thomas'ı alıntıladı: "Unutmayın, nereden gelirse gelsin, iyi olan her şey Kutsal Ruh'tan gelir. Müzik sever misiniz?"

Bunu rasgele, büyüleyici bir gülümseyişle sordu, ama o yanıtlamadı.

"Niçin soruyorsunuz?" diye sordu bu kez Fermina Daza.

"Müzik sağlık için önemlidir," dedi hekim.

Gerçekten de inanıyordu buna; Fermina Daza, çok geçmeden, tüm yaşamı boyunca öğrenecekti müzik konusunun, onun bir dostluğu geliştirmek için kullandığı büyülü bir formül olduğunu, ama o anda alaya alınıyormuş gibi geldi ona. Bu yetmiyormuş gibi, onlar pencerede konuşurken, resim yapıyormuş gibi davranan iki arkadaşı, yüzlerini paletleriyle örterek kıkır kıkır güldüler; bu, Fermina Daza'yı

çileden çıkardı sonunda. Öfkeden deliye dönmüş, sert bir hareketle pencereyi kapattı. Dantel perdelerin önünde şaşkın kalakalan hekim sokak kapısının yolunu bulmaya çalıştı, ama yolu şaşırdı; o şaşkınlıkla da kokulu kargaların kafesine tosladı. Kargalar uğursuz bir çığlık kopardılar; hekimin üstüne bir kadın kokusu sindi. Tam o sırada Lorenzo Daza'nın gök gürlemesini andıran sesi olduğu yere çiviledi onu:

"Doktor, bekleyin beni."

Üst kattan her şeyi görmüş, mora çalan şişmiş gömleğinin düğmelerini ilikleyerek, öğle uykusunda gördüğü kötü düşün etkisiyle favorileri hâlâ diken diken, merdivenden iniyordu. Doktor utancını yenmeye çalıştı.

"Kızınıza tıpkı bir güle benzediğini söyledim."

"Öyledir," dedi Lorenzo Daza, "ama dikeni bol bir gül."

Selam vermeden Doktor Juvenal Urbino'nun yanından geçti. İş odasının penceresinin kanatlarını açtı, yabanıl bir sesle bağırdı:

"Gel, Doktor'dan özür dile."

Hekim onu önlemek için araya girmek istedi, ama Lorenzo Daza aldırmadı ona. "Çabuk," diye diretti. Fermina Daza, gizliden gizliye anlayış dileyerek arkadaşlarına baktı, sonra babasına özür dileyecek bir şey olmadığı, pencereyi içeri güneş girmesin diye kapattığı yanıtını verdi. Doktor Juvenal Urbino, söylediklerini doğrulamaya kalkıştı, ama Lorenzo Daza buyruğunda direndi. O zaman Fermina Daza, öfkeden sapsarı, pencereye doğru döndü, sağ ayağını öne atıp parmaklarının ucuyla eteğini kaldırarak Doktor'un önünde bir reverans yaptı.

"Beni bağışlanmanızı dilerim, efendim," dedi.

Doktor Juvenal Urbino, melon şapkasıyla bir şövalye selamı vererek neşeyle yansıladı onu, ama umduğu acıma gülümseyişini elde edemedi. Lorenzo Daza, sonra, çalışma odasında bir telafi kahvesine çağırdı onu; hekim, içinde en küçük bir güceniklik kırıntısı kalmadığına kuşku bırakmamak için memnunlukla kabul etti.

Aslında, Doktor Juvenal Urbino kahveyi yalnızca aç karnına içerdi. Törensel yemeklerde bir bardak şarap dışında içki de içmezdi, ama

Lorenzo Daza’nın sunduğu kahveyi içtikten başka, bir kadeh de anisado içti. Sonra bir kahveyle bir kadeh daha, sonra bir, bir daha içti; oysa birkaç hasta ziyareti vardı yapacak. Başlangıçta, Lorenzo Daza’nın kızı adına durmadan dile getirdiği özürleri dikkatle dinledi; zeki, prenslere layık aklı başında bir genç kız olarak niteledi onu; tek kusuru, ona göre, katır gibi inatçı olmasıydı. Ama ikinci kadehten sonra, bahçenin dibinde, Fermina Daza’nın sesini işitiyormuş gibi geldi hekime; imgelemi onun ardına takıldı, evin içine yeni çöken karanlıkta koridorun ışıklarını yakarken, yatak odalarına filit sıkarken, mutfakta, akşam babasıyla, masa başında ikisinin yalnız başlarına içecekleri çorba tenceresinin kapağını açarken izledi onu; hıncın büyüsü bozulmasın diye gözlerini kaldırmaksızın, çorbayı höpürdetmeden içiyordu, babası o günkü sert davranışından ötürü ondan özür dileyinceye dek.

Doktor Juvenal Urbino, Fermina Daza’nın, o gidinceye dek çalışma odasının önünden geçmeyeceğini bilecek denli tanıyordu kadınları; ama gene de kalmayı geciktiriyordu, çünkü incinmiş onurunun, o günkü alçalmadan sonra, huzur içinde yaşamasına izin vermeyeceğini duyumsuyordu. Lorenzo Daza, daha şimdiden esrik, onun dalgınlığının ayrımında değildi; çünkü önüne geçilmez gevezeliğiyle kendi kendine yetiyordu. Sönmüş purosunun ucunu çiğneyerek, gürültüyle öksürerek, boğazını temizleyerek, yayları, kafese kapatılmış bir hayvan gibi iniltiler çıkaran döner koltuğa yerleşmeye çalışarak, dörtnal konuşuyordu. Konuğunun içtiği her kadehe karşılık, üç kadeh içmişti; yalnızca bir an, birbirlerinin yüzünü seçemediklerinin farkına varınca konuşmasına ara verdi, kalkıp lambayı yaktı. Doktor Juvenal Urbino, bu ışıkta, bir gözünün tıpkı bir balık gözü gibi dışa dönük olduğunu, sözlerinin dudaklarının devinimine uymadığını gördü; aşırı içkiden sanrılara kapıldığını düşündü. O zaman, kendisinin olmayan, yalnızca kendi yerinde oturmayı sürdüren birinin bedeni içinde olmanın büyüleyici duygusuyla ayağa kalktı; mantığını yitirmemek için büyük bir çaba harcamak zorunda kaldı.

Lorenzo Daza'nın ardından çalışma odasından çıktığında saat yediyi geçiyordu. Dolunay vardı, içkinin etkisiyle eşsiz bir güzelliğe bürünen bahçe bir akvaryumun dibinde yüzüyordu; üstlerine örtüler

örtülmüş kafesler, yeni açmış portakal çiçeklerinin ılık kokusu içinde uyuyakalmış hortlakları andırıyordu: İş odasının pencereleri açıktı, masanın üstüne bir lamba asılıydı, bitmemiş resimler, sehpaların üstünde tıpkı bir sergideki gibi duruyordu. "Neredesin, yoksun burada," dedi Doktor Juvenal Urbino geçerken, ama Fermina Daza duymadı onu; duyamazdı da, yatağın üstüne yüzükoyun uzanmış öğleden sonraki aşağılanmasının öcünü almak için öfke içinde ağlayarak babasını bekliyordu çünkü. Doktor, onunla vedalaşma düşünü kuruyordu hâlâ, ama Lorenzo Daza bunu önermedi ona. Bileğinin çocuksuluğunu, bir kedininkini andıran dilini, narin bademciklerini özlemle düşündü, Doktor Juvenal Urbino; ama onun kendisini artık hiç görmek istemediği, böyle bir şeye kalkışmasına izin vermeyeceği düşüncesi cesaretini kırdı. Lorenzo Daza hole girince, örtülerin altında uyanık olan kargalar uğursuz bir çığlık kopardılar. "Besle kargayı, oysun gözünü," dedi yüksek sesle Doktor, Fermina Daza'yı düşünerek; Lorenzo Daza ne dediğini sormak için döndü.

"Söyleyen ben değilim, içki," dedi.

Lorenzo Daza arabaya dek geçirdi onu; ikinci vizite için altın peso'yu vermeye çalıştı, ama hekim kabul etmedi. Arabacıya hâlâ görmesi gereken iki hastanın ev adreslerini doğru olarak verdi; yardıma gereksinim duymaksızın arabaya bindi. Araba taş döşeli sokaklarda sarsılmaya başlayınca, içi bulandı, arabacıya yolunu değiştirmesini buyurdu. Arabanın aynasında bir an kendine baktı, imgesinin bile Fermina Daza'yı düşündüğünü gördü. Omuzlarını kaldırdı. Sonunda geğirdi, başını göğsüne eğdi, uyuyakaldı; uykusunda ölüm çanlarını işitmeye başladı. Önce katedralin, ardından, birbiri ardı sıra, bütün kiliselerin çanlarını işitti, San Julian el Hospitalario'nun kırık tabak çanak seslerini andıran çan seslerine dek.

"Allah kahretsin," diye mırıldandı hâlâ yarı uykulu, "ölenler ölür."

Annesiyle kız kardeşleri büyük yemek salonunda, ziyaret masasına oturmuş, sütlü kahve ve börekle akşam yemeği yiyorlardı, onu kapıda, yüzü allak bullak, tepeden tırnağa kargaların orospu kokusuyla yüz kızartıcı bir durumda gömdüklerinde. Katedralin büyük çanı hâlâ evin kocaman boşluğunda yankılanıyordu. Annesi,

kaygıyla, nerelerde kaldığını sordu ona; o gün öğleden sonra bir beyin kanaması geçiren Jaraiz de la Vera markisinin son torunu, General Ignacio Maria'ya bakması için her yerde aramışlardı onu çünkü: ölüm çanları onun için çalıyordu. Doktor Juvenal Urbino, kapının pervazına dayanmış, söylediklerini anlamadan dinledi annesini, sonra yatak odasına ulaşmaya çalışarak çevresinde yarım bir dönüş yaptı, yüzükoyun yere kapanarak beş yıldızlı anisado'yu ağız dolusu kustu.

"Kutsal Meryem," diye çığlık attı annesi. "Bu durumda eve gelmen için çok olağanüstü bir şey olmuş olmalı."

Ama en olağanüstü şey daha olmamıştı. Kentte, General Ignacio Maria'nın yası sona erer ermez, Doktor Juvenal Urbino, kentte Mozart sonatlarından oluşan bir dizi resital vermiş olan tanınmış piyanist Romeo Lussich'in gelişinden yararlanarak, Müzik Okulu'nun piyanosunu katırların çektiği bir arabaya yükleyip Fermina Daza'ya dillere destan bir serenat yaptı. Fermina Daza, müziğin ilk ölçüleriyle uyandı; balkondan bakması, bu alışılmadık saygı gösterisini düzenleyenin kim olduğunu anlamasına yetti. Tek hayıflandığı şey, istenmeyen talibin başına oturağı boşaltan öteki şımarık küçükhanımlar gibi yürekli olmamasıydı. Buna karşılık, Lorenzo Daza, serenat sürerken çarçabuk giyindi; biter bitmez de, Doktor Juvenal Urbino ile hâlâ konser giysileri içindeki piyanisti salona buyur edip iyi cins bir kadeh konyakla serenat için teşekkür etti onlara.

Fermina Daza, babasının yüreğini yumuşatmaya çalıştığının çok çabuk farkına vardı. Serenadın ertesi günü, sözgelimi söylüyormuş gibi, "Düşün, annen bir Urbino de la Calle'nin sana kur yaptığını bilseydi, neler hissederdi," dedi. Kuru bir sesle yanıtladı Fermina Daza: "Mezarında kemikleri sızlardı." Birlikte resim dersi aldığı arkadaşları, Lorenzo Daza’nın Doktor Juvenal Urbino tarafından Kulüp'te yemeğe çağrıldığını, Doktor'un kurallara aykırı davrandığı için ciddi olarak kınandığını anlattılar ona. Babasının Kulübe üye olmak için daha önce birkaç kez başvurduğunu, ama her seferinde oy çokluğuyla reddedildiğini, yeniden başvurmasının olanaksız olduğunu ancak o zaman öğrendi. Lorenzo Daza bu aşağılanmaları manda yüreği gibi bir yürekle sineye çekiyor, rastlantı süsü vererek, Juvenal Urbino'yla karşılaşmak için kurnazlıklara başvuruyordu;

kendisiyle karşılaşmak için olmayacak şeyler yapanın Doktor Juvenal Urbino'nun kendisi olduğunun farkına varmaksızın. Bazen çalışma odasında saatlerce gevezelik ediyorlardı; o sırada ev zamanın kıyıcığına asılı kalıyordu, çünkü Fermina Daza o gitmedikçe, evin yaşamında hiçbir şeyin doğal akışını sürdürmesine izin vermiyordu. Parroquia Kahvesi, iyi bir uğrak oldu. Lorenzo Daza, Juvenal Urbino'ya ilk satranç derslerini orada verdi; Doktor Juvenal Urbino öyle çalışkan bir öğrenciydi ki, satranç, öldüğü güne dek yakasını bırakmayan onulmaz bir tutkuya dönüştü onda.

Piyano serenadından az sonra, bir akşam, Lorenzo Daza, evinin avlusunda, kızına yazılmış. J.U.C. baş harflerini taşıyan, zarfı mühürlü bir mektup buldu. Fermina'nın yatak odasının önünden geçerken kapının altından içeri kaydırdı onu; babasının, bir talibin mektubunu getirecek denli değişmesi ona akıl almaz göründüğünden, mektubun oraya nasıl geldiğini anlayamadı. Ne yapacağını bilmediğinden onu komodinin üstünde bıraktı; birkaç gün orada açılmadan kaldı mektup; ta ki yağmurlu bir öğleden sonra Fermina Daza, Doktor Juvenal Urbino'nun boğazını muayene ettiği spatulayı ona armağan etmek için eve geldiğini düşünde görünceye dek. Düşündeki spatula alüminyumdan değil, Fermina Daza'nın başka düşlerde haz duyarak tatmış olduğu iştah açıcı bir madenden yapılmıştı; onu eşit olmayan iki parçaya böldü, küçüğünü ona verdi.

Uyanınca mektubu açtı. Kasa ve açıktı. Juvenal Urbino'nun dilediği tek şey, babasından, onu görme izni istemesine izin vermesiydi. Mektubun yalınlığı, ağırbaşlılığı etkiledi onu; günlerdir öylesine sevgiyle besleyip büyüttüğü öfke ansızın yatıştı. Mektubu, kullanılmayan küçük bir mahfazayla sandığın dibine sakladı, ama Florentino Ariza'nın kokulu mektuplarını da orada saklamış olduğunu anımsadı; ansızın bir utanç ürpermesiyle sarsılarak, yerini değiştirmek için çıkardı onu sandıktan. O zaman, en doğru şeyin, mektubu hiç almamış gibi davranmak olduğunu düşündü, alevin üstünde mumun mavi kabarcıklar halinde patlayışını seyrederek lambada yaktı onu. "Zavallı adam," diye içini çekti. Birden, bir yıldan biraz uzun bir zamandan beri bu sözleri ikinci kez söylediğinin farkına vardı; bir an Florentino Ariza'yı düşündü, yaşamından bu denli uzak oluşuna şaştı: zavallı adam.

Son ekim yağmurlarıyla üç mektup daha geldi, birincisine bir kutu Flavigny Manastırı'nın menekşe rengi pastilleri eşlik ediyordu. İkisini, Doktor Juvenal Urbino'nun arabacısı evin kapısına dek getirmiş, Doktor Juvenal Urbino'nun kendisi de arabanın penceresinden Gala Placidia'yı selamlamıştı; mektupları onun gönderdiğinden kimse kuşkulanmasın diye, sonra da kimse mektupların alınmadığını söyleyemesin diye. Dahası, mektupların her ikisi de, adının baş harflerini taşıyan balmumu mühürle mühürlenmiş, üstleri de Fermina Daza'nın tanıdığı kargacık burgacık bir hekim yazısıyla yazılmıştı. Özde, ikisi de ilk mektuptaki şeyi söylüyordu; aynı uysallıkla tasarlanmışlardı, ama ağırbaşlılıklarının ardında, Florentino Ariza'nın sakınmalı mektuplarında hiç görülmeyen belli belirsiz bir kaygı kendini sezdirmeye başlıyordu. Fermina Daza, iki hafta arayla gelen bu mektupları alır almaz okudu, nedenini bilmeksizin tam ateşe atacakken fikir değiştirdi. Ama onları yanıtlamayı hiç düşünmedi.

Ekim ayında gelen üçüncü mektup sokak kapısının altından atılmıştı ve öncekilerden bambaşkaydı. Yazı öylesine çocuksuydu ki, sol elle yazıldığına hiç kuşku yoktu, ama Fermina Daza ancak metin, küçültücü bir imzasız mektup olduğunu açığa vurunca farkına vardı bunun. Mektubu yazan her kimse, onun aşk iksirleriyle Doktor Juvenal Urbino'yu büyülediğini kesinmiş gibi öne sürüyor, bu varsayımdan uğursuz sonuçlar çıkarıyordu. Bir tehditle bitiriyordu sözlerini: Eğer Fermina Daza kentin en gözde erkeğinin düzeyine çıkmaya kalkışmaktan vazgeçmezse, herkese rezil edilecekti.

Büyük bir haksızlığın kurbanı olduğunu hissetti, ama tepkisi öç almak olmadı, tam tersine: Doktor Juvenal Urbino'nun kurlarından hiçbir zaman, hiçbir nedenle etkilenmeyeceğinden emin olduğundan, imzasız mektubu yazanı bulup her türlü usa yatkın açıklamayı yaparak yanılgısını düzeltecekti. Bu olayı izleyen günlerde üç imzasız mektup daha aldı; üçü de birincisi gibi kalleşçe; ama hiçbiri aynı kişi tarafından yazılmışa benzemiyordu. Ya bir düzene kurban gitmişti ya da gizli sevdasının yanlış yorumu sandığından daha uzaklara yayılmıştı. Bütün bunların salt Doktor Urbino'nun bir patavatsızlığının sonucu olduğu düşüncesi tedirgin ediyordu onu. Onun saygın görünüşünden farklı bir insan olabileceği, hasta ziyaretleri sırasında bazen dilini tutamadığı, onun sınıfından birçok

erkeklerin yaptıkları gibi, hayalî tavlama öyküleriyle övünmüş olabileceği geldi aklına, ama sonra caydı bundan; çünkü kim bilir onun istediği de buydu belki. Onunla birlikte iş odasında resim dersi alan arkadaşlarından bilgi edinmeye çalıştı; ama işittikleri tek şey, piyano serenadına ilişkin iyi niyetli yorumlardı. Kendini öfkeli, güçsüz, aşağılanmış hissediyordu. Başlangıçta, görünmez düşmanıyla karşılaşıp ona yanıldığını anlatmaktı istediği, şimdiyse budama makasıyla onu lokma lokma doğramak istiyordu.

Geceleri, bir avuntu bulabilmek umuduyla, gözünü kırpmadan, imzasız mektupların ayrıntılarını, anlamlarını çözümleyerek geçiriyordu. Boş bir umuttu bu: Fermina Daza, Urbino de la Callelerin iç dünyasına doğuştan yabancıydı; onların iyiliklerine karşı kendini savunacak silahları vardı, ama kötülüklerine karşı değil.

O günlerde gelen bir zenci bebeğin yarattığı korku, bu kanıyı daha da buruklaştırdı. Bebekle birlikte mektup gönderilmemişti, ama kaynağını kestirmek kolay görünüyordu ona: Olsa olsa Doktor Juvenal Urbino göndermiş olabilirdi onu. Etiketine bakılırsa, Martinica'dan alınmıştı; güzel bir giysisi, altın ipliklerle süslenmiş kıvırcık saçları vardı, yatırınca gözlerini yumuyordu. Fermina Daza onu öyle eğlenceli buldu ki, kuşkularını yendi; gündüzleri yastığının üstünde yatırıyordu onu. Onunla birlikte uyumayı alışkanlık edindi. Ama bir süre sonra, tüketici bir düşün ardından bebeğin büyümekte olduğunu fark etti: Görkemli giysisi butlarını açıkta bırakıyordu, ayakkabıları ayaklarının zoruyla patlamıştı. Fermina Daza Afrika büyüsü diye bir şeyden söz edildiğini işitmişti, ama böylesine ürkütücü olanını hiç duymamıştı. Öte yandan, Juvenal Urbino gibi bir adamın böyle bir canavarlık yeteneği olabileceğini bir türlü aklı almıyordu. Haklıydı: Bebek arabacı tarafından değil, hiç kimsenin hakkında kesin bilgi veremediği gezici bir balıkçı tarafından getirilmişti. Bilmeceyi çözmeye çalışan Fermina Daza bir an, melankolik hali kendisini korkutan Florentino Ariza'yı düşündü, ama yaşam yanıldığını gösterdi. Gizem hiçbir zaman açıklığa kavuşmadı; evlenip çoluk çocuğa karıştıktan, Tanrı'nın sevgili kulu olduğuna inandıktan sonra bile, uzun zaman anımsadıkça korkuyla ürpertti onu.

Doktor Urbino'nun son girişimi, Presentacion de la Santisima Virgen Koleji'nin müdiresi Rahibe Franca de la Luz aracılığıyla oldu; Kuzey ve Güney Amerika'da kurulduğundan beri topluluğu destekleyen bir ailenin isteğini geri çeviremedi. Sabahın dokuzunda bir rahibe adayıyla birlikte çıkageldiler. Fermina Daza tuvaletini tamamlayıncaya dek yarım saat kuş kafesleriyle oyalanmak zorunda kaldılar. Rahibe Franca de la Luz, çocuksu tutkularıyla hiç ilişiği olmayan, madensi bir ses tınısı, buyurgan bakışları olan erkeksi bir Alman'dı. Fermina Daza dünyada ondan, ona ilişkin her şeyden nefret ettiği kadar hiçbir şeyden nefret etmiyordu; onun yapmacık dindarlığının anısı bile bağırsaklarını bir akrep tırmalıyormuş gibi bir duygu veriyordu ona. Banyonun kapısından onu görüp tanıması, kolej işkencelerini, günlük ayinin dayanılmaz uyuşukluğunu, sınav korkularını, rahibe adaylarının kölece bağlılıklarını, ruhun yoksulluğu prizmasından çarpıtılarak yansıtılan yaşamı bir anda yeniden yaşamasına yetti. Buna karşılık, Rahibe Franca de la Luz, içtenlikli görünen bir sevinçle selamladı onu. Onun böyle büyüyüp olgunlaşmasına şaştı, evi beceriyle çekip çevirişini, bahçenin zevkliliğini, portakal çiçeklerini övdü. Rahibe adayına orada kendisini beklemesini, bir dalgınlık ânında gözlerini oyabilecek olan kargalara çok yaklaşmamasını buyurdu; sonra Fermina ile baş başa oturup konuşabilecekleri tenha bir yer aradı. Fermina Daza salona buyur etti onu.

Kısa ve buruk bir ziyaret oldu. Franca de la Luz hemşire, söze girmek için zaman yitirmeksizin, Fermina Daza'ya, okula onurlu bir biçimde yeniden dönmeyi önerdi. Kovuluşunun nedeni, yalnızca sicillerden değil, kurumun belleğinden de silinecek, bu onun öğrenimini tamamlamasına, edebiyat lisansı diploması almasına olanak verecekti. Fermina Daza, şaşkın, bunun nedenini öğrenmek istedi.

"Çok değerli, tek isteği seni mutlu kılmak olan birinin dileği bu," dedi Rahibe. "Kim olduğunu biliyor musun?"

O zaman anladı. Masum bir mektup yüzünden yaşamını altüst eden bir kadının hangi yetkeyle aşk arabuluculuğu yaptığını sordu kendi kendine, ama bunu söyleme yürekliliğini bulamacı. Evet, dedi, o

adamı tanıyordu, bunun için de yaşamına karışmaya hiç hakkı olmadığını biliyordu.

"Senden istediği tek şey, beş dakika seninle konuşmasına izin vermen," dedi Rahibe. "Babanın razı olacağından eminim."

Fermina Daza’nın öfkesi, babasının bu ziyarette suç ortaklığı ettiği düşüncesiyle daha da arttı.

"Hastayken iki kez görmüştük birbirimizi," dedi. "Şimdi görüşmemiz için hiçbir neden yok."

"İki paralık aklı olan bir kadın için bu adam gökten zembille inmiş bir adam," dedi Rahibe.

Onun erdemlerini, bağlılığını, kendini acı çekenlere yardıma adayışını anlattı. Yeninin içinden, ucunda fildişinden bir İsa bulunan altın bir tespih çıkardı, Fermina Daza'nın gözlerinin önünde salladı onu. Sienalı bir kuyumcunun yaptığı, IV. Clemens tarafından kutsanmış, en az yüzyıllık bir aile andacıydı bu. "Bu senin," dedi.

Fermina Daza kanının damarlarında hızlı hızlı aktığını hissetti, o zaman yüreklendi.

"Böyle bir şeyi nasıl yapabildiğini anlayamıyorum," dedi, "aşk sizin için bir günahtır."

Hemşire Franca de la Luz, imayı anlamazlıktan geldi, ama gözleri kıpkırmızı oldu. Tespihi Fermina Daza’nın gözlerinin önünde sallıyordu hâlâ.

"Benimle anlaşsan iyi olur," dedi, "yoksa başpiskopos gelir, o zaman iş başka bir renk alır."

"Gelsin," dedi Fermina Daza.

Hemşire Franca de la Luz altın tespihi yeninin içine sakladı, sonra öteki yeninden solmuş bir mendil çıkardı, yuvarladı, avcunun içinde sıktı, uzaklardan acıyarak baktı Fermina Daza'ya.

"Zavallı kızım," diye içini çekti, "hep bu adamı düşünüyorsun."

Fermina Daza, gözünü kırpmadan Rahibe'ye bakarak, bu küstahlığı kafasında evirip çevirdi; sessizce düşünerek, hiç konuşmadan, gözlerinin içine baktı, baktı, sonunda onun erkeksi gözlerinin yaşlarla dolduğunu sonsuz bir sevinçle gördü. Rahibe Franca de la Luz, top

gibi yumulmuş mendille gözyaşlarının kuruladı, ayağa kalktı, "Baban haklı," dedi, "katır gibi inatçısın sen."

Başpiskopos gelmedi. Böylece, kuşatma hemen o gün sona erecekti, eğer Hildebranda Sanchez, Noel'i kuziniyle geçirmeye gelmeseydi. Bu geliş ikisinin de yaşamını değiştirdi. Sabahın beşinde Riohacha gemisinde karşılamaya gittiler onu; deniz tutmasından ölesiye hastalanmış bir yolcu kalabalığının ortasında, ama ışıl ışıl, alabildiğine kadınca, denizde geçen kötü geceden ötürü heyecanlı indi gemiden. Sepetler dolusu canlı hindiler, verimli topraklarında yetişen çeşit çeşit meyvelerle yüklü gelmişti; ziyareti boyunca herkese yetsin diye. Lisimacho Sanchez, babası, Noel şenlikleri için çalgıcılara gerek olup olmadığını soruyordu, elinin altında en iyi müzisyenler vardı çünkü, daha sonra havai fişekler göndereceğine de söz veriyordu. Kızını almaya marttan önce gelemeyeceğini bildiriyordu üstelik; böylece tadını çıkarmak için uzun bir zaman vardı önlerinde.

İki kuzin hemen işe koyuldular. Daha ilk akşam soyunup tekneden birbirlerine sular sıçratarak birlikte yıkandılar. Birbirlerini sabunluyorlar, bitlerini ayıklıyorlar, kalçalarını, diri göğüslerini karşılaştırıyorlar, birbirlerini son kez çıplak gördüklerinden beri zamanın onlara ne denli acımasızca davrandığını anlamak için birbirlerinin aynasında bakıyorlardı kendilerine. Hildebranda iriyarı, teni altın sarısıydı, ama bedeninin bütün tüyleri esmer, kısa, kıvırcıktı. Buna karşılık, Fermina Daza’nın, duru tenli, parlak tüylü, ince hatlı solgun bir çıplaklığı vardı. Gala Placidia, odaya onlar için birbirinin eşi iki yatak koydurtmuştu, ama bazen ikisi bir yatakta yatıyorlar, ışığı söndürüp gün ağarıncaya dek konuşuyorlardı. Hildebranda’nın sandığının astarına sakladığı ince kaçak yaprak sigaraları içiyorlar, sonra da odaya sinenin kokusunu gidermek için kokulu kâğıtlar yakıyorlardı. Fermina Daza, ilk kez Valledupar' da içmişti sigarayı; sonra da Fonseca'da, on kuzinin bir odaya doluşup erkeklerden konuştukları, bir yandan da gizli gizli tüttürdükleri Riohacha'da sürdürmüştü. Sigarayı, erkeklerin savaş gecelerinde ateşi onları ele vermesin diye yaptıkları gibi, ters tutarak, ateşi ağzının içine gelecek biçimde içmeyi öğrenmişti. Ama yalnızken hiç içmiyordu. Hildebrandalarda kaldığı sürece her gece yatmadan önce

sigara içmeye alıştı. Ama her zaman gizli gizli içti sigarayı, kocasından, çocuklarından bile; yalnızca bir kadının herkesin içinde sigara içmesi kötü gözle görüldüğü için değil, sigara içmekten aldığı tadı gizliliğe bağladığı için.

Hildebranda'nın yolculuğu da, onu olanaksız aşkından uzaklaştırmak için, ana babası tarafından düzenlenmişti; bu yolculuğun amacının, Fermina Daza'nın iyi bir evlilik konusunda karar vermesine yardım etmek olduğuna onu inandırmış olsalar da. Hildebranda, tıpkı bir zamanlar kuzininin yaptığı gibi, unutuştan kaçma umuduyla kabul etmişti yolculuğa çıkmayı; Fonseca telgrafçısıyla, telgraflarını büyük bir gizlilik içinde göndermesi konusunda anlaşmaya varmıştı. Bu yüzden, Fermina Daza'nın Florentino Ariza'yı reddettiğini öğrendiği zaman uğradığı hayal kırıklığı çok acı oldu. Öte yandan, Hildebranda'nın evrensel bir aşk kavramı vardı; bir aşkın yazgısının dünyadaki bütün aşkları etkileyeceğine inanıyordu. Gene de tasarıya karşı çıkmadı. Fermina Daza'yı dehşete düşüren bir gözü peklikle, Florentino Ariza'nın kalbini kazanmak için tek başına telgrafhaneye gitti.

Fermina Daza aracılığıyla oluşturduğu imgeye hiç mi hiç benzemediği için, onu tanıyamazdı. İlk görüşte, neredeyse göze görünmeyecek denli silik, dayak yemiş köpek hali, gözden düşmüş haham kılığı, hiç kimsenin gönlünü çelemeyecek gösterişli davranışlarıyla, kuzininin bu memur için deli divane olması olanaksız göründü ona. Ama çok geçmeden, ilk izleniminden ötürü pişmanlık duydu; Florentino Ariza kayıtsız koşulsuz ona hizmet etmeye koyuldu, kim olduğunu bilmeden; hiçbir zaman da öğrenemedi bunu. Florentino Ariza'dan daha iyi hiç kimse anlayamazdı onu; ne kimliğini sordu, ne de adresini. Çözüm çok basitti: Her çarşamba öğleden sonra telgrafhaneye uğrayacak, o da yanıtı eline verecekti, hepsi bu kadar. Öte yandan, Hildebranda'nın yazılı olarak getirdiği telgrafı okuyunca, bir öneride bulunup bulunamayacağını sordu ona, Hildebranda kabul etti. Florentino Ariza önce satırlar arasında bazı düzeltmeler yaptı, sonra onları çizdi, yeniden yazdı; yer kalmadı, sonunda kâğıdı yırtıp Hildebranda'ya dokunaklı görünen başka bir telgraf yazdı yeni baştan. Telgrafhaneden çıktığında Hildebranda ağlamak üzereydi.

"Çirkin, yürek sızlatıcı," dedi Fermina'ya, "ama tepeden tırnağa aşk."

Hildebranda'nın en çok dikkatini çeken, kuzininin yalnızlığıydı. Yirmisinde evde kalmış bir kıza benzediğini söylüyordu ona. İçinde kaç kişinin yaşadığını, her seferinde sofraya kimlerin oturduğunu hiç kimsenin kesin olarak bilmediği evlerde yaşayan kalabalık ve dağınık bir aileye alışık olan Hildebranda, kendi yaşında bir kızın özel yaşamının içine kapanmasını bir türlü anlayamıyordu. Ama öyleydi: Sabah saat altıda uyandığı zaman, başucu lambasını söndürünceye değin, vaktini boşa geçirmeye adıyordu kendini. Yaşam, dışarıdan dayatılıyordu ona. Önce, son horozlar öter ötmez, sütçü, kapının tokmağını vurarak uyandırıyordu onu. Sonra, suyosunlarından bir döşek üstünde ölümsek sinaritlerle dolu sandığıyla balıkçı kadın, Maria la Baja'dan gelen sebzeler, San Jacinto'dan gelen meyvelerle, şatafatlı satıcı kadınlar çalıyorlardı kapıyı. Sonra da bütün gün, önüne gelen kapıyı çalıyordu: dilenciler, piyango bileti satan kızlar, bağış toplayan rahibeler, çığırtkan düdüğüyle bileyci, boş şişe alan, gazete kâğıdı alan, hurda satın alanlar, iskambil falına, el falına, kahve falına bakan, toprak kaplardaki suda geleceği okuyan sahte Çingeneler. Gala Placidia, bütün haftayı, sokak kapısını açıp kapatmakla, istemez, başka zaman gel demekle, ya da balkondan, aksi aksi, çok oldunuz artık, bir şeye ihtiyacımız yok, diye bağırmakla geçiriyordu. Escolâstica Hala'nın yerini öylesine yürekten çabayla, öylesine incelikle almıştı ki, Fermina Daza halasının yerine koydu onu; sevgide bile. Bir köle kadının saplantıları vardı onda. Boş vakit bulur bulmaz, iş odasına gidip çarşafları ütülüyor, düzgünce katlıyor, aralarına lavanta çiçekleri koyarak dolaplara yerleştiriyordu; yalnız yeni yıkadıklarını değil, kullanılmaya kullanılmaya parlaklığını yitirmiş olanları da ütüleyip katlıyordu. Fermina Sânchez'in, Fermina'nın on dört yıl önce ölen annesinin, giysi dolabına da aynı özeni gösteriyordu hâlâ. Ama kararları veren Fermina Daza'ydı. Ne pişirileceğini, ne satın alınacağını, yapılması gereken her şeyi o buyuruyor, gerçekte belirlenmesi gereken hiçbir şeyin olmadığı bir evin yaşamını belirliyordu böylece. Kafesleri temizleyip kuşlara yem verdikten, çiçeklerin hiçbir şeyinin eksik olmamasına özen gösterdikten sonra, ne yapacağını bilmeksizin kalakalıyordu.

Kolejden kovulduktan sonra, çok kez, öğle uykusuna yattığında ertesi güne dek uyanmıyordu.

Resim dersleri eğlenceli bir vakit öldürme biçimiydi yalnızca.

Babasıyla ilişkileri, Escolastica Hala'nın sürgüne gönderilişinden beri sevgiden yoksundu, ama birbirlerine engel olmaksızın birlikte yaşamanın yolunu bulmuşlardı. Fermina Daza uyandığında babası işe gitmiş oluyordu. Hemen hemen hiçbir şey yemese de, törensel öğle yemeğine gelmediği çok seyrek olurdu; Parroquia Kahvesi'ndeki iştah açıcılarla İspanyol mezeleri yetiyordu ona çünkü. Akşam yemeği de yemezdi: Fermina Daza onun payını bir tabağa koyup üstüne bir başka tabak örterek masada bırakıyordu; ancak ertesi gün sabah kahvaltısında ısıttırıp yiyeceğini bile bile. Haftada bir kez alışveriş için ince ince hesaplayıp para veriyordu kızına; o da tutumlu davranıyordu, ama Lorenzo Daza, öngörülmemiş giderler için kızının her isteğini seve seve yerine getiriyordu. Hiçbir zaman kuruş saymıyor, hesap istemiyordu ondan, ama o sanki Engizisyon mahkemesine hesap verecekmiş gibi davranıyordu. İşlerinin niteliğinden ya da durumundan hiç söz etmemişti, limandaki bürosuna da hiç götürmemişti onu; iyi aile kızlarına, yanlarında babaları da olsa yasak bir yerdeydi işyeri. Lorenzo Daza savaşın daha az kritik dönemlerinde, sokağa çıkma yasağının başladığı saatten, akşam saat ondan öne eve dönmezdi. O saate değin Parroquia Kahvesi'nde kalır, hangisi olursa olsun, iskambil oynardı; bütün oyunlarda ustaydı çünkü, iyi bir öğretmendi de. Eve her zaman kafası yerinde, kızını uyandırmadan gelir, uyanır uyanmaz ilk anisado'sunu içer, gün boyu, sönük purosunun ucunu çiğneyerek, ara ara bir kadeh içmeyi sürdürürdü. Ama bir gece, Fermina onun geldiğini duydu. Merdivenlerde paldır küldür ayak seslerini, ikinci katın koridorunda derin derin soluduğunu, yatak odasının kapısına avcuyla vurduğunu işitti. Kapıyı açtı; babasının dışa dönük gözü, sözcükleri ağzında yuvarlaması ilk kez korkuttu onu.

"Mahvolduk," dedi. "Her şey mahvoldu, anlıyor musun?"

Bütün söylediği bundan ibaretti; bir daha da bir şey söylemedi bu konuda, gerçeği söylediğini gösteren hiçbir şey de olmadı, ama o geceden sonra, Fermina Daza dünyada yapayalnız olduğunun bilincine vardı. Belirsiz bir toplumsal çevrede yaşıyordu. Eski okul

arkadaşları, kovulma onursuzluğundan sonra, kendisine büsbütün yasaklanan bir dünyada yaşıyorlardı; komşuları da saymıyorlardı onu, çünkü Presentacion de la Santisima Virgen kolejinin formasıyla tanımışlardı onu, geçmişini de bilmiyorlardı. Babasının dünyası, tüccarlarla istifçilerin, Parroquia Kahvesi'nin herkese açık sığınağında barınan savaş mültecilerinin, yalnız adamların dünyasıydı. Son yıl, resim dersleri, kapalı dünyasından biraz olsun kurtarmıştı onu; çünkü öğretmen toplu ders yapmayı yeğliyor, iş odasına başka öğrenciler getiriyordu. Ama bunlar, değişik, toplumsal konumları belirsiz genç kızlardı; Fermina Daza için, sevgileri dersle birlikte sona eren, gelgeç arkadaşlardı. Hildebranda evi açmak, havalandırmak, kestanefişekleri babasının müzisyenlerini, havai fişeklerle kurulan şatolarını getirterek, esintileriyle kuzininin küflenmiş ruhunu arıtmak için bir maskeli balo düzenlemek istiyordu, ama çok geçmeden tasarılarının işe yaramadığını anladı. Nedeni çok basitti; çağıracak kimse yoktu.

Ne olursa olsun, onu yaşama iten Hildebranda oldu.

Öğleden sonraları, resim derslerinin ardından, kenti tanımak için kendisini sokağa çıkarmasını istedi ondan. Fermina Daza, Escolâstica Hala'yla her gün geçtikleri yolu, Florentino Ariza’nın okuyormuş gibi yaparak kendisini beklediği parktaki sırayı, onun kendisini izlediği ara sokakları, mektupları gizledikleri yerleri, bir zamanlar Engizisyon Hapishanesi'nin bulunduğu, sonradan onarılıp bütün yüreğiyle nefret ettiği Kutsal Meryem Koleji'ne dönüştürülmüş olan o uğursuz sarayı gösterdi ona. Florentino Ariza'nın, yatağında işitebilsin diye, rüzgârın yönüne göre keman çaldığı Yoksullar Mezarlığı tepesine çıktılar, oradan tüm tarihsel kenti seyrettiler: yıkık damları, aşınmış duvarları, otlar bürümüş kale yıkıntılarını, koydaki dizi dizi adaları, lagunaların çevresindeki yoksul barakaları, uçsuz bucaksız Karayipler'i.

Noel gecesi, katedraldeki gece yarısı ayinine gittiler.

Fermina, bir zamanlar Florentino Ariza’nın gizli müziğinin kendisine en iyi ulaştığı yere oturdu; böyle bir gecede, onun korku dolu gözlerini ilk kez yakından gördüğü yeri gösterdi kuzinine. Yazıcılar Kapısı'na dek yalnız başlarına gitmeyi göze aldılar; tatlılar satın aldılar, süslü kâğıtların satıldığı dükkânda oyalandılar, Fermina

Daza, aşkının bir kuruntudan başka bir şey olmadığını ansızın anladığı yeri gösterdi kuzinine. Evden koleje dek, attığı her adımın, kentin her yerinin, yakın geçmişinin her ânının, Florentino Ariza sayesinde var olduğunun kendisi de bilincinde değildi. Hildebranda buna dikkatini çekti, ama o kabul etmedi; iyi de olsa, kötü de olsa, Florentino Ariza'nın, yaşamında başına gelen biricik şey olduğu gerçeğini hiçbir zaman kabule yanaşmayacaktı.

O günlerde Yazıcılar Kapısı'nın üst katında, Belçikalı bir fotoğrafçı bir stüdyo açmıştı; ödeyecek parası olan herkes bu fırsattan yararlanarak resim çektiriyordu ona. Fermina'yla Hildebranda ilk resim çektirenler arasındaydılar. Fermina Sânchez'in dolabını boşalttılar, en şatafatlı giysileri, şemsiyeleri, gece ayakkabılarını, şapkaları paylaşıp yüzyıl ortası hanımefendileri gibi giyindiler. Gala Placidia, korselerini sıkıştırmalarına yardım etti, krinolinli eteklerinin demir telleri içinde devinmeyi, eldivenlerini giymeyi, yüksek topuklu potinlerini düğmelemeyi öğretti onlara. Hildebranda, devekuşu tüyleri bir omzuna düşen geniş kenarlı bir fötr şapka seçti. Fermina, alçıdan meyveler, ketenden çiçeklerle süslenmiş, daha yeni tarihlerden kalma bir şapka giydi. Sonunda, aynada, ninelerinin gümüşlü levha üstüne çekilmiş eski fotoğraflarına çok benzeyen yansılarını görünce kendi kendilerine güldüler, sonra mutlu, gülmekten katıla katıla hayatlarının resmini çektirmeye gittiler. Gala Placidia, açık şemsiyeleriyle, yüksek topukları üstünde ellerinden geldiğince dengelerini korumaya çalışarak, krinolinli eteklerini tıpkı bebek arabalarını iter gibi tüm bedenleriyle iterek parkın içinden geçerken balkondan baktı onlara, Tanrı rast getirsin diye dua etti.

Stüdyonun önünde kaynaşma vardı, çünkü o günlerde Panama'da boks şampiyonluğunu kazanan Beny Centeno'nun fotoğrafı çekiliyordu o sırada. Kısa boks pantolonu giyiyordu, ellerinde boks eldivenleri, başında taç vardı, ama fotoğrafını çekmek kolay olmuyordu, çünkü bir dakika kendini koruma pozisyonunda durması, olabildiğince az soluk alması gerekiyordu, ama tam kendini korumak için ellerini kaldırdığı sırada hayranları bir alkış koparıyorlar, o da hünerlerini göstererek onları memnun etme isteğine karşı koyamıyordu. Kuzinlerin sırası geldiğinde, gökyüzü bulutlanmış, yağmur yağdı yağacaktı; ama onlar yüzlerinin nişastayla

pudralanmasına ses çıkarmadılar ve alçıdan bir sütuna öyle bir doğallıkla yaslandılar ki, gerektiğinden de uzun bir süre kımıldamadan durmayı başardılar. Sonsuza dek kalan bir fotoğraf oldu. Hildebranda, neredeyse yüz yaşında, Flores de Maria Çiftliği'nde öldüğünde, yatak odasındaki kilitli dolapta, lavanta kokulu çarşafların arasında, kurutulmuş bir menekşeyle, yılların soldurduğu bir mektubun içinde saklı buldular onunkini. Fermina Daza ise, bir aile albümünün ilk sayfaları arasında uzun yıllar sakladı kendisininkini; oradan ne zaman, nasıl olduğunu kimsenin bilmediği bir biçimde yok oldu; inanılmaz bir rastlantılar dizisiyle, ikisi de altmışlarını çoktan aştıkları bir sırada, Florentino Ariza'nın eline geçti.

Fermina'yla Hildebranda, Belçikalının stüdyosundan çıktıklarında, Yazıcılar Kapısı’nın önündeki meydan, balkonlara varıncaya dek dolup taşmıştı. Yüzlerinin nişastayla apak, dudaklarının çikolata renkli bir pomatla boyanmış, giysilerininse ne günün o saatine, ne de çağa uygun olduğunu unutmuşlardı. Sokak alaycı ıslıklarla karşıladı onları. Kalabalığın alaylarından sakınmaya çalışarak bir köşeye sığındılar; tam o sırada kalabalığın içinden kendine yol açmaya çalışan altın koşumlu kupa arabası belirdi.

Islıklar dindi, düşman kalabalık dağıldı. Hildebranda, arabanın basamağında beliren adamın ilk görüntüsünü, ipek silindir şapkasını, işlemeli kumaştan yeleğini, ustaca davranışlarını, yumuşak bakışlı gözlerini, kendini kabul ettirişini hiç unutmayacaktı.

Daha önce hiç görmemiş olmasına karşın hemen tanıdı onu. Fermina Daza, söz arasında hiç ilgilenmiyormuş gibi, ondan söz etmişti kendisine; bir ay önce bir öğleden sonra, iki doru at koşulu arabanın kapının önünde durduğu Casalduero Markisi'nin evinin önünden geçmek istemediğinde. Evin sahibinin kim olduğunu anlatmış, ondan hoşlanmayışının nedenlerini açıklamaya çalışmıştı, ama kendisine kur yaptığına ilişkin tek sözcük söylememişti.

Hildebranda unutmuştu bunu. Ama onu arabanın kapısında, bir ayağı yerde, bir ayağı arabanın basamağında, masallardan fırlamış bir hayalet gibi görünce tamdı, kuzininin ondan hoşlanmayışının nedenini anlamadı.

"Arabaya binmek şerefini bağışlar mısınız bana," dedi onlara Doktor Juvenal Urbino. “Nereye emrederseniz götüreyim sizi."

Fermina Daza çekingen davrandı, ama Hildebranda kabul etmişti bile. Doktor Juvenal Urbino yere indi, parmaklarının ucuyla, neredeyse dokunmaksızın, arabaya binmesine yardım etti. Fermina da, başka seçeneği olmadığından, Hildebranda’nın ardından, yüzü utançtan pembeleşmiş, arabaya bindi.

Ev birkaç blok ötedeydi. İki kuzin, Doktor Urbino'nun arabacıyla gizlice anlaştığının farkına varmadılar, ama öyle yapmış olmalıydı, çünkü arabanın eve varması yarım saat sürdü. Onlar gidiş yönündeki kanepede oturmuşlardı, ters yönde oturan Doktor Urbino'nun karşısında. Fermina yüzünü pencereye çevirdi, boşluğa daldı. Buna karşılık, Hildebranda büyülenmişti; Doktor Urbino'ysa onun büyülenmesiyle daha da çok büyülenmişti. Hildebranda, araba yola koyulur koyulmaz, doğal deriyle kaplı koltukların sıcak kokusunu, kapitone iç döşemesinin cana yakınlığını duyumsadı; burasının ona, insanın ömür boyu içinde yaşayabileceği hoş bir yer gibi göründüğünü söyledi. Çok geçmeden gülmeye, birbirlerine, eski arkadaşlar gibi fıkralar anlatmaya başladılar; sonra her hecenin arasına belli bir hece konarak oluşturulan kolay bir kuşdiliyle bir zekâ oyununa bile giriştiler. Fermina Daza söylediklerini anlamıyormuş gibi davranıyorlardı; onun kendilerini dinlediğini, dahası onları dikkatle izlediğini bile bile; bu yüzden böyle davranıyorlardı zaten. Uzun uzun güldükten sonra, bir an geldi, Hildebranda potinlerinin işkencesine daha fazla dayanamayacağını itiraf etti.

"Ondan kolay ne var," dedi Doktor Urbino. "Bakalım kim daha çabuk çıkaracak."

Potinlerinin bağcıklarını çözmeye başladı; Hildebranda da onun meydan okumasını kabul etti. Korsesinin balinaları eğilmesine olanak vermediğinden, bu onun için kolay olmadı, ama Doktor Urbino, o, potinlerini gölde balık tutmuş gibi bir zafer gülüşüyle eteğinin altından çıkarıncaya dek bile bile oyalandı. O zaman ikisi de Fermina'ya baktılar; onun günbatımının tutuşan ışıklarına karşı, sarıasma kuşununkini andıran her zamankinden ince profilini gördüler. Uç kat öfkeliydi: içinde bulunduğu hak etmediği durumdan ötürü, Hildebranda'nın uçarı davranışından ötürü, arabanın eve geç

varmak için amaçsızca dönüp durduğundan emin olduğu için. Ama Hildebranda gemi azıya almıştı.

"Şimdi anlıyorum," dedi, "beni sıkan ayakkabılar değil, bu tel kafes."

Doktor Urbino onun krinolini kastettiğini anladı, fırsatı kaçırmadı. "Ondan kolay ne var," dedi, "çıkarın." Bir gözbağcı çabukluğuyla cebinden mendilini çıkarıp gözlerini bağladı.

"Ben bakmıyorum," dedi.

Bant, yuvarlak siyah sakalıyla uçları inceltilmiş bıyıkları arasından dudaklarının arılığını ortaya çıkarmıştı, Hildebranda bir yılgınlık ürpertisiyle sarsıldı. Fermina Daza' ya baktı, onun bu kez öfkeli değil, etekliğini çıkarmayı düşünebilmesinden dehşete kapılmış olduğunu gördü. Hildebranda ciddileşti, sağır-dilsiz alfabesiyle, "Ne yapıyoruz?" diye sordu ona. Fermina Daza aynı şifreyle yanıtladı onu: Eğer hemen eve dönmezlerse, yürüyen arabadan aşağı atacaktı kendini.

"Bekliyorum," dedi Doktor.

"Artık bakabilirsiniz," dedi Hildebranda.

Doktor Juvenal Urbino gözlerinden bandı çıkarınca, onu değişmiş buldu; oyunun bittiğini, hem de kötü bittiğini anladı. Bir işaretiyle arabacı, arabayı kendi çevresinde döndürdü, tam fenercinin sokak fenerlerini yaktığı sırada Los Evangelios Parkı'na girdi. Bütün kiliseler Angelus'u çaldılar. Hildebranda, kuzinini gücendirdiği düşüncesiyle biraz tedirgin, sıradan bir el sıkışıyla Hekim'e veda ederek çabucak indi arabadan. Fermina da aynı şeyi yaptı, ama saten eldivenli elini çekmeye çalışırken, Doktor Urbino onun ortaparmağını sıktı.

"Yanıtınızı bekliyorum," dedi.

Fermina o zaman elini hızla geri çekti; boş eldiven Doktor'un elinde asılı kaldı, ama onu almak için beklemedi. Yemek yemeden yattı. Hildebranda hiçbir şey olmamış gibi Gala Placidia'yla mutfakta yemeğini yedikten sonra, yatak odasına girdi; her zamanki doğal sevimliliğiyle öğleden sonraki olaylar üstüne yorumlar yaptı. Doktor Urbino'ya, onun inceliğine, sevimliliğine duyduğu ilgiyi saklamadı; Fermina Daza hiç yorum yapmadı, ama öfkesi geri geldi. Bir an

geldi, Hildebranda itiraf etti: Doktor Juvenal Urbino gözlerini bantladığı zaman, pembe dudakları arasından kusursuz dişlerinin parıltısını görmüş, onu öpücüklere boğmak için dayanılmaz bir istek duymuştu. Fermina Daza duvara döndü, onu incitmek için değil, tersine, bütün yüreğiyle gülümseyerek konuşmaya son verdi.

"Ne orospusun sen!" dedi.

Uykusunda sıçrayarak geçirdi geceyi, her yerde Doktor Urbino'yu görüyordu: gülerken, şarkı söylerken, gözleri bantlı, dişleri kükürt sarısı parıltılar saçarak, Yoksullar Mezarlığı'na dek tırmanan başka bir arabanın içinde, belirli kuralları olmayan bir dille onunla alay ederken. Gün doğmadan çok önce uyandı; bitkin, gözleri kapalı, önündeki uzun yılları düşünerek uyanık yattı yatağında. Sonra, Hildebranda banyodayken, çarçabuk bir mektup yazdı, çarçabuk katladı, çarçabuk zarfa koydu, Hildebranda banyodan çıkmadan, Gala Placidia'yla Doktor Juvenal Urbino'ya gönderdi. Her zamanki mektuplarından biriydi, ne bir sözcük eksik, ne bir sözcük fazla; evet, Doktor, diyordu mektupta, babamla konuşabilirsiniz.

Florentino Ariza, Fermina Daza'nın Avrupa'da okumuş, o yaşta rastlanmayan bir üne erişmiş, parlak, varlıklı bir doktorla evlenmek üzere olduğunu öğrenince uğradığı çöküntüden hiçbir güç çekip çıkaramadı onu. Tránsito Ariza, onun hiç konuşmadığının, yemeden içmeden kesildiğinin, geceleri gözüne uyku girmediğinin, durmadan ağladığının farkına varınca, onu avutmak için bir sevgilinin oyunlarına başvurarak elinden gelenden fazlasını yaptı; bir hafta sonra yeniden yemek yemesini sağladı. Sonra, üç kardeşten tek sağ olanı, Don XII. Leon Loayza ile konuştu, nedenini açıklamaksızın, taşımacılık şirketinde yeğenine ne olursa olsun bir iş vermesini rica etti: yeter ki, ne postanın, ne telgrafın olduğu, ne de ona bu batasıca kentten söz edecek birini görebileceği, La Magdalena Ormanı'nda, yitik bir limanda olsundu bu iş. Amca, piçin varlığına bile katlanamayan kardeşinin dul karısına saygısından, Florentino Ariza'ya kendi şirketinde iş vermedi, ama Calle de las Ventanas'ın düzeyinden hemen hemen üç bin metre yükseklikte, yirmi günlük yolda, düşsel bir kentte, Villa de Leyva'da bir telgrafçılık işi sağladı ona.

Florentino Ariza, bu sağaltım yolculuğunun hiçbir zaman tam anlamıyla bilincine varmadı. O dönemde olan her şey gibi, onu da, bahtsızlığının prizmasından çarpıtılmış olarak anımsayacaktı yaşamı boyunca. Atama telgrafını alınca, üstünde bile durmadı, ama Lotario Thugut, Almanlara özgü mantık yürütmelerle onu kamu yönetiminde parlak bir geleceğin beklediğine inandırdı. "Telgrafçılık, geleceği olan bir meslek," dedi. Tavşan derisiyle astarlanmış bir çift eldiven, bir kalpak, Bavyera’nın buz gibi kışlarında giymiş olduğu kürk yakalı bir palto armağan etti ona. Amcası XII. Leon da, yünlü kumaştan iki takım giysiyle, ağabeyinden kalma su geçirmez botlar armağan etti; ilk gemide bir kamara bileti aldı. Tránsito Ariza, giysileri, babasından daha ufak tefek, Alman'dan çok daha kısa boylu olan oğlunun ölçülerine göre düzeltti; o buz gibi yerin sert havasında hiçbir şeyi eksik olmasın diye, yün çoraplar, uzun donlar aldı. Florentino Ariza onca acı çekmekten taşlaşmış, yolculuk hazırlıklarına, cenaze törenine hazırlanan bir ölüye bakar gibi bakıyordu. Gizli acısını bir tek annesine açmasına izin veren o demir gibi kapalılığından ötürü, gideceğini kimseye söylemedi, ama yolculuğunun öngününde, bilinçli olarak, az kalsın canına mal olacak son bir çılgınlık yaptı. Gece yarısı, pazar giysisini giyip Fermina Daza’nın balkonunun altında, onun için bestelediği, yalnızca ikisinin bildiği, üç yıldır gizli sevdalarının simgesi haline gelen aşk valsini çaldı. Sözcükleri mırıldanarak, gözyaşlarıyla ıslanmış kemanını öyle yoğun bir esinle çaldı ki, daha ilk notalarda, sokağın tüm köpekleri, ardından kentin tüm köpekleri havlamaya başladılar, ama sonra müziğin büyüsüyle yavaş yavaş dinginleştiler; vals doğaüstü bir sessizlik içinde sona erdi. Balkon kapısı açılmadı, sokakta kimse görünmedi, hemen hemen her zaman elinde gaz lambası, serenatların kırıntılarından yararlanmaya koşan gece bekçisi bile. Florentino Ariza'yı bir cin kovma duası gibi rahatlattı bu davranış, çünkü kemanını kutusuna koyup da, arkasına bakmadan ölü sokaklar boyunca uzaklaşırken, artık ertesi sabah yola çıkacakmış gibi değil, bir daha kesinlikle dönmeme kararıyla yıllar önce gitmiş gibi duyumsuyordu kendini.

Karayip Irmak Şirketi'nin birbirinin eşi üç gemisinden biri olan gemi, kurucusunun anısına saygı olarak, Pio Quinto Loayza adıyla yeniden vaftiz edilmişti. Geniş, düz bir demir gövde üstünde yükselen iki katlı yüzen bir ahşap evi andırıyordu gemi; teknenin suya batan kısmının

beş kademi geçmemesi, ırmağın değişken derinliklerinde daha iyi seyretmesini sağlıyordu. Daha eski gemiler, yüzyıl ortasında, Ohio ve Mississippi üstünde seyreden gemilerin masalsı modeline göre Cincinnati'de yapılmışlardı; her iki yanlarında ahşap bir kazanla çalışan bir çark vardı. Karayip Irmak Şirketi'nin gemilerinin de, tıpkı onlarınki gibi, buhar makineleri, mutfakları, tayfaların hamaklarını değişik yüksekliklerde çaprazlama astıkları kocaman kümes hayvanları bölmeleri, alt güvertede, hemen hemen su düzeyindeydi. Üst katta, kaptan köşkü, kaptan ve yardımcılarının kamaraları, önemli yolcuların en az bir kez akşam yemeğine ve iskambil oynamaya çağrıldıkları bir oyun ve yemek salonu vardı. Orta katta, genel yemek salonuna açılan bir koridorun iki yanına sıralanmış altı birinci mevki kamarası, pruvada ise, ırmak düzeyinde, oymalı tahtadan korkulukları, güverte yolcularının geceleri hamaklarını astıkları demir direkleri olan açık bir salon vardı. Daha eski gemiler gibi yandan çarklı değildi bu gemiler; kıç tarafta, yolcu güvertesindeki boğucu kamaraların altında yatay paletli kocaman bir çarkları vardı. Florentino Ariza, temmuz ayının bir pazar sabahı saat yedide bindi gemiye; ilk kez gemi yolculuğuna çıkanların neredeyse içgüdüsel olarak yaptıkları gibi, biner binmez gemiyi keşfetme sıkıntısına katlanmadı. Ancak, akşam karanlığında gemi Calamar Köyü'nün önünden geçerken, kıç tarafa, çişini etmeye gittiğinde, tuvaletin lombozundan, ayaklarının altında köpüklerin ve kızgın buharların yanardağ gümbürtüsüyle dönen kocaman paletli dev tekerleği gördüğü zaman, yaşamının yeni gerçeğinin bilincine vardı.

Daha önce hiç yolculuğa çıkmamıştı, içinde kalın giysilerin, aylık fasiküller halinde alıp kendisinin kartonla ciltlediği resimli romanlar, ezbere bildiği, okuna okuna neredeyse un ufak olmuş şiir kitaplarının bulunduğu teneke bavulu vardı. Mutsuzluğuyla özdeşleştirdiği kemanını bırakmıştı, ama petote'sini zorla aldırmıştı ona annesi; uyumak için, çok yaygın, pratik bir donanımdı bu: bir yastık, bir çarşaf, kurşun-kalay alaşımı bir leğen, sivrisineklere karşı ince delikli bir örtü; bunların tümü bir hasıra sarılıp gerektiğinde hamak asmak için kullanılabilecek iki iple bağlanmıştı. Florentino Ariza, kamaralarda yatak olduğundan, gereksiz olacağını düşündüğü için onu yanına almak istememişti, ama daha ilk akşam, sağduyusundan ötürü annesine bir kez daha gönül borcu duydu. Gerçekten de, o

sabah Avrupa'dan gemiyle gelen eyalet valisinin şahsen eşlik ettiği resmî giyimli bir yolcu son dakikada gemiye binmişti. Karısı, kızı, üniformalı uşağı, iskeleden güçlükle sığan kenarları yaldızlı altı bavuluyla hiç beklemeden yolculuğunu sürdürmek istiyordu. Kaptan, Curazaolu dev gibi bir adam, son dakikada gelen yolculara yer bulmak için yerlilerin yurtseverlik duygularını uyandırmayı başardı. Florentino Ariza'ya, İspanyolcayla piamento[11] karışımı bir dille, yolcunun cumhuriyetin başkentine giden İngiltere'nin yeni olağanüstü elçisi olduğunu açıkladı; İngiltere krallığının İspanyol egemenliğinden kurtularak bağımsızlığımıza kavuşmamız için bize önemli yardımlarda bulunmuş olduğunu, bu nedenle, böylesine soylu bir ailenin ülkemizde kendini kendi ülkesinde olduğundan daha rahat hissetmesi için ne denli özveride bulunsak az olacağını anımsattı ona. Florentino Ariza, doğal olarak, kamarasını verdi.

Önce buna pişman olmadı, çünkü yılın o mevsiminde ırmağın suyu boldu; gemi ilk iki gece hiçbir engelle karşılaşmaksızın yol aldı. Akşam yemeğinden sonra saat beşte, mürettebat yolculara dipleri çadır bezinden açılır kapanır yataklar dağıttı; herkes kendisininkini nerede yer bulabilirse orada açıyor, petate'sindeki çarşafını seriyor, üstüne de cibinliği kuruyordu. Hamağı olanlar salona asıyorlar, olmayanlarsa yemek salonunda masaların üstünde, yolculuk boyunca ancak iki kez değiştirilen masa örtülerine sarınarak uyuyorlardı. Florentino Ariza, ırmaktan esen serin rüzgârda Fermina Daza'nın sesini duyduğunu sanarak, yalnızlığını onun anılarıyla besleyerek, karanlıkta kocaman bir hayvanın adımlarıyla ilerleyen geminin soluğunda onun şarkı söylediğini işiterek uyanık geçirdi gecenin büyük bir bölümünü; ufukta günün ilk pembe saçakları belirip ıssız kırlarla köpüklü suların üstünde ansızın yeni bir gün doğuncaya dek. O zaman yolculuk ona, annesinin bilgeliğinin son bir kanıtı gibi göründü; unutuşa katlanacak yeterli gücü buldu kendinde.

Suların elverişli olduğu üç günün ardından, mevsimsiz kum yığınaklarıyla yanıltıcı burgaçlar arasından geminin yol alması güçleşti. Irmak gitgide bulanıyor, gemi kazanları için istiflenmiş odunların yanında ara ara tek bir saz kulübeye rastlanan, dev ağaçlardan oluşan arapsaçına dönmüş bir ormanın arasında gittikçe daralıyordu. Papağanların şamatasıyla görünmez maymunların

yaygarası, gün ortasının sıcağını artırıyormuş gibiydi. Ama geceleri uyumak için gemiyi palamarla bağlamak gerekiyordu; işte o zaman soluk almak bile dayanılmaz oluyordu. Sıcağa, sivrisineklere, kurusun diye küpeşteye serilmiş tuzlanmış etlerin pis kokusu ekleniyordu. Yolcuların çoğu, başta Avrupalılar, kamaraların kokuşmuşluğunu bırakıp geceyi, durmadan akan terlerini sildikleri havluyla her türden hayvanları kovalayarak, güvertede yürüyerek geçiriyorlardı; güneş doğarken, bitkin, sivrisinek ısırıklarından her yanları şişmiş oluyordu.

Üstelik o yıl Liberallerle Muhafazakârlar arasında aralıksız süren iç savaşta yeni bir olay patlak vermiş, kaptan geminin iç düzeni ve yolcuların güvenliği için çok ciddi önlemler almıştı. Yanlışlıkları, kışkırtmaları önlemek için, o günlerde yolcuların en sevdikleri eğlenceyi, kumsallarda güneşlenen timsahlara ateş etmeyi yasakladı. Da ha sonra, bazı yolcular bir tartışma sırasında iki düşman takıma ayrılınca, herkesin silahına el koydu; yolculuğun sonunda geri vermeye söz vererek. Yola çıkışlarının ertesi günü, avcı kılığında, bir karabina ve kaplan avlamak için bir çifteyle ortaya çıkan İngiliz elçisinin bile gözünün yaşına bakmadı. Teneriffe Limanı'nı geçtikten sonra, sarı salgın hastalık bayrağı çekmiş bir gemiyle karşılaşınca, kısıtlamalar daha da sertleşti. Kaptan bu korkutucu uyarı işareti hakkında hiçbir bilgi elde edemedi; çünkü gemi, sinyallerine yanıt vermedi. Ama aynı gün, Jamaica'ya canlı hayvan taşıyan bir başka gemiye rastladılar. Bu gemi onlara, salgın bayrağı taşıyan gemide koleraya yakalanmış iki hasta olduğunu, salgının, ırmağın henüz geçmedikleri kesimini kasıp kavurduğunu bildirdi. O zaman kaptan, yolcuların yalnızca bundan sonraki limanlarda değil, geminin odun almak için yanaştığı ıssız yerlerde bile karaya çıkmalarını yasakladı. Böylece, varış limanına dek altı gün süren yolculuğun geri kalan kısmında, yolcular, mahkûmlar gibi davranma alışkanlığını edindiler. Bunlar arasında, nereden çıktığını kimsenin bilmediği, elden ele dolaşan, Hollanda'da basılmış açık-saçık kartpostallara bakmak gibi tehlikeli bir alışkanlık da vardı; oysa her deneyimli ırmak yolcusu, bunların kaptanın dillere destan koleksiyonundan yalnızca bir örnek olduğunu bilirdi. Ama hiçbir yere varmayan bu eğlence de sonunda can sıkıntısını artırmaktan başka bir şeye yaramadı.

Florentino Ariza, yolculuğun güçlüklerine, annesini üzüntüye boğan, arkadaşlarını çileden çıkaran o sabır taşı sabrıyla katlandı. Hiç kimseyle konuşmadı. Günler sessizce akıp gidiyordu. Küpeştenin önünde oturmuş, hiç kıpırdamadan, kumsalda güneşlenen, kelebek yakalamak için çeneleri bir karış açık timsahları seyrederek, bataklıklardan birden ürküp havalanan balıkçıl sürülerine, kocaman anaç memeleriyle yavrularını emziren, kadınsı iniltileriyle yolcuları şaşırtan denizayılarına bakarak kolayca geçiyordu günler. Bir gün de, üstüne akbabaların üşüştükleri, şişmiş, yeşillenmiş üç cesedin yüzdüğünü gördü. Önce, biri başsız iki erkek cesedi geçti, ardından denizanasını andıran saçları geminin dümen suyunda dalgalanan küçük bir kızın cesedi. Kolera mı, yoksa savaş kurbanları mı olduklarını hiçbir zaman bilemedi; çünkü hiçbir zaman bilinemezdi bu; ama iç bulandırıcı pis kokuları, belleğinde Fermina Daza'nın anısına karıştı.

Hep böyleydi: Her olayın iyi ya da kötü onunla bir bağlantısı vardı. Geceleyin, gemi palamarla bağlandığında, yolcuların çoğu güvertede aralıksız, bir aşağı bir yukarı gezinirken, ışığı sabaha dek yanan tek yer olan yemek salonunda, gaz lambasının altında, resimli romanları neredeyse ezbere okuyor, birçok kez okunmuş dramlar, düşsel kişilerin yerine gerçek yaşamda tanıdığı kişileri koyunca, başlangıçtaki büyüyü yeniden kazanıyorlardı; olanaksız aşk rollerini kendisiyle Fermina Daza'ya ayırıyordu. Kimi geceler de, ona kaygılı aşk mektupları yazıyor, sonra onları yırtıp yırtıp durmadan ona doğru koşan sulara saçıyordu. Böylece en güç saatler geçip gidiyordu; kimi zaman çekingen bir prensin ya da aşk yüzünden yollara düşmüş bir şövalyenin, kimi zaman da unutulmuş bir âşığın derisi yüzülmüş bedenine, kendi bedenine bürünüyor, sabahın ilk rüzgârlarıyla kalkıp küpeştenin yanındaki koltukların birinde, oturduğu yerde uyuklamaya gidiyordu.

Bir gece her zamankinden daha erken okumayı yarıda kesip dalgın dalgın tuvalete yöneldi; bomboş yemek salonundan geçerken, yırtıcı bir el gömleğinin kolundan yakalayıp bir kamaranın içine çekti onu. Alacakaranlıkta, kesik kesik soluk alan çıplak bir kadının sıcak bir terle sırılsıklam, yaşı belirsiz bedenini ancak duyumsadı. Kadın onu yatağa devirdi, kayışının tokasını açtı, pantolonunun düğmelerini

çözdü, sonra bacaklarını ayırıp ata biner gibi üstüne bindi; onursuzca, erdenliğinden yoksun bıraktı onu. İkisi birlikte can çekişerek, bataklık kereviti kokan dipsiz bir kuyunun boşluğuna yuvarlandılar. Kadın, soluk soluğa, bir an üstüne uzanmış kaldı, sonra karanlığın içinde yok oldu.

"Şimdi gidin ve her şeyi unutun," dedi. "Hiçbir şey olmadı."

Saldırı öyle çabuk ve yengili olmuştu ki, can sıkıntısının yol açtığı ani bir delilik gibi değil, en ince ayrıntılarına varıncaya dek uzun uzun tasarlanmış bir planın sonucu gibi anlaşılabilirdi. Bu gurur okşayıcı gerçeklik, inanamadığı, kendi kendine itiraf bile etmek istemediği bir şeyi, tensel bir tutkunun, Fermina Daza'nın düşsel aşkının yerini alabileceğini, zevkin doruğunda birden esinlenmişçesine anlayan Florentino Ariza'nın kaygısını artırdı. Böylece,

Florentino Ariza, kendisine saldıran bu usta kadının kim olduğunu araştırmaya koyuldu; onun panter içgüdüsünde derdine derman bulabilirdi belki de. Ama başaramadı. Tersine, araştırmasını ne denli derinleştirdiyse, gerçeğin o denli uzağında buldu kendini.

Saldırı en son kamarada olmuştu, ama bu kamara, bir ara kapıyla sondan bir önceki kamaraya açılıyordu; öyle ki, iki oda, dört kişilik bir ailenin yatak odasına dönüşüyordu. Burada iki genç kadınla, onlardan oldukça yaşlı ama çok güzel yüzlü bir üçüncü kadın, bir de birkaç aylık bir bebek kalıyorlardı. Gemiye Barranco de Loba'dan binmişlerdi; ırmağın akışının düzensizliği yüzünden buharlı gemilerin uğramaz oldukları Mompox kentinden gelen yük ve yolcuları aldıkları limandan. Salt uyuyan bebeği büyük bir kuş kafesinde taşıdıkları için dikkatini çekmişlerdi Florentino Ariza'nın.

Transatlantiklerdeki gibi modaya uygun giyinmişlerdi; yastıklı ipek eteklikler, dantel yakalar, muslinden yapılma çiçeklerle süslenmiş şapkalar; kadınların daha genç olanları, günde birkaç kez tepeden tırnağa kılık değiştiriyorlardı, öyle ki öteki yolcular sıcaktan boğulurken onlar bahar gibi taptaze görünüyorlardı. Üçü de şemsiyeleriyle tüy yelpazelerini ustalıkla kullanıyorlardı; ama bunu o dönemin Mompoxlu kadınları gibi çözülmesi güç art anlamlarla yapıyorlardı. Aynı aileden oldukları kuşku götürmemekle birlikte, Florentino Ariza aralarındaki ilişkiyi saptayamamıştı. Önce, daha

yaşlı olanın ötekilerin anneleri olduğunu düşündü, ama sonra anneleri olacak yaşta olmadığının farkına vardı; üstelik, ötekilerin katılmadıkları yarı yas giysileri giyiyordu. İçlerinden birinin, ötekiler bitişik kuşetlerde uyurken, yaptığı şeyi nasıl yapabildiğini anlayamıyordu; tek akla yakın varsayım, kamarada yalnız kaldığı bir andan yararlanması ya da kim bilir belki de böyle bir ânı kendisinin yaratmış olmasıydı. Bazen ikisinin geç saatlere dek hava almak için güverteye çıktıkları sırada üçüncüsünün bebeğe bakmak için kamarada kaldığını saptadı; ama çok sıcak bir gece, üstü tülle örtülü, sorgun ağacından yapılma kuş kafesinde uyuyan bebekle birlikte üçü de güverteye çıktılar.

Arapsaçı gibi dolaşık belirtilere karşın, Florentino Ariza üçünün en yaşlılarının saldırının öznesi olması olasılığını hemen bir yana bıraktı, sonra içlerinde en genç, en gözü pek olanı da bıraktı bir yana. Geçerli nedenlerden değil, sadece üç kadını kaygıyla gözetlemesi, anlık sevgilisinin kafesteki bebeğin annesi olması için yüreğinin derinliklerinde duyduğu isteği doğruladığı için yaptı bunu. Bu varsayım onu öylesine kışkırttı ki, bu genç annenin yalnızca çocuğu için yaşadığının açıkça ortada oluşuna hiç aldırmadan, Fermina Daza'dan bile daha çok düşünmeye başladı onu. Yirmi beş yaşında var yoktu; ince, uzun, sarışındı, ona daha da uzak bir hava veren Portekizli gözkapakları vardı; oğluna gösterdiği sevecenliğin kırıntıları bile kim olursa olsun bir erkeğe yeterdi. Ötekiler dama oynarken, o sabah kahvaltısından yatıncaya dek salonda çocuğuyla ilgileniyordu; onu uyutmayı başarınca, sorgun ağacından kafesi güvertenin en serin yerine, tavana asıyordu. Uyurken de ilgisini eksik etmiyordu; alçak sesle aşk şarkıları söyleyerek kafesi sallıyor, düşünceleri yolculuğun sıkıntıları üstünde uçuşuyordu. Florentino Ariza onun er geç, tek bir el-kol devinimiyle de olsa, kendini ele vereceği umuduna sarılıyordu. Okuyormuş gibi yaptığı kitabının üstünden hiç çekinmeden bakarak, keten bluzunun üstüne taktığı pandantifinin ritminden, soluk alışındaki en küçük değişiklikleri bile gözlüyor, yemek salonunda onun karşısına gelecek biçimde oturmak için yer değiştirecek denli hesaplı bir densizliğe vardırıyordu işi. Ama gizini paylaşan kişinin gerçekte o olduğuna ilişkin en küçük bir belirti bile yakalamayı başaramadı. Ondan kalan tek şey -arkadaşlarından genç olanı böyle seslenmişti ona çünkü- adıydı yalnızca: Rosalba.

Yolculuğun sekizinci günü gemi, mermer çeperli dar bir boğazdan güçlükle geçerek, Puerto Nare'ye yanaştı.

Yolculuklarını son iç savaştan en çok zarar gören eyaletlerden biri olan Antioquia'ya dek sürdürecek olan yolcuların burada inmeleri gerekiyordu. Liman, palmiyelerden yapılmış beş-altı kulübeyle, çinko damlı ahşap bir dükkândan oluşuyor, yalınayak, iyi silahlanmamış birkaç devriye askeri tarafından korunuyordu; asilerin gemileri yağmalamak için bir plan hazırladıkları haber alınmıştı çünkü. Evlerin ardında, uçurumun kıyısına oyulmuş at nalı biçiminde çıkıntılı yabanıl dağlar yükseliyordu göğe. Gemide kimse rahat uyumadı; ama gece saldırı gerçekleşmedi. Gün ağarırken liman, Cordillera Central sıradağlarındaki orkide ormanlarına dek altı gün süren tırmanışa hazır bekleyen dizi dizi katırlar arasında hurma kozalağından yapılmış uğurluklar ve aşk iksirleri satan Kızılderililerle bir pazaryerine dönüşmüştü.

Florentino Ariza, geminin zencilerin sırtında yük boşaltılmasını seyrederek eğlenmişti; Çin porselenleriyle dolu sepetlerin, Envigadolu evde kalmış kızlar için kuyruklu piyanoların indiğini görmüştü; gemiden inen yolcular arasında Rosalbaların da bulunduğunu çok geç fark etti. Amazon çizmeleri, ekvator renklerinde şemsiyeleriyle katırlara yan binmişlerdi çoktan, onları gördüğünde; o zaman günlerdir cesaret edemediği adımı attı: Rosalba'ya eliyle bir veda işareti yaptı; üç kadın onu öyle bir içli-dışlılıkla yanıtladılar ki, gecikmiş gözü pekliğinden ötürü içi burkuldu. Ardlarında bavulları, şapka kutuları ve çocuk kafesiyle yüklü katırlar, dükkânın arkasına kıvrıldıklarını, az sonra da, bir dizi işçi karıncalar gibi uçurumun kıyısından tırmandıklarını gördü; yaşamından bütün bütün çıkıp gitmişlerdi. O zaman dünyada yapayalnız hissetti kendini; son günlerde pusuda bekleyen Fermina Daza'nın anısı öldürücü bir darbe indirdi ona.

O cumartesi onun gösterişli bir düğünle evleneceğini biliyordu; onu en çok seven, her zaman da sevecek olan varlığın onun uğruna ölme hakkı bile yoktu. O âna değin gözyaşlarına boğulmuş olan kıskançlık ruhuna egemen oldu. Fermina Daza'nın, salt toplumda bir süs olarak koca diye istediği bir adama, tam sevgi ve bağlılık andı içeceği sırada Tanrısal adaletin yıldırımıyla çarpılması için Tanrı'ya

yakarıyor, kendisinin olmazsa hiç kimsenin olmayacak olan gelinin, ölümün çiyiyle ağarmış portakal çiçekleri, büyük sunağın önünde gömülü on dört piskoposun ölümcül mermer yontularının üstüne yayılan köpük köpük tüller arasında, boylu boyunca katedralin döşemeleri üstüne uzanmış görüntüsüyle kendinden geçiyordu. Ama öcünü aldıktan sonra, kendi kötülüğünden pişmanlık duydu; o zaman Fermina Daza'nın tertemiz soluğuyla, yabancı ama canlı, ayağa kalktığını gördü; onsuz bir dünya düşünmesi olanaksızdı çünkü. Artık uyuyamıyordu, ara ara bir şeyler atıştırmak için sofraya oturuyordu, ama bu, Fermina Daza'nın sofrada olduğunu düşlediğinden, ya da tam tersine, uğrunda aç kalarak onu onurlandırmak istemediğindendi. Bazen, Fermina Daza'nın, düğün şenliğinin esrikliği içinde, hatta halayının ateşli gecelerinde, bir an, hiç olmazsa bir an, ama mutlaka bir an acı çekeceğini, alaya alınmış, aşağılanmış, horlanmış sevgilisinin hayalinin zihninde canlanacağını, mutluluğuna gölge düşüreceğini düşünerek avutuyordu kendini.

Yolculuğun sona ereceği Caracoli Limanı'na varmadan bir gece önce, kaptan, mürettebattan oluşan bir üflemeli çalgılar orkestrası, kaptan köşkünden atılan renk renk havai fişeklerle geleneksel veda balosunu verdi. Büyük Britanya elçisi, Odysseus'vari, eşsiz bir stoiklikle, çiftesiyle öldürmesine izin verilmemiş olan hayvanları fotoğraf makinesiyle avlayarak göğüs germişti yaşama; yemek salonunda resmî giysileriyle görülmediği hiçbir gece olmamıştı. Ama balo gecesi MacTavish klanının Skoç kostümüyle ortaya çıkıp gayda çaldı, isteyenlere ulusal danslarını öğretti; tanyeri ağarmadan neredeyse sürükleyerek kamarasına taşımak zorunda kaldılar onu. Florentino Ariza, acıdan bitkin, şenlik uğultusunun bile ulaşmadığı, ıssız güvertenin uzak bir köşesine çekilmiş, soğuktan kemiklerinin sızlamasına karşı koymak için Lotario Thugut'un paltosuna sarınmıştı. Ölüme hüküm giymiş bir mahkûmun idam sabah - uyanışı gibi, sabahın beşinde uyanmış, bütün bir pazar, Fermina Daza’nın düğününü an an tasarlamaktan başka bir şey yapmamıştı. Çok sonra, evine döndüğünde, saatlerde yanıldığının, her şeyin tasarladığından farklı olduğunun bilincine vardı, ama gene de imgelemiyle alay etme sağduyusunu gösterdi.

Ama, her şeye karşın, yeni evlilerin, kendilerini ilk gecenin nazlarına bırakmak için gizlice bir kapıdan süzüldükleri ânın geldiğini düşündüğü zaman yeni bir ateş nöbetiyle doruğa ulaşan acılı bir pazar oldu, o pazar. Onun ateşten titrediğini gören biri kaptana haber verdi; o da, bir kolera vakası olmasından korkarak gemi doktoruyla birlikte eğlenceyi bırakıp geldi; doktor, bolca bromür vererek, ne olur ne olmaz diye karantina kamarasına yolladı onu. Ama ertesi gün, Caracoli'nin sarp kayalıkları ufukta belirdiğinde, ateşi düşmüş, neşesi yerine gelmişti; yatıştırıcıların durgunluğu içinde, telgrafçılığın parlak geleceğinin canını cehenneme yollayıp aynı gemiyle eski sokağına, Calle de Las Ventanas'a dönmeye kesin olarak karar vermişti çünkü.

Kraliçe Victoria'nın elçisine bıraktığı kamaraya karşılık, geri dönüşünü sağlaması güç olmadı. Kaptan da, telgrafın geleceğin bilimi olduğu savını öne sürerek onu caydırmaya çalıştı. Öyle ki, dedi, daha şimdiden gemilerde kurulacak bir sistem üstünde çalışılıyordu. Ama o, öne sürülen tüm kanıtlara karşı direndi; sonunda kaptan geri götürdü onu; ona bir kamara borçlu olduğundan değil, Karayip Irmak Şirketi ile sağlam bağları olduğunu bildiğinden.

Dönüş yolculuğu altı günden az sürdü; Florentino Ariza tan sökerken Mercedes lagunasına girdiklerinde, balıkçı kayıklarının ışıklarının geminin dümen suyunda dalgalandığını görünce evine döndüğünü duyumsadı. Eski İspanyol kanalı taranıp yeniden hizmete açılmadan önce, körfezden dokuz mil uzaklıkta, ırmak gemilerinin bağlama limanı olan Yitik Çocuk Koyu'na yanaştıklarında gün ağarmamıştı daha. Yolcuların, saat altıya dek, kendilerini kıyıya çıkaracak şalopaları beklemeleri gerekiyordu. Ama Florentino Ariza öyle heyecanlıydı ki, çok daha erken binmişti posta kayığına; memurlar kendilerinden biri sayıyorlardı onu. Gemiden ayrılmadan, simgesel bir davranışta bulunma dürtüsünü yenemedi: Petaie'sini suya atıp görünmez balıkçıların meşaleleri arasından lagunadan çıkıp açık denizde gözden silininceye dek bakışlarıyla izledi onu. Ömrünün geri kalan yıllarında ona artık hiç gereksinim duymayacaktı. Çünkü Fermina Daza'nın kentinden bir daha hiç ayrılmayacaktı.

Sabahın erinde koy uykudaydı. Havada asılı kalmış sise karşın Florentino Ariza katedralin günün ilk ışıklarıyla altın gibi parlayan

çanını gördü, teraslardaki güvercinlikleri gördü; onlara göre yönünü belirleyerek, Casalduero Markisi'nin sarayının balkonunun yerini saptadı; orada, mutsuzluğunun nedeni olan kadının, doygun kocasının omzuna yaslanmış uyumakta olduğunu düşündü. Bu düşünce yüreğini parçaladı, ama onu uzaklaştırmak için hiçbir şey yapmadı, tam tersine: Acısından tat aldı. Posta kayığı, pazaryerinin binbir çeşit kokularının deniz dibinin pis kokusuyla karışarak tek bir iğrenç kokuya dönüştüğü rıhtımda demirlemiş yelkenliler labirentinin arasından kendine yol açarken güneş ortalığı ısıtmaya başlıyordu. Riohacha gemisi yeni girmişti limana; liman işçileri, bellerine dek suyun içinde, yolcuları, gemiden alıp kıyıya taşıyorlardı. Posta kayığından kıyıya ilk atlayan Florentino Ariza oldu; o andan başlayarak da, artık körfezin pis kokusunu değil, Fermina Daza'nın özel kokusunu duydu kentin içinde. Her şeye onun kokusu sinmişti.

Telgrafhaneye dönmedi. Tek uğraşı, annesinin ona satın aldığı, hamağa uzanıp ezberleyinceye dek, bir kez, da ha okuduğu aşk romanlarıyla Halk Kitaplığı kitapları gibi görünüyordu hâlâ. Kemanının nerede olduğunu sormadı bile. Yakın arkadaşlarıyla bağlarını yeniden kurdu; ara ara bilardo oynuyorlar ya da Katedral Meydanı'nın kemerleri altındaki açık hava kahvelerinde gevezelik ediyorlardı, ama cumartesi balolarına bir daha gitmedi: Fermina'sız düşünemiyordu onları.

Daha yarım kalan yolculuğundan döndüğü sabah, Fermina Daza’nın balayını Avrupa'da geçirmekte olduğunu öğrenmiş, allak bullak yüreği, onun orada bütün bütün değilse de, en azından yıllarca kalacağı sonucuna varmıştı.

Bu inanç, ilk kez onu unutacağı umudunu esinledi Florentino Ariza'ya. Anısı gittikçe canlanarak bütün öteki anıları bastıran Rosalba'yı düşünüyordu. Yaşamı boyunca hiç kesmeyeceği, uçları pomatla yapıştırılmış bıyıklarını uzatmaya başladığı, varoluş biçimini değiştirdiği, aşkının yerine başka bir aşk koyma düşüncesinin onu önceden kestirilemeyen yollara sürüklediği dönemdi bu dönem. Fermina Daza’nın kokusu yavaş yavaş seyrekleşti, yoğunluğu azaldı, sonunda yalnız beyaz gardenyalarda kaldı.

Yaşamını nasıl sürdüreceğini bilmeksizin akıntıya kapılmış giderken, savaş sırasında bir gece, Nazaret'in anlı şanlı dulu, asi

General Ricardo Gatan Obeso'nun kuşatması sırasında evi bir top ateşiyle yıkıldığından, korku içinde onların evine sığındı. Tránsito Ariza fırsatı ganimet bilerek, dulu, kendininkinde yer olmadığı bahanesiyle, ama gerçekte yaşamını zehir eden aşktan onu bir başka aşkın kurtaracağı umuduyla, oğlunun yatak odasına gönderdi.

Florentino Ariza, geminin kamarasında Rosalba tarafından erdenliği bozulduğundan beri sevişmemişti; bu yüzden, böyle olağanüstü bir gecede, dulun, yatağında yatması doğal göründü ona. Ama onun yerine, Nazaret'in dul karısı vermişti kararı. Florentino Ariza’nın ne yapacağını bilmeksizin uzandığı yatağın kıyısına oturdu, üç ay önce yitirdiği kocası için duyduğu onulmaz acıyı anlatmaya başladı; bir yandan da dulluk tüllerini çıkarıp havaya savuruyordu; sonunda üstünde hiçbir şey kalmadı, nikâh halkası bile. Yapma incilerle işlenmiş tafta bluzunu çıkarıp odanın bir köşesindeki koltuğun üstüne fırlattı, korsesini, omzunun üstünden, yatağın öte yanına savurdu, bileklerine dek inen etekliğiyle fırfırlı iç etekliğini, jartiyerinin saten kemerini, ipek yas çoraplarını bir çırpıda çıkardı, hepsini yerlere saçtı; öyle ki oda, yasının son kalıntılarından bir halıyla kaplandı. Bunları büyük bir neşeyle, öyle ölçülü duraklarla yapıyordu ki, her devinimi o anda asi birliklerin kenti temellerinden sarsan top atışlarıyla kutlanıyormuş gibiydi. Florentino Ariza onun sutyeninin kancasını açmasına yardım etmeye çalışmıştı, ama o usta bir el becerisiyle kendisinden önce davrandı, beş yıllık sadık evlilik yaşamında, sevişmenin başından sonuna dek tüm aşamalarında kimsenin yardımı olmaksızın kendi kendine yetmeyi öğrenmişti çünkü. Sonunda, bir yüzücünün hızlı devinimiyle bacaklarından kaydırarak dantel donunu çıkardı, çırılçıplak kaldı.

Yirmi sekiz yaşındaydı, üç doğum yapmıştı, ama çıplaklığı el değmemiş bir kızın baş döndürücülüğünü koruyordu hâlâ. Florentino Ariza, onu baştan çıkmış sanmasın diye kocasına hiçbir zaman yapamadığı gibi, kendi ateşiyle yanarak onu soyan, demir gibi katı yas yoksunluğunu beş yıllık evlilik bağlılığının şaşkınlık ve masumluğuyla bir atılışta doyurmaya çalışan bu yabanıl kısrağın saldırgan dürtülerini yas giysilerinin nasıl gizleyebildiğini hiçbir zaman anlayamayacaktı. O geceden önce, dahası anasının onu

doğurduğu o mutlu andan beri, ölü kocasından başka bir erkekle aynı yatakta birlikte olmamıştı.

Pişmanlık gibi tatsız bir duyguya kaptırmadı kendini. Tersine. Damların üstünden uğuldayarak geçen top atışlarıyla uyandı, gün ağarıncaya dek kocasının üstün niteliklerini saydı döktü; onsuz ölmekten başka bir sadakatsizlikle suçlamadı kocasını; onun hiçbir zaman, şimdi, üç parmak boyunda bir düzine çiviyle çivilenmiş tabutunun içinde, toprak altında iki metre derinlikte olduğu kadar kendisinin olmadığını bildiği için de kurtulmuş hissediyordu kendini.

"Mutluyum," dedi, "çünkü evde olmadığı zamanlar onun nerede olduğunu ancak şimdi kesinlikle biliyorum."

O gece, bir çırpıda, o sevimsiz gri çiçekli bluzlar aşamasından geçmeksizin yas giysilerini çıkardı; yaşamı aşk şarkılarıyla, papağanlar, kelebeklerle süslü baştan çıkarıcı giysilerle doldu yeniden; bedenini kim isterse ona vermeye başladı. General Gaitan Obeso'nun birlikleri, altmış üç günlük bir kuşatmadan sonra bozguna uğratılınca, top ateşleriyle delik deşik olmuş evini yeniden yaptırdı; fırtınalı havalarda azgın denizin öfkesini açığa vurduğu dalgakıranın üstünde bir de güzel teras yaptırdı. Burası, hiç şaka etmeksizin söylediği gibi, yalnızca hoşuna giden erkekleri, ne zaman, gönlü nasıl isterse kabul ettiği aşk yuvasıydı onun; karşılığında hiç kimseden tek kuruş bile istemeksizin; ona iyilik edenlerin erkekler olduğuna inanıyordu çünkü. Çok seyrek bazı durumlarda bir armağan kabul ediyordu, o da altın olmaması koşuluyla; öyle ustaca davranıyordu ki, hiç kimse uygunsuz davranışlarının açık bir kanıtını gösteremezdi. Yalnızca bir kez skandalın eşiğine geldi; Başpiskopos Dante de Luna'nın yanlışlıkla toplanmış bir tabak zehirli mantar yediği için ölmediği, Nazaret'in dul karısının günahkârca kışkırtmalarında ısrar edecek olursa, onu canına okumakla tehdit ettiği için mantarları bile bile yediği söylentisi yayıldığında. Bunun doğru olup olmadığını kimse sormadı ona, kendisi de söz etmedi bundan; yaşamında hiçbir şey değişmedi. Gülmekten katıla katıla söylediğine göre, tüm eyaletin en özgür kadınıydı o.

Nazaret'in dul karısı, hiçbir zaman, en işi başından aşkın olduğu zamanlarda bile, Florentino Ariza’nın randevularına gitmemezlik etmedi; üstelik hiçbir zaman seviyormuş ya da seviliyormuş gibi

yapmadan; ama her zaman, aşka benzeyen, ama aşk gibi sorunları olmayan bir şey bulmak umuduyla. Bazen Florentino Ariza gidiyordu onun evine; o zaman, denize bakan terasta, tuzlu köpüklerle ıslanarak ufukta dünyanın doğuşunu seyretmek hoşlarına giderdi. Florentino Ariza, oteldeki gözetleme deliklerinden seyrettiği tüm oyunları, Lotario Thugut'un âlem yaptığı geceler uluorta açıkladığı formülleri canla başla öğretiyordu ona. Sevişirlerken bakmasına izin vermeye, klasik misyoner pozisyonu yerine, bisiklet ya da ızgarada piliç yahut kanatları koparılmış melek pozisyonunu uygulamaya kışkırtıyordu onu; bir seferinde, hamakta değişik bir şey keşfetmeye çalışırken ipler kopunca ansızın canlarından oluyorlardı. Verimsiz derslerdi bunlar. Çünkü Nazaret'in dul karısı atak bir öğrenciydi, ama yönetilmiş sevişmeler konusunda hiç mi hiç yeteneği yoktu. Yatağın dinginliğinin büyüsünü hiç anlamıyordu, esinlendiği bir an bile olmadı; orgazmları yersiz, yüzeyseldi; hüzünlü bir çözülme. Florentino Ariza uzun zaman, onun yaşamındaki tek erkek olduğu yanılgısıyla yaşadı; buna inanması hoşuna gidiyordu dul kadının, ta ki uykusunda konuşma şanssızlığına uğradığı güne değin. Florentino Ariza, uykusunda konuşurken onu dinleyerek, yavaş yavaş düşlerinin seyir defterini parça parça birleştirip yeniden oluşturdu; gizli yaşamının sayısız adalarına sokuldu. Böylece, onun kendisiyle evlenmeyi düşünmediğini, kendisini baştan çıkardığı için duyduğu büyük gönül borcundan ötürü kendini Florentino Ariza'nın yaşamına bağlı hissettiğini öğrendi. Şöyle demişti ona, sık sık: "Beni orospu yaptığın için sana tapıyorum."

Bir bakıma pek de haksız sayılmazdı. Florentino Ariza, doğuştan erdenlikten, dulluğun perhizinden daha tehlikeli olan geleneksel bir evliliğin erdenliğini bozmuştu. Sevginin sürmesine katkıda bulunacaksa, yatakta yapılan hiçbir şeyin ahlaka aykırı olmadığını öğretmişti ona. Bundan böyle yaşama nedeni olacak bir şey daha öğretmişti: insanın yatışlarının sayısının daha doğarken belli olduğuna, nedeni ister insanın kendisine, ister başkalarına bağlı olsun, ister gönüllü olarak ister zorla, kullanılmayan yatışların bir daha geri gelmemek üzere yitip gideceklerine inandırmıştı onu. Kadının yeteneği, bunu harfi harfine almasıydı. Gene de, onu herkesten daha iyi tanıdığına inandığından, Florentino Ariza, öylesine çocukça yollara başvuran, üstelik yatakta durmadan ölmüş

kocası için duyduğu üzüntüden dem vuran bir kadının böylesine aranan bir kadın olmasının nedenini bir türlü anlayamıyordu. Bulabildiği, hiç kimsenin yalanlamayacağı biricik açıklama, Nazaret'in dul karısının savaş sanatındaki eksikliklerini sevecenliğiyle bol bol gidermesiydi. O, dünyasını genişlettikçe, Florentino Ariza da eski acılarını başka kırık kalplerde dindirmek için kendi dünyasını araştırdıkça, birbirlerini daha seyrek görmeye başladılar; sonunda acı çekmeden unuttular birbirlerini.

Florentino Ariza’nın ilk yatak aşkıydı bu. Ama, onunla, annesinin düşlediği gibi dengeli bir beraberlik kurmak yerine, ikisi de yaşama atılmak için yararlandılar bundan. Florentino Ariza, kendisi gibi suskun, çelimsiz, üstelik başka bir çağdan kalma bir yaşlı adam gibi giyinen bir erkek için inanılmaz yöntemler geliştirdi. Ama iki üstünlüğü vardı. Biri, kalabalığın içinde bile olsa, bir kadının kendisini beklediğini ilk bakışta hemen anlamasıydı; o zaman bile sakınımlı bir biçimde kur yapıyordu ona; çünkü geri çevrilmekten daha utanç verici daha aşağılayıcı bir şey olmadığını duyumsuyordu. Öteki üstünlüğü, kadınların, onun aşka susamış bir adam, bir sokak dilencisi olduğunu hemen anlamalarıydı; dövülmüş köpek aşağılanmışlığı, iyilik etmenin iç erincinden başka, ondan hiçbir şey istemeden, hiçbir şey beklemeden, kayıtsız şartsız boyun eğmeye itiyordu onları. Biricik silahları bunlardı; bunlarla önemli, ama tam bir gizlilik içinde savaşlar verdi; bir noter titizliğiyle, birçok defterler arasında kolayca ayırt edilebilen şifreli bir deftere kaydediyordu onları; her şeyi dile getiren bir başlığı vardı defterin: Kadınlar. İlk kaydettiği Nazaret'in dul karısıydı. Elli yıl sonra Fermina Daza kutsal hükümlülüğünden kurtulup özgürlüğüne kavuştuğunda, altı yüz yirmi iki uzun süreli aşk ilişkisinin kaydedildiği yaklaşık yirmi beş defteri vardı; tek bir acıma sözcüğüne bile değmeyen sayısız gelgeç serüvenlerin dışında.

Florentino Ariza’nın kendisi de, Nazaret'in duluyla altı ay süren çılgınca bir aşktan sonra Fermina Daza’nın acısına göğüs gerdiğine inanmıştı. Yalnızca inanmakla da kalmayıp halayının sürdüğü neredeyse iki yıl boyunca Tránsito Ariza'ya birkaç kez söz etti bundan; sınırsız bir özgürlük duygusuyla buna inanmayı sürdürdü, ta ki yıldızının parlak olmadığı bir pazar günü, onu birden, yüreği hiç

uyarmadan, kocasının kolunda, yeni dünyasının meraklı bakışları ve övgüleriyle kuşatılmış, büyük ayinden çıkarken görünceye dek. Başlangıçta, adı sanı belirsiz bir zıpçıktı diye onu aşağısayan, alaya alan soylu bayanlar, şimdi, kendini onlardan biri gibi hissetsin diye canlarını veriyorlardı; Fermina Daza büyüsüyle esrikleştiriyordu onları. Çağdaş bir evli kadın durumunu öyle hakkıyla benimsemişti ki, Florentino Ariza'nın onu tanımak için bir an düşünmesi gerekti. Başka biriydi: Olgun tavrı, yüksek topuklu potinleri, bir Doğu kuşunun renklerinde bir tüyle süslü tüllü şapkası, her şeyi değişik, sanki doğduğundan beri bunlara sahipmiş gibi doğaldı. Her zamankinden daha genç, daha güzel buldu onu Florentino Ariza, hiçbir zaman olmadığı kadar da anlaşılmaz; ipek giysisinin altında karnının yuvarlaklığını görünceye dek nedenini anlamadı bunun: Altı aylık gebeydi. Ama onu en çok etkileyen, kocasıyla olağanüstü bir çift oluşturmaları, ikisinin de gerçeğin yüzeyinde yüzüyormuşçasına bir akıcılıkla dünyaya egemen olmalarıydı. Florentino Ariza ne kıskançlık duydu, ne de öfke; kendi kendine karşı büyük bir aşağısama duygusuydu duyduğu. Kendini zavallı, çirkin, aşağılık, yeryüzünde yalnızca ona değil, hiçbir kadına layık olmayan biri gibi hissetti.

Demek dönmüştü. Yaşamının değişmesinden ötürü pişmanlık duyması için hiçbir neden olmaksızın dönüyordu. Tersine, özellikle ilk yıllar geçtikten sonra, böyle bir şey duyması için daha az neden vardı. Gerdek gecesine her şeye karşın, masumluğun tülleri arasında varmış olması, Fermina Daza'nın durumunda daha da övgüye değerdi. Kuzini Hildebranda’nın yaşadığı eyalete yaptığı yolculuk sırasında yitirmeye başlamıştı masumluğunu. Valledupar'da horozların niçin tavukların arkasından koştuğunu anlamıştı sonunda; eşeklerin kaba törenlerine tanık olmuş, buzağıların doğuşunu görmüş, kuzinlerinin ailede hangi çiftlerin sevişmeyi sürdürdüklerinden, hangilerinin, birlikte yaşamayı sürdürdükleri halde, nasıl, ne zaman, niçin sevişmeyi bıraktıklarından doğallıkla söz ettiklerini işitmişti. Kendi kendini doyuma ulaştırmaya o zaman başlamıştı; içgüdüsünün hep bildiği bir şeyi keşfetmenin tuhaf duygusuyla, önce yatağında, odasını bölüşen yarım düzine kuzinini uyandırmamak için soluğunu tutarak, sonra iki eliyle, banyonun döşemesinde geriye doğru kaykılarak, saçları çözülmüş, katırcıların

içtikleri cinsten ilk purolarını tüttürerek. Her seferinde, ancak evlendikten sonra yendiği belli belirsiz bir iç-ezintiyle, tam bir gizlilik içinde yapıyordu bunu. Oysa kuzinleri yalnızca günde kaç kez yaptıklarıyla değil, orgazmlarının biçimi, boyutlarıyla da övünüyorlardı. Ama bu ilksel törenlerin büyüleyiciliğine karşın, kızlığın yitirilişinin kanlı kurban töreni olduğu inancını sürdürüyordu.

Öyle ki, geçen yüzyıl sonlarının en gösterişlisi olan düğünü, korkunun eşiğinde geçti. O yıllarda eşi bulunmaz soylu bir adamla evlenmesinin kopardığı gürültüden çok etkiliyordu onu balayı kaygısı. Katedralde, büyük ayinde evlenme ilanından söz edilmeye başlandığından beri, Fermina Daza, kimileri ölüm tehdidi içeren imzasız mektuplar almaya başladı yeniden; ama bütün korkusu kızlığının bozulmasının yaklaşması üstünde toplandığından, şöyle bir bakıp geçiyordu" onlara. Tarihin cilveleriyle, olup bittiler karşısında boyun eğmeye alışkın bir sınıfta, imzasız mektuplara karşı takınılacak en doğru tavırdı bu; Fermina Daza bile bile böyle davranmasa da. Mafsal romatizmasından ve hınçtan aşağılanmış, sararıp solmuş kadınlar kümesinde yavaş yavaş beliren değişikliklerde görüyordu bunu Fermina Daza; çevirdikleri dolapların boşluğunu anlamış, elleri kolları mutfak araç gereçleriyle dolu, önceden haber vermeksizin, kendi evleriymiş gibi, bir gün ansızın beliriyorlardı küçük Los Evangelios Parkı'nda. Tránsito Ariza bu dünyanın insanlarını iyi tanıyordu, ama bu kez acısını kendi içinde duydu; müşterilerinin, büyük şenliklerin eşiğinde gelip kendisinden küplerini çıkarmasını, fazladan bir faiz karşılığında rehin bırakılmış takılarını, yalnızca yirmi dört saatliğine ödünç vermesini rica ettiklerini biliyordu. Küplerin, uzun süredir, bu kez olduğu gibi tamtakır kaldığı görülmemişti: adı sanı büyük hanımefendiler gölgeli kutsal evlerinden çıkıp ödünç aldıkları kendi takılarıyla, yüzyılın sonuna değin görülmemiş görkemlilikte bir düğünde ışıl ışıl ortaya çıkabilsinler diye. Düğünün en büyük övüncü, daha şimdiden bazı yeni sözlüklerden öğrenebildiğine göre, üç kez cumhurbaşkanlığı yapmış, filozof, şair, Ulusal Marş'ın söz yazan, Doktor Rafael Nunez'in himayelerinde yapılmasıydı. Fermina Daza, katedralin büyük sunağına, tören giysisinin bir gün boyunca belli belirsiz bir saygınlık havasına bürüdüğü babasının kolunda geldi. Katedralin büyük sunağının önünde, Kutsal Üçlü'nün yüce perşembe günü

sabah saat on birde, üç piskoposun kutsadıkları bir ayinle ölüme dek evlilik bağıyla bağlandı; o anda, fırtınalı bir gemide, onu unutuş limanına çıkarmayacak olan bir gemide, ateşler içinde sayıklayarak kendisi için ölüp bitmekte olan Florentino Ariza'ya en küçük bir acıma bile duymaksızın. Tören sırasında ve daha sonra düğün boyunca, zamkla yapıştırılmış gibi görünen bir gülümseyiş eksik olmadı yüzünden; kimilerinin yenginin alaycı gülümseyişi diye yorumladıkları, gerçekte ise yeni evli el değmemiş bir gelinin ürküşünü gizlemek için başvurduğu zavallı bir çareydi bu.

Neyse ki, öngörülmeyen koşullar, kocasının anlayışlılığıyla birleşerek, ilk güç gecesinin acısız geçmesini sağladı.

Gökten inmiş gibi. Karayipler'deki kötü hava koşulları yüzünden rotası altüst olan Compagnie Generale Transatlantique gemisi, kalkışın yirmi dört saat öne alındığını, altı ay önce öngörüldüğü gibi La Rochelle'den düğünün ertesi günü değil, hemen o gece demir alacağını ancak üç gün önce açıkladı. Bu değişikliğin düğünün ince sürprizlerinden biri olmadığına kimse inanmadı; çünkü şenlik, ışıl ışıl transatlantikte, Johann Strauss'un son valslerini ilk kez o yolculukta çalacak olan bir Viyana orkestrasının eşliğiyle gece yansından sonraya dek sürdü. Öyle ki, çağrılılardan bazıları, içtikleri şampanyadan körkütük, şenliği Paris'e dek sürdürebilmek için kamarotlara boş kamara olup olmadığını sormaya giderken, kaygıya kapılmış karıları tarafından sürüklenerek karaya çıkarıldılar. Gemiden en son inenler, Lorenzo Daza'yı, limandaki koltuk meyhanelerinin önünde, tören giysisi parça parça, yolun ortasında yere oturmuş gördüler. Bir gözyaşı gölü olabilecek bir pis su birikintisinin ortasında oturmuş, Arapların ölülerine ağladıkları gibi gırtlağını yırtarcasına ağlıyordu.

Ne o ilk fırtınalı gecede, ne denizin yatıştığı yolculuğun daha sonraki gecelerinde, ne de uzun mu uzun evlilik yaşamında, Fermina Daza’nın korktuğu barbarca davranışlar olmadı. İlk gece, geminin büyüklüğüne ve kamaranın lüksüne karşın, Riohacha gemisinin korkunç bir yinelenişi oldu; kocası onu avutmak için bütün gece gözünü kırpmayan sevecen bir hekim gibi davrandı; fazlasıyla ünlü bir hekimin deniz tutmasına karşı yapabileceği tek şeydi bu. Ama üçüncü gün, La Guayra Limanı'nı geçtikten sonra, fırtına dindi; daha

şimdiden öyle uzun bir zaman birlikte olmuşlar, öyle çok konuşmuşlardı ki, iki eski arkadaş gibi hissediyorlardı kendilerini. Dördüncü gece, ikisi de her zamanki alışkanlıklarına döndüklerinde, Doktor Juvenal Urbino, genç karısının yatmadan önce dua etmediğine şaştı.

İçtenlikliydi bu davranışında: Rahibelerin ikiyüzlülüğü törenlere karşı bir direnç uyandırmıştı onda, ama inancı bozulmamıştı; onu sessizlik içinde korumayı öğrenmişti.

"Tanrı'yla doğrudan doğruya anlaşmayı yeğliyorum," dedi.

Doktor Juvenal Urbino onu anladı; o andan başlayarak da, her biri ortak dinlerinin gereklerini kendince yerine getirdi. Kısa, ama o döneme göre oldukça resmîlikten uzak bir nişanlılık geçirmişlerdi; çünkü Doktor Urbino her akşam hava karardığında, yanında başkası olmaksızın evinde görmeye gidiyordu onu. Fermina Daza, piskoposlukça kutsanmadan önce onun parmağının ucuna bile dokunmasına izin vermiyordu, ama Doktor Juvenal Urbino'nun kendisi de kalkışmamıştı buna. İlk okşamalarına, denizin yatıştığı ilk gece, yatakta hâlâ giyimli yatarken başladı; bunu öyle özenle yaptı ki, geceliğini giyme önerisi doğal göründü Fermina Daza'ya. Üstünü değiştirmek için banyoya gitti, ama önce kamaranın bütün ışıklarını söndürdü; uzun geceliğiyle dışarı çıkınca, tam bir karanlık içinde yatağa dönmek için kapının aralıklarını bezlerle tıkadı. Bunu yaparken, şöyle dedi neşeyle:

"Ne bekliyordun, Doktor. Bir yabancıyla ilk kez yatacağım."

Doktor Juvenal Urbino, onun, iki kişinin birbirine değmeden yatmaları hiç de kolay olmayan küçük bir yatakta olabildiğince ondan uzak kalmaya çalışarak, ürkmüş küçük bir hayvan gibi yanına süzüldüğünü hissetti. Onun soğuk, korkudan büzüşmüş elini tuttu, parmaklarını birbirinden ayırdı; sonra neredeyse fısıltıyla daha önceki deniz yolculuklarını anlatmaya başladı ona. Fermina Daza hâlâ gergindi, çünkü yatağın içinde dönerken, onun kendisi banyodayken tepeden tırnağa soyunmuş olduğunun ayrımına vardı; bundan sonraki adımın yılgısı yeniden canlandı içinde. Ama bundan sonraki adım birkaç saat gecikti; çünkü Doktor Urbino, usul usul konuşarak, onun bedeninin güvenini milim milim kazanıyordu. Ona

Paris'ten, Paris'te aşktan, sokakta, otobüste, yazların yakıcı soluğunda, gevşek akordeon müziğinde, çiçekli açık hava kahvelerinde öpüşen, hiç kimse tarafından tedirgin edilmeksizin,

Seine kıyısında ayakta sevişen Parisli sevgililerden söz etti. Karanlıkta konuşurken, parmaklarının ucuyla boynunun kıvrımını, kollarının ipeksi tüylerini, kaygan karnını okşadı, gerginliğinin geçtiğini duyumsayınca geceliğini çıkarmak için ilk adımı attı; ama o kişiliğinin belirgin özelliği olan bir dürtüyle önledi onu. "Ben kendim çıkarırım," dedi. Gerçekten de çıkardı, sonra öylesine kıpırtısız kaldı ki, Doktor Urbino karanlıkta gövdesinin yansımaları olmasa, onun orada olmadığına inanabilirdi.

Bir süre sonra, yeniden elini tuttu, bu kez ılık, gevşek, ama yumuşak bir çiyle nemli olduğunu duyumsadı. Bir süre daha sessiz, kıpırtısız durdular, Doktor Juvenal Urbino bundan sonraki adımı atmak için bir fırsat kolluyor, o ise, Doktor Urbino'nun gittikçe sıklaşan soluğuyla genişleyen karanlıkta nereden geleceğini bilmediği bu ilk adımı bekliyordu. Birden onu bırakıp boşluğa atıldı; ortaparmağının ucunu diliyle ıslatıp onun yassı meme ucunu belli belirsiz okşadı; Fermina Daza canlı bir sinirine dokunulmuş gibi ölümcül bir iç çekilişi duydu. Saçlarının dibine dek kızardığını göremediği için karanlıkta olduğuna sevindi.

"Sakin ol," dedi ona Doktor Juvenal Urbino, çok dingin bir sesle. "Unutma, onları tanıyorum." Onun gülümsediğini sezinledi; sesi tatlı, değişikti karanlıkta,

"Çok iyi anımsıyorum," dedi, "öfkem de hâlâ geçmedi." :

O zaman, Ümit Burnu'nu kıvrıldıklarını anladı Doktor Urbino; onun uzun, yumuşacık elini tuttu yeniden, öksüz çocuk öpücüklerine boğdu; önce sert el tarağını, uzun, duyarlı parmaklarını, yarı-saydam tırnaklarını, sonra terli avcunun içindeki yazgısının okunmaz yazısını. Fermina, kendi elinin nasıl olup da onun göğsüne ulaştığını, ne olduğunu çözemediği bir şeye takıldığını anlayamadı. "Muska," dedi Doktor Juvenal Urbino. Fermina, göğsünün tüylerini okşadı, sonra kökünden koparacakmış gibi tüm tüylü bölgeyi beşparmağıyla yakaladı. "Daha kuvvetli," dedi Doktor Urbino. Canını acıtmayacak kadar kuvvetli çekmeye çalıştı; sonra onun karanlıklar içinde yitmiş

elini arayan, Fermina'nın eli oldu bu kez. Ama Doktor Juvenal Urbino, parmaklarını onunkilerin arasından geçirmesine izin vermedi, bileğinden tutup görünmez, ama çok iyi yönlendirilmiş bir güçle kendi bedeni boyunca götürdü; Fermina onun çıplak derisinin üstünde, gövdesel bir biçimi olmayan, ama kıpır kıpır, dikleşmiş, canlı bir hayvanın sıcak soluğunu duyuncaya dek. Onun sandığının, kendisinin de sanabileceğinin tersine, elini çekmedi, onun koyduğu yerde kıpırtısız da bırakmadı; ruhuyla bedenini Kutsal Bakire'ye emanet etti, kendi deliliğine gülmemek için dişlerini sıktı ve dikelmiş düşmanı dokunuşundan tanımaya başladı; büyüklüğünü, batışının gücünü, kanatlarının açılışını, gözü pekliğinden ürkmüş, ama yalnızlığı içine dokunarak keşfediyor, kocası kadar usta olmayan birinin okşamalarla karıştıracağı özenli bir merakla benimsiyordu onu. Doktor Juvenal Urbino, ölümcül yoklamanın esrikliğine direnmek için son gücünü topladı; sonunda Fermina çöplüğe atar gibi çocukça bir sevinçle elinden bıraktı onu.

"O aletin nasıl bir şey olduğunu anlayamadım," dedi.

O zaman Doktor Urbino, ciddi ciddi, öğretmen yöntemiyle açıkladı ona; elini tutup sözünü ettiği yerlere götürüyor, o da örnek bir öğrenci yumuşak başlılığıyla elini onun yönlendirişine bırakıyordu. Uygun bir anda, Doktor Urbino, bütün bunların ışıkta daha kolay olacağını öne sürdü. Işığı yakmaya davrandı, ama o, "Ellerimle daha iyi görüyorum," diyerek, kolunu tutup durdurdu onu. Gerçekte ışığı yakmak istiyordu, ama bunu kimse söylemeden yapmak istiyordu; öyle de oldu. O zaman Doktor Urbino, onun birden yanan ışıkta dölüt gibi kıvrılmış yattığını, üstelik üstünün çarşafla örtülü olduğunu gördü. Sonra onun hiç nazlanmadan merakını uyandıran nesneyi yeniden yakaladığını gördü; onu evirdi, çevirdi, giderek bilimsellikten öte bir ilgiyle inceledi. "Ne çirkin şey," dedi sonunda, "kadınlarınkinden daha çirkin." Doktor Urbino katıldı ona; çirkinlikten daha da önemli başka sakıncalarını gösterdi. "Ailenin en büyük çocuğu gibidir o," dedi, "ömür boyu uğrunda çalışır çabalarsın, her türlü özveriyi "gösterirsin, günü gelince canının istediğini yapar." Fermina, bu ne işe yarar, şu ne işe yarar diye sorarak incelemeyi sürdürdü; gerekli bilgiyi aldığına inanınca da, ağırlığının da zahmete

değmeyeceğini kendi kendine kanıtlamak için iki eliyle tarttı onu, sonra küçümsemeyle suratını buruşturarak bıraktı.

"Üstelik daha birçok şeyi var sanırım," dedi.

Doktor Urbino şaşkın kalakaldı. Doktora tezinin konusu, insan organizmasını basitleştirmenin yararlarıydı. İnsan türünün eski çağlarda kaçınılmaz olan birçok yararsız ya da yinelenen işlevleri çağdışı görünüyordu ona; çağımız için gerekli değildi bu işlevler. Evet: Daha basit, bu yüzden de çok daha az duyarlı olabilirdi bu organizma. "Yalnızca Tanrı'nın yapabileceği bir şey bu kuşkusuz, ama ne olursa olsun, sorunu kuramsal terimlerle ortaya koymak iyi olur," diye sonuca vardı. Fermina eğlenmiş, güldü; öyle doğal bir biçimde güldü ki, Doktor Urbino bu fırsattan yararlanıp ağzından öptü onu. Fermina karşılık verdi; Doktor Urbino çok yumuşak öpüşlerle yanaklarından, burnundan, gözkapaklarından öpmeyi sürdürdü, bir yandan da elini çarşafın altına kaydırarak, Japon kadınlarınınki gibi yuvarlak, kaygan pubisini okşadı. Fermina onun elini itmedi; ama daha ileri giderse diye kendi elini tetikte tuttu. "Tıp dersleri yeter," dedi.

"Evet," dedi Doktor Urbino. "Şimdi sıra aşk dersine geldi."

Sonra çarşafı sırtından attı: Fermina karşı koymadı, ayaklarının hızlı devinimiyle yatağın ucuna itti onu, çünkü sıcağa daha fazla dayanamıyordu. Gövdesi kıvrım kıvrım, esnek, giyimliyken göründüğünden çok daha sağlamdı: Onu dünyanın bütün kadınlarından ayıran, dağ hayvanlarınınki gibi kendine özgü bir kokusu vardı. Bol ışıkta savunmasız kalınca, yüzüne birden kan çıktığını duyumsadı; bunu belli etmemek için aklına gelen biricik şey erkeğinin boynuna sımsıkı sarılarak soluklarını tüketen bir öpüşle onu öpmek oldu.

Doktor Urbino onu sevmediğini biliyordu. Tepeden bakışı, ciddiliği, güçlülüğü hoşuna gittiği için, biraz da boş gururu yüzünden evlenmişti onunla; ama Fermina onu ilk kez öperken birbirlerini sevmelerine hiçbir engel çıkmayacağına inandı. Gün ağarıncaya değin her şeyden konuştukları ilk gecede bundan söz etmediler; hiçbir zaman da söz etmeleri gerekmeyecekti. Ama uzun erimde hiçbiri yanılmadı.

Gün ağarırken uyuduklarında, Fermina hâlâ kız oğlan-kızdı, ama uzun süre böyle kalmayacaktı. Gerçekten de ertesi gece, Karayipler'in yıldızlı göğü altında Doktor Urbino ona Viyana valslerini öğrettikten sonra, kamaraya döndüklerinde, onun ardından banyoya girip çıktığında onu yatakta çıplak kendisini bekler buldu. Bu kez girişkenliği ele alan o oldu; korkusuz, acısız, açık denizde bir serüven sevinciyle kendini bıraktı; kanlı törenden çarşafın üstündeki onur gülünden başka hiçbir iz kalmadı. İkisi de iyi seviştiler: neredeyse bir mucize gibi oldu; yolculuk boyunca, gece gündüz, her seferinde daha da başarıyla sevişmeyi sürdürdüler; La Rochelle'e vardıklarında, eski sevgililer gibi anlaşıyorlardı.

Fransa'da on altı ay kaldılar; Paris'i bağlama limanı yapıp komşu ülkelere kısa gezilere çıktılar. Bu dönemde her gün, kışın pazarları günde iki kez sevişiyorlar, kahvaltı saatine dek yatakta gülüp eğleniyorlardı. Doktor Juvenal Urbino yeterince ateşli, üstelik iyi eğitilmiş bir adamdı; Fermina Daza ise, kim olursa olsun hiç kimsenin kendisinden yararlanmasına izin verecek yaradılışta değildi; böylece yatakta bölüşülmüş bir güçle uzlaşmak zorunda kaldılar. Uç ay süren ateşli sevişmelerden sonra, Doktor Urbino ikisinden birinin kısır olduğunu anladı; stajını yapmış olduğu Salpetriere Hastanesi'nde ikisi de ciddi muayenelerden geçtiler. Çetin, ama verimsiz oldu çabalar. Ama hiç beklemedikleri bir anda, hiçbir bilimsel aracılığa başvurmaksızın mucize gerçekleşti. Ertesi yılın sonunda, yurda döndüklerinde Fermina altı aylık gebeydi ve kendini dünyanın en mutlu kadını gibi duyumsuyordu. İkisinin de öylesine istedikleri çocuk, beklenmedik hiçbir tatsızlık olmaksızın, Kova burcunda doğdu; koleradan ölen dedesinin adını verdiler ona.

Onları Avrupa'nın mı, yoksa aşkın mı değiştirdiğini anlamak olanaksızdı; ikisi de aynı zamana rastlamıştı çünkü. Derinden değişmişlerdi ikisi de; yalnız birbirlerinin gözünde değil, herkese karşı değişmişlerdi; Florentino Ariza'nın, döndüklerinden iki hafta sonra o mutsuz pazar günü onları ayinden çıkarken gördüğünde algıladığı gibi.

Yeni bir yaşam kavramıyla, dünyanın yenilikleriyle dolu, yönlendirmeye hazır dönmüşlerdi. Doktor Juvenal Urbino, edebiyat, müzik, en çok da mesleğindeki yeniliklerle.

Olayların ucunu kaçırmamak için Le Figaro'ya, şiirin ucunu kaçırmamak içinde Revues des Deux Mondes'a abone oldu. Paris'teki kitapçısıyla, aralarında Anatole France ve Pierre Loti'nin de bulundukları en çok okunan yazarların en son yapıtlarını kendisine göndermesi konusunda anlaşmaya varmıştı; ama Dreyfus davasına yüreklice karışmasına karşın, kesinlikle, ona katlanılmaz görünen Emile Zola'nınkileri değil. Aynı kitapçı Ricordi kataloğunun en büyüleyici yeniliklerini postalamaya da söz vermişti; özellikle oda müziği alanında: babasının kentte konserlerin öncüsü olarak kazandığı haklı ünü koruyabilmesi için.

Modanın baskısına her zaman karşı olan Fermina Daza çeşitli dönemlerden kalma altı sandık dolusu giysiyle dönmüştü; çünkü büyük terziler kandıramamışlardı onu. Son modanın astığı astık kestiği kestik hükümdarı Worth'un koleksiyonunun tanıtımı için kış ortasında Tuilleries'ye gitmişti; aldığı tek şey, onu tam beş gün yatağa bağlayan bir bronşit olmuştu. Laferriere ona daha az iddialı, daha az doymak bilmez göründü, ama o akıllıca bir kararla en çok hoşuna giden ucuz satış dükkânlarını boşalttı; dehşete düşmüş kocasının, bunlar ölülerin giysileri diye ant içmesine karşın. Böylece, Ferry'nin ünlü, çılgın ayakkabılarına yeğ tuttuğu bir yığın markasız İtalyan ayakkabısı, dehşete kapılan sosyete yazarlarımıza bol bol yazı malzemesi sağlayan cehennem ateşi gibi kıpkırmızı bir Dupuy şemsiyesi getirdi. Yalnızca Madam Reboux'dan tek bir şapka aldı, ama buna karşılık, bir sandığı yapma kiraz salkımları, çuhadan yapılmış bulabildiği her çeşit çiçekler, yığın yığın devekuşu tüyleri, gerçek tavus kuşu tüylerinden hotozlar, hinthorozu kuyrukları, bütün sülünler, sinekkuşları, daha havada uçarken çığlıklar, acılar içinde doldurulmuş çeşit çeşit egzotik kuşlarla doldurdu: son yirmi yılda şapkalara değişik bir görünüm vermeye yarayan ne varsa. Dünyanın çeşitli ülkelerinden çeşit çeşit yelpazeler topladı; bir tane de değişik, her duruma uyacak bir yelpaze. İlkbahar indirimli satışlarının daha ateşi küllenmeden, Bazar de la Charité parfümerisinden, onca koku arasından seçtiği bir koku getirdi; ama bu değişik kokuyla kendi kendini tanıyamadığı için ancak bir kez kullandı onu. Baştan çıkarma pazarının en son yeniliği olan bir kutu kozmetik de aldı; Başkalarının içinde boya tazelemenin bile yakışıksız sayıldığı bir dönemde onları şenliklerde kullanan ilk kadın oldu.

Bundan başka üç silinmez anıyı da birlikte getiriyorlardı: Paris'te, Hoffmann'ın Masalları'nın daha önce eşi görülmemiş ilk temsili; otellerinin penceresinden yürekleri acı dolu seyrettikleri, San Marco Meydanı'nın önünde, Venedik'in neredeyse bütün gondollarının yandığı korkunç yangın; bir de ocak ayında ilk kar yağdığında, Oscar Wilde'in görünmesiyle yitmesi bir olan görüntüsü. Ama bütün bunların ve daha birçok başka anıların arasında, Doktor Juvenal Urbino, Paris'teki bekâr öğrencilik günlerine ilişkin olduğundan karısıyla bölüşemediğine her zaman esef ettiği bir anıyı saklıyordu. Biri onun, anayasamızın, insanların değil, meleklerin yaşadıkları bir ülkeye göre yapılmış olduğunu söylediğini söylediği için -gerçekte onun böyle söylediğini hiç kimse duymamış olsa da- kitaplarının yanı sıra, insanları coşturan bir ünün tadını çıkaran Victor Hugo'nun anısıydı bu. O zamandan beri ona tapınırcasına saygı besleniyor, Fransa'da yolculuğa çıkan sayısız yurttaşların büyük çoğunluğu onu görmeye can atıyorlardı. Aralarında Doktor Juvenal Urbino'nun da bulunduğu beş-altı öğrenci, Avenue Eyleau'daki evinin önünde, kesinlikle geleceğinin söylendiği, ama hiçbir zaman gelmediği kahvelerde nöbet tutuyorlardı; sonunda ona bir mektup yazarak, Rionegro Anayasası'nın melekleri adına kendilerini kabul etmesi dileğinde bulunmuşlardı. Hiç yanıt almadılar. Günlerden bir gün, Doktor Juvenal Urbino, bir rastlantıyla Luxembourg Parkı'nın önünden geçerken, onun genç bir bayanın kolunda Senato'dan çıktığını gördü. Çok yaşlı buldu onu; güçlükle yürüyordu; saçları, sakalı resimlerindekinden daha az parlak, sırtında kendisinden daha iri yapılı birine aitmiş gibi görünen bir palto. Saygısızca bir selamla anısını bozmak istemedi Doktor Juvenal Urbino: Yaşamı boyunca saklayacağı o neredeyse gerçekdışı görüntü yetiyordu ona. Paris'e evlenmiş olarak, onu daha resmî bir biçimde görebileceği koşullarda döndüğün de, Victor Hugo çoktan ölmüştü.

Bir avuntu olarak, Juvenal'le Fermina, Capucines Bulvarı'nda küçük bir kitapçı dükkânının önünde kargaşaya meydan okuyan bir grubun meraklarını uyandırdığı karlı bir öğle sonunun ortak anısını saklıyorlardı. İçeride Oscar Wilde vardı. Sonunda, gerçekten zarif, ama belki de bunun gereğinden çok bilincinde, dışarı çıkınca grup imza istemek için çevresini sardı. Doktor Urbino sadece onu görmek için duraklamıştı; ama içinden geldiği gibi davranan karısı karşıya

geçip yanında kitap olmadığından, ona uygun görünen biricik şeyi imzalatmak istedi: ceylan derisinden, uzun, parlak, yumuşak, yeni evli kadın teninin rengindeki eldivenini. Böyle ince bir adamın bu jesti değerlendireceğinden emindi. Ama kocası kesinlikle karşı çıktı; öne sürdüğü nedenlere karşın Fermina direnince, Doktor Urbino bu utanca dayanamayacağını duyumsadı.

"Bu sokaktan karşıya geçersen," dedi ona, "döndüğünde beni ölmüş bil."

Bu doğal bir şeydi Fermina için. Evliliğinin birinci yılı dolmadan, daha küçücük bir kızken ölümcül San Juan de la Cienaga'da yaptığı gibi, güvenle dolaşıyordu dünyada: bu yetenek doğuştan vergiydi ona: Tanımadığı kişilerle de kocasını şaşırtan bir kolaylıkla iletişim kuruyordu; nerede, kiminle olursa olsun İspanyolca meramını anlatmakta gizemli bir yeteneği vardı. "İnsan bir şey satmak istediği zaman dil öğrenmelidir," diyordu alaycı alaycı gülerek. "Ama insan bir şey satın almak istediğinde herkes anlar nasıl olsa." Paris'in günlük yaşamını ondan daha çabuk, ondan daha istekle özümleyen birini tasarlamak olanaksızdı; bitmez tükenmez yağmurlara karşın anısını sevmeyi öğrendiği Paris'i. Gene de, onca yaşantıyı bir arada yaşamanın ağırlığı altında bunalmış, yolculuk etmekten yorgun, gebeliğinden ötürü yarı uykulu, yurda döndüğünde, ona sorulan ilk soru, Avrupa'nın olağanüstülükleri hakkında ne düşündüğü oldu; on altı aylık mutluluğunu kırık dökük Karayip dilinde dört sözcükle özetledi:

"Daha çok bir curcuna."

Florentino Ariza, Fermina Daza'yı katedralin çıkışında, altı aylık gebe, bir sosyete kadını olarak yeni durumuna tam anlamıyla egemen gördüğü gün, ona layık olmak için ün ve servet kazanmaya amansızca karar verdi. Onun evli oluşunun yarattığı olanaksızlığı aklına bile getirmedi; çünkü aynı zamanda Doktor Juvenal Urbino'nun ölmesi gerektiğine de karar verdi; sanki bu kendisine bağlıymış gibi. Ne zaman, nasıl olacağını bilmiyordu, ama kaçınılmaz bir olgu gibi düşündü bunu; sonsuza dek bile olsa bıkıp usanmadan beklemeye kararlıydı.

İşe en başından başladı. Önceden haber vermeksizin, Karayip Irmak Şirketi'nin başkanı, amcası XII. Leon'un işyerine gidip kendini tanıttı; onun buyruğunda çalışmak istediğini açıkladı. Amcası, Villa de Leyva telgrafçılığı gibi iyi bir işi teptiği için ona içerlemişti; ama insanların her zaman annelerinin onları dünyaya getirdiği zaman doğmadıkları, yaşamın onları bir kez daha, hem de sık sık kendi kendilerinden doğmaya zorladığı düşüncesine kaptırdı kendini. Hem sonra, kardeşinin dul karısı, hıncını hâlâ içinde taşıyarak, ama mirasçı bırakmadan ölmüştü geçen yıl. Böylece serüvenci yeğenine iş verdi. Tam da Leon Loayza'ya göre bir karardı bu. Bir tüccarın ruhsuz kabuğu içinde, Guajira Çölü'nde bir limonata kaynağı fışkırtacak, ya da birinci sınıf bir cenazeyi, yürek paralayıcı bir sesle söylediği In questa tombaoscura'yla[12] gözyaşına boğacak denli tam bir çılgın gizliydi. Kıvırcık saçlı başı, bir kır tanrısınınkileri andıran kıvrık dudaklarıyla, Hıristiyan efsanesinin kundakçı Neron'u olması için elinde liri, başında defneyapraklarından tacı eksikti. Salt yazgının bir cilvesiyle hâlâ yüzen iskeleti çıkmış gemilerinin yönetimiyle, her gün daha güçleşen ırmak taşımacılığı arasında boş kalan saatlerini, lirik dağarcığını genişletmeye adıyordu. Cenazelerde şarkı söylemekten daha çok hoşuna giden bir şey yoktu. Bir kürek mahkûmununki gibi hiç eğitim görmemiş, ama etkileyici tınıları olan bir sesi vardı. Bir ona, Enrico Caruso'nun, sesinin gücüyle bir vazoyu paramparça ettiğini anlatmıştı; hiç olmazsa pencere camlarını kırarak ona öykünmeye çalıştı yıllarca. Arkadaşları, ona dünyanın çeşitli yerlerine yaptıkları yolculukları sırasında bulabildikleri en ince vazoları getirip sonunda düşünü gerçekleştirebilsin diye özel şenlikler düzenliyorlardı. Hiçbir zaman başaramadı bunu. Gene de, gök gürültüsünü andıran sesinin derinliklerinde, büyük Caruso'nun kristal vazoları gibi dinleyenin yüreğini parça parça eden tatlı bir ışıltı vardı; cenazelerde onu öylesine saygın kılan da buydu. Biri dışında; aklına, When Wake up in Glory'yi[13] güzel dokunaklı bir Lousiana cenaze şarkısını söylemek gelmişti de, kilisesine yapılan bu Luther'ci müdahaleyi anlayamayan papaz susturmuştu onu.

Böylece, opera aryalarından Napoliten serenatlara dek, yaratıcı yeteneği, yenilmez girişimci gücü, en görkemli döneminde ırmak taşımacılığının ağababası kıldı onu. Ölmüş iki kardeşi gibi o da

sıfırdan başlamıştı; üçü de, evlilik dışı çocuklar olma damgasına, üstelik hiçbir zaman babaları tarafından tanınmamalarına karşın, varmak istedikleri yere varmışlardı. Kutsal barınakları, o zamanki adıyla, Tüccar Kulübü olan tezgâh aristokrasisinin gözbebeğiydiler. Ama, benzediği Roma İmparatoru gibi yaşayabilecek olanakları varken, XII. Leon Amca, işine uygun olduğundan, karısı ve üç çocuğuyla eski kentte oturuyor, öyle basit bir evde, öyle yalın bir biçimde yaşıyordu ki, hak etmediği cimri lakabını hiçbir zaman üstünden atamadı. Ama biricik lüksü daha da basitti: deniz kıyısında, işyerine birkaç kilometre uzaklıkta, altı tabure, bir su küpü, pazarları üstüne uzanıp düşüncelere daldığı hamaktan başka eşyası olmayan bir ev. Biri onu zengin olmakla suçladığında hiç kimse kendisinden daha iyi niteleyemezdi onu:

"Zengin değilim," diyordu, "parası olan bir yoksulum ben; bunlar başka başka şeyler."

Bir kez, birisinin bir konuşma sırasında, bilinçli delilik diye övdüğü bu garip yaşama biçimi, onun Florentino Ariza'da, ne kendisinden önce ne de daha sonra hiç kimsenin görmediği bir şeyi ânında görmesini sağladı. Florentino Ariza'nın, o iç karartıcı görünüşü, boşa geçmiş yirmi altı yaşıyla iş istemek için bürosuna geldiği günden başlayarak, en gözü pek birini bile dize getirecek bir asker disipliniyle sınadı onu. Onu yıldırmayı başaramadı. XII. Leon Amca, yeğeninin direncinin geçimini sağlama zorunluluğundan değil, babasından aldığı keçi inadından da değil, ne bu dünyada, ne de öte dünyada hiçbir tersliğin sarsamayacağı bir aşk tutkusundan geldiğine hiç kuşku duymadı.

En kötü yıllar, onu Genel Yönetim yazmanlığına atadıkları yıllar oldu; tam ona göre biçilmiş kaftan gibi görünüyordu bu iş. XII. Leon'un eski müzik öğretmeni olan Lotario Thugut, yeğenine yazı-çiziyle ilgili bir iş vermesini öğütlemişti ona; çünkü okuduğu kötü kitaplar iyilerinden çok olsa da, bütünüyle bıkmaz usanmaz bir yazın okuyucusuydu. XII. Leon Amca, onun, yeğeninin okuduklarının kötü niteliğine ilişkin sözlerine aldırmadı; çünkü Lotario Thugut, onun hakkında da, en kötü şan öğrencisi olduğunu, ama mezartaşlarını bile ağlattığını söylüyordu. Bununla birlikte, Alman en az düşündüğü konuda haklı çıktı; Florentino Ariza ne olursa olsun, her şeyi öyle

büyük bir coşkuyla yazıyordu ki, resmî belgeler bile aşk mektuplarını andırıyordu. Yükleme formları, bundan kaçınmak için ne denli çaba harcarsa harcasın, kafiyeli oluyordu; sıradan iş mektuplarının, etkilerini ortadan kaldıran bir şiirselliği vardı. Amca, bir gün büroda, elinde imzalama yiğitliğini gösteremediği bir deste mektupla yeğeninin karşısında belirdi ve ruhunu kurtarması için ona son bir şans daha verdi.

"Bir iş mektubu yazmayı başaramazsan, limana çöp toplamaya gidersin," dedi.

Florentino Ariza bu meydan okuyuşu kabul etti. Ticari düzyazının dünyasal yalınlığını öğrenmek için olağanüstü bir çaba harcadı; noter arşivlerindeki örnekleri, bir zamanlar moda olan şairlere öykünürken yaptığı gibi, büyük bir özenle taklit etti. Boş saatlerini, Yazıcılar Kapısı'nda, okuması yazması olmayan âşıkların kokulu mektuplar yazmalarına yardım ederek, yüreğindeki, gümrük yazılarında kullanamadığı sayısız aşk sözcüğünü kâğıda dökerek geçirdiği dönemdi o dönem. Ama aradan altı ay geçtiği halde, tüm çabalarına karşın, o inatçı kuğunun boynunu koparmayı başaramamıştı. Böylece, XII. Leon Amca ikinci kez onu azarladığında, yenilgiyi kabul etti, ama belli bir gururla.

"Beni ilgilendiren tek şey aşk," dedi.

"işin kötüsü," dedi amcası, "ırmak taşımacılığı olmadan aşk olmaz."

Onu rıhtımda çöp toplamaya gönderme tehdidini gerçekleştirdi, ama yerini buluncaya dek işinde onu basamak basamak yücelteceğine söz verdi. Öyle de oldu. Ne denli çetin, ne denli küçültücü olursa olsun hiçbir iş yıldırmadı onu; ne acınacak derecede düşük ücreti gönül gücünü eksiltti, ne üstlerinin nobranlığı karşısında bir an olsun soğukkanlılığını yitirdi. Ama masum da değildi: Yoluna çıkan her şey, umarsız bir görünüşün ardında, her şeye gücü yeten bir kararlılığın sonuçlarına boyun eğiyordu. XII. Leon Amca'nın, şirketin hiçbir gizini öğrenmeden kalmasın diye öngördüğü ve istediği gibi, otuz yıl süren bir bağlılık, her türlü sınamadan geçmiş bir direngenlikle tüm işlerde çalıştı. Bunların hepsini de takdire değer bir yetenekle yerine getirdi, şiir sanatıyla öylesine çok ilişiği olana bu gizemli çözgünün her ipliğini tek tek

inceledi, ama en çok istediği savaş madalyasını alamadı: Kabul edilebilir tek bir iş mektubu bile yazamadı. Kendisi istemeden, farkına bile varmadan, yaşamı, hiç kimsenin ozanlardan da ha sağduyulu, daha dik kafalı bir taş kesici, daha aydın ve tehlikeli bir yönetici olamayacağını son soluğunu verinceye dek durmadan söylemiş olan babasını haklı çıkardı. En azından, boş zamanlarında ona babasından söz etme alışkanlığını edinmiş olan amcası XII. Leon'un anlattığı kadarıyla. Babasının, amcasından edindiği imgesi, bir işadamından çok bir düşçünün imgesiydi.

V. Pio Loayza'nın bürosunu işten çok zevk için kullandığını, pazar günleri bir gemiyi karşılamak ya da uğurlamak bahanesiyle evden sıvışmak için her zaman dümen çevirdiğini anlattı ona. Dahası: Antrepoların bulunduğu avluya ıskartaya çıkarılmış bir kazan kurdurmuştu; karısı o dolaylarda olduğunda biri kazanın buharlı düdüğünü seyrüsefer şifresiyle çalıyordu. XII. Leon Amca, bazı hesaplar yaptıktan sonra, Florentino Ariza’nın tohumunun, bir pazar öğleden sonrasının boğucu sıcağında, kapısı iyi kapanmamış çalışma odasında bir yazı masasının üstünde atıldığına kanaat getirmişti; karısı evinde oturmuş, hiçbir zaman var olmayan bir geminin veda düdüğünü işitirken. Karısı gerçeği öğrendiğinde, bu alçaklığını kocasına ödetmek için artık çok geç kalmıştı; çünkü çoktan ölmüştü kocası. Kocasından sonra, bir çocuğu olmadığı için içi acıyla yana yana, piçin sonsuza dek lanetlenmesi için Tanrı'ya yakararak uzun yıllar yaşadı.

Babasının imgesi tedirgin ediyordu Florentino Ariza'yı. Annesi, ticarete hiçbir eğilimi olmayan, ağabeyi, ırmak taşımacılığının öncüsü, Alman komodor Juan B. Elbers'in çok yakın iş ortaklarından biri olduğu için sonunda ticarette karar kılan bir büyük adam olarak söz etmişti ondan. Mesleği aşçılık olan, aynı annenin ayrı ayrı erkeklerden edindiği yasadışı çocuklardı; hepsi de, ermişlerin yaşamına ilişkin kitaplardan rasgele seçilmiş bir papanın adıyla birlikte onun soyadını taşıyorlardı; XII. Leon Amca dışında; çünkü o doğduğunda tahtta bulunan papanın adıydı bu. Florentino, tümünün anne tarafından dedeleriydi, böylece bu ad, bir papalar kuşağını atlayarak ta Tránsito Ariza’nın oğluna dek ulaşmıştı.

Florentino Ariza, babasının, bazıları Tránsito Ariza'dan esinlenmiş şiirler yazdığı, yaprakları kırık kalp resimleriyle süslenmiş bir defteri çocukluğundan beri saklamıştı. İki şey şaşırtmıştı onu. Biri, babasının el yazısının kendisininkine benzemesiydi; Florentino Ariza el yazısını, bir elkitabındaki yazılar içinde en hoşuna gideni olduğu için seçmiş olsa da. Öteki de, babasının, daha o doğmadan çok önce, bir deftere yazdığı, kendisinin olduğunu sandığı bir tümce: Beni en çok üzen ölüm değil, aşk yüzünden ölmemek,

Babasının iki resmini de görmüştü; tek resimleriydi bunlar onun. Biri, çok gençken, onu ilk gördüğü zamanki yaşında Sanda Fe'de çekilmiş bir resim: sırtında ayı postunu andıran bir pardösü, kopuk bacaklarından başka bir şeyi kalmamış bir yontunun altlığına dayanmış. Başında bir kaptan kasketiyle yanında duran oğlan çocuğu da XII. Leon Amca'ydı. İkinci fotoğraf, babasını sayısız savaşlardan kim bilir hangisinde, bir grup savaşçı arasında gösteriyordu: En uzun tüfek onunkiydi, resimden bıyıklarına sinmiş barut kokusu yayılıyordu. Öteki kardeşleri gibi o da Liberal ve Mason'du; buna karşın oğlunun papaz okuluna girmesini istiyordu. Florentino Ariza, babasıyla kendisi arasında söyledikleri benzerliği bulmuyordu, ama XII. Leon Amca’nın dediğine göre, yazılarının şiirselliğinden ötürü Beşinci Pio'yu da kınıyorlardı. Ne olursa olsun, ne resimlerinde benziyordu ona, ne anılarında, ne annesinin yaptığı, aşkla yüceltilmiş resimlerine, ne de XII. Leon Amca’nın ince acımasızlığıyla betimlediği imgeye uyuyordu. Ama Florentino Ariza, yıllar sonra, aynanın önünde saçlarını tararken keşfetti bu benzerliği; bir erkeğin babasına benzemeye başladığında yaşlanmaya başladığını da ancak o zaman anladı.

Calle de las Ventanas'ta ona ilişkin hiçbir anısı yoktu.

Tránsito Ariza'yla aşklarının başladığı ilk günlerde bir süre orada yattığını, ama doğduktan sonra onu görmeye gelmediğini biliyor gibiydi. Vaftiz kaydı uzun yıllar tek geçerli kimlik belgesiydi; bizler için de, Florentino Ariza için de; San Toribio bölge kilisesine kayıtlı olan bu belgede onun, Tránsito Ariza adında evlenmemiş yasadışı bir kızın kendisi gibi yasadışı olduğu belirtiliyordu yalnızca. Gerçekten de, öldüğü güne dek gizli gizli oğlunun gereksinimlerini sağlamış olmasına karşın, babasının adı hiç geçmiyordu. Bu toplumsal durum,

Florentino Ariza'ya papaz okulunun kapılarını kapattı, ama evlenmemiş bir kadının biricik oğlu olduğundan, savaşlarımızın en kanlı döneminde askerlikten yakasını sıyırmasını da sağladı.

Her cuma, okuldan sonra, Karayip Irmak Şirketi'nin önünde oturup okuna okuna parça parça olmuş, hayvan resimleriyle donatılmış bir kitaba bakardı. Babası, sırtında, annesinin sonradan onun üstüne uydurduğu yünlü kumaştan bir redingot, sunaklardaki Ermiş Yuhanna'nınkini andıran bir yüzle ona bakmadan içeri girerdi. Birkaç saat sonra dışarı çıkarken de, arabacının bile görmemesine özen göstererek, haftalığını verirdi ona. Konuşmazlardı; sadece babası böyle bir istek göstermediğinden değil, ondan korktuğu için. Bir gün her zamankinden daha uzun süre bekledikten sonra, babası ona para verirken:

"Bunu al, bir daha da gelme," dedi.

Bu onu son görüşü oldu. Babasından aşağı yukarı on yaş küçük olan XII. Leon Amca'nın parayı Tránsito Ariza' ya vermeyi sürdürdüğünü, Beşinci Pio, yanlış tedavi edilmiş bir ishalden, yazılı hiçbir şey bırakmaksızın, bir sokak çocuğu olan biricik oğlunun yararı için hiçbir önlem almaya vakit bulamadan öldüğünde, annesiyle de onun ilgilendiğini daha sonra öğrenecekti.

Florentino Ariza'nın dramı, Karayip Irmak Şirketi'nin yazmanıyken, sürekli olarak Fermina Daza'yı düşündüğü için şiirsel dilden kurtulamaması, onu düşünmeden yazmayı hiçbir zaman öğrenememesiydi. Daha sonra, onu başka görevlere geçirdiklerinde, içi aşkla öyle kabarıyordu ki ne yapacağını bilmiyor, Yazıcılar Kapısı'nda, okuma yazma bilmeyen âşıklar için parasız mektuplar yazarak onlara armağan ediyordu bu aşkı. İşten çıkınca gidiyordu oraya. Redingotunu kıymaya kıymaya çıkarıyor, sandalyenin arkalığına asıyor, gömleğinin kolları kirlenmesin diye kolluklarını takıyor, daha iyi düşünebilmek için yeleğinin düğmelerini çözüyor, kimi zaman gecenin geç saatlerine dek çılgınca mektuplarla mutsuzlara umut veriyordu. Ara sıra, oğluyla sorunları olan zavallı bir anneye, emekli aylığının ödenmesi için hakkını aramakta direnen eski bir askere, bir şeyini çaldırdığı için hükümete şikâyette bulunmak isteyen birine rastlıyor, ama ne denli çaba harcarsa harcasın onları memnun edemiyordu; çünkü birini bir şeye

inandırmayı yalnızca aşk mektuplarıyla başarabiliyordu. Yeni müşterilerine soru bile sormuyordu, gözlerinin akına bakmak onların sorumluluklarını üstlenmesine yetiyordu çünkü; yazarken başvurduğu şaşmaz formülüyle, başka hiçbir şey düşünmeksizin yalnızca Fermina Daza'yı düşünerek sayfalar dolusu aşk mektupları yazıyordu. Aradan bir ay geçtikten sonra, sabırsız âşıkların kendisini şaşkına döndürmelerini önlemek için sırada bekleyenlerin bir listesini çıkarmak zorunda kaldı.

O döneme ilişkin en hoşuna giden anısı, heyecandan titreyerek, yeni aldığı bir mektubu yanıtlamasını isteyen, neredeyse çocuk yaşta çekingen mi çekingen bir genç kızın anısıydı; Florentino Ariza bir gün önce kendi yazdığı mektubu tanımıştı. Küçük kızın heyecanına ve yaşına uygun bir üslupla, ona uygun bir el yazısıyla yanıtladı mektubu; çünkü herkesin kişiliğine göre bir el yazısıyla yazmayı biliyordu. Bu şaşkın yaratığın talibini sevdiği kadar kendisini sevseydi Fermina Daza'nın onu nasıl yanıtlayacağını tasarlayarak yazdı mektubu. İki gün sonra hemen, kızın sevgilisi adına, ilk mektubunda ona mal ettiği üslup ve aşk biçimine göre bir yanıt yazması gerekti; böylece sonunda kendi kendisiyle ateşli bir yazışmaya girişmişti. Aradan bir ay geçmeden ikisi de ayrı ayrı gelip âşığın mektubunda önerdiği, kızın da yanıtında yürekten kabul ettiği şey için ona teşekkür ettiler; evleneceklerdi.

Mektuplarının aynı yazıcı tarafından yazıldığını ancak ilk çocukları doğduğunda söz arasında anladılar; böylece ilk kez ikisi birlikte Yazıcılar Kapısı'na gelip çocuklarının vaftiz babası olmasını istediler ondan. Florentino Ariza düşlerinin pratik sonucundan öylesine coşkuya kapıldı ki, o güne değin kemer altlarında tanesi yirmi centavo'ya satılan, kentin yarısının ezbere bildiğinden çok daha şiirli ve eksiksiz bir Aşıklar Yazmanı kitabı yazmaya ne yapıp edip vakit buldu. Fermina Daza ile kendisinin içinde bulunabilecekleri akla gelebilecek bütün durumları sıraladı; sonra bunların her biri için, aklına gelen ne kadar mektup-yanıt seçeneği varsa o kadar örnek yazdı. Sonunda, Covarrubias sözlüğü kalınlığında üç ciltlik binlerce mektup çıktı ortaya, ama kentte hiçbir basımevi onları basma riskini göze alamadı; eski mektuplarla birlikte tavan arasını boyladılar sonunda; çünkü Tránsito Ariza ömür boyunca biriktirdiği paraları bir

yayın çılgınlığı uğruna savurmak için küplerini toprak altından çıkarmayı kesinlikle reddetti. Yıllar sonra, Florentino Ariza kitabi bastıracak olanaklara kavuştuğunda, aşk mektuplarının artık modası geçmiş olduğu gerçeğini kabul etmek çok güç geldi ona.

Karayip Irmak Şirketi'nde ilk adımlarını atar, Yazıcılar Kapısı'nda parasız mektuplar yazarken, Florentino Ariza'nın gençlik arkadaşları onu yavaş yavaş, bütün bütün yitirmekte olduklarına kesin olarak inandılar. Doğruydu da. Bununla birlikte, ırmak yolculuğundan döndükten sonra, Fermina Daza’nın anılarını silikleştirmek umuduyla içlerinden bazılarıyla hâlâ görüşüyor, onlarla bilardo oynuyor, cumartesi balolarına gidiyor, kendini kızlar arasında atılan zarların sonucuna bırakıyor, yeniden eskisi gibi olmak için ona iyi görünen ne varsa bırakıyordu kendini. Daha sonra XII. Leon Amca ona iş verdiğinde, Tüccar Kulübü'nde iş arkadaşlarıyla domino oynamaya başladı; bunlar, ancak kendileriyle artık taşıma şirketinden başka bir şey konuşmaz, şirketin adını anmayıp yalnız baş harflerini kullanarak, ondan C.EC. diye söz eder olduğu zaman kendilerinden biri saymaya başladılar onu. Yemek yeme biçimini bile değiştirmişti. Eskiden sofraya hiç aldırmadan, rasgele otururken, şimdi ömrünün sonuna dek sürecek, düzenli sade bir biçimde yemek yer olmuştu; sabah kahvaltısında koca bir fincan acı kahve, öğle yemeğinde bir dilim haşlanmış balıkla pirinç, yatmadan önce de bir sütlü kahveyle bir parça peynir. Nerede, hangi durumda olursa olsun her an acı kahve içiyordu, günde otuz fincana dek: kendi hazırlamayı yeğ tuttuğu, bir termosta hep yanında taşıdığı, tıpkı ham petrole benzeyen kaynatılmış bir sıvı. Aşkın öldürücü darbesini yemeden önceki gibi olmak için duyduğu kesin isteğe, tüm kaygılı çabalarına karşın, başka bir insan olmuştu.

Gerçek şuydu ki, bir daha hiçbir zaman eskisi gibi olmayacaktı. Fermina Daza'yı yeniden elde etmek yaşamının biricik amacı olmuştu; er geç ona sahip olacağından öyle emindi ki, mucize gerçekleşir gerçekleşmez, Fermina Daza'yı kabul edecek duruma getirmek için, Tránsito Ariza'yı evi onarmayı sürdürmeye kandırdı. Aşıklar Yazmanı'nın basılması önerisine gösterdiği tepkinin tersine, Tránsito Ariza bu kez çok daha ileri gitti: Evi peşin parayla satın alıp tepeden tırnağa yenilemeye girişti. Salonu yatak odası haline

getirdiler, üst katta, biri karı-koca biri de doğacak çocuklar için, geniş aydınlık iki yatak odası yaptırdılar; eski tütün fabrikasının yerinde, Florentino Ariza'nın boş sabahlarını adadığı çeşit çeşit güllerle dolu bir de gül bahçesi. Geçmişe saygının bir kanıtı olarak, bir tek tuhafiyeci dükkânına dokunmadılar. Eskiden Florentino Ariza'nın yattığı ardiyeyi, her zamanki gibi, asılı hamak, üstüne kitapların karmakarışık yığıldığı büyük yazı masasıyla, olduğu gibi bıraktılar; ama Florentino Ariza karı-kocanın yatak odası olarak düşünülen üst kattaki odaya yerleşti. Evin en büyük, en havadar odasıydı burası; geceleri denizin esintisinden ve güllerin kokusundan ötürü oturması çok hoş olan bir iç terası vardı; ama aynı zamanda Florentino Ariza'nın keşiş disiplinine en uygun oda da, bu odaydı. Duvarları kaba, çıplak, kireç badanalıydı; bütün eşyası, bir kürek mahkûmununki gibi bir yatak, üstünde ucuna bir mum dikilmiş bir şişenin durduğu küçük bir komodin, eski bir giysi dolabı, bir lavabo, bir de küvetle ibrikten ibaretti.

İş yaklaşık üç yıl sürdü ve kentin, sömürge dönemin de gelişmesini sağlamış, onu iki yüzyılı aşkın bir süre Amerika'nın bir limanı haline getirmiş olan aynı etkenlerden, ırmak taşımacılığıyla transit ticaretinin gelişiminin ivme kazanmasından kaynaklanan kısa süren canlanışıyla aynı zamana rastladı. Ama bu dönem aynı zamanda Tránsito Ariza’nın onulmaz hastalığının ilk belirtilerinin ortaya çıktığı dönemdi. Her zamanki müşterileri, her seferinde daha yaşlanmış, daha solgun, daha kaçamak geliyorlardı dükkâna, ama Tránsito Ariza ömrünün yarısını onlarla alışveriş ederek geçirmesine karşın onları tanımıyor ya da birinin işini ötekininkiyle karıştırıyordu. Onun mesleğinde çok önemli bir şeydi bu; çünkü hem kendi, hem de başkalarının onurunu korumak için kâğıt imzalanmıyor, verilen namus sözü yeterli güvence sayılıyordu. Önceleri sağır oluyormuş gibiydi, ama çok geçmeden belleğinin damla damla akıp gittiği açıkça ortaya çıktı: Rehin dükkânını kapattı, küplerdeki servetle evi tamamlayıp döşedi; sahiplerinin rehinden kurtarmak için para bulamadıkları, kentin en değerli takılarının birçoğu da artmıştı üstelik.

Florentino Ariza’nın o sıralarda aynı anda birçok işle uğraşması gerekiyordu, ama kaçak avcılık işini büyütme yürekliliğini hiçbir zaman yitirmedi. Nazaret'in dul karısıyla başıboş yaşantısından

sonra, sokak kadınlarıyla ilişki kurma yolu açıldı ona; Fermina Daza için çektiği acıyı hafifletmek umuduyla, kimsesiz gece kuşlarını avlamayı sürdürdü birkaç yıl.

Ama daha sonra, bu umutsuzca cinsel ilişki alışkanlığının içinin bir gereksinimi mi olduğunu, yoksa salt bedeninin kötülüğünden mi ileri geldiğini açıklayamadı kendi kendine. Otele daha seyrek gider oldu; yalnızca ilgilerinin yönü değiştiği için değil, oradakilerin onu, o zamana değin bildikleri evcil ve erdenlikli durumundan başka bir durumda görmelerinden hoşlanmadığı için. Gene de, üç ivedi durumda, onun zamanından önceki bir dönemin kolay çarelerinden birine başvurdu: Tanınmaktan çekinen kız arkadaşlarını erkek kılığına sokup birlikte âlem yapmaya çıkmış gibi girdiler içeri. En azından iki kez birisi farkına vardı, sözde erkek arkadaşıyla bara değil, doğruca yatak odasına yöneldiklerinin; böylece Florentino Ariza'nın zaten yeterince sarsılmış olan ünü öldürücü darbeyi aldı. Sonunda oraya gitmekten vazgeçti; çok seyrek olarak gittiğinde de, kaçırdıklarını telafi etmek için değil, tam tersine, aşırılıklardan kurtulmak için sığınacak bir yer bulmak amacıyla yapıyordu bunu.

İyi de ediyordu. Çünkü öğleden sonraları saat beşe doğru işten çıkar çıkmaz, kümese dalan bir atmaca gibi avlanmaya çıkıyordu. Önceleri, gecenin kendisine sunduğuyla yetiniyordu. Parklardaki hizmetçi kadınları, pazaryerindeki zencileri, kumsaldaki züppe kızları, New Orleans gemilerindeki gringoları[14] götürüyordu. Kentin yarısının günbatımından sonra aynı şeyi yaptığı dalgakırana götürüyordu onları, nereye götürebilirse oraya götürüyordu, bazen de götüremeyeceği yerlere; çünkü sık sık, kendini karanlık bir kapı aralığına çarçabuk atıp kapının arkasında ne yapabilirse, nasıl yapabilirse yapıyordu.

Deniz feneri kulesi, hemen hemen her şeyin çözüldüğü yaşlılığın eşiğinde özlemle anımsadığı mutlu bir sığınak oldu her zaman; çünkü özellikle geceleri mutlu olunacak bir yerdi orası; ışığın her parlayıp sönüşüyle o dönemdeki aşklarından bir şeyin gemicilere ulaştığını düşünürdü Florentino Ariza. Öyle ki, en çok oraya gidiyordu; arkadaşı, fener bekçisi, ürkmüş gece kuşlarına en büyük saygı belirtisi olan bön bir çehreyle, sevinç içinde karşılıyordu onu. Aşağıda, kayalara çarpan dalgaların uğultusuna yakın bir ev vardı;

burada, deniz kazasına uğramışlık duygusundan ötürü daha yoğun sevişiliyordu. Ama Florentino Ariza, ilk geceden sonra fener kulesini yeğ tutmuştu; çünkü oradan tüm kent, balıkçıların denizdeki ışıklı dümen suları, hatta uzak lagunalar bile seçilebiliyordu.

Kadınların fiziksel varlıklarıyla sevişme yetenekleri arasındaki ilişki konusundaki oldukça yalın kuramları o dönemde oluşmuştu. Kösnül tiplerden, bir timsahı çiğ çiğ yiyebilecek gibi görünen, ama genellikle yatakta en edilgin olan kadınlardan sakınıyordu. Onun tipi bunun tam tersiydi; sokakta hiç kimsenin dönüp bakmayacağı, soyundukları zaman bir deri bir kemik kalan, ilk değişte kemiklerinin çatırtısı insana acıma duygusu veren, ama erkekliğiyle en çok övünen bir erkeğin bile paçavrasını çıkarabilen, o solgun, kurbağa gibi kızlar. Bu gözlemleri, Aşıklar Yazmanı'na uygulamalı bir ek yazmak amacıyla çarçabuk kaydetmişti; ama Ausencia Santander, yaşlı bir köpek bilgeliğiyle, onu evirip çevirdikten, göğsünden tutarak kaldırıp indirdikten, onu yeniden dünyaya getirdikten, kuramlarının inceliklerini parça parça ettikten, sonra da ona aşk konusunda öğrenmesi gereken biricik şeyi, yaşamı insana hiç kimsenin öğretemeyeceğini öğrettikten sonra, bu tasarı da öncekinin yazgısına boyun eğdi.

Ausencia Santander yirmi yıl süren, kurallara uygun bir evlilik geçirmiş, bu evlilikten ona üç çocuk kalmış, onlar da evlenip çoluk çocuk sahibi olmuşlardı; böylece, Ausencia Santander kentin en iyi yatağına sahip büyükanne olmakla övünüyordu. Onun mu kocasını bıraktığı, yoksa kocasının mı onu bıraktığı, ya da kocası uzatmalı sevgilisiyle birlikte yaşamaya gittiği, kendisi de birçok kez geceleri arka kapıdan içeri aldığı ırmak gemisi kaptanı Rosendo de la Rosa'yı güpegündüz ön kapıdan içeri almakta kendini özgür hissettiği zaman, ikisinin de birbirlerini aynı zamanda mı bıraktıkları hiçbir zaman açıklığa kavuşmadı. Florentino Ariza'yı hiç düşünmeden alıp götüren kaptanın kendisi oldu.

Öğle yemeğine götürdü onu. Bir damacana evde çekilmiş rakı, en iyi cinsten malzeme aldı; ancak çiftlikte yetiştirilmiş, ince kemikli piliç, gübrelikte yetişmiş domuz, ırmak kıyısındaki köylerde yetişen sebze ve otlarla yapılabilen destansı bir yahni yapmak için. Ama Florentino Ariza, daha ilk andan, yemeklerin olağanüstü lezzetinden ya da ev

sahibesinin taşkınlığından çok, evin güzelliğinden coşkuya kapıldı. Aydınlık, havadar, denize bakan dört büyük penceresi, art alanda eski kentin görünümüyle çok hoşuna gitti ev. Evdeki eşyaların çokluğunu ve göz kamaştırıcılığını seviyordu; salona düzensiz, aynı zamanda ağır bir hava veren, kusursuz bir ustalıkla yapılmış bu çeşit' çeşit eşyaları, Kaptan Rosendo de la Rosa her yolculuk dönüşünde getirmişti ona; öyle ki artık başka hiçbir şeye yer kalmamıştı salonda. Denize bakan terasta, özel tüneğinde, tüyleri inanılmaz beyazlıkta, düşünceli suskunluğuyla insana birçok düşünceler esinleyen Malezya türü bir papağan duruyordu' ayakta: Florentino Ariza'nın o güne dek gördüğü en güzel hayvan.

Kaptan Rosendo de la Rosa, konuğun coşkusuyla coşarak, her şeyin öyküsünü ayrıntılarıyla anlattı ona. Bunu yaparken de, küçük küçük yudumlarla, ama aralıksız içkisini içiyordu. Betonarme gibiydi: iriyarı, başı dışında bütün gövdesi kıllarla kaplı, bıyıkları gür bir fırça, sesi ancak ona yaraşan bir çıkrık sesi gibi, olağanüstü nazik bir adam. Ama hiçbir beden onun içki içişine dayanamazdı. Sofraya oturmadan, yarım damacana içkiyi yuvarladı; bardaklar, şişelerle dolu büyük tepsinin üstüne ağır bir gümbürtüyle yıkılırcasına yüzükoyun devrildi. Ausencia Santander, karaya vurmuş kıpırtısız balina gövdesini yatağa sürüklemek ve onu uykusunda soymak için Florentino Ariza'dan yardım istemek zorunda kaldı. Sonra, yıldızlarının barışıklığına borçlu oldukları şimşek gibi bir esinlenmeyle, aralarında kararlaştırmaksızın, üstü kapalı bir biçimde bile sözünü etmeksizin, yandaki odada ikisi de soyundular ve yedi yılı aşkın bir süre, Kaptan yolculuğa çıktığında olanak bulur bulmaz soyunmayı sürdürdüler. Üstlerine gelme tehlikesi yoktu, çünkü Kaptan, iyi bir gemicinin alışkanlığıyla, gün ağarırken bile olsa, limana girişini geminin düdüğünü çalarak, bildiriyordu; önce karısıyla dokuz çocuğu için üç uzun, sonra da sevgilisi için kesik kesik, hüzünlü iki düdük sesiyle.

Ausencia Santander neredeyse ellisindeydi; yaşını da gösteriyordu, ama öyle kendine özgür bir aşk içgüdüsü vardı ki, onu gemleyecek hiçbir zanaatsal ya da bilimsel kuram yoktu. Florentino Ariza, gemilerin çizelgesinden, onu ne zaman görmeye gidebileceğini biliyor, günün ya da gecenin hangi saatinde olursa olsun, önceden

haber vermeksizin evine gidiyordu; her seferinde de kendini bekler buluyordu onu. Yedi yaşına gelinceye dek, anasının onu büyüttüğü gibi: çırılçıplak, ama başında organze bir kurdeleyle. Giysilerini çıkarmadan içeri bir adım bile atmasına izin vermiyordu; çünkü evde giyinik bir adam bulundurmanın uğursuzluk getirdiğine inanmıştı her zaman. Kaptan Rosendo de la Rosa ile aralarında sürekli bir anlaşmazlık konusu olmuştu bu; çünkü boşinanları olan Kaptan, çıplakken puro içmenin uğursuzluk getirdiğine inanıyor, ara sıra, elinden eksik olamayan Havana purosunu söndürmektense, sevişmeyi ertelemeyi yeğ tutuyordu. Oysa Florentino Ariza çıplaklığın büyüsüne çok düşkündü; Ausencia Santander kapıyı örter örtmez, kendisini selamlamasına, şapkasını, gözlüğünü bile çıkarmasına fırsat vermeden öpücük yağmuruna tutuyordu onu; her öpüşün ardından, aşağıdan yukarıya doğru birer birer düğmelerini çözüyordu; önce pantolonunun, sonra kayışının tokasının, en sonunda da yeleğiyle gömleğinin; onu diri diri karnı yarılmış bir balık gibi bırakıncaya değin. Sonra onu salonda oturtup ayakkabılarını çıkarıyor, pantolonunun bacaklarını, baldırlarına dek uzun donuyla birlikte indiriyor, en sonunda da baldırlarını saran jartiyerlerinin kancalarını çözüyor, çoraplarını çıkarıyordu. Florentino Ariza o zaman bu şaşmaz törende kendine düşen tek şeyi yapmak için Öpüşmeyi bırakıyordu: Yeleğinin cebinden köstekli saatini, gözünden gözlüğünü çıkarıyor, ikisini de, unutmamak için, ayakkabılarının içine koyuyordu. Başkalarının evinde soyunurken, her zaman, hiç şaşmadan alırdı bu önlemi. Daha bunu doğru dürüst bitirmeden, onu soyduğu divanda, çok seyrek olarak da yatakta, hiçbir şey yapmasına vakit bırakmadan, üstüne çullanıyordu. Onu altına alıyor, her şeyiyle her şeyine sahip oluyordu; kendi içine kapanmış, katıksız iç karanlığında, gözleri kapalı, yolunu bulmaya çalışarak, bir doğrultuda ilerleyip geri dönerek, görünmez yönünü düzelterek, daha derin başka bir yol arayarak, karnından akan yapış yapış sıvının batağına saplanmadan ilerlemenin bir başka yolunu bulmaya çalışarak, kendi yerli dilinde bir atsineği vızıltısıyla yalnızca kendisinin bildiği, yalnızca kendisi için tutkuyla istediği bir şeyin karanlıkta nerede olduğunu kendi kendine sorup kendi kendine yanıtlayarak, onu beklemeden kendini kapıp koyveriyor, tam bir yenginin yeri göğü titreten sevinçli patlamasıyla bir başına kendi

uçurumuna yuvarlanıyordu. Florentino Ariza bitkin, eksik kalakalıyor, bir zevk aracından başka bir şey olmadığı duygusuyla, ikisinin terlerinden oluşan gölün içinde yüzüyordu. "Birçok erkekten biriymişim gibi davranıyorsun bana," diyordu. O, özgür bir kadının gülüşüyle gülüyor, "Tersine,” diyordu, "onlardan bir eksiğiymişsin gibi." Ama Florentino Ariza, onun iğrenç bir açgözlülükle her şeyi aldığı duygusuna kapılıyor, onuru kırılmış, bir daha hiç gelmemek üzere çıkıp gidiyordu. Ama gecenin bir yansında yalnızlığın korkunç bilinciyle hiç nedensiz ansızın uyanıyor, Ausencia Santander'in bencil sevişmesinin anısı gerçekte olduğu gibi canlanıyordu içinde: hem tiksindiği, hem de istediği, ama kurtulması olanaksız bir mutluluk tuzağı.

Tanışmalarından iki yıl sonra, rasgele bir pazar günü, Florentino Ariza geldiğinde, Ausencia Santander'in ilk yaptığı şey, onu soyacak yerde, daha iyi öpebilmek için gözlüğünü çıkarmak oldu; böylece Florentino Ariza onun kendisini sevmeye başladığını anladı. Bu eve ilk geldiği gün öylesine mutlu olmasına, onu kendi evi gibi sevmesine karşın, orada hiçbir zaman iki saatten çok kalmamış, geceyi hiç orada geçirmemiş, yalnızca bir kez, onu resmen davet ettiği için yemeğe kalmıştı. Gerçekte oraya, her seferinde elinde biricik armağanı olan tek bir gülle, belli bir şey için gidiyor, zamanı önceden belli olmayan bir dahaki sefere değin kayboluyordu ortadan. Ama onu öpmek için gözlüğünü çıkardığı gün, biraz bu yüzden, biraz da dingin bir sevişmenin ardından uyuyakaldıkları için, bütün bir öğleden sonrayı Kaptan'ın kocaman yatağında çırılçıplak geçirdiler. Öğle uykusundan uyandıklarında, Florentino Ariza, tiz sesi güzelliğiyle çelişen papağanın çığlıklarının anısını taşıyordu hâlâ. Ama öğle sonu sıcağında sessizlik saydamdı; yatak odasının penceresinden güneşi sırtına yüklemiş eski kentin karaltısı, altın yaldızlı kubbeleri, ta Jamaica'ya dek uzanan tutuşmuş deniz görünüyordu. Ausencia Santander serüvenci elini gelişigüzel uzatarak, el yordamıyla onun uslu uslu yatan organını aradı, ama Florentino Ariza itti onu. “Şimdi olmaz," dedi, “içimde tuhaf bir duygu var, sanki birisi bizi gözetliyormuş gibi." Ausencia Santander gidip keyifli keyifli gülen papağanın yönünü değiştirdi. "Bu bahaneyi Yunus Peygamber'in karısı bile yutmaz," dedi. Kendisi de yutmamıştı kuşkusuz, ama bunu iyi yanından aldı; ikisi de sessizlik içinde uzun

süre sevişmeden sevdiler birbirlerini. Saat beşte, güneş hâlâ yüksekteyken, Ausencia Santander, hep öyle çıplak, başında organze kurdelesi, sıçrayıp kalktı yataktan, içecek bir şey almak için mutfağa gitti. Ama yatak odasından dışarı bir adım atar atmaz bir korku çığlığı koyverdi.

Gözlerine inanamıyordu. Tavana asılı lambalardan başka bir şey kalmamıştı evde. Geri kalan her şey, tanınmış mağazalardan alınmış eşyalar, Hint halıları, yontular, goblen duvar halıları, değerli taşlardan ve madenlerden yapılmış bir sürü ıvır zıvır, evini kentin en güzel, en iyi donatılmış evi yapan ne varsa, hepsi, kutsal papağan bile uçup gitmişti. Denize bakan terastan, âşıkları rahatsız etmeden taşımışlardı onları. Geriye yalnızca boş salonlar, ardına dek açık dört pencere, bir de dipteki duvarın üstüne kalın bir fırçayla yazılmış bir yazı kalmıştı: Düzülenlerin hali budur. Kaptan Rosendo de la Rosa, Ausencia Santander'in niçin karakola başvurmadığını, çalınmış eşya alıp satanlarla temasa geçmediğini, ne de başına gelen üzücü olaydan söz edilmesine izin vermediğini hiçbir zaman anlayamadı.

Florentino Ariza, hırsızların mutfakta unuttukları üç deri tabureyle o sırada kendilerinin bulundukları yatak odasındakilerden başka eşyası kalmayan soyulmuş evde onu görmeye gitmeyi sürdürdü. Ama eskisinden daha seyrek gider oldu onu görmeye; Ausencia Santander'in sandığı, kendisine de söylediği gibi, evin tamtakırlığından değil, yüzyılın başında ilk katırla çekilen tramvayların ortaya çıkması yüzünden; Florentino Ariza için, başıboş gece kuşlarının görülmemiş, değişik yuvasıydı bunlar. Günde dört kez biniyordu tramvaya; iki kez işe giderken, iki kez de eve dönerken; kimi kez gerçekten kitap okuyarak, çoğu kez de okuyormuş gibi yaparak, en azından daha sonra bir randevu koparabilmek için ilk ilişkiyi kurmayı başarıyordu. Daha sonra, XII. Leon Amca, emrine iki boz katırın çektiği, Cumhurbaşkanı Rafael Nunez'inki gibi yaldız koşumlu bir araba verdiğinde, tramvay günlerini, kaçak av serüvenlerinin en verimli günleri olarak anımsayacaktı. Haklıydı: Kapının önünde bekleyen bir arabadan daha kötü bir düşmanı olamazdı gizli aşkların. Öyle ki, hemen hemen her zaman onu kendi evinde gizliyor, tozlu yolda tekerlek izleri bile kalmasın diye yaya çıkıyordu ava. Bu yüzden, içlerinde bir

yan bakışın aşkın nerede olduğunu anlamaya yettiği, kadidi çıkmış uyuz katırların çektiği tramvayları öylesine özlemle anımsıyordu. Gene de, bunca dokunaklı anının arasında biri vardı ki bir türlü unutamıyordu; adını bilmediği, birlikte yalnızca çılgın bir gece yarısını yaşayabildiği, ama ömrünün sonuna dek karnavalın masum kargaşasını buruklaştırmaya yeten kimsesiz bir gece kuşunun anısıydı bu.

Şenliğin patırtısı arasında, tramvayda yüreklice yolculuk etmesi dikkatini çekmişti. Ancak yirmisinde vardı; deli kılığına girmiş olmasaydı, şenliğe aldırmıyormuş sanılabilirdi: Omuzlarına dökülen uzun, parlak, sapsarı saçları, sıradan, sade bir basma giysisi vardı. Sokaklardan yükselen müziğin şamatasına, avuç avuç saçılan pirinç ununa, katırların üç günlük çılgınca şenlik boyunca undan bembeyaz olmuş çiçekten şapkalarla dolaştıkları tramvay geçerken yolcuların üstüne püskürtülen aniline hiç aldırmıyordu. Florentino Ariza karışıklıktan yararlanarak, karşılığında daha fazlasını alacağını sanmadığı için, dondurma yemeğe çağırdı onu. Hiç şaşmadan baktı ona kız. "Seve seve kabul ediyorum, ama bilin ki ben deliyim," dedi. Florentino Ariza güldü buna; arabaların geçişini görsün diye dondurmacının balkonuna çıkardı onu. Sonra kiralık bir kapüşonlu pelerini üstüne geçirdi, birlikte Plaza de la Aduana'da dans edenlerin arasına karıştılar, yeni nişanlılar gibi eğlendiler; ama kızın ilgisizliği, gecenin şamatası arasında bir uçtan öteki uca gitti: Meslekten bir dansçı gibi dans ediyordu; yaratıcı, gözü pek; üstelik insanı allak bullak eden büyüleyici bir güzelliği vardı.

"Başına nasıl bir bela aldığını bilmiyorsun," dedi, şenliğin coşkusu içinde katıla katıla gülerek. "Tımarhane kaçkınıyım ben."

Florentino Ariza için o gece, daha aşkın yıkımına uğramadan önceki, yeniyetmeliğin saf taşkınlıklarına döndüğü bir geceydi. Ama böylesine kolay elde edilen bir mutluluğun çok uzun süremeyeceğini, deneylerinden çok, sakınımlılığından biliyordu. Böylece, daha tan sökmeden, her zaman olduğu gibi en güzel kılıklara ödüller verildikten sonra, fener kulesinden güneşin doğuşunu seyretmeyi önerdi. Seve seve kabul etti, ama ödül dağıtımı bittikten sonra.

Florentino Ariza bu gecikmenin hayatını kurtardığına inandı hep. Gerçekten de, kız tam fenere gitmek için ona işaret verdiği sırada,

Divina Pastora Tımarhanesinin iki gardiyanıyla bir hastabakıcısı onun üstüne atıldılar. Öğleden sonra saat üçte kaçtığından beri onu arıyorlardı; yalnızca onlar değil, tüm zabıta kuvvetleri. Karnavalda dans etmek için dışarı çıkmak istediğinden bahçıvandan aşırdığı bir bıçakla bir gardiyanın başını kesmiş, ikisini de ağır yaralamıştı. Ama onun sokakta dans edeceği hiç kimsenin aklına gelmemişti; sarnıçlara varıncaya dek tepeden tırnağa aradıkları pek çok evlerden birinde saklandığını sanıyorlardı.

Onu götürmek kolay olmadı. Koynuna sakladığı bir bahçe makasıyla kendini savundu, deli gömleğini sırtına ancak altı erkek giydirebildi; o sırada Gümrük Meydanı'nı dolduran kalabalık bu kanlı yakalama olayını karnavaldaki sayısız güldürülerden biri sanarak coşkuyla alkışlıyor, ıslık çalıyordu. Florentino Ariza allak bullak olmuştu; İlk Perhiz Çarşambasından başlayarak, ona bir kutu İngiliz çikolatası alıp Divina Pastora Hastanesi'nin sokağından geçiyordu. Pencereden bağıra bağıra ona sövgüler ve övgüler yağdıran kapatılmış kadınları görünce duruyor, bir şans eseri belki o da demir parmaklıklar arasından bakıyordur diye, çikolata kutusuyla onların dikkatini çekmeye çalışıyordu. Ama onu hiç görmedi. Aylar sonra bir gün katırlı tramvaydan inerken, babasıyla birlikte giden küçük bir kız elindeki kutudan bir çikolata istedi. Babası onu azarladı, Florentino Ariza'dan özür diledi. Ama o bu davranışın, onu içindeki acılıktan kurtaracağını düşünerek, kutuyu olduğu gibi çocuğa verdi; babayı da, elini omzuna vurarak yatıştırdı.

"Cehennemin dibine giden bir aşk içindi onlar," dedi. Kaderin bir cilvesi gibi, Florentino Ariza Leona Cassiani'yi, hayatının gerçek kadını olan kadını da katırlı tramvayda tanıdı; ne kendisi ne de o bunu hiç bilmeseler, hiç sevişmemiş olsalar da. Beş tramvayıyla eve dönerken ona rastlamadan önce sezmişti bunu: Parmakla dokunur gibi somut bir bakış dokundu ona. Gözlerini kaldırdı, karşısındaki sıranın en ucunda, ama öteki yolcular arasında hemen seçilen kadını gördü. Bakışlarını öteye çevirmedi. Tersine ona öyle pervasızca bakıyordu ki, Florentino Ariza, zenci genç, sevimli, ama kuşkusuz bir orospu diye düşünmekten kendini alamadı. Yaşamından çıkardı onu, aşkın bedelini ödemekten daha aşağılık bir şey düşünemiyordu çünkü: Hiçbir zaman yapmadı bunu.

Florentino Ariza Arabalar Meydanı'nda indi, son duraktı bu, dükkânlar labirentinin arasından koşar adım yürüdü, annesi saat altıda onu bekliyordu çünkü; kalabalığın öteki ucundan çıktığında, kaldırımda neşeli bir kadının topuk seslerini işitti, kim olduğunu görmeden bildiği kişiyi görmek için dönüp baktı: oydu. Gravürlerdeki köle kadınlar gibi giyinmişti: sokaktaki su birikintilerinden atlamak için bir balerin devinimiyle kaldırdığı fırfırlı bir eteklik, omuzlarını açıkta bırakan bir bluz, renk renk boncuklardan dizi dizi kolyeler, beyaz bir türban. Florentino Ariza otelden tanıyordu onları. Sık sık, öğleden sonra saat altıda hâlâ kahvaltıda oluyorlardı; sonra da, cinselliği bir sokak hırsızının bıçağı gibi kullanmaktan başka çareleri kalmıyor, sokakta rastladıkları ilk erkeğin boğazına dayıyorlardı onu: ya kamışını, ya canını. Son bir kanıt bulmak için Florentino Ariza yolunu değiştirdi, El Candilejo diye boş bir ara sokağa saptı; kız da adımlarını sıklaştırarak gittikçe daha yakından izledi onu. O zaman Florentino Ariza durdu, döndü, iki eliyle şemsiyesine dayanarak kaldırımda yolunu kesti. Kız karşısında durdu.

"Yanılıyorsun güzelim," dedi Florentino Ariza, "bende iş yok."

"Elbette var," dedi kız, "yüzünden okunuyor."

Florentino Ariza, çocukken aile doktorları olan vaftiz babasından kronik pekliğiyle ilgili olarak işittiği bir tümceyi anımsadı: "İnsanlar ikiye ayrılırlar: kakalarını iyi yapanlar ve kötü yapanlar." Bu dogmaya dayanarak, yıldız bilimden daha doğru olduğuna inandığı bir kişilik kuramı geliştirmişti doktor. Ama yılların verdiği derslerle Florentino Ariza bu kuramı başka bir biçimde ortaya koydu:

"Dünyadaki insanlar ikiye ayrılırlar: düzüşenler ve düzüşmeyenler." Bu sonunculardan sakınırdı; bunlar doğru yoldan çıktıklarında, bu onlar için öylesine olağandışı bir şey olurdu ki, sanki aşkı kendileri keşfetmişler gibi böbürlenirdi. Buna karşılık, bunu sık sık yapanlar yalnızca bu iş için yaşarlardı. Kendilerini öyle iyi hissederlerdi ki, mühürlenmiş mezarlar gibi suskun olurlardı, çünkü yaşamlarının ağız sıkılığına bağlı olduğunu bilirlerdi. Başarılarından hiç söz ötmezler, gizlerini kimseye açmazlardı; öyle dalgın görünürlerdi ki, iktidarsız, soğuk, en çok da ürkek hanım evladına çıkardı adları; Florentino Ariza’nın durumunda olduğu gibi. Ama yanlış anlaşılmak hoşlarına giderdi; çünkü yanlış anlaşılmak korurdu onları. Üyelerinin dünyanın

neresinde olursa olsun ortak bir dile gereksinim duymaksızın birbirlerini tanıdıkları bir yalnızlar locası oluştururlardı. Bu nedenle, Florentino Ariza kızın yanıtına şaşmadı: O da onlardan biriydi, bu yüzden de onun bildiğini biliyordu.

Ölünceye değin, her gün, her saat bilincinin ona anımsatacağı gibi, yaşamının yanılgısı oldu bu. Onun kendisinden istediği aşk değildi; hele paralı aşk hiç değildi. Karayip Irmak Şirketi'nde bir işti; nasıl olursa olsun, parası ne olursa olsun, Florentino Ariza davranışından öyle utandı ki, onu personel müdürüne götürdü, o da şirketin genel işler bölümünde, en aşağı düzeyde bir iş verdi ona; kız ağırbaşlılıkla, alçakgönüllülükle ve bağlılıkla üç yıl sürdürdü bu işi.

C.EC, kurulduğundan beri, koyun öte yakasındaki transatlantik limanıyla, ne de Ruhlar Koyu'ndaki pazar iskelesiyle hiçbir ilişiği olmayan ırmak rıhtımındaydı. Çinko damlı, çift saçaklı, cephesi sütunlarla bezeli uzun tek bir balkonu olan ahşap bir yapıydı; dört yanındaki demir parmaklıklı pencerelerinden rıhtımdaki gemiler duvara asılı resimler gibi görünüyordu. Almanlar ilkin yapıyı yaptıklarında, damın çinkolarını kırmızıya, tahta perdeleri parlak beyaza boyamışlardı; öyle ki yapı bir ırmak gemisini andırıyordu. Sonra onu boydan boya maviye boyamışlardı, Florentino Ariza'nın şirkette çalışmaya başladığı dönemde ise belli bir rengi olmayan tozlu bir hangara dönüşmüş, paslanmış damın eski levhalarının üstüne yeni çinko levhalar konmuştu. Yapının arkasında, kümes telleriyle çevrili, çakıllı bir avluda, sonradan yapılmış iki büyük depo, içinde yarım yüzyıllık ırmak taşımacılığının artıklarının kokuştuğu pis, kötü kokulu bir kanal vardı: Simon Bolivar tarafından denize indirilen, tek bacalı ilkel gemilerden, kamaralarında elektrikli vantilatörler bulunan çok yeni gemilere dek tarihsel gemilerin molozları. Bunların çoğu başka gemilerde kullanılmak üzere sökülmüştü, ama birçoğu da öyle iyi durumdaydı ki, onları daha da özlenir kılan iguanaları ürkütmeden, kocaman sarıçiçeklerin yapraklarını kesmeden, bir fırça darbesiyle yeniden yüzdürülebilirmiş gibi görünüyorlardı.

Yapının birinci katında yönetim bölümü yer alıyordu: sivil mimarlarca değil, gemi mühendislerince yapıldıklarından gemi kamaralarını andıran küçük, ama rahat, iyi donatılmış odalar. XII. Leon Amca koridorun sonundaki bir odada yürütüyordu işlerini,

memurlardan biriymiş gibi; tek farkla: Her sabah hoş kokulu çiçeklerle dolu bir cam vazo buluyordu masasının üstünde. Zemin katta, kaba saba sıralarla, bilet satışı ve bagaj işlerinin düzenlediği bir tezgâhın bulunduğu bir bekleme salonuyla yolcular bölümü vardı. En arkada da, adı bile görevlerinin belirsizliği hakkında bir fikir veren, genel işler bölümü vardı; burada şirketin öteki bölümlerinde çözülememiş sorunlar yavaş yavaş ölmeye bırakılıyorlardı. Leona Cassiani, bir okul sırasının arkasında, dağ gibi yığılmış mısır çuvalları, çözüm bekleyen kâğıtlar arasında kaybolmuştu, XII. Leon Amca'nın, genel işler bölümünün bir işe yarayabilmesi için neler düşündüğünü sormaya onu görmeye gittiği gün. Tüm memurları toplayarak üç saat süren sorulardan, kuramsal varsayımlardan, somut kanıtlardan sonra, onca soruna çözüm bulamamanın, tam tersine, hiçbir çözümü olmayan çeşitli yeni sorunlarla karşılaşmanın sıkıntısıyla bürosuna döndü XII. Leon.

Ertesi gün, Florentino Ariza bürosuna girince, Leona Cassiani tarafından hazırlanmış, inceleyip, uygun görürse amcasına göstermesi ricasıyla bir nota buldu. Bir gün önceki inceleme sırasında tek sözcük bile söylemeyen tek kişi oydu. İşe, acınarak alınmış bir memura yaraşır biçimde davranmıştı bile bile; ama notada, bunu, işini savsakladığı için değil, bölümün hiyerarşisine saygısından yaptığını belirtiyordu. XII. Leon Amca'ya köklü bir yeniden örgütlenme önerilmişti ama Leona Cassiani tam tersini düşünüyordu, çünkü gerçekte genel işler bölümü diye bir şey yoktu; öteki bölümlerin başlarından savdıkları can sıkıcı, ama önemsiz sorunların çöplüğüydü bu bölüm. Bu nedenle de, çözüm, genel işler bölümünü kaldırmak, sorunları ilgili bölümlerde çözülmek üzere onlara geri göndermekti.

XII. Leon Amca’nın Leona Cassiani'nin kim olduğu konusunda en küçük bir fikri bile yoktu; bir gün önceki toplantıda öyle birini gördüğünü de anımsamıyordu, ama notayı okuyunca onu bürosuna çağırtıp kapalı kapılar ardında iki saat konuştu. İnsanları tanımak için başvurduğu yönteme uygun olarak, her şeyden söz ettiler. Nota sağduyuyla yazılmıştı; çözüm gerçekten de istenen sonucu verdi. Ama XII. Leon Amca için bunun önemi yoktu; onun için önemli olan Leona Cassiani'ydi. En çok dikkatini çeken, ilkokuldan sonra yalnızca

Moda Okulu'nda öğrenim görmüş olmasıydı. Ayrıca, hızlı bir yöntemle evde kendi kendine İngilizce öğreniyor, üç aydan beri de akşamları daktilo kurslarına gidiyordu; önceleri telgraf, daha da önce buharlı gemiler için söylendiği gibi, geleceği olan yeni bir meslekti bu.

Görüşmeden çıktığında XII. Leon Amca, ona adaşım Leona demeye başlamıştı; artık hep böyle diyecekti. Leona Cassiani'nin önerisine uygun olarak, tartışmalı bölümü bir kalem darbesiyle kaldırmaya, sorunları, onları yaratanlarca çözülmek üzere dağıtmaya karar vermiş, Leona Cassiani için de bir görev yaratmıştı; belli bir adı, belirli işlevleri olmayan bir iş, gerçekte kendi özel yardımcılığı. O gün öğleden sonra, genel işler bölümünün şerefsiz cenaze töreninin ardından, XII. Leon Amca, Florentino Ariza'ya, Leona Cassiani'yi nerede bulduğunu sordu, o da gerçeği anlattı.

"Öyleyse tramvaya bin, onun gibi kimi bulursan getir bana," dedi amcası. "Bunun gibi iki-üç kişi olsa, gemimizi yüzdürürüz."

Florentino Ariza XII. Leon Amca’nın kendisine özgü şakalarından biri sandı bunu, ama ertesi gün arabasız kaldığını gördü; arabayı altı ay önce emrine vermişler, şimdi de, tramvaylarda gizli yetenekler bulsun diye geri almışlardı onu. Öte yandan, Leona Cassiani'nin başlangıçtaki kuşkuları kısa zamanda yok oldu; ilk üç yıl boyunca öylesine kurnazca içinde sakladığı ne varsa ortaya koydu. Aradan üç yıl daha geçtikten sonra her şeyin denetimini ele almış, dört yıl sonra da genel yazmanlığın eşiğine dayanmıştı; ama içeri girmeyi reddetti, çünkü Florentino Ariza'nın yalnızca bir basamak altında bir görevdi bu. O zamana dek onun buyruğundaydı, böyle de kalmak istiyordu, gerçekte durum başka türlü olsa da: Florentino Ariza kendisinin onun buyruğunda olduğunun bilincinde değildi. Ama öyleydi: Gizli düşmanlarının tuzaklarına karşın yükselmesine yardım etmek için Leona Cassiani'nin Yönetim Kurulu'nda önerdiklerini uygulamaktan başka bir şey yapmamıştı Florentino Ariza.

Leona Cassiani'nin gizleri kullanmakta şeytanca bir yeteneği vardı; her akşam gerektiği anda, olması gerektiği yerde olmayı biliyordu. Güçlüydü, sessizdi, bilgece bir yumuşaklığı vardı. Ama gerektiğinde, yüreğinde acıyla, çelik gibi bir kişiliğin dizginlerini gevşetiyordu. Bunu hiçbir zaman kendi çıkarma yapmıyordu ama. Biricik hedefi, Florentino Ariza’nın kendi gücünü çok iyi hesaplamaksızın varmak

istediği yere yükselebilmesi için, bedeli ne olursa olsun, gerekirse kanı pahasına, basamaklardan çıkmaktı.

Sarsılmaz iradesiyle nasıl olsa kısa sürede yapacaktı bunu; ama gerçekte salt gönül borcundan ötürü yaptı. Öyle kararlıydı ki, Florentino Ariza, Leona Cassiani'nin çevirdiği dümenler arasında kendini yitirdi; şanssız bir anda, yolunu kapatmaya çalıştığını sanarak onun yolunu kesmeye çalıştı. Leona Cassiani hemen haddini bildirdi:

"Yanlış anlamayın," dedi, "istediğiniz zaman her şeyden uzak dururum, ama iyi düşünün."

Gerçekten de bunu hiç düşünmemiş olan Florentino Ariza, o zaman elinden geldiğince iyi düşündü ve silahlarını teslim etti ona. Gerçekte, sürekli bunalım içindeki bir şirkette bu pis savaşın ortasında, ardı arası kesilmeyen kadın avcılığının üzüntüleri ve Fermina Daza’nın gittikçe belirsizleşen imgesi arasında, tasasız Florentino Ariza’nın, savaşın humması içinde pisliğe ve aşka bulaşmış bu yabanıl zencinin büyüleyici görünüşü karşısında bir an bile içi rahat olmamıştı. Öyle ki, onu tanıdığı o akşamüstü sandığı gibi biri olmadığına, ilkelerinin canını cehenneme gönderip külçe altınla karşılığını ödemek zorunda kalsa bile onunla sevişemediğine birçok kez esef etti için için. Çünkü Leona Cassiani, ürkmüş bir kaçak köleninkini andıran giysileri, çılgın türbanları, sallantılı küpeleri, kemikten yapılmış bilezikleri, yığın yığın kolyeleri, parmaklarının her birinde yapma taşlardan yüzükleriyle, o gün tramvayda olduğu gibiydi hep: sokaklarda dolaşan bir dişi kaplan. Yılların dış görünüşüne eklediği çok az şey de onun yararına olmuştu. Çok daha alımlı, ateşli Afrikalı gövdesi gittikçe daha dolgun, göz alıcı bir olgunluk içinde salmıyordu. Florentino Ariza on yıl ona sokulamamış, böylece başlangıçtaki hatasını çok acı bir biçimde ödemişti; Leona Cassiani ise, bu konu dışında her konuda yardım etmişti ona.

Annesinin ölümünden sonra sık sık yaptığı gibi, geç saatlere dek büroda kalıp çalıştığı bir gece, Florentino Ariza, tam çıkmak üzereyken, Leona Cassiani'nin odasında ışık yandığını gördü. Kapıyı vurmadan açtı, oradaydı; yazı masasının başında, dalgın, ciddi, gözünde ona akademik bir hava veren yeni gözlüğüyle. Florentino

Ariza, dışarıda, bomboş rıhtımdan, uykuya dalmış kentten, karanlık denizin üstüne çökmüş sonsuz geceden, limana varışının bir saatten fazla gecikeceğini bildiren bir geminin hüzünlü düdüğünden başka bir şey olmadığının, bir sevinç ürküntüsüyle bilincine vardı. El Candilejo Sokağı'nda yolunu kesmek için yaptığı gibi, iki eliyle şemsiyesine dayandı; ama bu kez dizlerinin tutmadığını fark etmesin diye.

"Söyle kalbimin aslanı," dedi, "buna ne zaman bir son vereceğiz?"

O hiç şaşırmadan, tam anlamıyla kendine egemen, gözlüğünü çıkardı; güneş gibi bir gülüşle gözlerini kamaştırdı Florentino Ariza'nın. Ona hiç sen dememişti daha önce. "Bakın, Florentino Ariza," dedi, "on yıldır burada oturmuş, bunu bana sormanızı bekliyordum."

Ama artık çok geçti: Fırsat, katırla çekilen tramvaya onunla birlikte binmiş, onun oturduğu iskemlede onunla birlikte oturmuştu hep, ama şimdi bütün bütün kaçıp gitmişti. Gerçek şuydu: El altından onun için yaptığı bunca hilelerden, onun uğrunda katlandığı bunca pislikten sonra, yaşamda ondan daha çok yol almış, aralarındaki yirmi yıllık yaş farkını çoktan aşmıştı: ona göre çok yaşlanmıştı. Onu öyle çok seviyordu ki, kandırmaktansa, onu sevmeyi sürdürmeyi yeğ tuttu; bunu ona kaba bir biçimde söylemek zorunda kalsa bile.

"Hayır," dedi. "Hiçbir zaman olmayan oğlumla yatağa girmiş gibi hissederim kendimi."

Florentino Ariza, son sözü söyleme hakkının kendisinde olmamasının sızısını duydu. Bir kadının, hayır dediği zaman, kesin kararı vermeden kendisine ısrar edilsin diye beklediğini düşünürdü hep; oysa onun durumu başkaydı: ikinci kez yanılma riskini göze alamazdı. Kendi isteğiyle, hatta onun için hiç de kolay olmayan bir incelikle çekildi yolundan. O geceden sonra, aralarında var olabilecek herhangi bir gölge, burukluğa yol açmaksızın dağıldı; böylece Florentino Ariza, bir kadınla yatağa girmeksizin dost olunabileceğini öğrendi sonunda.

Leona Cassiani, Florentino Ariza'nın gizini açmayı düşündüğü tek insan oldu. Bu gizi bilen birkaç kişi zorunlu nedenlerle onu unutmaya başlamışlardı. Bunların üçü bu gizi mezara götürmüşlerdi kuşkusuz: onu ölmeden çok önce belleğinden silen annesi; kızı gibi sevdiği birinin hizmetinde yaşlılıktan ölen Gala Placidia, bir de ona dua kitabının arasından ömrünün ilk aşk mektubunu getirmiş olan, bunca yıl sonra sağ olması olanaksız, o unutulmaz Escolastica Hala. O zaman sağ mı ölü mü olduğunu bilmediği Lorenzo Daza Rahibe Franca de la Luz'a kovulmasını önlemek için kızının gizini açıklamış olabilirdi, ama bunların onu dile düşürmeleri pek olası değildi. Hildebranda Sânchez'in uzak eyaletindeki, adlarına ve açık

adreslerine telgraflar göndermiş olan on bir telgrafçıyı da saymak gerekiyordu; bir de, Hildebranda Sânchez'le yabanıl kuzinlerinden oluşan maiyetini.

Florentino Ariza, Doktor Juvenal Urbino'nun da hesaba katılması gerektiğini bilmiyordu. Hildebranda Sanchez, evliliklerinin ilk yıllarında onlara yaptığı birçok ziyaretlerden birinde gizi açıklamıştı ona. Ama bunu öyle rasgele bir şeyden söz edermiş gibi, öyle olmayacak bir anda yapmıştı ki, sandığı gibi Doktor Urbino'nun bir kulağından girip öbür kulağından çıkmak şöyle dursun, kulağına hiç girmemişti bile. Gerçekten de, Hildebranda, Florentino Ariza'nın adını, kanısınca, Şiir Festivali yarışmasını kazanabilecek tanınmamış ozanlardan biri olarak anmıştı. Doktor Urbino onun kim olduğunu güçlükle anımsamış, Hildebranda da, kaçınılmaz olduğundan değil, ama içinde en küçük bir kötülük olmaksızın, onun Fermina Daza'nın evlenmeden önceki tek âşığı olduğunu söylemişti. Nişanlılıklarının alabildiğine masum ve geçici olduğuna, bu yüzden daha da çok içe dokunduğuna inandığı için söylemişti bunu ona. Doktor Urbino yüzüne bakmadan yanıtlamıştı: "O adamın ozan olduğunu bilmiyordum." Sonra hemen silmişti onu belleğinden; başka nedenler arasında, mesleği onu bir ahlak davranışı olarak unutmaya alıştırdığı için.

Florentino Ariza gizini bilenlerin, annesi dışında, Fermina Daza'nın dünyasına ait olduğunu fark etti. Kendi dünyasından bir kendisiydi bilen; zaman zaman bölüşmek istediği, ama o zamana dek böyle bir güvene değer kimse bulamadığı ağır yükü tek başına taşıyordu. Leona Cassiani bölüşebileceği tek kişi olabilirdi; yalnızca biçimini ve zamanını bilmek gerekiyordu. Bir yaz öğle sonunun boğucu sıcağında, tam bunu düşünürken, Doktor Juvenal Urbino, saat üç sıcağına dayanabilmek için her basamakta duradura, C.EC.'nın dik merdivenlerini çıkıp pantolonuna dek tere batmış, soluk soluğa Florentino Ariza'nın odasına girdi. "Kasırga geliyor," dedi, son bir solukla. Florentino Ariza, XII. Leon Amcasını görmeye geldiğinde sık sık görmüştü onu orada; ama bu istenmeyen gelişin, yaşamıyla doğrudan bir ilgisi olduğu izlenimini hiçbir zaman bu denli açık seçik edinmemişti.

Doktor Juvenal Urbino'nun da mesleğinde engelleri yendiği, elinde şapkası, bir dilenci gibi sanat girişimlerine katkı sağlamak için kapı kapı dolaştığı bir dönemdi o dönem. En sürekli, en cömertçe katkıda bulunanlardan biri, tam o sırada, çalışma odasında yaylı koltuğuna gömülmüş her günkü on dakikalık şekerlemelerinden birini yapmakta olan XII. Leon Amca olmuştu her zaman. Florentino Ariza, Doktor Juvenal Urbino'dan, XII. Leon Amca'nın odasına bitişik, bir bakıma onun bekleme odası olan kendi odasında bekleme lütfunda bulunmasını diledi.

Çeşitli vesilelerle birbirlerini görmüşlerdi, ama hiç böyle yüz yüze gelmemişlerdi; Florentino Ariza bir kez daha kendini aşağı görmenin bulantısını duydu içinde. Sonsuz gibi görünen on dakika içinde, amcası uykudan vaktinden önce uyanmıştır umuduyla tam üç kez kalktı yerinden; bir termos dolusu da acı kahve içti. Doktor Urbino bir fincan kahve içmeyi bile kabul etmedi. “Kahve zehirdir," dedi; sonra da, Florentino Ariza’nın kendisini dinleyip dinlemediğine aldırmadan, konudan konuya geçerek konuşmayı sürdürdü. Florentino Ariza, onun doğal seçkinliğine, sözcüklerinin akıcılığına ve özenle seçilmişliğine, soluğunun gizli kâfuru kokusuna, kişiliğinin büyüleyiciliğine, en basit sözcükleri, salt onun ağzından çıktığı için önemli kılmayı başardığı kolaylık ve inceliğe katlanamıyordu. Birden, Doktor, damdan düşercesine konuyu değiştirdi: "Müzik sever misiniz?"

Florentino Ariza hazırlıksız yakalandı. Kentte verilen bütün konserlere, opera temsillerine giderdi, ama eleştirel ya da bilgili bir konuşma yapacak yetenekte görmüyordu kendini. Moda şarkılara, özellikle yeniyetmeliğinde kendisinin bestelediklerine ya da gizli gizli yazdığı şiirlere açık bir yakınlığı olan duygusal valslere gönlü kayıyordu. Rasgele bir kez işitmeye görsün, hiçbir Tanrısal güç geceler boyu aklından çıkaramıyordu ezgilerini. Ama bu, bir uzmanın sorduğu böylesine ciddi bir soruya ciddi bir yanıt olamazdı.

"Gardel hoşuma gidiyor," dedi.

Doktor Urbino anladı. "Anlıyorum," dedi, "bu günlerde moda." Sonra, her zamanki gibi resmî makamların paraca desteği olmaksızın gerçekleştirmesi gereken sayısız yeni tasarıyı sıralayarak konuyu saptırdı. Bugün gerçekleştirilebilen temsillerin düzeyinin,

geçen yüzyıldakilerin görkemiyle karşılaştırıldığında insanı umutsuzluğa düşürecek denli düşük olduğunu vurguladı. Gerçekten de böyleydi. Bir yıldır Cortot-Casals-Thibaud üçlüsünü Teatro de la Comedia'ya getirtebilmek için abone biletleri satıyordu, ama hükümette onların kim olduklarını bilen tek kişi yoktu; öte yandan, Ramón Caralt'ın polisiye oyunlar topluluğu, Manola de la Presa Operet ve Müzikli Güldürüler Kumpanyası, sahnenin ortasında bir anlık bir fosfor ışığı parıltısında kılık değiştiren akıl almaz gözbağcılar, mim oyuncular! Santanelaların, kendini Folies-Bergere'in eski balerinlerinden biri olarak tanıtan Denise D'Altaine'in, hatta bir boğayla göğüs göğüse güreşen o gözü kara iğrenç Basklı Ursus'un biletleri o bir ay içinde tükenmişti. Ama bizim, yarım yüzyılda dokuz savaştan sonra barış içinde yaşamaya başladığımız sırada, Avrupalıların bir kez daha barbarca bir savaşın en kötü örneğini vermelerinden yakınmamak gerekirdi. İyi düşünüldüğünde tek bir savaş sayılabilirdi bu savaşlar: hep aynı savaş. Florentino Ariza'nın, bu büyüleyici konuşmada en çok ilgisini çeken, Doktor Juvenal Urbino'nun geçmişteki girişimlerinin en çok yankı uyandıran ve en kalıcı olanı, Şiir Festivali yarışmasını yeniden canlandırma olasılığıydı. Florentino Ariza, kendisinin de, yalnız ülkenin geri kalan yerlerinde değil, öteki Karayip ülkelerinde de birçok ünlü ozanları çekmeyi başarmış olana bu yıllık yarışmaya sürekli olarak katılanlardan biri olduğunu söylememek için dilini ısırmak zorunda kaldı.

Konuşma başlar başlamaz, havadaki sıcak nem birden soğudu, karşıt yönlerden esen rüzgârların oluşturduğu bir fırtına, kapıları, pencereleri gümbür gümbür sarstı; binanın temelleri akıntıya kapılmış bir yelkenli gibi çatırdadı. Doktor Juvenal Urbino bunun farkına varmamış göründü.

Haziranda patlak veren deli kasırgalarla ilgili rasgele bir-iki söz söyledi; sonra birden, kendisi de farkına varmadan, karısından söz etti. Yalnızca en coşkulu yardımcısı değil, girişimlerinin ruhuydu o. "O olmasaydı hiçbir şey olamazdım," dedi. Florentino Ariza, soğukkanlı, sesi kendini ele verir korkusuyla hiçbir şey söyleme yürekliliğini kendinde bulmaksızın, başının belli belirsiz bir devinimiyle bütün söylediklerini onaylayarak dinledi onu. Birkaç tümce daha, Doktor

Juvenal Urbino'nun kendisine soluk aldırmayan onca işi arasında, karısına neredeyse kendisi kadar tapmaya vakit bulduğunu Florentino Ariza'nın anlamasına yetti; bu gerçek allak bullak etti onu. Ama istediği gibi tepki gösteremedi, çünkü tam o anda yüreği bir oyun oynadı ona, yalnızca yüreğin oynayabileceği kalleşçe bir oyun: Kendisiyle, her zaman kişisel bir düşmanı saydığı o adamın aynı yazgının kurbanları olduklarını, ortak bir tutkuyu bölüştüklerini açıkladı ona: aynı boyunduruğa koşulu iki yük hayvanı gibi. Bitmez tükenmez yirmi yedi yıllık bekleyişi boyunca ilk kez, Florentino Ariza kendisinin mutlu olabilmesi için bu değerli adamın ölmesi gerektiği düşüncesiyle katlanılmaz bir acı duydu.

Kasırga geçip gitti; ama bora on beş dakika içinde laguna bölgesinde tozu dumana katmış, kentin ortasında yıkıma yol açmıştı. Doktor Juvenal Urbino, XII. Leon Amca'nın cömertliğinden bir kez daha hoşnut, yağmurun bütün bütün dinmesini beklemeden, Florentino Ariza'nın arabaya dek ödünç verdiği şemsiyeyi dalgınlıkla alıp götürdü.

Ama Florentino Ariza için hiç önemi yoktu bunun. Tersine, Fermina Daza'nın, şemsiyenin sahibinin kim olduğunu bilseydi, neler düşüneceğini düşünerek sevindi. Leona Cassiani odasına uğradığında, karşılaşmanın sarsıntısıyla allak bullaktı hâlâ; ona gizini, döndürüp dolaştırmadan, yaşamı kendisine haram eden bir yarayı deşer gibi, açmanın tam sırası gibi göründü ona: ya şimdi açabilirdi gizini, ya da hiçbir zaman. Doktor Juvenal Urbino hakkında ne düşündüğünü sormakla başladı söze. Neredeyse hiç düşünmeden yanıtladı Leona Cassiani: "Birçok şeyler yapan bir adam, belki de gereğinden çok şey, ama sanırım ne düşündüğünü hiç kimse bilmiyor." Sonra, kalemin ucundaki silgiyi, iriyarı bir zencinin ince, uzun dişleriyle kemirerek düşünmeye koyuldu; sonunda kendisini ilgilendirmeyen bir konuyu kapatmak için omuzlarını silkti.

"Belki de bu nedenle birçok şey yapıyor," dedi, "düşünmek zorunda kalmamak için."

Florentino Ariza onu alıkoymaya çalıştı.

"Ne yazık ki ölmesi gerekiyor," dedi. "Herkes ölecek," dedi Leona Cassiani.

"Doğru," dedi, "ama o herkesten çok ölecek."

Leona Cassiani hiçbir şey anlamadı, tek sözcük bile söylemeden gene omuzlarını silkti, sonra çıkıp gitti. O zaman Florentino Ariza, geleceğin bilinmez bir gecesinde, Fermina Daza'yla mutlu bir yatakta, ona, aşkının gizini, bilmeyi hak eden biricik kişiye bile açmadığını anlatacağını anladı. Hayır; hiçbir zaman açmayacaktı gizini, Leona Cassiani'ye bile; ömrünün yarısı boyunca onu öylesine güven içinde sakladığı kasayı ona açmak istemediğinden değil, kasanın anahtarını kaybettiğini ancak o zaman anladığı için.

Ama o günün en sarsıcı olayı bu değildi. Gençlik günlerinin özlemi, her 15 Nisan'da gürültüsü Antiller'de yankılanan Şiir Festivali'nin anısı canlı kalmıştı içinde. Başoyunculardan biri olmuştu hep, ama hemen hemen her şeyde olduğu gibi, gizli bir başoyuncu. Yirmi dört yıl önce ilk yarışmadan başlayarak birkaç kez katılmış, ama hiçbir zaman en küçük bir derece bile alamamıştı. Ama onun için hiçbir önemi yoktu bunun, çünkü ödül kazanmak için katılmıyordu yarışmaya; yarışmanın onun için ayrı bir çekiciliği vardı: ilk yarışmada mühürlü zarfları açarak, kazananların adlarını açıklamakla Fermina Daza görevlendirilmiş, daha sonraki yıllarda da gelenek olmuştu bu.

İlk yarışma gecesi, sıraların gölgesine gizlenmiş, yakasında isteğinin şiddetinden inip kalkan beyaz bir kamelya, Florentino Ariza, Fermina Daza'nın, antik Ulusal Tiyatro'nun sahnesinde üç mühürlü zarfı açtığını gördü. Altın Orkide'yi kazananın o olduğunu açıklarken, Fermina Daza' nın yüreğinde neler duyacağını sordu kendi kendine. Yazısını tanıyacağından, o anda parkta badem ağaçları altında elişi işlediği Öğle sonlarını, mektupların içinde kurutulmuş gardenyaların kokusunu, tanyelinde çalınan taçlı tanrıça valsini anımsayacağından emindi. Ama olmadı. Daha kötüsü, Altın Orkide, en çok göz dikilen ulusal şiir ödülü, bir Çinli göçmene verildi. Bu alışılmadık kararın kopardığı gürültü, yarışmanın ciddiliği konusunda kuşku yarattı. Ama karar yerindeydi; sonenin üstünlüğü, seçici kurulun oybirliğini haklı çıkarıyordu.

Şiiri yazanın, ödül kazanan Çinli olduğuna hiç kimse inanmadı. Geçen yüzyılın sonunda, iki okyanusu birbirine bağlayan demiryolunun yapımı sırasında Panama'yı kasıp kavuran sarıhumma belasından kaçan birçok başka Çinliyle birlikte gelmişti. Ölünceye dek de orada kalmışlardı. Çin usulü yaşamışlar, Çin usulü çoğalmışlardı; birbirlerine öylesine benziyorlardı ki, hiç kimse birini ötekinden ayırt edemiyordu. Başlangıçta karıları, çocukları ve kesip yedikleri köpekleriyle birlikte sayıları onu aşmıyordu, ama birkaç yıl içinde, gümrük kayıtlarında hiçbir iz bırakmaksızın, ülkeye vakitsizce giren Çinlilerle birlikte, limanın çevresindeki dört ara sokağı doldurmuşlardı. Gençlerin bazıları öylesine kısa sürede saygın aile babaları olmuşlardı ki, yaşlanmaya nasıl vakit bulduklarını kimse açıklayamıyordu. Halk, sezgisiyle onları iki sınıfa ayırmıştı: kötü Çinliler ve iyi Çinliler. Kötüler, insanın krallar gibi yiyip içebileceği ya da sofrada bir tabak günebakanlı fare karşısında birdenbire düşüp ölebileceği kasvetli liman lokantalarındaki Çinlilerdi; bu lokantaların, beyaz zehir ticaretinin ve her türlü kaçakçılığın paravanasından başka bir şey olmadığından kuşku duyuluyordu. İyiler ise, çamaşırhanelerde çalışan, kutsal bir bilimin kalıtçıları olan Çinlilerdi; gömlekleri yeni gibi tertemiz yapıyorlar, yakaları ve manşetleri kalıptan çıkmış gibi ütülüyorlardı. Çiçek Şenliği yarışmasında yetmiş iki çetin rakibini bozguna uğratan, bu iyi Çinlilerden biriydi.

Fermina Daza şaşkınlık içinde kazananın adını okuduğunda hiç kimse anlamadı. Yalnız alışılmadık bir ad olduğundan değil, Çinlilerin nasıl adlandırıldıklarını zaten kesin olarak hiç kimse bilmediğinden. Ama uzun uzun düşünmeye gerek kalmadı; çünkü kazanan, evlerine erken dönen Çinlilerin göksel gülüşüyle gülümseyerek, parterin arkasından belirdi. Kazanacağından öyle emindi ki, ödülü almak için, ilkbahar törenlerinde giydiği sarı ipek gömleğini giymişti. On sekiz kıratlık Altın Orkide'yi alınca, gözlerine inanamayan kalabalığın kulakları sağır eden şakaları arasında, sevincinden öptü onu. Hiç istifini bozmadı. Bizimkinden daha az dramatik bir Yüce Esirgeyici'nin havarisi gibi, sarsılmadan sahnenin ortasında bekledi, ortalığa sessizlik çöker çökmez de, ödül kazanan şiiri okudu. Hiç kimse anlamadı. Ama yeni bir ıslık salvosu diner dinmez, Fermina Daza, dingin, içe işleyen kısık sesiyle ikinci kez okudu; daha ilk dizede bir şaşkınlık kapladı ortalığı. Yetkin, usta bir elin suç ortaklığını ele veren

bir esin soluğunun baştanbaşa dolaştığı, katıksız Parnasyen bir soneydi bu. Tek olası açıklama, bir büyük ozanın, bu şakayı, Şiir Festivali yarışmasını alaya almak için tasarlamış olması, Çinlinin ise, bu gizi ölünceye dek saklamak üzere buna razı olmasıydı. Geleneksel gazetemiz, Ticaret Günlüğü, Karayipler'de Çin kültürünün eskiliği, etkisi ve Şiir Festivali'ne katılmaya hak kazandığı konusunda derin bilgiye dayalı, sindirilmesi oldukça güç bir deneme yayınlayarak ulusal onurumuzu onarmaya çalıştı. Denemeyi yazan, sonenin yazarının gerçekten onu yazdığını söyleyen kişi olduğundan hiç kuşku duymuyor, sözü döndürüp dolaştırmadan, denemenin başlığıyla başlayarak kanıtlıyordu bunu: Bütün Çinliler Şairdir. Eğer bir komplo varsa, bunu hazırlayanlar mezarlarında gizleriyle birlikte çürüyüp gittiler. Ödül kazanan Çinliye gelince, Doğu etkisinin ağır bastığı bir dönemde, günah çıkarmadan öldü; tabutuna konan Altın Orkide'yle, ama yaşamında özendiği biricik şeyi elde edememenin, bir ozan olarak tanınamamanın burukluğuyla. Ölümü dolayısıyla, basında çoktan unutulmuş Şiir Festivali olayı anımsatıldı; ellerinde altın bolluk boynuzları tutan genç kızları gösteren yenilikçi bir desenle birlikte yeniden yayınlandı sone; şiirin koruyucu tanrıları da bu fırsattan yararlanarak her şeyi yerli yerine oturttular: Sone yeni kuşağa öyle kötü göründü ki, onun gerçekten de ölen Çinli tarafından yazıldığına hiç kimsenin kuşkusu kalmadı.

Florentino Ariza bu skandalı, yanında oturan tanımadığı iriyarı bir kadının anısına bağladı her zaman. Törenin başından beri gözlemiş, ama sonra bekleyişin gerilimi içinde unutmuştu onu. Teninin sedef beyazlığı, mutlu, tombul körpeliği, yapma bir manolyayla taçlanmış geniş soprano göğsü dikkatini çekmişti. Üstüne sımsıkı oturmuş, kaygılı ve sıcak bakışlı gözleri gibi kara, kadife bir giysisi, bir Çingene tarağıyla ensesinde toplanmış kapkara saçları vardı. Kulaklarında sallantılı küpeler, boynunda küpelerle birörnek bir gerdanlık, parmaklarında, tümü de yalancı bir parlaklıkta, birbirinin eşi yüzükler, sağ yanağında da kalemle yapılmış bir yapma ben vardı. Törenin sonunda kopan alkışlar arasında, içten bir üzüntüyle baktı Florentino Ariza;

"İnanın, içten üzüldüm," dedi.

Florentino Ariza, gerçekten hak ettiği başsağlığı dileğinden ötürü değil, birisinin gizini bilmesi korkusundan ötürü, etkilendi. Kadın açıkladı: "Yakanızdaki çiçeğin, zarflar açılırken titremesinden anladım.” Elindeki yapma manolyayı göstererek yüreğini açtı ona:

"Ben de çiçeğimi bu yüzden çıkardım," dedi.

Uğradığı bozgundan ötürü ağlamaklıydı, ama Florentino Ariza gece avcısı içgüdüsüyle yüreklendirdi onu.

"Hadi, gidip bir yerde birlikte ağlayalım," dedi.

Evine dek eşlik etti ona. Kapıda, gece yarısı olduğu, sokakta kimse bulunmadığı için, kendisini bir konyak içmeye çağırmaya kandırdı; bir yandan da, birlikte on yıllık toplum olaylarına ilişkin gazete kesikleriyle resimlere bakacaklardı. Eskimiş bir tuzaktı bu, ama bu kez kendiliğinden oldu; çünkü Ulusal Tiyatro'dan çıkıp yürürken albümlerinden söz eden kadının kendisiydi. İçeri girdiler. Florentino Ariza’nın salona girer girmez ilk dikkatini çeken, tek yatak odasının kapısının açık olduğu, yatağın geniş, şatafatlı, işlemeli bir yorganla örtülü, başucuyla ayakucunun bronz yapraklarla süslenmiş olduğuydu. Bu görünüm heyecanlandırdı onu. Kadın farkına varmış olmalıydı; çünkü salonun ortasına doğru yürüyüp yatak odasının kapısını kapattı. Sonra, üstünde bir kedinin uyuyakaldığı, çiçekli kretondan bir divana çağırdı onu; masanın üstüne albüm koleksiyonunu koydu. Florentino Ariza hiç acele etmeksizin, baktığı şeyden çok, bundan sonra atacağı adımları düşünerek, albümün sayfalarını çevirmeye başladı; birden gözlerini kaldırdı; gözlerinin yaşlarla dolu olduğunu gördü. Hiç çekinmeden, gönlünce ağlamasını öğütledi ona; çünkü hiçbir şey ağlamak kadar rahatlatmazdı insanı, ama aynı zamanda korsesini çıkarmasını da önerdi. Ona yardım etmeye davrandı; çünkü korse çapraz bağcıklarla sımsıkı sırtına yapıştırılmıştı. Daha bağcıkları çözmeyi bitirmeden, korse bir iç basınçla kendiliğinden açıldı, usa sığmaz büyüklükteki memeler özgürce soluk aldılar.

Bu kolay durumlarda bile, ilk kez korkusunu hiçbir zaman üstünden atamamış olan Florentino Ariza, parmaklarının ucuyla usul usul boynunu okşamayı göze aldı; kadın ağlamaktan vazgeçmeksizin, şımartılmış bir çocuk iniltisiyle kıvrandı. O zaman tam okşadığı

yerden öptü onu; parmaklarıyla okşadığı gibi, çok yumuşak bir öpüşle; bunu ikinci kez yapamadan, kadın, açgözlü, sıcak, anıtsal gövdesiyle ona doğru döndü, sarmaş dolaş yere yuvarlandılar. Divanın üstündeki kedi bir çığlık kopararak uyandı, üstlerine atladı. Sabırsız acemi âşıklar gibi el yordamıyla birbirlerini arayıp bulabildiklerince buluyorlardı; giyimli, ter içinde, dağılmış albümlerin üstünde yuvarlanarak, sevişmenin yıkımından çok, kedinin öfkeli pençelerinden sakınmaya çalışarak. Ama ertesi geceden başlayarak, hâlâ kanayan yaralarıyla, birkaç yıl sürdürdüler sevişmeyi.

Florentino Ariza onu "sevmeye başladığının farkına vardığında, kadın kırkını çoktan aşmıştı, kendisiyse otuzunu doldurmak üzereydi. Sara Noriega'ydı adı; gençliğinde, yoksulların aşkı üstüne yazdığı, hiçbir zaman yayınlanmayan bir şiir kitabıyla bir yarışma kazanarak bir çeyrek saat süren bir üne kavuşmuştu. Devlet okullarında eğitim ve yurttaşlık bilgisi öğretmeniydi; eski Jetzemani Mahallesi'nde, rengârenk Aşıklar Pasajı'nda kiralık bir evde oturuyor, aylığıyla geçiniyordu. Ara ara sevgilileri olmuştu, ama hiçbirinin evlilik niyeti olmaksızın; onun zamanında, onun çevresinden bir erkeğin birlikte yatağa girdiği bir kadınla evlenmesi güçtü çünkü. On sekiz yaşının çılgınca tutkusuyla sevdiği ilk resmî nişanlısı, düğün için kararlaştırılan günden bir hafta önce sözünden dönerek, onu yüzüstü bırakılmış bir nişanlı, ya da o zamanki deyimle, kullanılmış bir kız durumuna düşürdüğünden beri, kendisi de böyle bir umuda kapılmamıştı bir daha. Her şeye karşın, bu ilk yaşantı, acımasız ve kısa süreli de olsa, hiçbir burukluk bırakmadı onda, tersine şaşırtıcı bir kanıya vardırdı onu: İster evli olsun, ister olmasın, ister Tanrı buyruğunu, ister yasaları çiğneyerek, yatağında bir erkek olmadıkça yaşamaya değmezdi hayat. Florentino Ariza’nın onda en hoşuna giden şey, sevişirken, doyumun doruğuna ulaşmak için bir bebek emziği emmesiydi. Çarşıda bulabildikleri bir alay boy boy, çeşit çeşit, renk renk aldılar onlardan; Sara Noriega çok ivedi anlarda el yordamıyla bulabilmek için yatağın başucuna asıyordu onları.

O da kendisi kadar bağımsız olsa da, belki de ilişkilerinin herkesçe bilinmesine karşı çıkmayacak olsa da, Florentino Ariza daha en başından, gizli bir serüven olarak belirlemişti ilişkilerini. Hemen hemen her zaman, gecenin ilerlemiş saatlerinde servis kapısından

süzülüyor, tanyeri ağarmadan az önce, parmaklarının ucuna basarak sıvışıyordu. Böyle oda oda kiralanan kalabalık bir evde, komşuların, önünde sonunda, göründüklerinden daha çok şey bileceklerini o da biliyordu, kendisi kadar. Bu yalnızca bir biçim sorunu olsa da, Florentino Ariza böyleydi; yaşamının sonuna dek de kadınlarla ilişkilerinde böyle olacaktı. Ne onunla, ne de başka kadınlarla ilişkilerinde hiçbir zaman hata yapmadı; onların güvenini hiçbir zaman boşa çıkarmadı. Abartma değildi bu: Yalnızca bir kez, başına iş açabilecek bir iz, az kalsın yaşamına mal olan yazılı bir kanıt bırakmıştı. Gerçekte, her zaman Fermina Daza'nın sonsuza dek kocasıymış gibi davrandı; aldatan, ama bağlı bir koca; kölelikten kurtulmak için aralıksız, ama onda bir ihanete uğramanın hayal kırıklığını uyandırmaksızın savaşan bir koca.

Böylesine bir gizlilik yanlış anlamaya yol açmaksızın yürütülemezdi. Tránsito Ariza, aşk için doğmuş, aşk için yetiştirilmiş olan oğlunun gençliğindeki ilk mutsuzluğundan sonra, her çeşit aşka karşı bağışıklık kazandığına inanmış olarak öldü. Ama onu çok yakından tanıyan, gizemli kişiliğini, gizemli giysilere, garip losyonlara düşkünlüğünü bilen daha az iyicil bazı kimseler, onun aşka karşı değil, kadınlara karşı bağışıklığı olduğu kuşkusunu paylaşıyorlardı. Florentino Ariza bunu biliyordu; yalanlamak için de hiçbir zaman hiçbir şey yapmadı. Sara Noriega'nın da aldırdığı yoktu. Âşık olduğu, ya da hoşuna giden ve âşık olmaksızın ondan hoşlanan sayısız kadınlar gibi, o da gerçekte nasılsa öyle kabul etti onu: gelip geçici bir adam.

Sonunda hangi saatte olursa olsun evine gitmeye başladı, en çok da, ortalığın en dingin olduğu pazar sabahları.

Elinde ne iş varsa bırakıyor, Florentino Ariza'yı her zaman hazır bekleyen, içinde törensel biçimselliklere dalmasına hiçbir zaman izin vermediği kocaman süslü yatakta tüm bedeniyle kendini onun mutluluğuna adıyordu. Florentino Ariza, geçmişi olmayan evde kalmış bir kızın erkekler konusunda nasıl bu denli bilgili olduğunu, bir yunus balığınınkini andıran yumuşak bedenini, suyun altında deviniyormuşçasına, nasıl öylesine hafiflik ve yumuşaklıkla oynatabildiğini anlayamıyordu. Aşkın her şeyden önce bir doğa vergisi olduğunu söyleyerek savunuyordu kendini Sara Noriega,

"insan ya bunu bilerek doğar ya da hiçbir zaman öğrenemez," diyordu. Florentino Ariza, onun göründüğünden daha görmüş geçirmiş olduğunu düşünerek geçmişe yönelik kıskançlıklarla kıvranıyordu; ama her şeyi yutmak zorundaydı; çünkü kendisi de, bütün kadınlara söylediği gibi, onun biricik sevgilisi olduğunu söylemişti. Hoşuna gitmeyen birçok başka şey arasında, Sara Noriega'nın, sevişirlerken pençeleriyle onları parça parça etmesin diye tırnaklarını kestiği kızgın kedinin de yatakta olmasına katlanmak zorunda kalması da vardı.

Bununla birlikte, yatakta bitkin düşünceye dek kalmak kadar, sevişme yorgunluklarını şiir sevgisiyle gidermekten de hoşlanıyordu. Şaşılacak bir belleği vardı: Yalnızca, sokaklarda kitapçıklar halinde satılan ve dönemin duygusal aşk şiirlerini anımsamakla kalmıyor, canı istediğinde yüksek sesle okumak için, en hoşuna giden şiirleri iğneyle duvarlara asıyordu. Eğitim ve yurttaşlık bilgisi metinlerini, yazım derslerinde kullanılanlar gibi, çapraz uyaklı on heceli koşuklar haline getirmiş, ama resmî makamların onayını almayı başaramamıştı. Öyle tumturaklı coşkunlukları vardı ki, kimi zaman sevişirken bağıra bağıra şiir okumayı sürdürüyor, Florentino Ariza, ağlamayı kessinler diye çocuklara yaptıkları gibi, zorla emziği ağzına sokuyordu.

İlişkilerinin doluluğu içinde, Florentino Ariza hangisinin aşk olduğunu sormuştu kendi kendine; altüst olmuş yataktaki sevişmenin mi, yoksa pazar öğleden sonralarının dingin sevişmelerinin mi. Sara Noriega, çıplakken yaptıkları her şeyin aşk olduğunu söyleyerek yalın bir yanıtla yatıştırdı onu. "Belden yukarısı ruhun aşkı, belden aşağısı da bedenin," dedi. Bu tanım, Sara Noriega'ya, aşkın bölünmüşlüğü üstüne bir şiir yazmak için iyi bir fikir gibi göründü; şiiri ikisi birlikte yazdılar; o güne değin hiç kimsenin böyle özgün bir şiirle yarışmaya katılmadığına inanan Sara Noriega, beşinci Şiir Festivali yarışmasına gönderdi onu, ama bir kez daha yenilgiye uğradı.

Florentino Ariza'yla birlikte eve dönerken öfkeden deli gibiydi. Açıklayamadığı bir nedenle, bu dolabın, şiirin ödül kazanmaması için Fermina Daza tarafından çevrildiğine inanıyordu. Florentino Ariza aldırmadı ona. Ödül dağıtımından beri neşesi yerinde değildi; çünkü Fermina Daza'yı uzun zamandan beri görmemişti; o akşam ondaki

büyük değişikliğin farkına varmıştı: Önce, anneliği ilk bakışta belli oluyordu. Bu yeni bir şey değildi onun için, çünkü oğlunun okula başladığını biliyordu. Gene de, annelik yaşında olduğu ona daha önce hiç o akşamki gibi açık görünmemişti; belinin ölçüsünden, biraz soluk soluğa yürüyüşünden ötürü olduğunca, ödül kazananların adları okurken sesinin çatlamasından ötürü de.

Sara Noriega yiyecek bir şeyler hazırlarken, Florentino Ariza anılarını belgelemeye çalışarak, Şiir Festivali albümlerinin sayfalarını karıştırdı: Dergilerden kesilmiş renkli resimlere, kemer altlarında andaç olarak satılan sararmış kartlara baktı; kendi yaşamının yanılgısının bir geçit resmi oldu bu. O zamana dek, geçip gidenin dünya olduğunu varsaymıştı; alışkanlıklar, moda, her şey geçip gidiyordu: Fermina Daza'nın dışında her şey. Ama o gece, yaşamın Fermina Daza için de geçmekte olduğunu, kendi yaşamının da, beklemekten başka bir şey yapmadan geçip gittiğini ilk kez bilinçli olarak gördü. Hiç kimseye söz etmemişti ondan; dudaklarının solduğunu kimse fark etmeksizin onun adını anamayacağını biliyordu çünkü. Ama o gece, pazar sıkıntısıyla dolu başka birçok akşam yaptığı gibi, albümlerin yapraklarını çevirirken, Sara Noriega, insanın kanını donduran o rasgele çıkışlarından birini yaptı.

"Orospunun biri," dedi.

Yanından geçerken, Fermina Daza'nın bir maskeli baloda kara panter kılığında bir resmini görünce söyledi bunu; kimden söz ettiğini Florentino Ariza'nın anlaması için adını anmasına gerek yoktu. Ömrü boyunca onu tedirgin edebilecek bir açıklamadan korktuğu için, hemen sakınımlı bir savunmaya geçti. Üstüne basa basa, Fermina Daza'yı uzaktan tanıdığını, ilişkilerinin bir merhabadan öteye geçmediğini, özel yaşamına ilişkin hiçbir şey bilmediğini, ama onun saygıdeğer bir kadın olduğunu, sıfırdan başlayarak kendi nitelikleriyle yükseldiğine kuşkusu olmadığını söyledi.

"Sevmediği bir adamla yaptığı bir çıkar evliliği sayesinde," diye sözünü kesti Sara Noriega. "Orospuluğun en aşağı biçimidir bu."

Aynı şeyi, daha az kaba bir biçimde, ama aynı katı ahlakçılıkla, felaketinden ötürü onu avutmak umuduyla annesi de söylemişti Florentino Ariza'ya. İliklerine dek sarsıldı; Sara Noriega'nın ağır

sözlerine karşı uygun bir yanıt bulamadı, konuyu saptırmaya çalıştı. Ama Sara Noriega, Fermina Daza'ya duyduğu öfkeyi boşaltıncaya dek izin vermedi buna. Kendi kendine açıklayamadığı bir anlık bir sezgiyle, ödülü kaçırması için dolabı döndürenin o olduğuna inanmıştı. "Buna inanması için hiçbir neden yoktu: üstelik Fermina Daza’nın, gizlerini bilse de, seçici kurulun kararlarıyla hiçbir ilişiği yoktu. Sara Noriega kesin bir tavırla şöyle dedi: "Biz kadınlar her şeyi sezinleriz." Böylece tartışmaya son verdi.

O andan başlayarak Florentino Ariza başka bir gözle gördü Sara a. Onun için de geçiyordu yıllar. Taşkın doğallığı solup gidiyordu; sevişmeleri hıçkırıklarla kesiliyordu; gözkapakları, eski burukluklarm izlerini göstermeye başlamıştı. Dünkü çiçekti o artık. Öte yandan, yenikliğin öfkesiyle içtiği konyakların sayısına aldırmıyordu.

Parlak bir akşamında değildi: Isıtılmış hindistancevizli pilav yerlerken, her birinin yarışmada kazanamayan şiire katkısının ne olduğunu saptamaya çalışıyordu; her birine kaç Altın Orkide yaprağı düşeceğini anlamak için. Bizans oyunlarıyla oyalanmaları ilk kez olmuyordu, ama Florentino Ariza, yeni açılmış yarasının acısını dile getirmek için fırsattan yararlandı; neredeyse beş yıllık aşklarının kinlerini ortaya döken aşağılık bir tartışmaya daldılar.

Gece yarısına on dakika kala, Sara Noriega duvar saatini kurmak için bir sandalyenin üstüne çıktı ve içgüdüsel olarak tam saat başına ayarladı; belki de, açıkça söylemeden, gitme vaktinin geldiğini ona anlatmak için. Florentino Ariza o zaman bu aşksız ilişkiyi hemen kökünden kesip atma gereğini duydu; ilk adımı atanın kendisi olması için fırsat kolladı: her zaman yaptığı gibi. Sara Noriega'ya hayır diyebilmek, artık aralarında her şeyin bittiğini söyleyebilmek için yatakta kalmasına izin versin diye Tanrı'ya yakararak, saati kurduktan sonra gelip yanına oturmasını istedi ondan. Ama o, uzakta, konuklara ayrılan koltukta oturmayı yeğledi. O zaman Florentino Ariza, konyağa batırdığı işaretparmağını emsin diye ona uzattı; bir zamanlar sevişmeye başlarken hoşlanırdı bundan. Bu kez kaçındı.

"Şimdi olmaz," dedi. "Birini bekliyorum."

Fermina Daza onu bıraktığından beri, Florentino Ariza, son karan her zaman kendine saklamayı öğrenmişti, paha az acı durumlarda, Sara Noriega'ya karşı özen göstermekle direnebilirdi; gecenin sonunu yatakta onunla yuvarlanarak geçireceğinden emin olarak; çünkü bir kadının bir kez bir erkekle yattı mı, erkek ne zaman isterse onunla yatmayı sürdüreceğine inanıyordu: erkek her seferinde onu nasıl yumuşatacağını bilirse. Bu inancı gereği her şeye katlanmış, en kirli aşk ilişkilerinde bile her şeyin üstesinden gelmişti; sırf kadın olarak doğmuş hiçbir kadına son sözü söyleme fırsatı vermemek için. Ama o gece kendini o denli aşağılanmış hissediyordu ki, öfkesini elinden geldiğince belli etmemeye çalışarak konyağını bir dikişte içti, hoşçakal bile demeden, çıkıp gitti. Bir daha da birbirlerini görmediler.

Sara Noriega'yla ilişkisi, o beş yıl içinde Florentino Ariza'nın biricik ilişkisi olmasa bile, en uzun ve dengeli ilişkilerinden biri oldu. Onun yanında, özellikle de yatakta kendini iyi hissettiğini, ama onun hiçbir zaman Fermina Daza’nın yerini tutamayacağını anlayınca, tek başına ava çıktığı geceler yeniden başladı; gücünü ve zamanını elinden geldiğince bölecek biçimde ayarladı kendini. Ama Sara Noriega onu bir süre oyalama mucizesini gerçekleştirmişti. Hiç olmazsa Fermina Daza'yı görmeden yaşayabiliyordu; eskisi gibi yüreği bir an olsun onu görmedikçe dinmeyen kaygılarla dolu, hangi saatte olursa olsun, yaptığı iş ne olursa olsun bırakıp amaçsızca dolaşıp durmuyor, önsezilerine uyarak belirsiz ara sokaklar boyunca, en akla gelmeyecek yollarda, olmayacak yerlerde aramıyordu onu. Oysa Sara Noriega'dan kopması, içinde uyuyakalmış özlemleri uyandırdı; parkta geçirdiği öğle sonlarını, sonu gelmez okumalarını yeniden duyumsadı, ama bu kez Doktor Juvenal Urbino'nun bir an önce ölmesi gerektiği düşüncesiyle daha yoğun bir biçimde.

Uzun zamandır bir dulu mutlu etmeye, onunla mutlu olmaya yazgılı olduğunu biliyor, ama bu kaygılandırmıyordu onu. Tersine, hazırdı buna. Tek başına çıktığı gece avları sayesinde, Florentino Ariza dünyanın şen dullarla dolu olduğunu öğrenecekti sonunda. Onların, kocalarının ölüleri başında acıdan çılgına döndüklerini, yaşamın karşılarına çıkaracağı engellerin onlarsız üstesinden gelemeyecekleri için, kocalarıyla birlikte diri diri gömülmek için

yalvardıklarını, ama yeni durumlarıyla uzlaştıkça yepyeni bir canlılıkla küllerinden göğerdiklerini görmüştü. Önce, boşalmış kocaman evlerinde karanlıkta yaşayan asalaklar gibi yaşamaya başlıyorlar, yıllar süren kısır bir köleliğin ardından, yapacak hiçbir şey bulamaksızın, hizmetçileriyle gizlerini bölüşüyorlar, yastıklarıyla sevişiyorlardı. Boş zamanlarında ölü kocalarının dikmeye hiç vakit bulamadıkları düğmelerini dikiyorlar, her zaman tiril tiril dursun diye gömleklerini tekrar tekrar ütülüyorlar, yakalarını, kol kapaklarını kolalıyorlardı. Sabunlarını banyoya koyuyorlar, yastıklarına, üstüne baş harfleri işlenmiş kılıflar geçiriyorlar, sofraya onlar için tabak, çatal, kaşık koyuyorlardı; yaşarken yaptıkları gibi ya ansızın ölümden çıkagelirlerse diye. Ama yalnız babalarının soyadlarını değil, kendi kimliklerini de, üstelik yeni evlilerin birçok kuruntusundan başka bir şey olmayan bir güvence karşılığında yadsıdıktan sonra, bu yalnızlık ayinleri sırasında, yeniden başlarına buyruk olduklarının yavaş yavaş bilincine varıyorlardı.

Çılgınca sevdikleri, belki de onları seven, ama son soluğuna dek, emziğini vererek, altını değiştirerek, küçük anaç oyunlarla, sabahları evden çıkıp gerçeklerle yüz yüze gelme yılgınlıklarını yenerek yetiştirmek zorunda kaldıkları adamın değerinin ne olduğunu yalnız onlar biliyorlardı. Ama dünyayı kucaklasınlar diye onları yüreklendirdikten sonra, evden çıktıkları zaman ya dönmezlerse diye korkuya kapılan da kendileri oluyordu. Yaşam böyleydi. Aşk diye bir şey varsa, ayrı bir şeydi: Başka bir yaşamdı.

Oysa, yalnızlığın ondurucu aylaklığında, onurlu yaşama biçiminin, bedenin isteğine göre, acıkınca yemek, yalansız sevmek, yasal aşkın uygunsuzluğundan kaçmak için uyuyormuş gibi yapmak zorunda kalmaksızın uyumak, hiç kimse yatak çarşaflarının yarısı, soludukları havanın yarısı, gecelerinin yarısı üstünde hak iddia etmeksizin, bedenleri kendi düşleriyle doyuncaya, sabahları bir başına uyanıncaya değin, bütün bir yatak üstünde yalnız kendilerinin hak sahibi olduklarının bilincine varıyorlardı. Florentino Ariza, gizlice ava çıktığı sabahın erken saatlerinde, karalara bürünmüş, yazgıları uğursuz bir karga gibi omuzlarına çökmüş, beş ayininden çıkarken rastlıyordu onlara. Tanyeri ağarırken, onu seçer seçmez, karşıya geçip kaldırım değiştiriyorlardı: ufak ufak kuş adımlarıyla yürüyerek;

çünkü bir erkeğin yanından geçmek bile onurlarını lekeleyebilirdi. Ama o, avutulmamış bir dulun, içinde bütün kadınlardan daha çok bir mutluluk tohumu saklayabileceğine inanıyordu.

Nazaret'in dul karısından bu yana yaşamına giren birçok dul, kocalarının ölümünden sonra nasıl mutlu olduklarını anlamasına olanak vermişlerdi. O zamana değin, onun için yalnızca bir kuruntu olan şey, onlar sayesinde elle dokunulabilecek somut bir olasılığa dönüştü. Fermina Daza'nın da onlar gibi olmaması için hiçbir neden bulamıyordu; yaşam onu, kendisini olduğu gibi kabul etmeye hazırlamış, ölü kocasına karşı suçluluk duygusuna kapılmaksızın, Florentino Ariza'yla birlikte iki kat bir mutluluğu keşfetmeye kararlı: her an olağanüstü bir yaşama sevincine dönüşebilecek günlük bir aşk, bir de yalnızca kendisine ait, ölümün dokunulmazlığı sayesinde arılığı korunan bir başka aşk.

Felaketten başka her şeyin öngörüldüğü bir dünyanın ufuklarını yeni yeni seçmeye başlayan Fermina Daza'nın boş kuruntulara dayanan bu hesaplardan ne denli uzak olduğundan kuşku duysaydı, belki de bu denli coşkulu olmazdı Florentino Ariza. O zamanlar varlıklı olmanın birçok üstünlükleri vardı, kuşkusuz birçok dokuncaları da; ama insanların çoğu sonsuza dek yaşamanın en olası yolu sayarak can atıyorlardı varsıllığa. Fermina Daza, Florentino Ariza'yı, şimşek gibi çakan bir olgunluk parıltısıyla itmiş, hemen ardından bir acıma nöbetiyle ödemişti bunu; ama kararının doğruluğundan hiçbir zaman kuşku duymamıştı. O anda, usun hangi gizli güdülerinin ona bu öngörüyü verdiğini açıklayamamıştı kendi kendine; ama yıllar sonra, yaşlılığın eşiğinde, Florentino Ariza'yla ilgili rasgele bir konuşma sırasında, nasıl olduğunu bilmeksizin, birden keşfetti bu nedenleri. Orada bulunanların hepsi, onun Karayip Irmak Şirketi'nin doruğa vardığı dönemde veliahtı olduğunu biliyorlardı; hepsi de onu birçok kez gördüklerinden, hatta onunla iş yaptıklarından emindiler, ama hiç kimse gözlerinin önüne getiremiyordu onu.

O zaman Fermina Daza’nın onu sevmesini engelleyen bilinçaltı nedenler aydınlığa kavuştu: "Gölge gibi silik biri," dedi. Gerçekten de öyleydi: hiç kimsenin tanımadığı birinin gölgesi. Ama, onun tam tersi bir erkek olan Doktor Juvenal Urbino'nun kendisine yaklaşmasına

karşı direnirken bir suçluluk duygusu kemiriyordu içini: katlanamadığı biricik duygu. Bu duyguya kapılmakta olduğunu sezinlediğinde, ancak içini rahatlatacak birini bulunca denetleyebileceği bir çeşit yılgınlık kaplıyordu bütün varlığını.

Çocukluğundan beri, ne zaman mutfakta bir tabak kırılsa, biri düşse, parmağını kapıya sıkıştırsa, o anda yakınındaki yetişkin kişiye şaşkınlık içinde dönüp hemen suçluyordu onu: “Senin yüzünden oldu.” Suçlunun kim olduğu ya da kendi kendini suçsuzluğuna inandırmak için önemli olmasa da; suçsuzluğunu sağlama almak yetiyordu ona.

Bu öylesine açık bir kuruntuydu ki, Doktor Juvenal Urbino yuvasının huzurunu ne denli tehdit ettiğinin tam zamanında farkına vardı; bunu sezinler sezinlemez, "Üzülme sevgilim," diyordu karısına hemen, "suç benimdi." Karısının beklenmedik, dediğim dedik kararlarından korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmuyordu; çünkü bunların kökeninde hep bir suçluluk duygusunun yattığına inanıyordu. Ama Florentino Ariza'dan kopuşunun yarattığı tedirginlik avutucu bir tümceyle giderilemedi. Fermina Daza birkaç ay boyunca her sabah balkonun kapısını açıyor, Florentino Ariza’nın bomboş parkta kendisini gözetleyen imgesini bir türlü silemiyor, bir zamanlar onun her zaman altında oturduğu ağacı, üstünde oturup onu düşünerek ki tap okuduğu, onun için acı çektiği, gittikçe silikleşen sırayı görüyor, içini çekerek pencereyi kapatıyordu: "Zavallı adam." Geçmişi onarmak için iş işten geçtiği bir sırada, onun sandığı kadar dirençli olmayışının yol açtığı hayal kırıklığı da ona acı veriyor, hiçbir zaman gelmeyen bir mektuptan ötürü gecikmiş bir kaygı duyuyordu ara ara. Ama Doktor Juvenal Urbino'yla evlenmeye karar vermesi gerektiğinde, Florentino Ariza'yı geçerli olmayan nedenlerle geri çevirdikten sonra, Doktor Juvenal Urbino'yu yeğ tutması için de geçerli nedenleri olmadığının farkına varınca, daha da büyük bir bunalıma düştü. Aslında onu ötekinden çok daha az seviyordu, üstelik onu çok daha az tanıyordu; mektupları da ötekininkiler gibi ateşli değildi; kararlılığının duygulandırıcı kanıtlarını vermemişti onun kadar. Gerçek şuydu ki, Doktor Juvenal Urbino onunla evlenmek istediğini hiçbir zaman aşk sözcükleriyle dile getirmemişti; onun gibi koyu bir Katoliğin kendisine yalnızca dünyasal nimetler önermesi en

azından şaşılacak bir şeydi: güvence, düzen, mutluluk; alt alta yazılıp toplandığında aşka benzeyebilecek, hemen hemen aşk sayılabilecek sayılar. Ama aşk değildi bunlar; bu kuşkular şaşkınlığını artırıyordu; çünkü aşkın gerçekte yaşamak için ona en gerekli şey olduğundan kendisi de emin değildi.

Ne olursa olsun, Doktor Juvenal Urbino'nun aleyhindeki başlıca etken, onun, Lorenzo Daza'nın kızı için öylesine istediği ideal erkeğe kuşkuya yer vermeyecek biçimde benzemesiydi. Onu, babasının çevirdiği bir dümenin sonucu olarak görmemek olanaksızdı, gerçekte böyle olmasa da; Fermina Daza, hekim olarak, çağrılmadan, evine ikinci kez geldiğini gördüğünden beri böyle olduğuna inanmıştı.

Kuzini Hildebranda'yla konuşmaları aklını karıştırdı sonunda. Hildebranda, kendisi de kurban durumunda olduğundan, Florentino Ariza'yla kendini özdeşleştiriyordu; başka şeyler arasında, Lorenzo Daza'nın belki de kendisini, Fermina'yı Doktor Urbino'dan yana etkilemesi için çağırdığını unutarak. Florentino Ariza'yı tanımak için telgrafhaneye gittiğinde onunla birlikte gitmemek için Tanrı bilir nasıl çaba harcamıştı Fermina Daza. Kuşkularının ne denli yerinde olduğunu anlamak için, onu bir kez daha görmek, onunla baş başa konuşmak, düşünmeden verdiği kararın onu daha önemli bir başka karara, babasıyla sürdürdüğü savaşta silahları bırakma kararma itmediğinden emin olmak için iyice tanımak istiyordu onu. Ama yaşamının en önemli ânında, ne talibinin erkek güzelliğine, ne söylencesel zenginliğine, ne genç yaşta eriştiği üne, ne de onun sayısız erdemlerinden hiçbirine aldırmaksızın, ayağına gelen kısmeti tepmekten, yazgısına boyun eğmek için kendi kendine gizlice koyduğu sınırın, yirmi bir yaşının, yaklaşmasından duyduğu korkuyla allak bullak olduğu için yaptı bunu. Tanrının ve insanların yasalarında öngörülen kararı vermesine o biricik an yetti: ölüm ayırıncaya dek. O zaman tüm kuşkular dağıldı, aklının en doğru şey olarak kendisine gösterdiği şeyi pişmanlık duymadan yapabildi: Gözyaşı dökmeden Florentino Ariza’nın anısının üstüne sünger çekti, bütün bütün sildi onu; belleğindeki yerinde kocaman bir gelincik tarlası çiçeklendi. Kendi kendine izin verdiği biricik şey, her zamankinden daha derin, son bir iç çekiş oldu: "Zavallı adam!"

Ama en korkunç kuşkular, balayı gezisinden döner dönmez başladı. Daha sandıkları boşaltmadan, eşyaları açmadan, Casalduero Markisi'nin eski sarayının sahibi ve hanımefendisi olarak sahip çıkmak için getirdiğin bir kutuyu boşaltmadan, korkunç bir baş dönmesiyle, yanlış bir evde, daha da kötüsü, yanlış olmayan bir adamla tutuklu olduğunun bilincine vardı. Bundan kurtulması için tam altı yıl geçmesi gerekti. Ömrünün en kötü yılları, kaynanası Dona Blanca'nın burukluğu, görümcelerinin zihinsel geriliklerinden ötürü umutsuzluğa düştüğü yıllardı bu yıllar; diri diri bir hücreye kapatılıp çürümeye bırakılmadılarsa, bunun nedeni, görümcelerinin hücreyi zaten içlerinde taşımalarıydı.

Kan bağının bedelini ödemeye boyun eğen Doktor Urbino, Fermina Daza'nın yalvarıp yakarmalarına kulak asmıyor, Tanrının hikmeti, karısının sonsuz uyum sağlama yeteneğiyle her şeyin yoluna gireceğine güveniyordu. Bir zamanlar yaşama sevinciyle en güç kanar kişilerde bile yaşama isteği uyandıran annesinin durumunun kötüye gitmesi üzüyordu onu. Hiç kuşku yoktu: Çevresinde pek rastlanmayan bir insancıl duyarlığı olan bu güzel, zeki kadın, neredeyse kırk yıl boyunca içinde yaşadığı toplumsal cennetin temel direği olmuştu. Dulluk onu öylesine acılaştırmıştı ki, onun aynı insan olduğuna inanmak güçtü; yumuşamış, buruklaşmış, dünyaya düşman olmuştu. Gitgide kötülemesi, kocasının, onun deyimiyle, bir zenci sürüsü için bile bile kendini feda etmesiyle açıklanabilirdi olsa olsa; oysa ona göre biricik özveri, kocasının kendisi için yaşaması olacaktı. Ne olursa olsun, Fermina Daza'nın mutlu evliliği, balayı gezisi boyunca sürmüştü; evliliğinin kayalara çarpıp parçalanmasını önlemesine yardım edebilecek biricik insan da, annesinin egemenliği karşısında korkudan eli-kolu bağlı kalmıştı. Fermina Daza içine düştüğü ölüm tuzağının suçunu, budala görümceleriyle yarı-deli kaynanasına değil, ona yüklüyordu. Evlendiği adamın mesleğindeki sözü geçerliğinin, yüksek sosyetedeki çekiciliğinin ardında umarsız bir güçsüz adam olduğundan çok geç kuşkulanmaya başlamıştı: adının taşıdığı toplumsal önemin yüreklendirdiği zavallı bir şeytan.

Yeni doğan oğluna sığındı Fermina Daza. Onun, bedeninden çıktığını, kendisine ait olmayan bir şeyden kurtulmanın rahatlığıyla duyumsamış, ebe kadının kendisine gösterdiği çiğ etten, yağ içinde,

kana bulanmış, göbek bağı boynuna dolanmış, o danaya en küçük bir sevgi kırıntısı bile duymadığını görünce korkmuştu kendinden. Ama sarayın yalnızlığında onu tanıdı, birbirlerini tanıdılar; sevinç içinde, çocukların çocuk oldukları için değil, onları yetiştirirken, onlarla arkadaş olunduğu için sevildiklerini anladı. Giderek, mutsuzluğunun yuvasında, ondan başka hiçbir şeye, hiç kimseye katlanamaz oldu. Yalnızlık, mezarlığı andıran bahçe, penceresiz kocaman salonlarda zamanın geçmek bilmezliği bunaltıyordu onu. Yakındaki deliler evinde delilerin çığlıklarıyla büyüyen geceler çıldıracak gibi duyumsuyordu kendini. Yemek salonundaki masanın, beş hortlak sütlü kahve ve çörekle akşam yemeği yesinler diye, her gün dantel örtüler, gümüş takımlar, cenaze şamdanlarıyla şölen masası gibi donatılması alışkanlığından utanç duyuyordu. Gün batarken tespih çekilmesinden, sofra başındaki yapmacıklardan, çatal bıçağı tutuşunun, sokak kadınları gibi uzun, gizemli adımlarla yürüyüşünün, palyaço gibi giyinişinin, kocasına köylü gibi davranışının, çocuğuna üstüne bir örtü örtmeksizin meme verişine varıncaya dek sürekli olarak eleştirilmesinden nefret ediyordu. Son zamanlardaki İngiliz usulünce, üstün nitelikli bisküviler, çiçek marmelatlarıyla ilk beş çayı davetleri yaptığında, Dona Blanca, evinde, terleyerek ateş düşürmek için çikolatayla erimiş peynir ve manyok ekmeği dilimleri yenecek yerde, ilaç içilmesine karşı çıkıyordu.

Düşleri bile kaçmıyordu gözünden. Bir sabah, Fermina Daza düşünde tanımadığı birinin, sarayın salonlarında çıplak dolaşarak avuç avuç kül serptiğini anlatınca, Doha Blanca sert bir sesle onun sözünü kesti:

"Saygın bir kadın böyle düşler görmez."

Kendini hep başkalarının evinde hissetme duygusuna daha büyük iki talihsizlik eklendi. Biri, evde neredeyse her gün mutlaka patlıcan yenmesiydi, patlıcanın her çeşidi; Doha Blanca, ölmüş kocasına saygısından patlıcandan vazgeçmiyor, Fermina Daza'ysa yememekte direniyordu. Çocukluğundan beri hiç ağzına koymamıştı patlıcanı; çünkü rengi zehir rengiymiş gibi gelirdi ona hep. Ama bu kez, yaşamında bir şeyin iyiye doğru değiştiğini itiraf etmek zorundaydı; çünkü beş yaşındayken, sofrada aynı şeyi söylemişti de,

babası altı kişilik koca bir tencere patlıcanı yemeye zorlamıştı onu. Öleceğini sanmıştı; önce çiğnenmiş patlıcanları kustuğu, ardından da cezanın sonucunu ortadan kaldırmak amacıyla ona zorla bir çanak hintyağı içirdikleri için. Bu iki şey, gerek tadından, gerekse zehir korkusundan ötürü, birbirine karışarak tek bir sürgün ilacı gibi kalmıştı belleğinde; Casalduero Markisi'nin sarayındaki o tiksindirici yemeklerde, onların ilgilerini hintyağının buz gibi bulantısıyla ödememek için bakışlarını öteye çevirmek zorunda kalıyordu.

Öteki talihsizlik de harp yüzünden oldu. Bir gün, Doha Blanca ona dokundurarak şöyle demişti: "Saygıdeğer bir kadın nasıl olur da piyano çalmayı bilmez, anlamıyorum." Bu öyle bir buyruktu ki, oğlu bile karşı çıkacak oldu; çocukluğunun en güzel yılları tıpkı bir kürek mahkûmu gibi piyano dersleriyle geçmişti çünkü: büyüdüğünde buna sevinecek olsa bile. Karakteri kendisininkine benzeyen' karısının yirmi beş yaşında aynı şeye mahkûm edilmesini aklı almıyordu. Ama annesinden koparabildiği biricik şey, piyano yerine harpı koyması oldu; harpın meleklerin çalgısı olduğu gibi çocukça bir neden öne sürerek. Böylece Viyana'dan, altından yapılmış gibi görünen, gerçekten de altınmış gibi ses çıkaran görkemli bir harp getirtildi; sonraları bu harp, günün birinde, alevler içindekilerle birlikte onu yutuncaya dek Kent Müzesi'nin en değerli eşyalarından biri oldu. Fermina Daza, felaketi önlemek için son bir özveriyle midesinin bulanmasını önlemeye çalışarak bu lüks cezaya boyun eğdi. Mompox kentinden özellikle getirtilen ustalar ustası bir hocayla başladı; on beş gün sonra hoca ansızın ölünce, birkaç yıl konservatuvarın en iyi müzisyeniyle sürdürdü dersleri; adamın bir mezarcınınkini andıran soluğu arpejlerin akordunu bozdu.

Yumuşak başlılığına kendisi de şaşıyordu. Çünkü için için ya da eskiden sevişmeye ayırdıkları saatlerde kocasıyla yaptığı sessiz kavgalarda itiraf etmese de, yine dünyasının geleneklerinin ve önyargılarının batağına sandığından da çabuk saplanmıştı. Önceleri, yargı verme özgürlüğünü vurgulamak için kullandığı törensel bir tümce vardı:

"Rüzgâr eserken yelpazenin canı cehenneme."

Ama sonra, kazandığı ayrıcalıkları kıskançlıkla korumak istediğinden, utanılacak duruma düşmekten ve alaya alınmaktan

çekindiğinden, aşağılanmaya bile katlanmaya hazır görünüyordu; dualarında Doha Blanca'nın canını alsın diye bıkıp usanmadan yakardığı Tanrı’nın sonunda ona acıyacağını umarak.

Doktor Urbino kendi güçsüzlüğünü, dinsel inancına ters düşüp düşmediklerini bile kendi kendine sormaksızın, eleştirel kanıtlarla haklı çıkarıyordu. Karısıyla çatışmalarının evin boğucu havasından kaynaklandığını kabul etmiyor, onların evliliğin doğasından ileri geldiğini öne sürüyordu: Ancak Tanrının sonsuz lütfuyla var olabilen saçma bir icattı evlilik. Birbirini yeni tanıyan, aralarında hiçbir akrabalık olmayan, yapıları başka, kültürleri başka, hatta cinsleri bile başka iki insanın birdenbire kendilerini birlikte yaşamaya, aynı yatakta yatmaya, belki de her biri başka başka yönlere gitmek üzere çizilmiş iki yazgıyı bölüşmeye mahkûm bulmaları her türlü bilimsel düşünceye aykırıydı. "Evliliğin sorunu şu," diyordu, "her gece seviştikten sonra sona erer, her sabah kahvaltıdan önce yeniden kurulması gerekir." Onlarınki daha da kötüydü, dediğine göre; birbirine karşıt iki sınıftan doğmuştu, üstelik hâlâ genel valilerin geri dönmesini düşleyen bir kentte. Tek olası bağ, aşk gibi, olmayacak, kararsız bir şeydi, o da eğer varsa: Üstelik onların durumunda, evlendikleri zaman aşk yoktu; tam aşkı keşfedecekleri sırada ise, yazgıları onları gerçeklerle yüz yüze getirmekten başka bir şey yapmamıştı.

Fermina Daza’nın harp dersleri aldığı dönemde yaşamları böyleydi. Kendisi banyoda yıkanırken karısının içeri girdiği ve tüm kavgalara, zehirli patlıcanlara karşın, çılgın kız kardeşleriyle onları doğuran annesine karşın, karısının sırtını sabunlamasını isteyecek kadar ona sevgi duyduğu o hoş rastlantılar geride kalmıştı. Karısı, her şeye karşın, Avrupa'dan arta kalan sevgi kırıntılarıyla sırtını sabunlamaya başlıyor, ikisi de anıların ihanetine uğruyorlar, ellerinde olmaksızın yumuşuyorlar, dile getirmeksizin birbirlerini seviyorlar, sonunda yerde, hoş kokulu köpükler arasında çılgınlar gibi sevişiyorlardı; o sırada hizmetçilerin çamaşırlıkta kendilerinden söz ettiklerini işitiyorlardı: "Yatmıyorlar da, ondan başka çocukları yok." Ara ara, çılgınca bir eğlence dönüşü, kapının arkasına saklanmış olan özlem bir pençe vuruşuyla onları yere yıkıyor, o zaman şaşılacak bir

patlamayla her şey bir kez daha eskisi gibi oluyor, beş dakika boyunca balayındaki gibi dizginsiz âşıklar oluyorlardı gene.

Ama bu seyrek durumlar bir yana, yatma vakti geldiğinde, ikisinden biri ötekinden daha yorgun oluyordu hep. Fermina Daza banyoda sigaralarını kokulu kâğıtlara sarıyor, bir başına tüttürüyor, evinde, genç ve özgür, bedeninin tek sahibi olduğu zamanlardaki aşk avuntularına dönüyordu yeniden. Hep başı ağrıyor, ya da hava hep çok sıcak oluyor, ya uyuyormuş gibi yapıyor, ya gene aybaşı oluyordu; bitmek bilmiyordu aybaşları. Öyle ki Doktor Urbino, bir ders sırasında, salt içini boşaltarak hafifletmek için, on yıllık evlilikten sonra kadınların haftada üç kez aybaşı olduklarını söyleme gözü pekliğini bulmuştu kendinde.

Şanssızlık üstüne şanssızlık, Fermina Daza o yılların en kötüsünde, er geç olması kaçınılmaz bir şeyle yüz yüze geldi: babasının dillere destan, bilinmeyen işlerinin içyüzü. Kayınpederinin suiistimalleri hakkında bilgi vermek için Doktor Juvenal Urbino'yu makamına çağıran eyalet valisi, bir tümceyle özetlemişti durumu: "Bu adamın bir yolunu bulup kaçmayacağı hiçbir Tanrı ya da kul yasası

•yok." En büyük dalaverelerinden bazılarını damadının nüfuzunun gölgesinde çevirmişti; Doktor Urbino'yla karısının bu konuda bilgileri olmadığına inanmak güçtü. Korunması gereken biricik onurun, ayakta kalan biricik şey olan kendi onuru olduğunu bilen Doktor Juvenal Urbino, itibarının bütün ağırlığını ortaya koydu ve şeref sözü vererek skandalı örtbas etmeyi başardı. Böylece, Lorenzo Daza ilk gemiyle bir daha dönmemek üzere ülkeden ayrıldı. Yurt özlemini gidermek için ara sıra çıkılan kısa yolculuklardan birine çıkıyormuş gibi yurduna döndü; bu görünüşün altında bir gerçek de yok değildi: Bir süredir, salt doğduğu köyün yağmurlarıyla dolmuş sarnıçlardan bir bardak su içmek için ülkesinin gemilerine biniyordu. Pabuç bırakmadan gitti; suçsuz olduğunu bağıra çağıra söyleyip damadını, siyasal bir oyuna kurban gittiğine hâlâ inandırmaya çalışarak. Küçüğü için -evlendiğinden beri böyle diyordu Fermina Daza'ya- torunu için gözyaşı dökerek, içinde zenginleşip özgürleştiği, karanlık işler çevirerek kızını kibar bir hanımefendiye dönüştürme becerisini gösterdiği bu ülke için gözyaşı dökerek. Yaşlı ve hastaydı giderken; ama kurbanlarının dilediklerinden çok daha uzun yıllar yaşadı. Ölüm

haberi geldiğinde, Fermina Daza elinde olmaksızın rahat bir soluk aldı; sorulardan kaçınmak için yas da tutmadı, ama aylarca sigara içmek için banyoya kapandığında nedenini bilmeksizin sessiz bir öfkeyle ağladı; gerçekte babası için ağlıyordu.

Durumlarının en saçma yanı, hiçbir zaman o sıkıntılı yıllarda olduğunca mutlu görünmemiş olmalarıydı. Çünkü gerçekte onları oldukları gibi, değişik, yeniliklerden yana, geleneksel düzeni hiçe sayan kişiler olarak kabul etmeye yanaşmayan bir çevrenin gizli düşmanlığına karşı en büyük yengilerini kazandıkları yıllardı o yıllar. Ama Fermina Daza için rollerin en kolayı olmuştu bu. Tanımadan önce onda birçok kuşkulara yol açan sosyete yaşamı, bir atasal anlaşmalar, beylik törenler, önceden bilinen sözcükler dizgesinden başka bir şey değildi: insanlar sosyetede birbirlerinin gırtlağına sarılmamak için bunlarla oyalanıyorlardı. Bu taşra yapmacıklığı cennetinin en ağır basan özelliği, bilinmeyene duyulan korkuydu. Fermina Daza çok yalın bir biçimde tanımlıyordu bunu: "Toplumsal yaşamın sorunu, korkuyu yenmek, evlilik yaşamının sorunu ise can sıkıntısını yenmeyi öğrenmektir." Gelinliğinin upuzun kuyruğunu ardından sürükleyerek, sayısız çiçeklerin birbirine karışmış kokuları, valslerin parıltısı, ter içindeki erkekler, dış dünyanın onlara gönderdiği bu göz kamaştırıcı tehlikeyi nasıl savuşturacaklarını henüz bilmeksizin ürpererek kendisine bakan kadınlar kalabalığıyla dolu Sosyal Kulübün geniş salonuna girdiği anda, Tanrısal bir esinin açık seçikliğiyle birden bilincine varmıştı bunun. Yirmi bir yaşını yeni dolduruyordu, okula gitmenin dışında hemen hemen hiç evden çıkmamıştı, ama çevresine bir göz atması, düşmanlarının nefrete kapılmış olmadıklarını, korkudan donup kaldıklarını anlamasına yetti. Onları da kendisi gibi daha çok korkutacak yerde, kendisini tanımalarına yardımcı olma iyiliğini gösterdi. Hiçbiri olmasını istediğinden başka değildi; tıpkı kentler gibi, ona ne iyi görünüyorlardı, ne kötü; yüreğinde onları nasıl tasarlıyorsa öyleydiler. Paris'i, bitmez tükenmez yağmurlarıyla, korkunç satıcıları, arabacıların dillere destan kabalığıyla, dünyanın en güzel kenti gibi anımsayacaktı hep; gerçekte öyle olup olmamasından değil, en mutlu yıllarının anısına bağlı kalmasından ötürür Doktor Juvenal Urbino ise, kendisine karşı kullanılan silahların aynını kullanıyordu; yalnız daha ustaca, daha zekice, hesaplı bir ağırbaşlılıkla. Hiçbir şey

onlarsız olmuyordu: geçit törenleri, Şiir Festivali, sanat olayları, yarara piyango çekilişleri, yurtseverlik törenleri, ilk balon yolculuğu. Her şeyin içindeydiler, hemen hemen her zaman da en başta, herkesten önce. En mutsuz yıllarında, hiç kimse onlardan daha mutlu insanların ne de onlarınki kadar uyumlu bir evliliğin olabileceğini tasarlayamazdı.

Babasının bırakıp gittiği ev, Fermina Daza'ya aile sarayının boğuculuğuna karşı bir sığmak sağladı. Başkalarının bakışlarından kurtulur kurtulmaz, gizlice Los Evangelios Parkı'na gidiyor, yeni arkadaşlarını, bazı eski okul ya da resim dersinden arkadaşlarını orada kabul ediyordu: masum bir ihanet. Çocukluk anılarından ona kalan birçok şeyle evli olmayan bir anne gibi dingin saatler geçiriyordu. Yeniden kokulu kargalar satın aldı; sokak kedilerini toplayıp baksın diye, artık yaşlanmış, romatizma yüzünden devinimleri biraz ağırlaşmış, ama hâlâ evi çekip çevirecek gücü olan Gala Placidia'ya verdi. Florentino Ariza'nın kendisini ilk kez gördüğü, Doktor Juvenal Urbino'nun yüreğini anlamak için ona dilini çıkarttırdığı iş odasını yeniden açıp geçmişin bir tapmağı haline getirdi. Bir kış günü öğleden sonra, fırtına kopmadan balkon kapısını kapatmaya gitti: orada Florentino Ariza'nın, parktaki badem ağaçlarının altındaki sırada, sırtında üstüne göre uydurulmuş babasının giysisi, dizlerinin üstünde açık kitabıyla oturduğunu gördü; ama o güne değin birkaç kez rastladığında olduğu gibi değil, belleğinde kaldığı yaşta gördü onu. Bu görüntünün bir ölüm habercisi olmasından ürktü. Belki de onunla, tıpkı onun kendi evini onun için onardığı gibi, onca sevgiyle onardığı bu evde onunla birlikte mutlu olabileceğini kendi kendine söyleme gözü pekliğini gösterdi; bu varsayım bile korkuttu onu, çünkü ne denli mutsuz olduğunun bilincine varmasını sağladı. O zaman son gücünü toplayıp, kocasını, kaçamaklı yanıtlar vermeksizin kendisiyle tartışmaya, onunla yüz yüze gelmeye, kavga etmeye, son horozların öttüğünü işitinceye, günün ilk ışıkları sarayın dantel perdeleri arasından sızıncaya, güneş doğuncaya dek yitik cennetlerine kendisiyle birlikte ağlamaya zorladı; kocası öylesine çok konuşmaktan yüzü gözü şişmiş, uykusuzluktan bitkin, öylesine çok ağlamaktan yüreği yatışmış, potinlerinin bağcıklarını sıkıladı, kemerini sıkıladı, erkeklik diye onda hâlâ kalan ne varsa sıkıladı, peki sevgilim, dedi ona, Avrupa'da yitirdikleri aşkı

aramaya gideceklerdi: hemen o sabah, bir daha dönmemek üzere. Bu öylesine kesin bir karardı ki, işlerini yöneten Hazine Bankası'na, başından beri çeşitli işlere, yatırımlara, kutsal ve ağır işleyen bir sürü kâğıtlara dağıtılmış, miktarını bilmediği, yalnızca söylendiği kadar ölçüsüz olmadığını, parayı düşünmek zorunda kalmamasına ancak yettiğini bildiği aile servetini hemen paraya dönüştürmesi için talimat verdi. Toplanan paralar tam ayar altına çevrilerek, azar azar dış ülkelerdeki banka hesaplarına aktarılacaktı; bu acımasız ülkede kendisiyle karısına öldüklerinde gömülmek için bir karış toprak bile kalmamacasına.

Ama Fermina Daza, kendini tersine inanmaya ne denli zorlarsa zorlasın, Florentino Ariza’nın varlığı bir gerçekti. Fermina Daza, kocası ve oğluyla, doru atların çektiği altın koşumlu arabadan indiğinde, Fransa'ya giden transatlantiğin yanaştığı rıhtımdaydı Florentino Ariza; topluluk içinde birçok kez gördüğü gibi, arabadan inerken gördü onları: kusursuzdular. Yanlarında, daha şimdiden, büyüyünce nasıl olacağını bilecek bir biçimde eğitilmiş oğulları: Çocukken nasılsa büyüyünce de öyle olacaktı. Doktor Juvenal Urbino, şapkasını çıkararak selamladı Florentino Ariza'yı: "Hollanda'yı fethetmeye gidiyoruz." Fermina Daza başıyla hafifçe selam verdi, Florentino Ariza da şapkasını çıkararak hafifçe eğildi; Fermina Daza, vakitsiz dazlaklığın yıkımından ötürü en küçük bir acıma belirtisi göstermeksizin baktı ona. Onu nasıl görüyorsa öyleydi: hiç tanımadığı birinin gölgesi.

Florentino Ariza da pek parlak günler geçirmiyordu. Gün geçtikçe artan işlerine, gece kaçamaklarının yorgunluklarına, yılların ölümcül dinginliğine Tránsito Ariza'nın hastalığı eklenmişti: belleği tüm anılardan arınmış, bomboş olmuştu sanki. O denli ki, bazen ona dönüp her zamanki koltukta oturmuş kitap okuduğunu görünce, "Kimin oğlusun sen?" diye soruyordu şaşarak. Florentino Ariza, her zaman doğru yanıtlıyordu onu, ama o hemen sözünü kesiyordu.

"Söylesene oğlum," diye soruyordu ona, "ben kimim?"

Öyle şişmanlamıştı ki, yerinden kımıldayamıyordu; günlerini artık satılacak hiçbir şeyin kalmadığı tuhafiyeci dükkânında ilk horozlar öter ötmez kalkıp ertesi gün ortalık aydınlanıncaya dek süslenip püslenmekle geçiriyordu; ancak birkaç saatçik uyuyordu çünkü.

Başına çiçekten taçlar takıyor, dudaklarını boyuyor, yüzünü, kollarını pudralıyor, sonra da yanında kim varsa nasılım diye soruyordu ona. Komşular hep aynı yanıtı beklediğini biliyorlardı:

"Cucarachita Martinez'sin sen." Bir çocuk masalından kaptığı bu kimlik hoşuna giden biricik kimlikti. Koltuğunda sallanıyor, pembe kuş teleklerinden yapılmış bir yelpazeyle yelpazeleniyor, sonra gene baştan başlıyordu: kâğıttan çiçeklerden yapılmış bir taç, gözlerinde sürme, dudakları boyalı, yüzünde kat kat pudra. Sonra gene, yanında kim varsa aynı soru: "Nasılım?" Komşuların maskarası haline gelince, Florentino Ariza bir gecede eski tuhafiyeci dükkânının tezgâhıyla dolaplarını söküp sokak kapısını kapattı, yatak odasını, onun Cucarachita Martinez'in yatak odasını anlattığı gibi düzenledi; Tránsito Ariza kim olduğunu bir daha hiç sormadı.

XII. Leon Amca'nın öğüdüyle, ona bakmak için yaşlı bir kadın buldu, ama zavallıcık hep uykuda gibiydi; zaman zaman o da kim olduğunu unutmuş gibi görünüyordu. Öyle ki, Florentino Ariza, işten çıkar çıkmaz, annesini uyutana dek evde kalıyordu. Tüccar Kulübü'ne domino oynamaya gitmiyordu. Olimpia Zuleta'yla o korkunç buluşmasından sonra, yüreğinin derinlerinde bir değişiklik olduğundan, görüşmeyi sürdürdüğü birkaç eski arkadaşını da aranmadı bir süre.

Yıldırım gibi olmuştu. Florentino Ariza, insanı hastalıktan yeni kalkmışa döndüren o ekim fırtınalarından birinde, XII. Leon Amca'yı evine bıraktıktan sonra, arabanın penceresinden, baştanbaşa fırfırlı bir organze giysi giymiş, bir gelinciği andıran, oynak bir küçük kız gördü. Şaşkınlık içinde oradan oraya koşuyordu, çünkü rüzgâr şemsiyesini kapmış denize doğru sürüklemişti. Florentino Ariza onu arabasına aldı, evine kadar götürmek için yolunu değiştirdi; açık denize karşı, yaşanabilir duruma getirilmiş, güvercin kümesleriyle dolu bahçesi ta sokaktan görünen eski bir kulübeydi ev. Yolda kız, bir yıldan kısa bir süre önce gezici bir çanak çömlek satıcısıyla evlendiğini anlattı. Florentino Ariza şirketinin gemilerinde, çeşit çeşit satılık ıvır zıvırla dolu sandıkları boşaltırken, ya da ırmak gemilerinde, annelerin yeni doğmuş bebeklerini taşımak için kullandıklarına benzer, sorgun dallarından örülmüş bir yığın

güvercinle dolu bir kafesle birçok kez görmüştü adamı. Olimpia Zuleta, yabanarısıgillerdenmiş gibiydi:

Yalnızca yüksek kalçaları, ince bedeninden ötürü değil, her şeyiyle: bakır tellerini andıran saçları, çilleri, birbirinden olağandan daha uzak, yuvarlak canlı gözleri, yalnızca zekice ve eğlenceli şeyler söylerken kullandığı hoş tınılı sesiyle. Florentino Ariza'ya çekici olmaktan çok, zarif göründü; kocası, kaynatası ve ailenin öteki bireyleriyle birlikte yaşadığı evine bırakır bırakmaz da unuttu onu.

Birkaç gün sonra, rıhtımda kocasını, bu kez mal boşaltırken değil, yüklerken gördü; gemi demir alırken, Florentino Ariza kulağının dibinde şeytanın sesini işitti. O gün öğleden sonra, XII. Leon Amca'yı bıraktıktan sonra, rastlantıymış gibi, Olimpia Zuleta’nın evinin önünden geçti; çitin üstünden ürkmüş güvercinlere yem verirken gördü onu. Arabadan, çitin üstünden seslendi: "Güvercinin tanesi kaça?" Kız tanıdı onu, neşeli bir sesle yanıtladı: "Güvercinler satılık değil." Florentino Ariza sordu: "Peki, bir tane almak için ne yapmam gerekiyor?" Güvercinlere yem vermeyi sürdürerek yanıtladı kız: "Güvercinlerin sahibi sağanağa yakalandığı zaman onu arabanıza almanız gerekiyor." Böylece Florentino Ariza, Olimpia Zuleta'nın bir gönül borcu armağanıyla döndü eve o gece: bir ayağında maden bir halka olan bir posta güvercini.

Ertesi gün öğleden sonra, tam yemek saatinde, güvercinlerin güzel sahibesi armağan ettiği güvercinin güvercinliğe geri döndüğünü gördü; kaçtığını sandı. Ama incelemek için onu eline alınca, halkaya sarılı bir kâğıt parçasının farkına vardı: bir aşk ilanı. Florentino Ariza ilk kez yazılı bir iz bırakıyordu, son da olmayacaktı bu; bu kez sakınımlı davranıp kâğıdı imzalamamışsa da. Ertesi gün öğleden sonra, bir çarşamba günü, tam eve girerken, bir sokak çocuğu güvercini bir kafes içinde, ezbere okuduğu bir haberle birlikte geri getirdi onu: Güvercinli bayan gönderiyordu bunu; kaçmasın diye lütfen güvercini kafeste kapalı tutmasını, kaçacak olursa bir daha onu geri göndermeyeceğini söylüyordu. Florentino Ariza bunu nasıl yorumlayacağını bilemedi: ya güvercin kâğıdı yolda kaybetmişti ya güvercinci, yeniden geri göndersin diye yollamıştı. Ama bu üçüncü şıkta, doğal olan, güvercini bir yanıtla geri göndermesiydi.

Cumartesi sabahı, uzun uzun düşündükten sonra, Florentino Ariza güvercini imzasız bir mektupla geri gönderdi. Bu kez, ertesi günü beklemek zorunda kalmadı. Aynı gün öğleden sonra, aynı çocuk bir başka kafesin içinde geri getirdi onu, bir de haber: Kaçan güvercini bir kez daha geri gönderiyordu; önceki gün kibarlık olsun diye geri göndermişti onu, şimdiyse acıdığından gönderiyordu; ama bu kez doğruydu; gene kaçarsa bir daha göndermeyecekti onu. Tránsito Ariza geç saatlere dek güvercinle oyalandı, onu kafesten çıkardı, kollarında salladı, ninniler söyleyerek uyutmaya çalıştı, sonra birden, ayağındaki halkada bir kâğıt parçacığı olduğunu gördü, tek bir dize yazılıydı: İmzasız mektupları kabul etmem. Florentino Ariza, ilk serüvenin doruk noktasıymış gibi yüreği çılgınca çarparak okudu onu; ö gece sabırsızlıktan sıçrayıp durduğu için güçlükle uyudu. Ertesi gün erkenden, işe gitmeden, adını açık seçik yazarak imzaladığı bir aşk pusulasıyla güvercini bir kez daha uçurdu; halkaya bir de gül iliştirmişti: bahçesinin en taze, en göz kamaştırıcı, en güzel kokulu gülünü.

Pek kolay olmadı. Üç aylık bir kuşatmadan sonra güvercinlerin güzel sahibi aynı yanıtı veriyordu hâlâ: "Ben o kadınlardan değilim." Ama mesajları kabul etmekten, Florentino Ariza’nın rastlantı süsü verdiği buluşmalara koşa koşa gitmekten de vazgeçmedi. Florentino Ariza tanınmayacak hale gelmişti: sorumluluklarını hiçbir zaman üstlenmemiş olan, en aşka susamış, ama aynı zamanda en aşağılık âşık, hiçbir şey vermeyen, hep almak isteyen, hiç kimsenin yüreğinde iz bırakmasına izin vermeyen adam, o gizli avcı, sokaklara döküldü; ona yaylım ateşi açar gibi imzalı mektuplar yağdırıyor, baştan çıkarıcı armağanlar gönderiyor, güvercinci kadının evinin çevresinde sakınımsızca dönenip duruyordu; hatta iki kez, kocası ne yolculukta, ne de işteyken. İlk aşkından bu yana, ilk kez yüreğinin bir okla delindiğini hissediyordu.

İlk karşılaşmalarından altı ay sonra, rıhtımda boyanmakta olan bir ırmak gemisinin kamarasında buluştular sonunda. Olağanüstü bir öğleden sonra oldu. Olimpia Zuleta, şenlikte bir güvercinci kadın gibi keyifle sevişiyordu; birkaç saat yatakta çıplak uzanıp dinlenmek hoşuna gidiyordu; sevişmenin kendisi kadar seviyordu bunu. Kamara sökülmüş, yarı yarıya boyanmıştı; mutlu bir öğle sonunun anısıyla

birlikte taşıyacağı hoş bir terebentin kokusu vardı. Birden, Florentino Ariza, alışılmadık bir esinle, yatağın yanında elinin erişebileceği bir yerde duran bir kırmızı boya kutusunun kapağını açtı, işaretparmağını batırıp güzel güvercincinin karnının üstüne güneye doğru kanlı bir ok çizip üstüne bir tümce yazdı: Bu amcık benimdir. Aynı akşam Olimpia Zuleta, yazıyı unutup kocasının önünde soyundu; o geceliğini giyerken, kocası tek sözcük söylemedi, soluk alıp verişi bile değişmedi; banyoya gidip tıraş usturasını aldı, bir vuruşta gırtlağını kesti.

Florentino Ariza olayı ancak günlerce sonra, kaçan koca yakalanıp gazetecilere cinayeti niçin ve nasıl işlediğini anlattığı zaman öğrendi. Yıllarca imzalı mektupları ürpererek düşündü; gemilerde çalıştığından kendisini çok iyi tanıyan katilin hapisteki yıllarını hesapladı; ama gırtlağına ustura dayanmasından ya da kopacak rezaletten çok, bir şanssızlık eseri ihanetinin Fermina Daza'nın kulağına gitmesinden korkuyordu. Bu bekleyiş yılları sırasında bir gün Tránsito Ariza'nın bakıcısı kadın, mevsimsiz bir sağanak yüzünden çarşıda umduğundan uzun kalmış, döndüğünde ölü bulmuştu onu. Salıncaklı koltuğa oturmuş, her zamanki gibi yüzü gözü boyalı, başında çiçekler; gözleri öyle canlı, gülümseyişi öyle hınzırcaydı ki, bakıcısı ancak birkaç saat sonra farkına vardı ölmüş olduğunun. Kısa bir süre önce, yatağın altına gömülü küplerdeki altınlarla değerli taşları mahallenin çocukları arasında bölüştürmüş, bunlarla şeker alabileceklerini söylemişti onlara; bu taşların en değerlilerinin bazıları sonradan bulunamadı. Florentino Ariza, hâlâ Kolera Gömütlüğü diye bilinen, eski La Mano de Dios Çiftliği'ne gömdü onu, mezarının üstüne de bir gülfidanı dikti.

Mezarlığa yaptığı ilk ziyaretlerinden beri, Florentino Ariza, Olimpia Zuleta'nın, annesinin mezarının çok yakınında gömülü olduğunu fark etmişti; mezar taşı yoktu, adı ve doğum ölüm tarihleri taze betonun üstüne parmakla yazılmıştı; Florentino Ariza bunun, kocasının kanlı bir şakası olabileceğini dehşetle düşündü. Gülfidanı çiçek açınca, bir gül koparıp kimse görmesin diye çevresine bakınarak mezarının üstüne bıraktı; daha sonra annesinin mezarı üstündeki gülfidanından kopardığı bir dalı onunkinin üstüne dikti. İki fidan da öyle neşeli serpilip büyüyorlardı ki,

Florentino Ariza dal budak salmalarını önlemek için makasla başka bahçe araç-gereci getirip onları budamak zorunda kaldı. Ama başa çıkmaya gücü yetmedi: Birkaç yıl içinde iki gül fidanı yabanıl otlar gibi mezarlar arasına yayıldı; kolera mezarlığının adı da bundan böyle Gül Mezarlığı oldu, ta ki halkın sağduyusundan daha az gerçekçi olan bir belediye başkanı bir gecede gül fidanlarını söküp mezarlığın giriş kemerinin üstüne bir yazı asıncaya dek: Genel Mezarlık.

Annesinin ölümü Florentino Ariza'yı yeniden çılgınca uğraşlarına yazgılı kıldı: iş, her zamanki sevgilileriyle dönüşümlü buluşmalar, Tüccar Kulübü'nde domino partileri, hep aynı aşk kitapları, mezarlığa pazar ziyaretleri. Alçaltıcı, korkulu, ama onu yaşının bilincine varmaktan koruyan paslanmış alışkanlıklar. Ama bahçıvan makasının gül fidanlarına yenik düştüğü aralık ayında bir pazar günü, yeni çekilmiş elektrik tellerinin üstünde kırlangıçları görünce ansızın annesinin ölümünün, Olimpia Zuleta’nın öldürülüşünün, Fermina Daza’nın onu sonsuza dek seveceğini bildiren bir mektup gönderdiği o uzak aralık gününün üstünden nice zaman geçtiğinin bilincine vardı. O âna dek zaman kendisi için değil, yalnızca başkaları için geçiyormuş gibi davranmıştı. Daha bir hafta önce, sokakta, kendi yazdığı mektuplar sayesinde evlenen çiftlerden birine rastladı ve vaftiz babalığını yaptığı en büyük oğullarını tanımadı. Tedirginliğini alışılagelmiş bir şaşkınlıkla gizledi:

"Vay canına, koca adam olmuşsun sen!" Hiç değişmemişti

Florentino Ariza; bedeni ona ilk uyarı belirtileri göstermeye başladıktan sonra bile; çünkü çabuk hastalanan kimseler gibi taş gibi sağlıklıydı. Tránsito Ariza hep söylerdi: "Oğlumun geçirdiği tek hastalık kolera oldu." Kolerayı aşkla karıştırıyordu, kuşkusuz; üstelik belleği daha karışmaya başlamadan önce. Ama gene de yanılıyordu; çünkü oğlu gizli gizli altı kez belsoğukluğu geçirmişti; doktoru, bunların, yitirdiği her savaşın ardından yeniden ortaya çıkan tek bir hastalık olduğunu söylese de. Bundan başka, bir kez çıban, dört kez siğil çıkarmış, altı kez de mayasıl olmuştu, ama hiçbir erkek hastalıktan saymazdı bunları; ter sine savaş ganimetleriydi bunlar.

Kırkını doldurur doldurmaz, bedeninin çeşitli yerlerinde anlatılmaz acılarla doktora koşmak zorunda kalmıştı. Uzun muayenelerden

sonra doktor şöyle demişti ona: "Yaşın gereği bunlar." Bütün bunların kendisiyle bir ilişiği olup olmadığını bile sormaksızın dönüyordu eve hep. Geçmişe gönderme yaptığı biricik şey, Fermina Daza'yla geçici aşkıydı; yaşamında hesaba kattığı şeyler, yalnızca Fermina Daza'yla ilgili olan şeylerdi. Böylece, elektrik tellerine konmuş kırlangıçları gördüğü gün, geçmişi, en eski anılarından başlayarak gelip geçti gözlerinin önünden; gel-geç aşkları, bir yöneticilik makamı elde edebilmek için aşmak zorunda kaldığı sayısız engeller, Fermina Daza'yla her şeyin ötesinde ve her şeye karşın birbirlerinin olacakları konusundaki şaşmaz kararlılığa onu iten yığınla olayı geçirdi aklından; ancak o zaman anladı yaşamının geçip gitmekte olduğunu. Bağırsaklarında dolaşan buz gibi bir ürpertiyle sarsıldı, gözleri karardı, yaşlılığın ilk pençesiyle yere düşmemek için, bahçe araç-gerecini bırakarak mezarlığın duvarına dayanmak zorunda kaldı.

"Allah kahretsin," dedi kendi kendine, yılgın, "tam otuz yıl olmuş! "

Gerçekten de öyleydi. Fermina Daza için de geçmişti bu otuz yıl, kuşkusuz; ama yaşamının en hoş, en doyurucu yılları olmuştu bu yıllar. Casalduero Sarayı'ndaki korkunç günler belleğin çöplüğüne atılmıştı. La Manga'daki evinde, bir kez daha seçmesi gerekse dünyanın bütün erkekleri arasından kendine koca olarak seçeceği bir koca, Tıp Okulu'nda, soyunun geleneğini sürdüren oğlu, zaman zaman ruhunun bir başka bedene geçtiği duygusuyla onu tedirgin edecek denli, o yaştaki haline benzeyen kızıyla birlikte, yazgısına tam anlamıyla sahip, yaşıyordu. Sürekli bir yılgınlık içinde yaşamamak için bir daha geri dönmemek üzere çıktıkları mutsuz geziden sonra üç kez daha gitmişti Avrupa'ya.

Sonunda Tanrı birinin dualarına kulak vermiş olmalıydı: Paris'te iki yıl kaldıktan sonra, Fermina Daza ile Juvenal Urbino, yıkıntılar arasında kalan aşk kırıntılarını daha yeni yeni bulmaya başladıkları sırada, bir gece yansı, Doha Blanca de Urbino'nun ağır hasta olduğunu bildiren bir telgraf uyandırdı onları; hemen ardından ölüm haberini bildiren bir telgraf daha geldi. Hemen geri döndüler.

Fermina Daza gebeliğini gizleyemeyen bol bir yas giysisiyle indi gemiden. Gerçekten de gebeydi gene ve haber nakaratı yıl boyunca dilden düşmeyen, bir halk şarkısının doğmasına yol açtı: Paris'te ne yapar bu güzel, ne zaman gitse gebe döner. Sözlerinin kabalığına

karşın, Doktor Juvenal Urbino, uzun yıllar sonra bile hoşgörüsünün bir kanıtı olarak Sosyal Kulüp'teki eğlencelerde bu şarkının çalınmasını istiyordu.

Casalduero Markisi'nin varlığının ve armalarının belgelerine hiçbir zaman rastlanmamış olan soylu sarayı, önce uygun bir fiyatla Belediye Hazinesi'ne, daha sonra, Hollandalı bir araştırmacının, Kristof Kolomb'un gerçek mezarının orada olduğunu kanıtlamak için yaptığı kazı sırasında bir servet karşılığında merkezî hükümete satıldı.

Kolomb'un beşinci mezarıydı bu. Doktor Urbino'nun kız kardeşleri her şeyden el etek çekerek, rahibelik andı içmeksizin Salezyen Manastırı'nda yaşamaya gitmişlerdi; Fermina Daza da La Manga villasının yapımı bitinceye dek babasının eski evinde kaldı. Kararlı adımlarla girdi eve; buyurmak için girdi, balayı gezisinden getirdikleri İngiliz eşyalarıyla, barışma yolculuğundan sonra getirttiği başka tamamlayıcı eşyalarla; daha ilk günden de Antiller'den gelen gemilerden kendisinin satın aldığı çeşit çeşit egzotik hayvanlarla doldurmaya başladı evi. Yeniden ele geçirdiği kocasıyla, iyi yetişmiş oğluyla, döndükten dört ay sonra doğan, adını Ofelia koydukları kızıyla girdi eve. Öte yandan, Doktor Urbino, karısına, balayı gezisindeki gibi tam anlamıyla sahip olmanın olanaksızlığını anladı; çünkü onun istediği sevgi, karısının vaktinin büyük bölümüyle birlikte çocuklarına verdiği sevgiydi, ama elinde kalanla yaşamayı ve mutlu olmayı öğrendi. Öylesine bekledikleri uyum hiç ummadıkları bir anda, evlerinde verdikleri bir akşam yemeğinde doruk noktasına ulaştı; Fermina Daza' nın ne olduğunu anlayamadığı bir yemek vardı sofrada.

Önce koca bir porsiyon aldı, ama yemek öyle hoşuna gitti ki bir kez daha doldurdu tabağını; görgüsüzlük olur diye üçüncü bir kez alamadığına hayıflanırken, birden iki tepeleme tabak dolusu patlıcan ezmesi yediğini anladı. Efendice kabul etti yenilgiyi. La Manga villasında o günden sonra patlıcanın her çeşidi, Casalduero Sarayı'ndaki gibi sık sık pişirilmeye başlandı; patlıcanı herkes öyle seviyordu ki, Doktor Juvenal Urbino, yaşlılığın boş zamanlarında, bir kızı daha olursa adını patlıcan koyacağını söyleyip söyleyip gülüyordu: Patlıcan Urbino.

Fermina Daza özel yaşamın, toplum yaşamının tersine, değişken ve önceden kestirilemez olduğunu biliyordu artık. Çocuklarla büyükler arasındaki farkı belirlemek kolay olmadı onun için, ama son çözümlemede çocukları yeğ tutuyordu; çünkü daha kesin ölçütleri vardı onların. Orta yaş dönemecini kıvrılır kıvrılmaz, sonunda tüm aldatmacalardan yoksun kalınca, hiçbir zaman, gençliğinde, Los Evangelios Parkı'nda olmayı düşlediği kişi olmadığını sezinlemeye başladı; tam tersine, kendi kendine bile söyleme yürekliliğini bulamadığı bir şey olmuştu: lüks bir hizmetçi. Sosyetenin, sonunda, en sevilen, en sayılan, bu yüzden de en çekinilen kadını olmuştu; ama ondan, evin yönetiminde olduğundan daha çok istenen, daha az bağışlandığı hiçbir şey yoktu. Kocasının ona ödünç verdiği bir yaşamı yaşıyormuş gibi duyumsuyordu hep: onun kurduğu, üstelik yalnızca kendisi için kurduğu bir mutluluk imparatorluğunun mutlak hâkimi. Kocasının onu her şeyden, dünyada herkesten çok sevdiğini biliyordu, ama yalnızca kendisi için: kendi kutsal hizmeti için.

En gücüne giden şey, günlük yemeklerin ardsız aralıksız birbirine zincirlenmesiydi. Çünkü yalnız tam saatinde hazırlanmaları gerekmiyordu: Kusursuz olmaları, ona sorulmadan, ne yemek istiyorsa o yemeğin pişirilmesi gerekiyordu. Arada bir, ev törelerinin birçok gereksiz törenlerinden biri gibi, soracak olsa, kocası gözlerini gazetesinden bile kaldırmadan yanıtlıyordu: "Ne olursa." içtenlikle söylüyordu bunu, o sevimli haliyle; çünkü ondan daha az kazak bir erkek düşünülemezdi. Ama yemek saatinde, ne olursa olsun değil, hiç şaşmadan tam istediğini yiyordu; et, etliğini belli etmemeli, balık balıklığını, domuz domuzluğunu, tavuk da tavukluğunu belli etmemeliydi. Mevsimi olmasa bile, kaça olursa olsun, kuşkonmaz mutlaka bulunup alınmalıydı; kocası hoş kokulu sidiğinin keyfini çıkarsın diye. Onu suçlamıyordu: Yaşamı suçluyordu Fermina

Daza. Ama yaşamın amansız bir başoyuncusuydu o. En küçük bir kusur yetiyordu, tabağı iterek, "Bu yemek sevgisiz pişirilmiş," demesine. Bu konuda inanılmaz esinler geliyordu ona. Bir seferinde papatya çayı içerken, daha dudaklarını değdirir değdirmez, "Bu nesnede pencere tadı var," diye geri gönderdi onu. O da, hizmetçiler de şaşakaldılar; çünkü hiçbiri kaynatılmış pencere içen birini

duymamıştı, ama tadına bakınca anladılar: Gerçekten de pencere tadı vardı.

Kusursuz bir kocaydı: Ne yerden bir şey alıyor, ne ışığı söndürüyor, ne kapıyı kapatıyordu. Sabahın köründe, giysisinin bir düğmesi eksik olsa, "İnsanın iki karısı olmalı," dediğini işitiyordu, "biri sevişmek için, biri de düğmelerini dikmek için." Her gün, kahvesinden bir yudum ya da dumanı tüten çorbadan bir kaşık içer içmez, artık kimseyi korkutmayan yürek paralayıcı bir uluma koparıyor, sonra da içini boşaltıyordu: "Bir gün bu evden gidersem, herkes bilsin ki, dilimin yanmasından bıktığımdandır." En güzel, en değişik yemeklerin müshil aldığı için yemek yiyemediği günler pişirildiğini söylüyordu; bunun karısının bir hainliği olduğuna öyle inanmıştı ki, karısı da almadıkça müshil almaz oldu.

Anlayışsızlığından bıkan karısı, doğum gününde alışılmadık bir armağan istedi ondan: Bir gün boyunca ev işlerini o görecekti. Kocası, eğlenmiş, kabul etti; gerçekten de sabahtan başlayarak evin sorumluluğunu üstüne aldı. Görkemli bir sabah kahvaltısı hazırladı, ama karısının sahanda yumurtadan hoşlanmadığını, sütlü kahve içmediğini unuttu. Sonra da doğum gününe çağrılan altı konuk için öğle yemeği hazırlanmasını buyurdu; sonra eve çekidüzen verilmesi için komut verdi; evi karısından daha iyi yönetmek için öyle bir çaba harcadı ki, sonunda en küçük bir utanç belirtisi göstermeden pes etti. Daha ilk anda, özellikle mutfakta, hiçbir şeyin yerini bilmediğinin farkına vardı: hizmetçiler de oyuna katıldılar, aradığını bulmak için her şeyi altüst etmesine seyirci kaldılar. Saat on olduğunda, öğle yemeği için talimat almamışlardı hâlâ; çünkü evin temizliği daha bitmemiş, yataklar yapılmamış, banyo temizlenmemişti; tuvalet kâğıdı koymayı, çarşafları değiştirmeyi, arabacıyı çocukları almaya göndermeyi unutmuş, hizmetçilerin görevlerini birbirine karıştırmıştı; aşçıya yatakları düzeltmesini buyuruyor, oda hizmetçisini mutfağa gönderiyordu. Saat on birde, neredeyse konuklar gelmek üzereyken, evin içinde öyle bir kargaşa vardı ki, Fermina Daza gülmekten katıla katıla kumandayı eline aldı; ama istediği gibi yengi kazanmışçasına bir tavırla değil; kocasının ev işlerinde işe yaramayışından ötürü duyduğu acımayla allak bullak olmuş. Kocası her zamanki savını öne sürerek aldı öcünü: "Ben hiç olmazsa çıkabildim işin içinden, sen

hastalara bakmaya kalksaydın bu kadar da yapamazdın." Ama bu ders yararlı oldu, hem yalnızca onun için değil. Yıllar boyunca ikisi de ayrı ayrı yollardan geçerek akıllıca bir sonuca vardılar: Başka türlü birlikte yaşamaları olanaksızdı; başka türlü birbirlerini sevmeleri de; bu dünyada hiçbir şey aşktan daha güç değildi.

Yeni yaşamının doluluğu içinde, Fermina Daza, Florentino Ariza'yı çeşitli toplantılarda, o işinde yükseldikçe gittikçe daha sık görür oldu; ama onu öyle doğal bir biçimde görmeyi öğrendi ki, birkaç kez dalgınlıkla ona selam vermeyi bile unuttu. Sık sık ondan söz edildiğini işitiyordu; çünkü onun C.FC.'de sakınımlı ama durdurulmaz yükselişi iş dünyasında sürekli bir konuşma konusuydu. Hali tavrı düzelmişti; çekingenliği gizemli bir uzaklığa dönüşmüştü; biraz kilo alması iyi olmuştu; yaşın verdiği yavaşlık yakışıyordu ona; dazlaklığına onurlu bir çözüm bulmayı bilmişti. Çağa ve modaya karşı her zaman meydan okumakta direndiği tek şey, koyu renkli takım elbisesi, çağdışı redingotları, olağandışı şapkası, annesinin dükkânından kalma, ozanların boyunlarına taktıkları kurdeleleri, o uğursuz şemsiyesiydi. Fermina Daza yavaş yavaş onu başka bir biçimde görmeye alıştı; Los Evangelios Parkı'nda, sarı yaprakların fırtınası altında oturup kendisi için iç çeken o bitkin yeniyetmeyle onun arasında bağ kurmaz oldu sonunda. Gene de, hiçbir zaman ilgisiz gözlerle görmedi onu; ona ait haberlere her zaman sevindi; çünkü yavaş yavaş suçluluk duygusunu hafifletiyorlardı.

Bununla birlikte, artık onu bütün bütün belleğinden sildiğini sandığı bir sırada, en beklemediği bir yerde, özlemlerinin bir imgesine dönüşerek çıkıyordu ortaya. Yaşlılığın ilk esintileri, her yağmur öncesi gök gürültüsünü işittiğinde, yaşamında onarılmaz bir şey olduğunu duyumsamaya başladığı zaman ortaya çıktı. Ekim ayında her gün öğleden sonra saat tam üçte, Villanueva Dağı'nda kükreyen, anısı yıllar geçtikçe yakınlaşan, bir taş gibi ağır gök-gürültüsünün açtığı onulmaz yaraydı bu. Yakın geçmişin anıları, aradan birkaç gün geçince belleğinde birbirine karışırken, kuzini Hildebranda’nın eyaletine yaptığı o masalsı yolculuğun anıları hâlâ öyle canlıydı ki, özlemin çarpıttığı bir açık-seçiklikle daha düne ilişkinmiş gibi görünüyorlardı. Dağdaki Manaure Kasabası'nı, dümdüz, yemyeşil biricik sokağını, uğur getiren kuşlarını, içinde kendisinin yattığı

yatakta yıllarca önce aşktan ölen Petra Morales'in bitmez tükenmez gözyaşlarıyla ıslanmış geceliğiyle uyandığı, insanın içine korku salan hortlaklar evini anımsıyordu. Guayaba'ların bir daha hiç duymadığı eski tadını, sesi yağmurun sesine karışan yürek çarpıntılı önsezilerini, San Juan del Cesar'ın o topaz sarısı öğle sonlarını anımsıyordu. Yeniyetmeliğin acısına, ıssız parkın balkondan görünümüne, sıcak gecelerde gardenyaların gizli kokusuna, yazgısının kararlaştırdığı o şubat öğle sonunda, yaşlı hanımefendi portresinin yarattığı korkuya dayanamadığı için babasının evini elden çıkardı; o günlere ilişkin anılarını nereye yöneltse, Florentino Ariza'nın anısına takılıyordu. Ama bunların aşk ya da pişmanlık acıları değil, gözlerine yaş getiren tatsız bir şeyin imgesi olduğunu anlayacak kadar serinkanlılığı vardı her zaman. Florentino Ariza'nın birçok kurbanının farkına varmadan içine düştükleri tuzağın onu tehdit ettiğini bilmiyordu.

Kocasına sıkı sıkı tutundu. Tam da onun kendisine en çok gereksinim duyduğu anda; çünkü yaşlılığın sisleri arasında, üstelik erkek olmanın, daha güçsüz olmanın dokuncalarıyla, ondan on yıl önde, bir başına sendeleyerek yürüyordu. Birbirlerini öyle iyi tanır olmuşlardı ki, evliliklerinin otuz yılı dolmadan, ikiye bölünmüş tek bir varlık gibiydiler; sık sık, istemeden birbirlerinin düşüncelerini kestirmekten ya da başkalarının yanında, birinin söyleyeceğini öteki ondan önce davranıp söylediğinde düştükleri gülünç durumdan ötürü tedirginlik duyuyorlardı. Günlük anlaşmazlıklardan, ansızın ortaya çıkan nefretlerden, karşılıklı küçüklüklerden, evliliğin karmaşıklığının masalsı mutluluk patlamalarından birlikte başarıyla geçmişlerdi. Öyle bir dönem geldi ki, birbirlerini daha iyi, acelesiz, aşırılıklara kaçmadan sevdiler; ikisi de aksiliklere karşı inanılmaz zaferlerinin daha bilincine vardılar, bundan daha çok mutluluk duydular. Kuşkusuz yaşam başka ölümcül sınavlar çıkaracaktı karşılarına, ama önemi yoktu artık; öte yakaya geçmişlerdi.

Yeni yüzyılı kutlamak için yeni kamusal gösterilerle dolu bir program düzenlendi; bu yeniliklerin en unutulmazı, Doktor Juvenal Urbino'nun bitmez tükenmez girişim gücünün ürünü olan ilk balon yolculuğuydu. Kentin yansı, Arsenal Meydanında toplanıp ulusal bayrağın renklerinde taftadan kocaman balonu hayranlıkla seyretti: Doğru

yolla yaklaşık otuz mil kuzeydoğudaki San Juan de la Cienaga'ya ilk uçak postasını götürecekti balon. Sorgun ağacından yapılmış sepete ilk binenler, Uluslararası Paris

Sergisi'nde uçuş heyecanını tatmış olan Doktor Juvenal Urbino'yla karısı, uçuş mühendisi ve altı seçkin çağrılıydı. Eyalet valisinden San Juan de la Cienaga belediye makamlarına, bunun ülkenin tarihinde ilk uçak postası olduğunu belirleyen bir de mektup götürüyorlardı. Ticaret Günlüğünden bir köşe yazarı balon düşecek olursa son sözlerinin ne olacağını sordu Doktor Juvenal Urbino'ya; o da hiç duraksamadan, onca kınanmasına yol açacak yanıtı verdi:

"Kanımca," dedi, "on dokuzuncu yüzyıl, bizden başka herkes için sona eriyor."

Balon havalanırken, Ulusal Marşı söyleyen saf kalabalığın arasında kaybolan Florentino Ariza, o kargaşalıkta adamın birinin bu yolculuğun bir kadına, hele Fermina Daza'nın yaşında bir kadına göre olmadığını söylediğini işitti; hak verdi ona. Ama her şeye karşın, pek de tehlikeli olmadı uçuş. Ya da en azından, hayal kırıklığı olduğu kadar tehlikeli olmadı. Balon inanılmaz mavilikte bir gökte sakin bir yolculuktan sonra kazasız belasız hedefine vardı.

Çok alçaktan, dingin ve elverişli bir rüzgârla, önce karlı dağ doruklarının, sonra uçsuz bucaksız Cienaga Grande'nin üstünden güzel güzel uçtular.

Tam üç yüzyıl İngilizlerin kuşatmalarına, korsanların zorbalıklarına dayandıktan sonra, kolera korkusuyla halkının bırakıp gittiği, dünyanın en güzel kenti, eski ve yiğit Cartagena de Indias'ı, Tanrı'nın gördüğü gibi gökyüzünden gördüler. Hiç bozulmamış surları, sokakları bürüyen otları, hercai menekşelere boğulmuş kale duvarlarını, mermer sarayları, altın sunakları, zırhlarının içinde vebanın çürüttüğü genel valileri gördüler.

Trajas de Cataca'nın delice renklere boyanmış göl evlerinin, yemek için içinde iguana yetiştirilen kafeslerin, göl bahçelerindeki kınaçiçeği salkımlarıyla astromelialar üstünden uçtular. Yüzlerce çıplak çocuk gürültüden korkarak kendilerine suya atıyorlar, tüylü şapkalı güzel kadının iyilik olsun diye balonun sepetinden fırlattığı giyecek paketlerini, öksürüğe karşı tabonuca şişelerini, yiyecekleri kapmak

için kendilerini pencerelerden, evlerin damlarından, şaşılacak bir beceriyle kullandıkları oyma kayıklardan atıyorlar, balık gibi suya dalıyorlardı.

Sessizliği öldürücü bir buğu gibi kendilerine dek yükselen, muz bahçelerinin karanlık denizi üstünden uçarken, Fermina Daza üç-dört yaşlarındayken kendisi gibi muslin giysiler giymiş, beyaz şemsiyeli, organze şapkalı başka kadınlar arasında neredeyse çocuk yaştaki annesinin elinden tutmuş, karanlık ormanda gezintiye çıktıklarını anımsadı. Bir dürbünle dünyayı seyreden balonun makinisti, "Ölüye benziyorlar," dedi. Dürbünü Doktor Juvenal Urbino'ya iletti; ekili alanlar arasında, öküz arabalarını, demiryolu hattının sınırlarını, donmuş sulama kanallarını gördü Doktor Urbino; nereye baksa, oraya buraya saçılmış insan cesetleri görüyordu. Biri koleranın Cienaga Grande köylerini kasıp kavurduğunu duyduğunu söyledi. Doktor Urbino, bir yandan konuşuyor, bir yandan dürbünle bakıyordu.

"Çok özel bir kolera türü olmalı," dedi, "çünkü hepsinin de ense köklerine öldürücü bir darbe indirilmiş."

Bir süre sonra köpüklü bir denizin üstünden uçarak, hiç olaysız, tuzdan çatlak çatlak olmuş tabanı kor gibi yanan uçsuz bucaksız yakıcı bir kumsala indiler. Güneşe karşı gündelik şemsiyelerden başka koruyucuları olmayan yetkililer, marşlara tempo tutarak bayraklar sallayan ilkokul öğrencileri, kurumuş çiçekler ve yaldızlı kartondan taçlarıyla güzellik kraliçeleri, o günlerde Karayip kıyısının gönençli Gayra Köyü'nün bandosu bekliyordu onları. Fermina Daza’nın tek istediği, doğduğu kenti bir kezcik daha görmek, en eski anılarıyla yüz yüze gelmekti, ama salgın tehlikesinden ötürü kimseye izin verilmedi. Doktor Juvenal Urbino tarihsel mektubu verdi; mektup sonradan kayboldu, ne olduğu da anlaşılmadı; heyettekiler konuşmaların sıkıcılığından boğulacak gibi oldular. Sonunda onları katır sırtında lagunaların denizle birleştiği Pueblo Viejo İskelesi'ne götürdüler; çünkü makinist balonu bir türlü yeniden havalandıramadı. Fermina Daza, çok küçükken annesiyle birlikte, bir çift öküzün çektiği bir arabayla oradan geçtiğine emindi. Biraz daha büyünce bunu birkaç kez babasına anlatmış, ama o, katır inadıyla, anımsamasının kesinlikle olanaksız olduğunu söylemişti.

"O yolculuğu çok iyi anımsıyorum, doğru," demişti, "ama sen doğmadan en az beş yıl önceydi."

Balon seferine çıkan yolcular üç gün sonra, fırtınalı bir gecenin ardından perişan, havalandıkları limana döndüler ve kahramanlar gibi karşılandılar. Florentino Ariza da, kalabalığın arasına karışmış, oradaydı kuşkusuz; Fermina Daza'nın yüzünde korku izlerini gördü. Ama aynı akşam, kocasının koruyuculuğunda düzenlenen bir bisiklet sergisinde gene gördü onu; bu kez yorgunluktan eser yoktu onda. Alışılmadık bir velospite binmişti; önünde, üstüne oturduğu çok yüksek bir tekerleği, arkasında ancak dayanmaya yarayan küçücük tekerleğiyle bir sirk aracını andırıyordu daha çok. Yaşlı hanımefendileri çileden çıkaran, erkeklerin hoşnutsuzluğuna yol açan, yanlarına renkli şeritler geçirilmiş bol bir pantolon giyiyordu; ama beceriksizliğine kimse ilgisiz kalmadı.

Florentino Ariza'nın, yıllar boyu, ansızın rasgele gözünün önüne gelen, sonra yüreğinde bir burukluk bırakarak geldiği gibi kaybolan gelgeç imgelerden biri oldu bu. Ama bunlar yaşamının geçişini gösteriyordu Florentino Ariza'nın; çünkü yaşamın acımasızlığını kendi bedeninden çok, her görüşünde Fermina Daza'da farkına vardığı ayırt edilmez değişikliklerde görüyordu.

Bir akşam, sömürge döneminden kalma lüks bir lokanta olan Meson de don Sancho'ya gitti; kuş kadar bir şeyler yemek için, yalnız geldiğinde her zaman yaptığı gibi, uzak bir köşeye oturdu. Birden, dipteki büyük aynada

Fermina Daza'nın, kocası ve iki çiftle birlikte, aynadaki yansısını tüm görkemiyle görebileceği bir köşede, bir masaya oturduğunu gördü. Dokunaklı bir hali vardı; incelikle, havai fişekler gibi parlayan gülüşlerle yönetiyordu konuşmayı; damla kristalden kocaman avizelerin altında daha da pırıltılıydı güzelliği: aynanın içinden geçen Alice gibi. Florentino Ariza, soluğu tutulmuş, gönlünce inceliyordu onu; yemek yiyişini, şarabı dudaklarına değdirişini, dördüncü kuşaktan Don Sancho'yla eğlenişini gördü; tek başına oturduğu masadan, yaşamının bir ânını onunla bölüştü; kimseye görünmeden, bir saatten uzun bir süre, onun özel yaşamının yasak bölgesinde dolaştı. Sonra, onun yanındakilerle birlikte kalktığını görünceye dek, vakit öldürmek için dört kahve daha içti. Öyle yakınından geçtiler ki,

Florentino Ariza, onun, yanındakilerin kokusuna karışan kokusunu ayırt etti.

O geceden sonra, hemen hemen bir yıl boyunca, aynayı ona satması için lokantanın sahibini sıkıştırdı; para ya da hizmet, yaşamında en çok istediği şey neyse, onun karşılığında. Kolay olmadı bu; çünkü Don Sancho, değerli çerçevesi Viyanalı zanaatçılarca yapılmış olan bu aynanın, bir eşi Marie Antoinette'e ait hiçbir iz bırakmadan kaybolan ikiz aynalardan biri olduğu söylencesine inanıyordu: iki eşsiz mücevher. Sonunda pes ettiğinde, Florentino Ariza aynayı evinin salonuna astı; çerçevenin güzelliğinden ötürü değil, içinde iki saat boyunca sevgilisinin imgesi kaldığından.

Onu hemen hemen her görüşünde, Fermina Daza kocasının koluna girmiş, tam bir uyum içinde, yalnızca Florentino Ariza'ya selam verirken bozulan kendilerine ait bir çevrede, Siyamlılar gibi şaşılacak bir akıcılıkla deviniyorlardı. Doktor Juvenal Urbino, sıcak bir sevgiyle onun elini sıkıyor, hatta bazen dostça omzuna vuruyordu. Fermina Daza ise onu katı bir biçimciliğin nesnel kurallarına yazgılı kılıyor, kendisini genç kızlık günlerinden hâlâ anımsadığını varsaymasına olanak veren en küçük bir davranışta bile bulunmuyordu, iki ayrı dünyada yaşıyorlardı, ama Florentino Ariza aralarındaki uzaklığı azaltmak için her türlü çabayı harcarken, Fermina Daza tam tersi yönde adım atıyordu. Florentino Ariza’nın, bu ilgisizliğin korkuya karşı bir zırhtan başka bir şey olmadığını düşünme yürekliliğini kendinde bulması için aradan uzun zaman geçti. Yerel tersanede yapılan ilk ırmak gemisinin suya indirilişi sırasında birden aklına geldi bu; Florentino Ariza’nın, C.FC.'nin birinci başkan yardımcısı olarak XII. Leon Amca'yı temsil ettiği ilk resmî törendi bu aynı zamanda. Bu rastlantı, töreni özel bir görkemliliğe büründürmüştü; kentin yaşamında öyle ya da böyle bir önemi olan herkes oradaydı.

Florentino Ariza, geminin hâlâ taze boya ve sıcak katran kokan büyük salonunda konuklarla ilgileniyordu ki, rıhtımda bir alkış salvosu koptu ve bando bir zafer marşı çalmaya başladı. Düşlerinin göz kamaştırıcı kadınını kocasının kolunda, olgun güzelliğinin görkemi içinde, tören üniforması giymiş şeref kıtasının önünden, pencerelerden atılan serpantin ve çiçek yağmuru altında, bir

zamanların kraliçesi gibi geçtiğini görünce, neredeyse kendisi kadar eski bir ürpertiyi bastırmak zorunda kaldı Florentino Ariza. İkisi de ellerini kaldırarak yanıt verdiler candan sevgi gösterilerine; ama o, yüksek topuklu iskarpinlerinden, boynuna dolanmış tilki kuyruklarına, çan biçimindeki şapkasına dek, bir imparatoriçe gibi baştan başa altın yaldızlara bürünmüş, öyle göz kamaştırıcıydı ki, kalabalığın içinde bir o varmış gibiydi.

Florentino Ariza eyaletin önde gelenleriyle birlikte, müziğin ve havai fişeklerin şamatası, püskürttüğü buharlarla rıhtımı ıslatan geminin üç yoğun böğürtüsü arasında, kaptan köprüsünde bekliyordu onları. Doktor Juvenal Urbino, insana kendisine özel bir yakınlık duyduğunu düşündüren kendine özgü doğallığıyla selamladı karşılayıcıları: önce tören üniforması giymiş gemi kaptanını, sonra başpiskoposu, vali ve belediye başkanıyla eşlerini, sonra da yeni gelen Andlı garnizon komutanını. Yetkililerden sonra, koyu renk takım elbisesi içinde, onca önemli 'kişi arasında neredeyse görünmez olan Florentino Ariza geliyordu. Garnizon komutanını selamladıktan sonra, Fermina, Florentino Ariza'nın uzattığı eli karşısında duraksadı. Komutan, onları tanıştırmak üzere, tanışıp tanışmadıklarını sordu. Fermina Daza ne evet, ne de hayır dedi, bir salon hanımefendisine özgü gülümseyişiyle Florentino Ariza'ya elini uzattı. Daha önce iki kez olmuştu bu; ileride gene olacaktı; Florentino Ariza, Fermina Daza'nın kişiliğine özgü bir davranış olarak yorumlamıştı bunu hep. Ama o gün, o sonsuz hayal kurma yeteneğiyle böylesine zorlu bir ilgisizliğin, aşk ezinçlerini gizleyen bir kaçamak olup olmadığını sordu kendi kendine.

Bu düşünce gençlik isteklerini uyandırdı. Yıllar önce Evangelios Parkı'nda yaptığı gibi, aynı kaygılarla Fermina Daza'nın villasının çevresinde dolanmaya başladı; ama kendisini görmesini kurduğundan değil, yalnızca hâlâ var olduğuna emin olmak için onu görmek amacıyla. Ama şimdi, kimseye görünmeden oradan geçmesi güçtü. La Manga Mahallesi, tarihsel kentten, suyu yeşil bir kanalla ayrılmış, yer yer sömürge döneminde âşıkların pazar günleri sığındıkları icaco çalılıklarıyla kaplı, yarı ıssız bir adanın üstündeydi. Birkaç yıl önce İspanyollardan kalma eski taş köprüyü yıkmışlar, katırla çekilen tramvayların geçebilmesi için, karpuz lambalarla

donatılmış beton bir köprü yapmışlardı yerine. Önceleri La Manga sakinleri, projede öngörülmeyen bir işkenceye katlanmak zorunda kalmışlardı: titreşimleri yeri sürekli olarak sarsan kentin ilk elektrik tesisinin bunca yakınında uyumak. Doktor Juvenal Urbino bile, onca yetkisine karşın, tesisin kimseyi rahatsız etmeyeceği bir yere taşınmasını sağlayamadı; sonunda Tanrı'nın lütfu imdadına yetişti. Bir gece tesisin kazanı korkunç bir gürültüyle patladı, yeni evlerin üstünden uçtu, kentin tam ortasından geçerek eski San Julian el Hospitalario Manastırı'nın büyük dehlizinin üstüne düştü. Yıkılan manastır o yılın başında boşaltıldı, ama kazan, o gece kentin hapishanesinden kaçıp manastırın kilisesine saklanmış olan dört mahkûmun ölümüne yol açtı.

Kentin, öylesine güzel aşk gelenekleri olan o dingin kenar mahallesi lüks bir mahalleye dönüştükten sonra, mutsuz aşklara pek de elverişli olmadı. Sokaklar yazın toz, kışın çamur içinde, yıl boyu ıssızdı; tek tük evler, bol ağaçlı bahçelerin içine gizlenmişti; bir zamanların çıkıntılı balkonlarının yerini, kaçak âşıkların cesaretini kırmak için özellikle yapılmış gibi, mozaik teraslar almıştı. Allahtan o dönemde tek bir atın çektiği kiralık körüklü arabalarla gezintiye çıkmak modaydı; ekim ayında, insanın içini sızlatan günbatımının deniz feneri kulesinden daha iyi seyredildiği, gizemli köpekbalıklarının papaz okulu öğrencilerinin kumsalını gözetledikleri, her perşembe limanın kanalından, dokunulsa tutulabilecek kadar yakından geçen kocaman, bembeyaz transatlantiğin görüldüğü yüksek bir yerde sona eriyordu gezinti. Florentino Ariza işinde geçirdiği yorucu bir günün ardından, bir fayton kiralamayı alışkanlık edinmişti; ama sıcak aylarda yapıldığı gibi, faytonun körüğünü kaldırmıyor, kanepenin içine gömülüyor, gölgede görünmez olmuş, hep tek başına, arabacıda kötü düşünceler uyandırmamak için, umulmadık yollara saptırıyordu onu.

Gerçekte bu gezintide onu ilgilendiren tek şey, muz ağaçlarıyla bol yapraklı hintkirazı ağaçları arasında yarı yarıya gizlenmiş, Louisiana pamuk çiftliklerinin düşsel güzellikteki malikânelerinin acıklı bir kopyası olan, pembe mermerden tapmaktı. Fermina Daza'nın çocukları saat beşe doğru dönüyorlardı eve. Florentino Ariza onların aile arabasıyla geldiklerini görüyordu; sonra Doktor Juvenal

Urbino'nun her zamanki gibi hastalarını yoklamak için evden çıktığını görüyordu, ama evin çevresinde dolanıp durduğu bir yıla yakın süre içinde özlediği kadının hayalini bile göremedi.

Ortalığı kasıp kavuran ilk haziran sağanağına karşın, tek başına gezintisini sürdürdüğü bir öğleden sonra, atın ayağı çamurda kaydı, yere kapaklandı. Florentino Ariza, tam Fermina Daza'nın evinin önünde olduklarının dehşetle farkına vardı; üzüntüsünün onu ele vereceğini hiç düşünmeden arabacıya yalvardı:

"Burada olmaz, yalvarırım," diye bağırdı. "Nerede olursa olsun, ama burada olmasın."

Onun bu telaşından şaşıran arabacı koşumlarını çözmeden atı ayağa kaldırmaya çalıştı, arabanın dingili kırıldı. Florentino Ariza becerebildiğince arabadan dışarı çıktı, hızlanan sağanak altında, oradan geçenlerin kendisini eve götürmeyi önereceklerini umarak, utancına boyun eğdi. Urbino ailesinin hizmetçilerinden biri, giysileri sırılsıklam, dizlerine dek çamura batmış, orada beklerken gördü onu; terasa sığınması için şemsiye götürdü ona. Florentino Ariza en çılgın düşlerinde bile böyle bir fırsatı düşlememişti, ama o akşamüstü, Fermina Daza'nın onu bu durumda görmesindense ölmeyi yeğlerdi.

Eski kentte oturdukları sırada, Juvenal Urbino'yla ailesi, sekiz ayini için evlerinden katedrale her pazar yürüyerek giderlerdi; dinsel olmaktan çok dünyasal bir toplantıydı bu. Daha sonra, evden taşındıklarında birkaç yıl oraya arabayla gitmeyi sürdürdüler; hatta bazen bahçedeki palmiyelerin altında arkadaşlarıyla gevezelik ederek oyalandılar. Ama La Manga papaz okulunun özel kumsalı ve mezarlığıyla kilisesi yapılınca, çok önemli durumlar dışında bir daha katedrale gitmediler. Bu değişikliklerden haberi olmayan Florentino Ariza, birkaç pazar, Parroquia Kahvesi'nin terasında oturarak üç ayinden çıkanları da gözledi. Sonra yanıldığını anladı; birkaç yıl öncesine dek modası süren yeni kiliseye gitti; ağustos ayının dört pazar günü, tam saat sekizde, çocuklarıyla birlikte Doktor Juvenal Urbino'ya rastladı; ama Fermina Daza yanlarında yoktu. O pazarlardan birinde, La Manga Mahallesi sakinlerinin görkemli anıtmezarlar yaptırmakta oldukları bitişikteki mezarlığı ziyaret etti; kocaman ceîba ağaçlarının gölgesi altında bunların en görkemlisine, daha yeni bitmiş, gotik camlı, mermer kabartmalı, mezar taşlarının

üstüne yaldızlı harflerle ailenin tüm bireylerinin adları yazılı anıtmezara rastlayınca yüreği hop etti. Bunların arasında Dona Fermina Daza de Urbino de la Calle'ninki de vardı kuşkusuz; onun hemen yanında da kocasınınki, bir de yazıt: Efendimizin erinci içinde de birlikte.

Yılın geri kalanı boyunca Fermina Daza ulusal ya da toplumsal etkinliklerin hiçbirine katılmadı; her zaman kocasıyla birlikte başrolde oldukları Noel eğlencelerine bile. Ama eksikliği opera mevsiminin açılış temsili duyuldu en çok. Perde arasında, adını anmadan, kuşkusuz ondan söz eden bir grubun söyledikleri kulağına çalındı Florentino Ariza’nın. Geçen haziranda bir gece yarısı, birinin onu Panama'ya giden Cunard transatlantiğinde gördüğünü, onu yiyip bitiren utanç verici hastalığı belli olmasın diye siyah bir tül taktığını söylüyorlardı. Biri, böylesine güçlü bir kadına musallat olan korkunç hastalığın ne olduğunu sordu, aldığı yanıt zehir gibi bir kin doluydu:

"Böyle seçkin bir kadının hastalığı olsa olsa verem olur."

Florentino Ariza ülkesindeki varsılların gelip geçici hastalıklara yakalanmadıklarını biliyordu. Ya ansızın, hemen hemen her zaman önemli bir şenliğin ertesinde, şenliği yasa boğarak ölüyorlar ya da gizli ayrıntılarını sonunda herkesin bildiği uzun süren korkunç hastalıklara yakalanıp mum gibi sönüyorlardı. Panama'ya kapanmak, varsılların yaşamında neredeyse zorunlu bir kefaretti. Hastaların, pencereleri bez perdeli ıssız odalarda, önlerinde kalan sayılı günlerinin hesabını şaşırdıkları, asit fenik kokusunun, sağlığın mı, yoksa ölümün mü belirtisi olduğunu hiç kimsenin kesinlikle bilemediği, Darien'in tarih öncesi sağanakları arasında yitmiş kocaman beyaz bir hangardan ibaret Adventist Hastanesi'nde, Tanrı’nın istemine bırakıyorlardı kendilerini, iyileşenler, elleri kolları gösterişli armağanlarla dolu dönüyorlar, hâlâ yaşıyor olmanın yakışık almazlığını bağışlatmak için belli bir kaygıyla avuç avuç dağıtıyorlardı onları. Bazıları karınlarında ayakkabıcı sicimiyle dikilmiş gibi kara yara izleriyle dönüyorlar, ziyaretçiler geldiğinde gömleklerini sıyırarak onları gösteriyorlar, aşın mutluluktan boğulup ölenlerinkilerle karşılaştırıyorlar, kloroformun etkisiyle gördükleri meleksi görüntüleri ömürlerinin sonuna dek bıkıp usanmadan anlatıyorlardı. Ama dönmeyenlerin neler gördüklerini hiç kimse

bilmiyordu; aralarında en acıklıları, kapatıldıkları veremliler koğuşunda; hastalığın acılarından çok, yağmurun hüznünden ötürü ölenlerdi.

Seçmek durumunda olsaydı, Florentino Ariza, Fermina Daza için hangisini yeğ tutardı, bilmiyordu. Her şeyden önce, acı da olsa gerçeği bilmek istiyordu, ama ne denli uğraşırsa uğraşsın öğrenemedi bunu. Söylenenleri doğrulamak için hiç kimsenin ona en küçük bir bilgi bile veremeyişi akıl almaz görünüyordu ona. Onun dünyası olan ırmak gemilerinin dünyasında açığa çıkmayan hiçbir gizem, saklanabilen hiçbir giz yoktu. Ama hiç kimse siyah tüllü kadından söz edildiğini işitmemişti. Özellikle zenginlere ait şeyler söz konusu olduğunda, her şeyin bilindiği, birçok şeyin daha olmadan bilindiği bir kentte hiç kimse bir şey bilmiyordu bu konuda. Ama hiç kimse Fermina Daza'nın ortadan kayboluşunu açıklayamıyordu. Florentino Ariza La Manga'nın çevresinde dolanıp duruyor, papaz okulunun bazilikasında kendini vermeden ayinleri dinliyor, başka bir ruh durumunda onu hiç mi hiç ilgilendirmeyecek törenlere katılıyordu; ama zamanın geçişi anlatılanların inanılırlığını artırmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Urbinoların evinde, annenin yokluğundan başka her şey normal görünüyordu.

Birçok soruşturmalar sırasında, bilmediği ya da araştırmadığı başka şeyler de öğrendi; bu arada Lorenzo Daza'nın, Cantabria'da, doğduğu köyde öldüğünü de. Uzun yıllar, onu Parroquia Kahvesi'nde, gürültülü satranç partilerinde gördüğünü anımsıyordu; sesi çok konuşmaktan karıklaşmış, gittikçe daha şişman, daha sevimsiz, yavaş yavaş kötü bir yaşlılığın çukuruna yuvarlanıyordu. Geçen yüzyıldaki, o tatsız anisado'lu sabah kahvaltısından beri tek sözcük bile söylememişlerdi birbirlerine, Florentino Ariza biricik varoluş nedeni haline gelen kızma iyi bir evlilik sağlamayı başardıktan sonra bile, kendisi gibi, onun da kendisini kinle anımsadığından emindi. Ama Florentino Ariza, Fermina Daza’nın sağlığı hakkında kesin bilgi alma konusunda öyle kararlıydı ki, Jeremiah de Saint-Amour'un tek başına kırk iki rakibiyle karşılaştığı ünlü satranç turnuvasının kutlandığı dönemde, babasından bilgi almak için Parroquia Kahvesi'ne gitti. Lorenzo Daza’nın öldüğünü böyle öğrendi, bütün yüreğiyle sevindi; bu sevincin bedelinin gerçeği

bilmeden yaşamayı sürdürmek olabileceğinin bilincinde olsa da. Sonunda umutsuzlar hastanesi konusunda söylenenlerin doğruluğuna karar verdi; tek avuntusu ünlü bir atasözüydü: Yatağa düşen kadın sonsuza dek sevilir. Cesaretini yitirdiği anlarda, Fermina Daza ölecek olursa, ölüm haberinin nasıl olsa kendisine ulaşacağı düşüncesine boyun eğdi.

Hiç gelmedi bu haber. Çünkü Fermina Daza, sağdı, sağlığı da yerindeydi; kuzini Hildebranda Sânchez'in dünyadan el etek çekmiş yaşadığı, Flores de Maria Köyü'ne yarım mil uzaklıktaki çiftliğinde. Yirmi beş yıllık dengeli evliliklerinin biricik ciddi bunalımıyla ikisi de yeniyetmeler gibi tedirgin olduklarından, kocasıyla aralarında anlaşmaya vardıkları gibi, sessizce gitmişti. Olgunluk çağının dinginliğinde, büyümüş, iyi yetişmiş çocukları, önlerinde buruklaşmadan yaşlanmayı öğrenecekleri açık bir gelecekle, kendilerini artık herhangi bir aksiliğin tuzağından korunmuş hissettikleri bir sırada hazırlıksız yakalamıştı onları bunalım. İkisi için de öyle beklenmedik bir şeydi ki, Karayipler'de alışıldığı gibi, kavgalar, gözyaşları ya da arabulucularla değil, Avrupalılar gibi akılcı bir yoldan çözmek istediler sorunu; ne buralı, ne de oralı oldukları için de, sonunda, hiçbir yere ait olmayan çocukça bir duruma saplandılar. Sonunda Fermina Daza, niçin, kime gideceğini bile bilmeden, salt öfke yüzünden gitmeye karar vermiş, kocası da, suçluluk duygusuyla eli-kolu bağlı olduğundan, onu alıkoymayı başaramamıştı.

Gerçekten de, Fermina Daza, bir gece yarısı, yüzü yas tülüyle örtülü, alabildiğine gizlilik içinde gemiye binmişti; ama Panama'ya giden Cunard transatlantiğine değil, San Juan de la Cienaga'ya, doğduğu, ergenliğe dek yaşadığı, yıllar geçtikçe dayanılmaz bir özlem duyduğu kente düzenli seferler yapan küçük bir gemiye. Kocasının isteğine ve o dönemin alışkanlıklarına karşı çıkarak, evdeki hizmetçilerle "birlikte yetişmiş on beş yaşında bir vaftiz evladından başka kimseyi almamıştı yanına; ama yolculuğu gemi' kaptanlarına ve bütün liman makamlarına bildirilmişti. Düşünmeden bu kararı aldığında, çocuklara, Hildebranda teyzelerinin yanına gittiğini söylemişti; ama orada kalmaya kararlıydı. Doktor Juvenal Urbino onun karakterinin sağlamlığını çok iyi biliyordu, ama öyle

üzgündü ki, suçunun ağırlığından ötürü Tanrı'nın verdiği bir ceza gibi alçakgönüllülükle kabul etti gidişini. Ama daha geminin ışıkları gözden yiter yitmez, ikisi de güçsüzlüklerinden ötürü pişman oldular.

Çocukların durumu ve eve ilişkin başka konularda biçimsel bir yazışma sürdürmelerine karşın, hemen hemen iki yıl boyunca hiçbiri, gururun aşındırmadığı bir dönüş yolu bulamadı. Çocuklar ikinci yıl okul tatillerini geçirmeye, Flores de Maria'ya gittiler; Fermina Daza, yeni yaşamına uyum sağlamış görünmek için elinden gelenin çoğunu yaptı. En azından, Doktor Juvenal Urbino'nun, oğlunun mektuplarından çıkardığı sonuç buydu. Üstelik o günlerde, Riohacha piskoposu, gösterişli bir biçimde, bir sayvanın altında, altın yaldız koşumlu ünlü beyaz katırına binerek, o yörede bir geziye çıktı. Ardı sıra, uzak bölgelerden gelen bir başıboşlar kalabalığı, akordeoncular, yiyecek ve uğurluklar satan gezgin satıcılar da geldiler; çiftlik üç gün sakatlarla, onulmaz hastalarla dolup taştı; bunlar gerçekte piskoposun bilgince vaazları ve toptan günah bağışlamaları için değil, sahibinden gizli mucizeler yarattığı söylenen katırının lütfuna ermek için geliyorlardı. Piskopos, daha basit bir papaz olduğu yıllarda, Urbino de la Calle'nin evine sık sık gidiyordu; bir öğle vakti panayırdan kaçıp Hildebranda'nın çiftliğine, öğle yemeğine gitti; yalnızca dünya işlerinden konuşulan yemeğin ardından, Fermina Daza'yı bir kıyıya çekip günah çıkarmasını istedi. Fermina Daza, pişmanlık duyduğu hiçbir şey olmadığını açık bir biçimde öne sürerek, yumuşak, ama kesin bir tavırla reddetti. Amacı, en azından bilinçli olarak, bu değilse de, yanıtının ulaşması gereken yere ulaşacağını düşünüyordu.

Doktor Juvenal Urbino, belli bir alaycılıkla, yaşamının bu iki acı yılından kendisinin değil, karısının, aile bireylerinin ve kendisinin çıkardıkları giysileri koklamak gibi kötü huyunun suçlu olduğunu söylerdi hep; ilk bakışta temiz görünseler bile, kokularından onları yıkatmak gerekip gerekmediğini anlamak için. Daha çocukluğundan beri yapıyordu bunu; evliliklerinin ilk gecesinde kocası fark edinceye dek de, kimsenin farkına varacağını ummamıştı. Günde en az üç kez banyoya kapanıp sigara içtiğinin de farkına varmıştı, ama bunun üstünde durmamıştı; çünkü onun sınıfından kadınların bir araya gelip bir odaya kapanarak, erkeklerden konuşup sigara içmeleri

alışılagelmiş bir şeydi; yarım litrelik rakılardan da içiyorlardı, duvarcılar gibi kafayı çekip yerlere serilinceye dek. Ama önüne gelen giysiyi burnuna dayayıp koklaması yalnızca uygunsuz değil, sağlık için de tehlikeli görünüyordu Doktor Juvenal Urbino'ya. Fermina Daza tartışmak istemediği her şey gibi bunu da şakaya alıyor, Tanrı'nın bu meraklı sarıasma kuşu burnunu süs olsun diye insanların yüzlerinin ortasına koymadığını söylüyordu. Bir sabah alışverişe çıkarken, hizmetçi kadın, evin hiçbir köşesinde bulamadıkları üç yaşındaki oğlunu aramak için konuyu komşuyu ayağa kaldırmıştı. Fermina Daza kargaşanın tam ortasında geldi; iz üstünde bir köpek gibi evin içinde bir-iki dolandı, kimsenin saklanabileceğini akıl etmediği bir dolabın içinde uyur buldu onu. Şaşkınlık içindeki kocası onu nasıl bulduğunu sorunca şöyle yanıtladı:

"Kaka kokusundan."

Gerçekten de koku alma duygusu, yalnızca çamaşırların yıkanmasına ya da yitik çocukları bulmasına yaramıyordu: Yaşamın her alanında, yön duygusuydu bu onun, özellikle toplumsal yaşamda. Juvenal Urbino bütün evlilikleri boyunca farkındaydı bunun; özellikle başlangıçta, Fermina Daza'nın, üç yüzyıldır kendi çevresine karşı olan bir çevrede bir yabancı gibi, yalnızca doğaüstü bir içgüdüyle açıklanamayacak çevresine egemen olma becerisiyle, keskin mercan dalları arasında kulaç atarcasına, hiçbir şeye çarpmadan dolaştığı sıralarda. Taş gibi bir yürekten olduğunca, bin yıllık bir bilgelikten de kaynaklanabilecek bu korkunç yetenek, kötü bir pazar günü, ayine gitmeden önce bir şanssızlığa rastladı; Fermina Daza her zamanki alışkanlığıyla, kocasının bir gün önce Öğleden sonra kullandığı çarşafı koklamış, yatağında başka bir erkek yatmış gibi tedirgin edici bir duyguya kapılmıştı.

Önce yelek cebinden köstekli saati, ceketinin ceplerinden kalemi, cüzdanı, bozuk paraları çıkarıp tuvalet masasının üstüne koyarken ceketle yeleği kokladı; sonra kravat iğnesini, topaz kol düğmelerini, takma yakasının altın düğmesini çıkarırken, düzgünce ütülenmiş gömleği kokladı, sonra üstüne on bir anahtar takılı anahtarlığı, sedef saplı çakıyı çıkarırken pantolonu kokladı, en sonunda da, iç çamaşırları, çorapları, üstüne markası işlenmiş keten mendili

kokladı. En küçük bir kuşku kırıntısı bile yoktu: Tüm giysilerine, bunca yıllık ortak yaşamlarında hiç duymadığı bir koku sinmişti; tanımlanması olanaksız bir koku; çünkü ne çiçek kokusu, ne de parfüm kokusuydu, insan doğasına özgü bir kokuydu bu. Hiçbir şey söylemedi, sonraki günlerde bu kokuya da rastlamadı bir daha; ama artık kocasının giysilerini yıkanmaları gerekip gerekmediğini anlamak için değil, içini kemiren dayanılmaz bir kaygıyla kokluyordu.

Fermina Daza, giysilerinin kokusunu, kocasının günlük yaşamının neresine yerleştireceğini bilmiyordu. Sabah dersleriyle öğle yemeği arasında olamazdı; çünkü aklı başında hiçbir kadının, hele kendi evinde, evi süpürmek, yatakları düzeltmek, alışveriş etmek, yemek hazırlamakla uğraştığı o saatlerde belki de çocuklarından birini başı yarılmış vaktinden önce okuldan eve gönderebilecekleri, çocuğun onu sabahın on birinde, düzeltilmemiş yatağında, çıplak, üstelik de üstüne abanmış bir doktorla görebileceği kaygısıyla, böyle bir saatte çarçabuk sevişmeye kalkamayacağını düşünüyordu. Hem sonra, Doktor Juvenal Urbino'nun yalnız geceleri, tam bir karanlıkta, en geç sabah kahvaltısından önce, kuşlar ötmeye başlamadan seviştiğini biliyordu. O saatten sonra, dediğine göre, soyunup giyinmenin yorgunluğu, horozlar gibi güpegündüz sevişmenin zevkinden daha büyük oluyordu. Öyle ki, giysilerine koku sinmesi ancak, hasta ziyaretlerinden birinde ya da satranç yahut sinema akşamlarından çalınan bir anda olabilirdi. Bu sonuncu olasılığı kanıtlamak güçtü; çünkü birçok arkadaşlarının tersine, Fermina Daza kocasını gözetlemeyecek ya da birinden bunu onun adına yapmasını istemeyecek kadar onurluydu, ihanete en elverişli görünen ziyaret saatleri, denetlenmesi en kolay saatlerdi aynı zamanda; çünkü Doktor Juvenal Urbino, evlerine ilk kez gidişinden onları son bir hac ve ruhlarının erinci için bir tümceyle öte dünyaya uğurlayıncaya dek, hastalarının her birinin hastalığının seyrini, vizite ücretlerini ayrıntılarıyla kaydediyordu.

Aradan üç hafta geçtikten sonra, Fermina Daza birkaç gün kokuyu duymadı, sonra en ummadığı bir anda, art arda birkaç gün her zamankinden daha sinsi bir biçimde duydu; üstelik bu günlerden biri, ailece birlikte geçirdikleri, bir an bile birbirlerinden ayrılmadıkları bir pazar günüydü. Bir gün öğleden sonra, alışkanlıklarına, hatta

isteğine aykırı olarak, kendini kocasının çalışma odasında buldu; hiçbir zaman yapmayacağı bir şeyi, kendisi değil de, bir başkası yapıyormuş gibi bir duyguyla, olağanüstü güzellikte bir Bengal büyüteciyle, son ayların hasta ziyaretlerine ilişkin içinden çıkılmaz notları sökmeye çalıştı. Belli belirsiz kreozot kokusu sinmiş, bilinmeyen hayvan derileriyle ciltli kitaplar, öğrencilerin silik grup resimleri, iyi cins parşömenler, yıllar boyu toplanmış usturlaplar ve garip hançerlerle tıkabasa dolu bu çalışma odasına ilk kez yalnız giriyordu. Her zaman kocasının özel yaşamının biricik parçası saydığı, aşkın kapsamına girmediği için, içeri girme hakkı olmayan gizli bir tapınaktı burası; yalnızca birkaç kez, kısa süreli işler için kocasıyla birlikte girmişti buraya. Tek başına, hele ona yakışıksız görünen araştırmalar için içeri girmeye hakkı yokmuş gibi geliyordu ona. Ama oradaydı işte. Gerçeği ortaya çıkarmak istiyor, ancak onu bulmanın korkunç yılgısıyla karşılaştırılabilecek bir kaygıyla arıyordu onu; doğuştan kibrinden, onurundan bile daha zorlayıcı, denetlenmesi olanaksız bir kasırganın dürtüsüyle: büyüleyici bir işkence.

Hiçbir şeyi açıklığa kavuşturamadı, çünkü kocasının hastaları da, ortak arkadaşları dışında, onun özel dünyasının bir parçasını oluşturuyordu; yüzleriyle değil, açılarıyla, gözlerinin rengiyle ya da yüreklerini sakınmalarıyla değil, karaciğerlerinin büyüklüğüyle, dillerinin pasıyla, sidiklerinin tortusuyla, ateşli gecelerinin sanrılarıyla tanınan, kimliksiz insanlar. Kocasına inanan, onun sayesinde yaşadıklarına inanan insanlar; oysa gerçekte onun için yaşıyorlar, onun el yazısıyla tıp dosyasının altına yazılmış bir tümceye indirgeniyorlardı sonunda: Erinç içinde ol, Tanrı kapıda seni bekliyor. Fermina Daza, boşu boşuna iki saat geçirdikten sonra, yakışıksız bir işe kışkırtıldığı duygusuyla çalışma odasından çıktı.

İmgeleminin kışkırtmasıyla kocasındaki değişiklikleri incelemeye başladı; sofrada olsun, yatakta olsun, isteksiz, öfkelenmeye, iğneleyici yanıtlar vermeye eğilimli buluyordu onu; evde olduğu zamanlar, eski dingin adam değil, kafese kapatılmış bir aslan gibiydi. Evlendiklerinden beri ilk kez onun geç kalmalarına dikkat ediyor, onu inceden inceye denetliyor, gerçeği ondan söküp almak için yalan söylüyordu ona; ama ardından çelişkilerinden ötürü ölesiye

yaralanmış hissediyordu kendini. Bir gece garip bir duyguyla sıçrayarak uyandı; kocası karanlıkta, nefret doluymuş gibi görünen gözlerle bakıyordu ona. İlk gençlik yıllarında, Florentino Ariza'nın hayalini yatağının ayakucunda gördüğü zaman da buna benzer bir ürperti duymuş tu, ama onun hayali nefret değil, sevgi doluydu. Üstelik hayal değildi bu kez gördüğü: Kocası sabahın ikisinde uyanmış, yatakta doğrulmuş, onu seyrediyordu uyurken; ama bunu neden yaptığını sorunca, yadsıdı. Yeniden başını yastığa koyarak:

"Düş görmüş olmalısın," dedi.

O geceden sonra, Fermina Daza'nın gerçeğin nerede bittiğini, düşün nerede başladığını tam olarak bilmediği o dönemde buna benzer başka olaylarla birden delirmekte olduğunun bilincine varıp allak bullak oldu. Kocasının Corpus Christi Perşembesine katılmadığının, son haftalarda hiçbir pazar ayinine de katılmadığının, o yıl tinsel yaşama çekilmeye de vakit bulamadığının bilincine vardı sonunda. Ruh sağlığında bu alışılmadık değişiklerin nereden kaynaklandığını sorduğunda, kaçamak bir yanıt aldı. Bu, kesin bir ipucuydu; çünkü sekiz yaşında ilk komünyona katıldığından beri böyle önemli bir günde komünyonu savsakladığı olmamıştı hiç. Böylece, kocasının yalnızca ölümcül bir günah işlemekle kalmadığının, günah çıkarttığı papazın yardımına başvurmadığına göre, günahında direnmeye kararlı olduğunun da bilincine vardı. Aşkın tam tersi gibi görünen bir şey için bunca acı çekebileceğini hiç düşünemezdi, ama kendini böyle bir durumda buluyordu; ölmemenin tek yolunun da, içini zehirleyen yılanın yuvasını ateşe vermek olduğuna karar verdi. Öyle de yaptı. Bir gün öğleden sonra, kocası öğle uykusunun ardından günlük okumasını bitirirken, terasta çoraplarının topuklarını onarmaya koyuldu. Birden işini bıraktı, gözlüğünü alnına kaldırdı, en küçük bir sertlik belirtisi göstermeden kocasına seslendi:

"Doktor."

Kocası o günlerde bütün dünyanın okuduğu 'L'Ile des pingouins[15] romanını okumaya dalmıştı; dalgın, yanıtladı onu: Oui.[16] Fermina Daza üsteledi:

"Yüzüme bak."

Doktor Juvenal Urbino, okuma gözlüğünün pusu arasından görmeden baktı ona, ama yakıcı bakışlarını hissetmesi için gözlüğünü çıkarması gerekmedi.

"Ne var, ne oluyor?" diye sordu.

"Sen benden daha iyi bilirsin," dedi Fermina Daza.

Başka hiçbir şey söylemedi. Gözlüğünü indirdi, çorapları onarmayı sürdürdü. Doktor Juvenal Urbino uzun kaygı saatlerinin sona erdiğini anladı o zaman. Önceden tasarladığınım tersine, yüreğinde bir deprem sarsıntısı değil, bir erinç çarpıntısı duydu o an. Er geç olması gereken şeyin bir an önce olmasının verdiği ferahlıktı bu: Bayan Barbara Lynch'in hayali sonunda evin içine girmişti.

Doktor Juvenal Urbino, onu dört ay önce Misericordia Hastanesi'nin kliniğinde sıra beklerken tanımıştı; hemen o anda da yazgısında kaçınılmaz bir değişikliğin meydana geldiğinin bilincine varmıştı. Uzun boylu, iri kemikli, melas renginde, melasın doğal kıvamında yumuşak tenli bir melezdi; o sabah beyaz benekli, kırmızı bir giysi, gözkapaklarını gölgeleyen, çok geniş kenarlı, giysisiyle bir örnek bir şapka giymişti. İnsan türünün geri kalanından daha belirgin bir cinselliği varmış gibiydi. Doktor Juvenal Urbino klinikte hasta bakmazdı; ama vakti olduğunda, ne zaman oradan geçse, içeri girip üst sınıflardaki öğrencilerine, en iyi ilacın doğru tanı olduğunu anımsatırdı. Böylece, öğrencilerinin olağan olmayan bir davranışının farkına varmamalarına özen göstererek, ansızın ortaya çıkan melezin muayenesinde bulunacak biçimde ayarladı işleri; neredeyse hiç bakmadı ona, ama adını, adresini belleğine iyice yerleştirdi. O gün öğleden sonra, son hasta ziyaretinin ardından, arabasını kızın muayene odasında verdiği adrese yöneltti; gerçekten de oradaydı; serin mart havası almak için terasa çıkmıştı.

Çinko damına varıncaya dek baştan başa sarıya boyanmış, kaba bez perdeli pencereleri, sundurmaya asılı karanfil ve eğreltiotu saksılarıyla, Mala Crianza bataklığında ahşap direkler üstüne oturtulmuş tipik bir Antil eviydi; saçağa asılı kafesin içinde bir turpial[17] kuşu ötüyordu. Karşı kaldırımda bir ilkokul vardı; okuldan kargaşa içinde dağılan çocuklar, arabacıyı at ürkmesin diye dizginleri kısmak zorunda bıraktılar. İyi de oldu bu; çünkü Bayan Barbara

Lynch doktoru tanımaya vakit buldu. Eski bir dost gibi selamladı onu, ortalık yatışıncaya dek bir kahve içmeye çağırdı; Doktor Juvenal Urbino, alışkanlıklarına aykırı olarak, büyülenmişçesine içti kahvesini, onun kendisinden söz edişini dinleyerek; o sabah onu ilgilendiren biricik şey buydu, bundan sonraki aylar boyunca da bir an bile huzur vermeden onu ilgilendirecek biricik şey olacaktı. Bir kez, yeni evlendiği sıralarda, bir arkadaşı, karısının yanında, er geç evliliğinin dengesini tehlikeye düşürecek çılgınca bir tutkuya kapılacağını söylemişti ona. Kendini iyi tanıdığına inanan, ahlaksal köklerinin sağlamlığını bilen Doktor Juvenal Urbino gülmüştü bu kehanete. Hadi bakalım: Olmuştu işte.

Tanrıbilim doktoru Bayan Barbara Lynch, Doktor Juvenal Urbino'nun, kendi tanrısından ayırt etmek için adlarını küçük harfle yazdığı birçok tanrıdan birinin sözünü yaymak için bataklıktaki yoksul köyleri katır sırtında dolaşan zenci, sıska bir Protestan papazı olan muhterem peder Jonathan B. Lynch'in biricik kızıydı. İyi bir İspanyolca konuşuyor, sözcükleri sıralarken sık sık takılıyor, bu sürçmeler onun sevimliliğini artırıyordu. Aralıkta yirmi sekizini dolduracaktı; kısa bir süre önce, onda aynı yanılgıya bir daha düşme isteği bırakmayan iki yıllık kötü bir evlilik geçirdiği, babasının çömezi olan bir papazdan boşanmıştı.

"Biricik aşkın, Turpial'im," dedi. Ama Doktor Urbino bunu belli bir amaçla bile bile söylediğini düşünmeyecek denli ciddiydi, tersine. Bunca kolaylığın bir araya gelmesinin, Tanrı'nın ona daha sonra pahalıya ödeteceği bir tuzağı olup olmadığını sordu kendi kendine; ama içinde bulunduğu şaşkın durumdan ileri gelen Tanrıbilimsel bir saçmalık olarak aklından çıkardı bu düşünceyi.

Doktor Juvenal Urbino, tam gitmek üzereyken, sabahki muayenesine değindi söz arasında; bir hastanın hastalığından söz etmekten daha hoşuna gidecek bir şey olmadığını biliyordu çünkü; hastalığından söz ederken öyle ışıl ışıldı ki, Doktor Juvenal Urbino, ertesi gün daha esaslı bir muayene için saat tam dörtte geleceğine söz verdi. Kız şaşırdı, bu düzeyde bir doktorun onun olanaklarının çok üstünde olduğunu biliyordu, ama Doktor Juvenal Urbino yatıştırdı onu: "Bu meslekte öyle davranırız ki, varsıllar yoksulların yerine para öderler." Sonra cep defterine not etti: Bayan Barbara

Lynch, Mala Crianza bataklığı, öğleden sonra saat 4'te. Birkaç ay sonra, Fermina Daza, tanı, sağaltım ve hastalığın seyriyle uzayan bu notu okuyacaktı. Ad dikkatini çekti, sonra birden onun New Orleans'tan gelen meyve gemilerinden indirilen artistlerden biri olabileceği geldi aklına, ama adres büyük bir olasılıkla onun Jamaica'lı ve hiç kuşkusuz zenci olabileceğini düşündürdü ona; hiç üzülmeden kocasının beğenisinin dışına attı onu.

Doktor Juvenal Urbino, cumartesi buluşmasına, Bayan Lynch daha onu karşılamak için giyinmeyi bitirmeden, on dakika erken geldi. Sözlü sınava girdiği Paris günlerinden bu yana böylesine bir gerginlik duymamıştı.

Barbara Lynch, sırtında ince bir ipek gömlek, çadır bezinden yatağa uzanmış, sınırsız bir güzellikteydi. Her şeyi büyük ve dolgundu: denizkızlarınınkini andıran kalçaları, için için yanan bir kor gibi derisi, korkusuz göğüsleri, saydam dişetleri, kusursuz dişleri. Gövdesinin her yanından sağlık fışkırıyordu, Fermina Daza’nın kocasının çamaşırlarında duyduğu insan kokuşuydu bu. Büyük bir sevimlilikle, "kolon çarpıklığı" dediği, Doktor Urbino'nunsa önemsenecek bir belirti olmadığını sandığı bir şeyden ötürü gitmişti kliniğe. Öyle ki, Doktor Urbino, iç organlarını dikkatten çok, istekle yokladı; sağduyusunu yitiriyor, bu olağanüstü yaratığın içinin de dışı kadar güzel olduğunu keşfediyordu şaşkınlık içinde; Karayip kıyı bölgesinin en iyi hekimi gibi değil, içgüdülerinin karışıklığından altüst olmuş zavallı bir Tanrı kulu gibi, dokunuşun hazzına bıraktı kendini o zaman. Ciddi meslek yaşamında yalnızca bir kez olmuştu böyle bir şey; yaşamının en büyük utancını duymuştu o gün; çünkü hasta kadın içerlemiş, onun elini uzaklaştırmış, yatağın içinde oturup şöyle demişti ona: "İstediğiniz şey olabilir, ama böyle değil." Oysa Bayan Lynch kendini onun ellerine bıraktı, hekimin mesleğini düşünmediğine hiçbir kuşkusu kalmayınca da, "Ahlak buna izin vermez sanıyordum," dedi. Doktor Urbino giysileriyle gölden çıkmış gibi terden sırılsıklamdı; bir havluyla ellerini, yüzünü kuruladı.

"Ahlak," dedi, "biz erkekleri odundan yaratılmış sanır."

Bayan Lynch anlayışla elini uzattı ona.

"Benim böyle sanmam, böyle bir şey olamaz anlamına gelmez," dedi. "Böyle ünlü bir adamın benim gibi zavallı bir zencinin farkına varması ne demektir, düşünün."

"Sizi düşünmeden bir ânım bile geçmedi," dedi Doktor Urbino.

Bu itirafı öylesine titreyerek yapmıştı ki, acımaya değerdi. Ama Bayan Lynch yatak odasını aydınlatan bir gülüşle her türlü kötülüğün dışına çıkardı onu.

"Sizi hastanede gördüğüm an anlamıştım, Doktor," dedi. "Zenciyim, ama aptal değilim."

Hiç kolay olmadı. Bayan Lynch onuruna leke sürülmesin istiyordu, güvenlik ve aşk istiyordu; bunlara değdiğine inanıyordu. Doktor Urbino'nun onu baştan çıkarmasına olanak verdi, ama evde yalnız bile olsa odasına girmeden. En ileri gittiği nokta, tüm ahlak kurallarını dilediğince çiğneyerek yoklama ve dinleme törenlerini yinelemesine izin vermekti, ama giysilerini çıkarmadan. Oysa Doktor Urbino ısırdığı yeri bırakmak istemiyordu; neredeyse her gün kuşatmalarında direndi. Pratik nedenlerle, Bayan Lynch'le sürekli bir ilişki hemen hemen olanaksızdı onun için; ama zamanında durmak için gereğinden çok güçsüzdü; tıpkı daha sonra, daha ileri gitmek için gereğinden çok güçsüz olacağı gibi. Sınırları buraya kadardı.

Muhterem Peder Lynch'in düzenli bir yaşamı yoktu; bir yanına İndilerle, İncil'i yayma kitapçıkları, bir yanına yiyecekler yüklenmiş katırının sırtında, aklına esince gidiyor, en akla gelmedik bir anda geri dönüyordu. İkinci bir sakınca da, karşıdaki okuldu; çünkü çocuklar pencereden sokağa bakarak, şarkı söyler gibi derslerini yineliyorlardı; en iyi görebildikleri ev de, karşı kaldırımdaki, kapıları, pencereleri sabahın altısından başlayarak ardına dek açık duran evdi; Bayan Lynch'in, turpial dersleri öğrensin diye, kafesi saçağa astığını görüyorlardı; başında kırmızı bir türban, evi temizlerken, Karayiplilere özgü pırıl pırıl sesiyle dersleri onlarla birlikte yinelediğini görüyorlardı, sonra da sundurmada oturup kendi kendine İngilizce öğleden sonra ilahileri söylediğini görüyorlardı.

Çocukların olmadığı bir saat seçmek zorundaydılar; yalnızca iki seçenek vardı: öğle ile iki arasında öğle yemeği tatili -ki bu Doktor Urbino'nun da yemek saatiydi- ya da öğleden sonra geç vakit,

çocuklar evlerine gittikleri zaman. Bu ikincisi daha uygun bir saatti; çünkü bu saatte Doktor Urbino ziyaretlerini bitirmiş oluyor, ailesiyle birlikte akşam yemeği yemek için eve gitmeden önce birkaç dakika boş vakti kalıyordu. Üçüncü ve Doktor Urbino için en önemli sorun kendi durumuydu. Arabasız gidemezdi; oysa herkes tanıyordu onu, üstelik hep kapıda durması gerekiyordu. Sosyal Kulüp'teki arkadaşlarının hemen hemen hepsinin yaptıkları gibi, arabacısını suç ortağı yapabilirdi, ama bu alışkanlıklarının dışındaydı. Öyle ki, Bayan Lynch'e yaptığı ziyaretler apaçık bir duruma gelince, üniformalı arabacı, araba uzun süre kapıda durmasın diye, onu daha sonra almaya gelmesi daha iyi olmaz mı diye sorma gözü pekliğini gösterdi. Doktor Urbino, yapısına uymayan bir tepkiyle, sert bir sesle sözünü kesti:

"Seni tanıdığımdan beri ilk kez söylememen gereken bir şeyi söylediğini işitiyorum," dedi. "Pekâlâ: Bu sözleri söylenmemiş sayıyorum."

Çözüm yoktu. Böyle bir kentte, hekimin arabası kapının önünde durdukça bir hastalığı gizlemek olanaksızdı.

Ara sıra Doktor Urbino hastalarının evlerine uzaklık elverirse ya yaya ya da kiralık bir arabayla gidiyordu; kötücül yahut zamansız varsayımlardan kaçınmak için. Ama bu gibi hileler pek işe yaramıyordu, çünkü eczaneye verilen reçeteler gerçeği açığa vuruyordu; öyle ki Doktor Urbino hastaların kutsal hakkı olan, hastalıklarının giziyle birlikte, erinç içinde ölme hakkını korumak için doğru ilaçlarla birlikte sahte ilaçlar da yazıyordu. Arabasının Bayan Lynch'in evinin önünde durmasını çeşitli dürüst yollarla da haklı çıkarabilirdi; ama bunu uzun süre, hele dilediği gibi bir ömür boyu yapamazdı.

Dünya cehennem oldu ona. Çünkü bir kez ilk çılgınlıklarını doyurduktan sonra, ikisi de tehlikelerin bilincine vardılar; Doktor Juvenal Urbino skandalı göze almaya hiçbir zaman karar veremedi. Coşkuyla kendinden geçtiği anlarda her şeye söz veriyor, sonra da her şey erteleniyordu. Oysa onunla birlikte olma isteği arttıkça, onu yitirme korkusu da artıyordu; böylece buluşmaları her seferinde daha acele, daha güç oluyordu. Ondan başka hiçbir şey düşünemiyordu. Akşamüstlerini dayanılmaz bir kaygıyla bekliyor, tüm bağlantılarını

unutuyordu, onun dışında kalan her şeyi unutuyordu, ama araba Mala Crianza'ya yaklaştıkça, son dakikada çıkan bir engelin onu evin uzağından geçmeye zorlaması için Tanrı'ya yakarıyordu. Öyle bir kaygı içinde oluyordu ki, bazen köşeyi dönünce, terasta okuyan muhterem Peder Lynch'in pamuk gibi bembeyaz başını, kızının salonda mahallenin çocuklarına İncil'den parçalar okuduğunu görünce seviniyordu. O zaman, tehlikeyi göze almadığı için sevine sevine evine gidiyordu, ama sonra, her gün sabahtan akşama dek saat hep beş olsun diye tasadan çıldıracak gibi oluyordu.

Böylece, araba onun kapısında iyiden iyiye tanınır olunca, sevişmeleri olanaksızlaştı, üç ay sonra da gülünç oldu. Birbirlerine tek sözcük bile' söyleyecek vakit bulamadan, Bayan Lynch, sevgilisinin korkudan çılgın gibi içeri girdiğini görür görmez, yatak odasına gidiyordu. Onu beklediği günler, önlem olarak, bol bir eteklik, renk renk çiçekli, fırfırlı, çok güzel bir Jamaica etekliği giyiyordu, ama kolaylığın onun korkusunu yenmesine yardımcı olacağına inandığından, içine hiçbir şey giymiyordu. Onu mutlu etmek için ne yaparsa yapsın boşa gidiyordu. Doktor Urbino, soluk soluğa, terden sırılsıklam, yatak odasına dek onun ardı sıra gidiyor, paldır küldür içeri giriyor, her şeyi, bastonunu, doktor çantasını, Panama şapkasını yere fırlatıyor, pantolonu kalçalarına dek sıyrılmış, ama daha az engel olsun diye, ceketinin düğmeleri ilikli, altın köstеği yelek cebine takılı, ayakkabıları ayaklarında, duyduğu hazzın tadına varmaktan çok, bir an önce kalkıp gitme kaygısıyla, yılgınlık içinde sevişiyordu. O, yatakta doyumsuz uzanmış, yalnızlık tüneline girerken, kendisi, yaşamla ölümü birbirinden ayıran çizgide, katıksız sevişmişçesine bitkin, düğmelerini ilikliyordu bile; oysa gerçekte, fiziksel bir sevişme eyleminden öte bir şey değildi yaptığı. Ama kurallarına uygundu bu: Rutin bir hasta ziyareti sırasında damardan bir iğne yapmak için gerekli sürede olup bitiyordu her şey. Sonra, güçsüzlüğünden utanarak, ölme isteğiyle, Fermina Daza'dan pantolonunu aşağı indirip onu kıçüstü kızgın ızgaranın üstüne oturtmasını isteme yürekliliğini bulamadığı için kendi kendine lanetler yağdırarak eve dönüyordu.

Akşam yemeği yemiyordu; inanmadan dua ediyor, karısı yatmadan önce ortalığı toplamak için evin içinde dolanırken, o yatağın içinde

okumayı sürdürüyormuş gibi yapıyordu. Başını ne denli kitaba eğerse, kaçınılmaz bir biçimde Bayan Lynch'in batağına, onun gizli ormanının buğusuna, ölüm yatağına o denli gömülüyordu yavaş yavaş; o zaman, ertesi gün öğleden sonra saat beşe beş kaladan, onun, çılgın Jamaica etekliğinin altında, karanlık gür ormanıyla yatakta kendisini beklediğinden başka hiçbir şey düşünemiyordu: bir cehennem çemberi.

Birkaç yıldır bedeninin ağırlığının bilincine varmaya başlamıştı Doktor Urbino. Belirtileri tanıyordu. Ders kitaplarında okumuştu onları, gerçek yaşamda doğrulandıklarını görmüştü: önemli önbelirtiler olmaksızın, ansızın, tıp kitaplarından alınmışa benzeyen, ama sonunda kuruntu oldukları anlaşılan, kusursuz arazlardan söz etmeye başlayan yaşlı hastalarda. La Salpetriere'deki çocuk hastalıkları kliniğindeki hocası, en dürüst uzmanlık dalı olarak pediatriyi öğütlemişti ona, çünkü çocuklar yalnızca gerçekten hasta oldukları zaman hastalanıyorlardı; hekimle bilinen sözcüklerle değil, gerçek hastalıkların somut belirtileriyle iletişim kuruyorlardı. Oysa yetişkinler, belli bir yaştan sonra, ya hasta olmadan belirtiler gösteriyorlardı ya da daha kötüsü: Zararsız hastalıkların belirtilerini gösteren ciddi hastalıkları oluyordu. Zaman zaman, etkisi geçici ilaçlar vererek oyalıyordu onları; yaşlılığın çöplüğünde onlarla birlikte yaşama zorunluluğuyla, ağrılarını sızılarını duymamayı öğreninceye dek. Her şeyi gördüğüne inanan, onun yaşında bir hekimin, hasta değilken kendini hasta hissetmenin tedirginliğini yenmeyi başaramayacağı Doktor Juvenal Urbino'nun hiç aklına gelmemişti. Ya da daha kötüsü: belki de gerçekten hastayken, salt bilimsel bir önyargıyla hasta olduğuna inanmamanın. Daha kırk yaşındayken, sınıfta, yarı şaka, yarı ciddi şöyle demişti: "Yaşamda gereksinim duyduğum tek şey, beni anlayan birisi." Ama kendini Bayan Lynch'in labirentinde yitmiş bulunca artık şaka olmaktan çıkmıştı bu.

Yaşlı hastalarının tüm gerçek ya da kuruntusal belirtileri bedeninde toplanmıştı. Karaciğerinin biçimini öylesine açık seçik duyumsuyordu ki, dokunmadan büyüklüğünü söyleyebilirdi. Böbreklerinde uyuyan bir kedinin homurtusunu duyuyordu, keselerinin hareli parlaklığını duyuyordu, atardamarlarında kanının uğultusunu duyuyordu. Zaman zaman havasız kalmış bir balık gibi uyanıyordu. Yüreğinde ödem

vardı. Bir an yüreğinin tempoyu kaçırdığını, okul bandolarında olduğu gibi teklediğini duyumsuyordu; bir kez, bir kez daha, sonunda tempoyu yakaladığını duyumsuyordu; çünkü Tanrı büyüktü. Ama hastalarına verdiği avutucu ilaçlara başvuracak yerde, korkudan donakalıyordu. Hiç kuşkusu yoktu: Elli sekiz yaşında da olsa, yaşamda gereksinim duyduğu biricik şey, onu anlayacak bir insandı. Dünyada onu çok seven, kendisinin de en çok sevdiği varlığa, yanında içini rahatlatabildiği tek varlığa, Fermina Daza'ya döndü böylece.

Karısının öğleden sonra kitap okurken ansızın yüzüne bakmasını istemesinden, içinde yaşadığı cehennem çemberinin ortaya çıktığının ilk belirtisini görmesinden sonra oldu bu. Ama nasıl olduğunu anlamadı, çünkü Fermina Daza’nın gerçeği salt bir önseziyle öğrenmiş olmasını tasarlamak olanaksız görünüyordu ona. Öyle ya da böyle, öteden beri giz saklamaya elverişli bir kent değildi bu kent. Evlere ilk kez telefon kurulmasından kısa bir süre sonra birçok dengeli evlilik, adını açıklamayan kimselerin telefonlardaki gevezelikleri yüzünden sona ermiş, birçok aile korkudan telefonlarını iptal ettirmiş ya da yıllarca telefon almamışlardı evlerine. Doktor Urbino, karısının kimsenin kimliğini açıklamadan telefonla durumu açıklamasına izin vermeyecek kadar sağlam karakterli olduğunu biliyordu; bunu adını açıklayarak yapacak kadar saygısız birini de düşünemiyordu. Öteden beri başvurulan yöntemden korkuyordu o: Bilinmeyen bir el tarafından kapının altından kaydırılan bir kâğıt etkili olabilirdi, çünkü yalnızca gönderenle gönderilenin çifte bilinmezliğini güvence altına almakla kalmıyordu; imzasız mektupların söylencesel kökeni, onların Tanrının işleriyle fizikötesi bir bağı olduğunu düşünmeye olanak veriyordu aynı zamanda.

Kıskançlık nedir bilinmezdi evinde: Otuz yılı aşkın, erinç içinde bir evlilik boyunca Doktor Urbino, tıpkı yalnız kendi kutularında çakan İsveç kibritleri gibi olmakla övünmüştü başkalarının yanında birçok kez; o zamana değin de böyleydi. Ama karısı gibi onurlu, kendine saygılı, sağlam kişilikli bir kadının, kanıtlanmış bir aldatılma karşısında tepkisinin ne olabileceğini bilmiyordu. Bu nedenle, karısının isteğiyle onun yüzüne baktıktan sonra, tedirginliğini belli etmemek için gözlerini yeniden öne eğmekten başka bir şey

yapamadı; bir yandan kendi kendine ne yapacağını sorarken, bir yandan da Alca Adası'nın ırmaklarının kıvrımlarına dalıp gitmiş gibi yaptı. Fermina Daza da başka bir şey söylemedi. Çorap onarmayı bitirince, öteberiyi rasgele dikiş kutusuna koydu, mutfağa gidip akşam yemeği için komut verdi, sonra da yatak odasına gitti.

O anda Doktor Urbino kesin bir karara varmıştı; öğleden sonra saat beşte Bayan Lynch'in evine uğramadı. Sonsuz bir aşk, beklenmedik korkulara kapılmaksızın onunla buluşabileceği yalnız ona ait saygın bir ev düşü, ölüme değin dingin bir mutluluk için verilen sözler, aşkın ateşiyle söz verdiği her şey bütün bütün bir yana bırakıldı. Bayan Lynch'in ondan aldığı en son şey, arabacının, onu acele bir ilaç sansın diye eczane kâğıdına sarılmış küçük bir kutu içinde getirdiği zümrüt bir taç oldu; ne bir yorum, ne bir mesaj, ne de tek satırlık bir not vardı. Yaşamı boyunca bir daha ne gördü, ne de rastladı ona, Doktor Urbino; bu yiğitçe kararın ona ne denli acıya mal olduğunu, iç yıkımına katlanabilmek için banyoya kapanıp nasıl acı gözyaşları döktüğünü bir Tanrı biliyordu. Saat beşte, ona gidecek yerde, papaza gidip derin bir pişmanlıkla günah çıkarttı; ertesi pazar da, gönlü kırık, ama ruhu dingin, komünyona katıldı.

İlişiğini kestiği gece, yatmak üzere soyunurken, Fermina Daza'ya, sabah uykusuzluklarından, ansızın gelen sancılardan, günbatımında duyduğu ağlama isteğinden, yaşlılık sıkıntıları gibi anlattığı gizli sevdasının şifreli belirtilerinden uzun uzun, acı acı yakındı. Ölmemek için, gerçeği söylemek zorunda kalmamak için birine anlatmak zorundaydı bunları; hem önünde sonunda bu iç dökmeler, aşkın evcil törenleriyle kutsallaştırılmıştı. Fermina Daza dikkatle dinledi onu, ama yüzüne bakmaksızın, hiçbir şey söylemeksizin; bir yandan da onun üstünden çıkardığı giysileri topluyordu. Onları, öfkesini açığa vuracak hiçbir davranışta bulunmaksızın, birer birer kokluyor, tomar haline getiriyor, sorgun ağacından yapılma kirli çamaşır sepetine atıyordu. Kokuyu duymadı, ama önemi yoktu: Yarın ne olacağı bilinmezdi. Doktor Urbino, yatak odasındaki küçük sunağın önünde diz çöküp dua etmeden Önce, sıkıntılarını anlatmayı, hüzünlü, dahası içtenlikli bir iç çekişle bitirdi: "Öleceğim galiba." Fermina Daza, gözünü bile kırpmadan yanıtladı onu:

"En iyisi bu olurdu," dedi, "ikimiz de daha huzurlu olurduk böylece."

Yıllar önce, tehlikeli bir hastalık nöbeti sırasında Doktor Urbino, ona ölebileceğinden söz etmiş, o da aynı acımasız yanıtı vermişti. Doktor Urbino kadınların katı yürekliliğine yormuştu bunu; bu sayede güneşin çevresinde dönüyordu dünya; çünkü onun, korkusu belli olmasın diye, hep j3İr öfke duvarı çektiğini bilmiyordu daha. Hem o zaman, Fermina Daza için korkuların en büyüğü, onsuz kalma korkusuydu söz konusu olan.

Oysa o gece, yüreğinin tüm gücüyle onun ölmesini istemiş, bu kesinlik ürkütmüştü Doktor Juvenal Urbino'yu. Sonra karısının, karanlıkta o işitmesin diye, yastığını ısırarak usul usul ağladığını duydu. Bu allak bullak etti onu, çünkü karısının bedensel ya da ruhsal hiçbir acı yüzünden kolay kolay ağlamadığını biliyordu. Yalnızca büyük bir öfkeye kapıldığında ağlardı; bu öfke şu ya da bu biçimde onun suçluluk duygusundan kaynaklanıyorsa daha da çok ağlıyor, ağladıkça da, ağlama güçsüzlüğü gösterdiği için kendini bağışlamadığından, daha çok öfkeleniyordu. Doktor Urbino onu avutma yürekliliğini bulamadı; bunun yüreğine mızrak saplanmış bir kaplanı avutmaya kalkışmak gibi olacağını biliyordu; ağlamasının nedenlerinin o gün öğleden sonra ortadan kalktığını, kökünden kazındığını, hatta belleğinden bile bütün bütün silindiğini ona söyleme yürekliliğini bulamadı kendinde.

Yorgunluğa yenik düştü birkaç dakika boyunca. Uyandığında, karısı başucu lambasını yakmış, gözleri açık yatıyordu; ama artık ağlamıyordu. Kendisi uyuduğu sırada, kesin bir değişiklik olmuştu onda: Yıllar boyu yaşamının dibinde birikmiş tortular, kıskançlık acısıyla yüzeye çıkmış, bir anda yaşlandırmıştı onu. Birden beliren çizgilerinden, solgun dudaklarından, saçlarının kırlığından etkilenerek, ona uyumaya çalışmasını söylemeyi göze aldı: Saat ikiyi geçmişti. Karısı, ona bakmadan, ama sesinde en küçük bir öfke kırıntısı olmaksızın, neredeyse tatlılıkla konuştu onunla:

"Kim olduğunu bilmeye hakkım var," dedi.

O zaman, yüreğine taş gibi oturan ağırlıktan kurtulduğunu duyumsayarak her şeyi anlattı ona; çünkü karısının bildiğine, yalnızca ayrıntıları doğrulamak istediğine inanmıştı. Ama bilmiyordu kuşkusuz; o anlatırken, yeniden ağlamaya başladı; bu kez başlangıçtaki ürkek hıçkırıklarla değil, yüzünden aşağı yuvarlanan,

geceliğinden geçerek içini yakan iri iri acı gözyaşlarıyla; çünkü kocası yüreğinin derinliklerinde umduğu şeyi yapmamış, her şeyi ölümüne yadsımamış, iftiraya uğradığı için kızmamış, başkalarının onurunun çiğnenmesine hiç aldırmayan bu sütü bozuk topluma lanetler yağdırmamış, ihanetinin en çürütülmez kanıtları karşısında bile soğukkanlılığını korumamıştı: bir erkek gibi. Sonra, Doktor Juvenal Urbino o gün öğleden sonra günah çıkarttığını anlatınca, öfkeden çıldıracağını sandı. Okul günlerinden beri, din adamlarının Tanrı'nın esinlediği tüm erdemlerden yoksun olduklarına inanıyordu. Bu, evin uyumunda güçlük çekmeden üstesinden gelmeyi başardıkları temel bir görüş ayrılığıydı aralarında. Ama kocasının, papazın yalnız onun değil, aynı zamanda Fermina Daza'nın özel yaşamına da burnunu sokmasına izin vermesine katlanamazdı.

"Bir meydan çığırtkanına anlatsaydın daha iyiydi," dedi.

Onun için her şeyin sonuydu bu. Daha kocası günah çıkarmayı bitirmeden, onurunun ağızdan ağıza dolaşacağından emindi, bunun yol açtığı aşağılanma duygusuna katlanmak, ihanetin utancına, öfkesine, haksızlığına katlanmaktan daha güçtü. En kötüsü de, Allah kahretsin, bir zenciyle. "Melez” diye düzeltti Doktor Urbino. Ama o anda ne olursa olsun, hiçbir açıklamanın yararı yoktu; her şey bitmişti.

"Aynı şey," dedi, "şimdi anlıyorum: Zenci kokuşuydu."

Bunlar bir pazartesi günü oldu. Cuma günü, akşam saat yedide, Fermina Daza, yanına yalnızca bir sandıkla vaftiz evladı olan kızı alıp kendisine ve kocasına sorulacak sorulardan kaçınmak için yüzü bir dantel örtüyle örtülü, San Juan de la Cienaga'ya düzenli seferler yapan küçük gemiye bindi. Doktor Juvenal Urbino, Fermina Daza’nın kesin bir karar varmadan önce düşünmek için yeterli bir süre kuzini Hildebranda Sânchez'in Flores de Maria Köyü'ndeki çiftliğine gitmesini kararlaştırdıkları üç gün süren tüketici bir konuşmanın ardından, aralarında anlaştıkları gibi, limana gitmedi. Çocuklar, nedenini bilmeksizin, uzun zamandır istedikleri, birkaç kez ertelenen bir yolculuk gibi aldılar bu yolculuğu. Doktor Urbino, acımasız küçük dünyasında hiç kimsenin kötücül yorumlar yapmamasını sağlayacak biçimde düzenledi her şeyi; bunu öyle iyi yaptı ki, Florentino Ariza, Fermina Daza’nın yok oluşuna ilişkin hiçbir iz bulamadıysa, bunun

nedeni gerçekte hiçbir izin olmamasıydı; soruşturma yollarından yoksun olması değil. Kocası, öfkesi geçer geçmez karısının eve döneceğinden kuşku duymuyordu. Ama Fermina Daza öfkesinin hiç geçmeyeceğinden emindi.

Oysa çok geçmeden, bu aşın kararının kırgınlıktan çok, özlemden kaynaklandığını anlayacaktı. Balayı gezisinden sonra birçok kez Avrupa'ya gitmişti; on günlük deniz yolculuğuna karşın, orada mutlu olmak için bol bol vakti olmuştu. Dünyayı tanıyordu; başka bir biçimde yaşamayı ve düşünmeyi öğrenmişti; ama o başarısız balon yolculuğundan sonra San Juan de la Cienaga'ya hiç gitmemişti. Kuzini Hildebranda'nın eyaletine gitmek, gecikmiş de olsa, bir çeşit kefaret ödemekti onun için. Bu duygunun evliliğinin uğradığı yıkımla hiçbir ilişiği yoktu; çok daha eskilere dayanıyordu. Öyle ki, yeniyetmeliğinin duygusuzluğunda avutuyordu onu.

Vaftiz evladıyla birlikte, San Juan de la Cienaga'da karaya çıkınca, olanca yeteneğine başvurarak, tüm değişikliklere karşın kasabayı tanıdı. Geleceğinden haberi olan kentin sivil ve askeri komutanı, San Pedro Alejandro treninin hareketine dek, resmî arabasıyla dolaşmaya davet etti onu; Kurtarıcı'nın yatağının söylendiği gibi bir bebek yatağı kadar küçük olup olmadığını doğrulamak için gitmek istiyordu oraya Fermina Daza. O zaman, öğle sıcağının durgunluğunda, doğduğu kasabayı bir kez daha gördü. Yosun bağlamış su birikintileriyle daha çok kumsalları andıran sokakları gördü; kapıları armalı kalkanlarla süslü, pencereleri bronz güneşlikli, loş salonlarında, annesinin yeni evliyken varsıl ailelerin çocuklarına öğrettiği kesik kesik, hüzünlü piyano alıştırmalarının acımasızca yinelendiği Portekiz evlerini gördü. Kızgın taşlar üstünde tek bir ağacın bile bulunmadığı bomboş alanı, iç karartıcı körükleri, ayakta uyuyan atlarıyla sıra sıra dizilmiş arabaları, San Pedro Alejandro'ya giden sarı treni gördü; büyük kilisenin köşesinde, yeşillenmiş taş kemerli koridoru, manastır kapısıyla köyün en büyük, en güzel evini, uzun yıllar sonra kendisinin artık onu anımsayacak bellekten yoksun olacağı bir zamanda içinde Alvaro'nun doğacağı yatak odasının pencerelerini gördü. Umudunu yitirmeksizin yerde gökte aramayı sürdürdüğü Escolâstica Halası'nı düşündü; onu düşünürken Florentino Ariza'yı da düşündüğünün bilincine vardı; tatsız okul

yıllarını çok seyrek olarak anımsadığında olduğu gibi, parktaki badem ağaçlarının altında, sırtında yazar giysisi, kucağında şiir kitabıyla. Köyün içinde bir-iki dolandıktan sonra eski baba evini tanıyamadı; çünkü evin bulunduğunu sandığı yerde bir domuz ağılı, köşeyi dönünce de, orospuların, olur da postacı kendilerine bir mektup getirir diye kapı eşiklerinde uyukladıkları genelev sokağından başka bir şey yoktu. Onun köyü değildi burası.

Dolaşmaya başladıklarında, Fermina Daza yüzünü dantel örtüyle yarı yarıya örtmüştü; hiç kimsenin onu tanımayacağı bu yerde tanınmak korkusundan değil, demiryolu istasyonundan mezarlığa dek her yerde güneşten şişmiş ölüleri görmemek için. Köyün sivil ve askeri komutanı "Kolera" dedi ona. Fermina Daza bunu biliyordu, çünkü güneşte kavrulmuş ölülerin ağızlarındaki beyaz pıhtıları görmüştü; ama balon döneminde olduğu gibi hiçbirinin ensesine ani bir ölüm darbesi indirilmiş olmadığını fark etti.

"Öyle," dedi ona subay, "Tanrı bile yöntemlerini geliştiriyor."

San Juan de la Cienaga ile San Pedro Alejandro'nun eski şeker fabrikaları arasındaki uzaklık ancak kırk beş kilometre kadardı, ama sarı trenin bütün gününü alıyordu; çünkü makinist her zaman gidip gelen yolcuların arkadaşıydı; yolcular beş dakikada bir, Muz Şirketi'nin golf alanında yürüyerek uyuşmuş bacaklarını açmak için treni durdurmasını rica ediyorlar, erkekler dağdan inen duru, buz gibi derelerde çırılçıplak yıkanıyorlar, karınları acıkınca trenden inip otlaklarda başıboş dolaşan inekleri sağıyorlardı. Fermina Daza yılgınlık içinde vardı oraya; Kurtarıcının içinde öldüğü hamağını astığı destansı demirhindi ağaçlarını hayranlıkla seyretmeye, ölüm döşeğinin söylendiği gibi yalnızca öylesine ünlü bir adama göre değil, yedi aylık bir bebeğe göre bile küçük olduğunu anlamaya ancak vakit buldu. Ama her şeyi bilir görünen başka bir ziyaretçi, yatağın sahte bir andaç olduğunu, çünkü gerçekte,

Yurdun Babası'nın yerde ölmeye bırakıldığını söyledi. Fermina Daza evinden ayrıldığından beri görüp işittiklerinden öylesine yıkılmıştı ki, yolculuğunun geri kalan bölümünde öylesine özlem duyduğu geçmişteki yolculuğunun anılarından hiç tat duymadı; özlediği köylerden geçmekten bile kaçındı. Böylece hem onları, hem de kendini hayal kırıklığından korudu. Ara sokaklardan gelen

akordeon sesleriyle hayal kırıklığından kaçıyor, horoz dövüşü alanlarından gelen bağırışları, savaş ya da şenlik belirtisi olabilecek tüfek atışlarını işitiyor, köyün içinden geçmekten başka çaresi olmayınca da, onu eskisi gibi çağrıştırmayı sürdürebilmek için yüzünü örtüyordu.

Geçmişinden öylesine kaçtıktan sonra, bir akşam, kuzini Hildebranda’nın çiftliğine vardı; onun kapının eşiğinde kendisini beklediğini görünce az kalsın bayılacaktı; kendini gerçeğin aynasında görmüş gibi oldu. Şişmanlamış, çökmüş, çevresini, hâlâ umutsuzca sevdiği adamdan değil, sırf umarsızlıktan evlendiği, onu çılgınca seven bir asker emeklisinden olma bir sürü haylaz çocuk sarmıştı. Ama yıkık gövdesinin içi hiç değişmemişti. Fermina Daza açık hava ve tatlı anıların etkisiyle uğradığı sarsıntıyı birkaç günde atlattı, ama yalnızca pazar ayinlerine gitmek için çiftlikten dışarı çıktı; bir zamanların kabına sığmayan akrabalarının torunları, göz alıcı atlara binmiş usta biniciler, öküz arabasının üstünde ayakta durmuş, vadinin dibindeki, ayinin yapıldığı kiliseye dek koro halinde şarkılar söyleyen, tıpkı annelerinin aynı yaşta oldukları gibi, iyi giyinmiş güzel genç kızlarla birlikte. Daha önceki gelişinde, hoşuna gideceğini sanmadığı için gitmediği Flores de Maria Köyü'nün içinden geçti yalnızca; köyü görür görmez büyülendi. Şanssızlığı, ya da köyün şanssızlığı, sonradan onu gerçekte olduğu gibi değil, görmeden önce tasarladığı gibi anımsamasıydı.

Doktor Juvenal Urbino, Riohacha piskoposundan haber aldıktan sonra onun yanına gitmeye karar verdi. Karısının gecikmesinin nedeninin, dönmek istememesi değil, onurunu yenmenin yolunu bulamaması olduğu sonucuna varmıştı. Bu yüzden, Hildebranda'yla yazıştıktan sonra, habersizce gitti oraya; mektuplardan karısının özlemlerinin yön değiştirdiğini açıkça anlamıştı: Şimdi yalnız evini düşünüyordu. Fermina Daza, sabahın on birinde, gündelikçilerin bağırışlarını, at kişnemelerini, havaya ateş edildiğini, ardından avluda kararlı ayak seslerini, sonra da bir erkek sesi işittiğinde, mutfakta patlıcan dolması dolduruyordu:

"Vaktinde gelmek, çağrılmaktan iyidir."

Sevinçten öleceğini sandı. Düşünmeye vakit bulamadan, becerebildiğince ellerini yıkadı, "Şükürler olsun, Tanrım, sana

şükürler olsun, ne iyisin," diye mırıldanarak; Hildebranda'nın yemeğe kimin geleceğini söylemeden, ondan istediği Allahın belası patlıcanlar yüzünden hâlâ banyo yapamadığını düşünüyordu, güneşten derisi soyulmuş yüzüyle, çok çirkin ve yaşlı olduğunu, kocasının onu bu durumda görünce geldiğine pişman olacağını düşünüyordu. Allah kahretsin. Ellerini becerebildiğince önlüğüne kuruladı, becerebildiğince kendine çekidüzen verdi; delice çarpan yüreğini biraz olsun yatıştırabilmek için, annesinin dünyaya getirirken ona donattığı tüm kibiri takındı, sonra nazlı ceylan yürüyüşüyle, başı dik, bakışları aydınlık, burnu havada kocasını karşılamaya gitti; eve dönmenin büyük sevincinden ötürü yazgısına gönül borcu duyuyordu; seve seve dönecekti onunla, kuşkusuz kocasının umduğu kadar kolay olmasa da; yaşamını tüketen acıları sessizce ona ödetmeye kararlıydı.

Fermina Daza'nın ortadan kayboluşundan hemen hemen iki yıl sonra, Tránsito Ariza'nın kaderin bir cilvesi diye nitelendireceği olmayacak bir şey oldu. Florentino Ariza, sinemanın icadından özellikle etkilenmemişti, ama Leona Cassiani'nin kendisini, ünü, konuşmaların ozan Gabriele D'Annunzio tarafından yazılmış olmasına dayanan Cabiria'nın ilk gösterimine götürmesine direnmedi.

Don Galilleo Daconte'nin bazı geceler insanların beyazperdedeki sessiz aşklardan çok, göz kamaştırıcı yıldızları seyretmekten haz duydukları üstü açık avlusu, seçkin bir seyirci kalabalığıyla tıklım tıklım dolmuştu. Leona Cassiani, öykünün beklenmedik gelişimini yüreği ağzında izliyordu. Florentino Ariza'nın ise dramın ezici ağırlığından uykudan başı göğsüne düşüyordu. Omuz başında bir kadın sesi, düşüncesini okuyormuş gibi geldi ona:

"Tanrım, acı bu kadar da uzun sürer mi!"

Söylediği tek şey bu oldu, belki de sesinin alacakaranlıkta yankılanması önlemişti onu; çünkü sessiz filmleri piyano eşliğiyle güzelleştirme alışkanlığı burada yerleşmemişti henüz; parterin alacakaranlığında projektörün yağmur hışırtısını andıran sesi duyuluyordu yalnızca. Florentino Ariza, çok güç durumda kalmadıkça Tanrı'nın adını anmazdı, ama bu kez bütün ruhuyla şükretti ona. Çünkü tenha bir bahçede sararmış yaprakların hışırtısı arasında,

"Şimdi gidin, size haber verinceye değin de gelmeyin," dediğini işittiği öğle sonundan beri yüreğinde taşıdığı o boğuk madensi sesi, yedi kat yerin dibinden gelse bile hemen tanırdı. Yanından hiç eksik olmayan kocasıyla birlikte onun tam arkasında oturduğunu biliyor, sıcak, düzenli soluk alıp verişlerini işitiyor, sağlıklı soluğunun arıttığı havayı aşkla içine çekiyordu. Son ayların çöküntüsü içinde tasarladığınca, ölüm kurdunun için için oyduğu biri gibi duyumsamadı onu; bir kez daha, Minerva tuniğinin altında ilk çocuğunun tohumuyla yuvarlaklaşmış karnıyla, ışıl ışıl, mutlu dönemindeki gibi canlandırdı onu kafasında. Beyazperdeden taşan tarihsel felaketlere tam anlamıyla yabancı, arkasına bakmadan görüyormuşçasına tasarlıyordu onu. İçinin derinliklerinden ona ulaşan badem kokusunu hazla içine çekiyor, sinemadaki kadınların aşklarının nasıl olup da gerçek yaşamdaki aşklardan daha az acılı olduğu konusunda onun ne düşündüğünü merak ediyordu. Filmin bitmesine az kala, birden, bir sevinç parıltısıyla, öylesine çok sevdiği bir insana hiçbir zaman bu denli uzun süre, böyle yakın olmadığının bilincine vardı.

Işıklar yanınca başkalarının ayağa kalkmalarını bekledi. Sonra çarçabuk ayağa kalktı, film boyunca çözdüğü yelek düğmelerini dalgın dalgın ilikleyerek döndü; dördü birbirlerine öyle yakındılar ki, içlerinden biri istemese de selamlaşmak zorunda kaldılar. Juvenal Urbino iyi tanıdığı

Leona Cassiani'yi selamladı önce; sonra her zamanki inceliğiyle Florentino Ariza'nın elini sıktı. Fermina Daza nazik bir gülümseyişle gülümsedi onlara; nezaketin Ötesinde bir anlam taşımayan, ama gene de onları daha önce birkaç kez görmüş, kim olduklarını bilen, bu yüzden de kendisine tanıştırılmaya gerek duymayan birinin gülümseyişiyle. Leona Cassiani, bir melez inceliğiyle karşılık verdi. Florentino Ariza ise, onu görünce donakaldığı için ne yapacağını bilemedi.

Başka bir kadın vardı karşısında. O günlerde moda olan o korkunç hastalığın izi bile yoktu yüzünde, ne de başka bir hastalığın; bedeni en güzel yıllarının ağırlığını ve çevikliğini koruyordu, ama son iki yılının, kötü yaşanmış on yılın çetinliğiyle geçtiği açıktı. Yanaklarına düşen kıvırcık perçemli kısa saçlar yakışıyordu ona, ama saçları

artık bal renginde değil, alüminyum rengindeydi; çekik güzel gözleri, haminne gözlüğünün ardında ışığını yarı yarıya yitirmişti. Florentino Ariza, onun sinemadan çıkan kalabalığın içinde, kocasının kolunda uzaklaştığını gördü; onu bir topluluk içinde, sırtında yoksulların kullandıkları gibi bir şal, ayaklarında terliklerle görmekten şaşkınlık duydu. Ama en çok içine dokunan, kocasının, kolundan tutup ona çıkış yolunu göstermek zorunda kalması oldu; buna karşın yüksekliği hesaplayamadı, az kalsın kapının eşiğine takılıp düşüyordu.

Florentino Ariza yaşlılığın bu tökezlemelerine karşı çok duyarlıydı. Daha gençken, parklarda okuduğu kitaptan başını kaldırıp yaşlı çiftlerin karşıdan karşıya geçmek için birbirlerine yardım edişlerini gözlerdi; bu yaşam dersleri onun kendi yaşlılığının kurallarını sezmesine yaramıştı. O gece sinemada Doktor Juvenal Urbino'nun yaşındaki erkekler bir çeşit güz gençliğiyle yeniden doğuyorlar, saçlarına düşen ilk aklarla daha saygın görünüyorlar, özellikle genç kadınların gözünde daha becerikli, daha baştan çıkarıcı oluyorlardı; oysa geçkin karıları neredeyse kendi gölgelerine takılıp tökezlememek için kocalarının kollarına asılmak zorunda kalıyorlardı. Ama aradan birkaç yıl geçtikten sonra, kocaları ansızın ruhça ve bedence aşağılık bir yaşlılığın uçurumuna yuvarlanıyorlar, o zaman, açması körler gibi kollarına girip erkeklik onurları incinmesin diye, basamakların iki değil, üç olduğunu, sokağın ortasında bir su birikintisinin bulunduğunu, kaldırımın üstündeki şeyin ölü bir dilenci olduğunu kulaklarına fısıldayan, büyük bir çabayla, son yaşam ırmaklarının tek geçidiymişçesine karşıdan karşıya geçmelerine yardım eden, kendilerini toparlamış karıları oluyordu. Florentino Ariza bu aynada kendini öyle çok görmüştü ki, kendini bir kadının kolunda taşıtmak zorunda kalacağı o aşağılık yaştan korktuğu kadar ölümden korkmuyordu artık. O gün, ancak o gün, Fermina Daza'ya kavuşma umudundan vazgeçmek zorunda kalacağını biliyordu.

Bu karşılaşma Florentino Ariza’nın uykusunu kaçırdı.

Leona Cassiani'yi evine arabayla götürecek yerde, adımlarının taş döşeli yollarda tıpkı at nalları gibi yankılandığı eski kentin içinden geçerek, yaya eşlik etti ona. Açık pencerelerden uçucu ses kırıntıları, yatak odalarının gizlilikleri, gizemli akustiğin büyüttüğü sevişme hıçkırıkları, uykuya dalmış ara sokaklardan yaseminlerin sıcak

kokusu sızıyordu. Bir kez daha, Florentino Ariza, Fermina Daza'ya duyduğu bastırılmış aşkını Leona Cassiani'ye açıklamamak için tüm gücünü toplamak zorunda kaldı. Yan yana, kararlı adımlarla, yaşlı sevgililer gibi birbirlerini telaşsızca severek yürüyorlardı; Leona Cassiani, Cabiria'nın güzelliklerini, Florentino Ariza ise kendi mutsuzluğunu düşünerek. Plaza de la Aduana'ya bakan bir balkonda bir adam şarkı söylüyor, şarkısı birbirine zincirlenen yankılarla tüm çevreye yayılıyordu. Cuando yo cruzaba por las olas inmensas del mar[18] Calle de los Santos de Piedra'da tam evinin önünde ondan ayrılacağı sırada Florentino Ariza, Leona Cassiani'den, onu bir konyak içmeye çağırmasını istedi.

Böyle bir durumda ikinci kez istiyordu bunu. İlkinde, on yıl önce, "Bu saatte gelirsen, hep kalman gerekir," demişti ona. Girmemişti içeri. Ama şimdi, sonra sözünü tutmayacak olsa da girecekti. Ama Leona Cassiani şart koşmadan içeri çağırdı onu.

Böylece, Florentino Ariza hiç ummadığı bir zamanda, daha doğmadan ölen bir aşkın kutsal barınağında buldu kendini. Leona Cassiani'nin anası babası ölmüşlerdi, tek erkek kardeşi Curazao'da servet yapmıştı; eski baba evinde tek başına yaşıyordu Leona Cassiani. Yıllarca önce, onun âşığı olmaktan daha umudunu kesmediği sıralarda, Florentino Ariza ana babasının izniyle pazarları, hatta bazen gece geç saatlere dek, ziyaretine giderdi; kendi evi sayar olduğu evin düzenine birçok katkılarda bulunmuştu. Ama o gece, sinema dönüşü, salonun kendisinin anılarından arındırılmış olduğu duygusuna kapıldı. Eşyaların yeri değişmişti, duvarlarda başka resimler asılıydı; Florentino Ariza, bunca acımasız değişikliğin, kendisinin hiçbir zaman var olmadığı inancını sürdürmek için bile bile yapıldığını düşündü. Kedi onu tanımadı. Unutulmanın acımasızlığına şaşarak, "Beni anımsamıyor artık," dedi. Ama Leona Cassiani, konyakları hazırlarken, omzunun üstünden, onu kaygılandıran buysa içinin rahat etmesini, çünkü kedilerin hiç kimseyi anımsamadıkları yanıtını verdi.

Divanda yan yana oturup, arkalarına yaslanarak kendilerinden, kim bilir kaç yıl önce, bir öğleden sonra katırla çekileri tramvayda tanıştıkları öğle sonundan önceki yaşamlarından söz ettiler. Yaşamları bitişik odalarda geçip gitmişti, ama o zamana değin günlük

işlerden başka hiçbir şeyden söz etmemişlerdi. Şundan bundan konuşurlarken, Florentino Ariza elini onun oyluğunun üstüne koydu, usta bir baştan çıkarıcının yumuşak dokunuşuyla usul usul okşamaya başladı; Leona Cassiani karşı koymadı, ama en küçük bir nezaket ürpertisi bile göstermeksizin. Yalnızca, daha ileri gitmeye yeltendiğinde, onun araştıran elini alıp avcuna bir öpücük kondurdu.

"Uslu dur," dedi ona. "Çoktandır, senin aradığım erkek olmadığını anladım."

Çok gençken, yüzünü hiç görmediği güçlü kuvvetli, becerikli bir adam, onu ansızın dalgakıranın üstüne yıkmış, paralarcasına soymuş, bir an çılgınca sevişmişti onunla. Taşların üstüne uzanmış, her yanı yara bere içinde, o adamın hep orada kalmasını, onun kolları arasında aşktan ölmeyi istemişti. Yüzünü görmemişti, sesini işitmemişti, ama binlerce erkek arasında, biçiminden, yapısından, sevişme tarzından onu tanıyacağından emindi. O zamandan beri, kendisini dinleyecek kimi bulursa, şöyle diyordu: "Bir on beş ekim gecesi saat on birlerde, Escollera de los Ahogados'ta oturan zavallı bir zenci sokak kızının ırzına geçen iriyarı bir adam hakkında bir şey biliyorsanız, söyleyin ona, gelip beni bulsun." Sırf alışkanlıktan söylüyordu bunu; öyle çok kişiye söylemişti ki, artık umudunu kesmişti. Florentino Ariza geceleri gemilerin veda düdüklerini işittiği kadar çok işitmişti bu öyküyü. Saat sabahın iki si olduğunda, ikisi de üçer konyak içmişler, Florentino Ariza, kendisinin gerçekten de onun beklediği erkek olmadığını anlamıştı; bunu öğrendiğine sevindi.

"Aferin, Leona," dedi giderken, "bu işin de hakkından geldik."

O gece sona eren tek şey bu değildi. Kötücül kimselerin uydurduktan veremliler koğuşuna ilişkin söylenti uykularını kaçırmıştı; çünkü Fermina Daza'nın ölümlü olduğunu, bu yüzden de kocasından önce ölebileceği kuşkusunu sokmuştu içine. Ama onun sinemadan çıkarken tökezlediğini görünce, birden daha önce ölecek olanın o değil, kendisi olabileceği düşüncesiyle uçuruma doğru bile bile bir adım daha atmıştı. Bir önseziydi bu, üstelik önsezilerin en kötüsü; gerçekle besleniyordu çünkü. Sabırlı bekleyişler, sevinçli umutlarla geçen yıllar geride kalmıştı, ama ufukta, kuruntulu hastalıkların dipsiz kuyusundan, uykusuz sabahlarda damla damla işemelerden, günbatımında günlük ölümlerden başka bir şey

seçilmiyordu. Bir zamanlar onun bağlaşıkları olmaktan öte, yeminli suç ortakları olan günün her anının ona ihanet etmeye başladığını düşündü. Birkaç yıl önce, yüreği korkuyla dolu, tehlikeli bir buluşmaya gittiğinde, gürültüsüzce içeri girebilmesi için kapıyı sürgüsü çekilmiş, menteşelerini yeni yağlanmış bulmuş, ama son dakikada saygın bir kadına yatağında ölerek onarılmaz bir zarar verme korkusundan ötürü caymıştı. Böylece, dünyada en çok sevdiği, geçen yüzyıldan bu yüzyıla dek en küçük bir düş bozumuna uğramadan beklediği kadının ancak, yarımay biçiminde mezar tümseklerinin, rüzgârda dağılmış gelincik çiçekliklerinin bulunduğu bir sokaktan, ölümün karşı yakasına sağ salim varabilsin diye ona yardım etmek için koluna girecek zamanı kaldığını düşünmek akla uygundu.

Gerçek şu ki, çağının ölçütlerine göre, Florentino Ariza yaşlılığın sınırını aşmıştı. Elli altı yaşındaydı; hiç göstermiyordu yaşını; üstelik bu yılların en iyi yaşanmış yıllar olduğunu düşünüyordu, çünkü aşk yıllarıydı bu yıllar. Ama o dönemde hiçbir erkek onun yaşında, genç görünse ya da göründüğüne inansa bile, genç görünme gülünçlüğünü göze alamazdı; hiç kimse, geçen yüzyılda uğradığı bir hor görülme yüzünden hâlâ gizli gizli ağladığını utanç duymaksızın açığa vurma yürekliliğini gösteremezdi.

Genç olmak için kötü bir dönemdi o dönem: Her yaşın kendine göre bir giyim tarzı vardı; ama yaşlılığın tarzı erginlikten hemen sonra başlıyor, ta mezara dek sürüyordu.

Yaşın da ötesinde, bir toplumsal saygınlıktı bu. Gençler tıpkı dedeleri gibi giyiniyorlar, vakitsiz taktıkları gözlüklerle kendilerini daha saygıdeğer kılıyorlardı; otuzundan sonra baston iyi gözle görülen bir şeydi. Kadınlar içinse yalnızca iki yaş vardı; evlenme yaşı -ki bu yirmi ikiyi geçmiyordu- bir de sonsuza dek erden kalma yaşı: evde kalmış kızlar. Ötekiler, evli olanlar, anneler, dullar, nineler, onlar ayrı bir türdü; yaşlarını, yaşadıkları yıllara göre değil, ölmek için geri kalan yıllara göre hesaplıyorlardı.

Oysa Florentino Ariza, daha çok gençliğinden beri yaşlı görünmek gibi garip bir bahtı olduğunu bilse bile, yaşlılığın tuzaklarını amansız bir gözüpeklikle karşılıyordu.

Başlangıçta bir zorunluluktu bu. Tránsito Ariza, babasının çöpe atmaya karar verdiği giysileri bozup üstüne göre düzeltiyordu; Öyle ki Florentino Ariza, oturunca yere sürünen redingotlar, içi pamukla beslenerek küçültüldüğü halde kulaklarına dek inen papaz şapkalarıyla gidiyordu ilkokula. Üstelik, beş yaşından beri yakın gözlüğü taktığı, saçları da tıpkı yerli annesininki gibi, at yelesi gibi sert ve kalın olduğu için belirgin bir görünüşü yoktu. Allahtan, üst üste gelen iç savaşlardan ötürü hükümet değişikliklerinden sonra, okullarda ölçütler eskisinden daha az seçici olmuştu; bu yüzden de devlet okullarında köken ve toplumsal konum bakımından tam bir kargaşa vardı. Daha büyümesini tamamlamamış çocuklar, barikatların pis barut kokusuyla, sonucu belirsiz çarpışmalarda silah zoruyla ele geçirilmiş asi subayların rütbe ve üniformaları, bellerinde, yönetmelik gereği, açık seçik görünen silahlarla giriyorlardı derslere. Ders aralarında nedeni ne olursa olsun bir kavga çıkınca, birbirlerine ateş ediyorlar, sınavlarda kendilerine kötü not veren öğretmenleri tehdit ediyorlardı; içlerinden biri, La Salle Koleji'nde üçüncü sınıf öğrencisi, dağıtılmış milis kuvvetlerinin bir albayı, din dersinde Tanrı'nın Muhafazakâr Parti'nin kayıtlı üyesi olduğunu söylediği için, cemaat papazı Juan Eremita Birader'i tek kurşunla öldürmüştü.

Öte yandan, yoksul düşmüş soylu aile çocukları, eski prensler gibi giyinmiş dolaşıyorlar, içlerinde çok yoksul olan bazıları yalınayak geziyorlardı. Her yanda görülen onca gariplik arasında, Florentino Ariza kuşkusuz en garip olanıydı, ama gereğinden çok dikkat çekecek kadar değildi. işittiği en ağır söz, sokakta birinin ardından, "Yoksullarla çirkinlerin istekleri bitmez," diye bağırması oldu. Ne olursa olsun, zorunluluktan ötürü büründüğü bu kılık, o zamandan başlayarak yaşamı boyunca, gizemli mizacına ve kasvetli kişiliğine en uygun kılık olarak kaldı. C.EC.'de kendisine ilk önemli görev verildiğinde, İsa'nın saygın yaşında, otuz üç yaşında ölmüş yaşlı bir adam olarak anımsadığı babasınınkilerin biçeminde ısmarlama elbiseler diktirdi. Böylece Florentino Ariza her zaman olduğundan daha yaşlı görünüyordu. Öyle ki, gerçekleri dobra dobra yüzüne karşı söyleyen çenesi düşük gelgeç sevgilisi Brigidia Zuleta, daha ilk günden, soyunduğu zaman daha çok hoşuna gittiğini, çünkü çıplakken yirmi yaş genç göründüğünü söylemişti ona. Bununla birlikte, sorunu nasıl çözeceğini hiçbir zaman bilemedi; her şeyden

önce, kişisel beğenisi başka türlü giyinmesine olanak vermiyordu, sonra da, hiç kimse yirmi yaşında, daha genç giyinmeyi bilmiyordu; sandıktan kısa pantolonuyla gemici beresini çıkarmadıkça. Öte yandan, Florentino Ariza'nın, çağın yaşlılık kavramından kaçması olanaksızdı; öyle ki, sinemadan çıkarken Fermina Daza'nın sendelediğini görünce, ansızın, amansızca sürdürdüğü aşk savaşımında, kancık ölümün kaçınılmaz olarak onu yenik düşüreceği yılgısıyla ürpermesi doğaldı.

O zamana değin amansızca yürüttüğü ve onursuzca yitirdiği en büyük savaş, kelliğe karşı verdiği savaştı. İlk saçların tarakta kaldığını gördüğü an, başına gelmeyenin tasarlayamayacağı bir cehennem azabına hüküm giydiğini anladı. Yıllarca direndi. Bu amansız yıkıma karşı başının her santimini savunmak için başvurmadığı merhem, denemediği iksir, benimsemediği batıl inanç, katlanmadığı özveri kalmadı. Bristol Tarım Almanağı'ndaki talimatı ezberledi; birinin, saçların büyümesinin hasat dönemleriyle doğrudan bağıntılı olduğunu söylediğini işitmişti çünkü. Her zamanki dazlak kafalı berberini bırakıp yalnızca ay büyürken saç kesen, kente yeni gelmiş yabancı bir berbere gitmeye başladı. Yeni berber, gerçekten de elinin uğurlu olduğunu göstermeye başladığı sırada, onun, Antiller'in çeşitli polis örgütlerince aranan, yeniyetmelerin ırzına geçen bir ırz düşmanı olduğu anlaşıldı; zincire vurup götürdüler onu.

Florentino Ariza, o zaman, Karayip havzasının gazetelerinde rastladığı dazlaklıkla ilgili tüm duyuruları kesti; aynı adamın yan yana iki resmi yer alıyordu bu duyurularda; önce kabak gibi cascavlak, sonra aslan yelesi gibi gür saçlarla; şaşmaz ilacı kullanmadan önce ve kullandıktan sonra. Altı yıl içinde tam yüz yetmiş iki ilaç denemişti; şişelerin etiketleri üstünde yer alan tamamlayıcı yöntemler sayılmazsa. Bütün bunlardan tek kazancı, ilaçlardan birinin yol açtığı, karanlıkta fosforumsu bir parıltı saçtığı için Martinikli üfürükçülerin kuzey mantarı dedikleri, kaşıntılı ve kokulu bir baş egzaması oldu. Son olarak, pazarda Kızılderililerin bağıra bağıra sattıkları ne kadar ot, Yazıcılar Kapısı'nda satılan Doğu'dan gelme ne kadar özel büyü ve iksir varsa başvurdu; ama bütün bu üçkâğıtçılıkların farkına vardığında çoktan ermişlerinki gibi açılmıştı başının tepesi. Yirminci yüzyılın ilk yılında, Bin Gün iç savaşının

ülkeyi kana boyadığı sırada, doğal saçlardan ölçüye göre peruk yapan bir İtalya'nın yolu düştü kente. Bir servete mal oluyordu bu, üstelik yapımcı yalnızca üç ay garanti veriyordu, ama gücü yeten dazlakların çok azı kapıldı bu cazibeye. Florentino Ariza ilk kapılanlardan biri oldu. Kendi saçlarına öylesine uyan bir peruk denedi ki, saçların ruh durumuna göre dikelmelerinden kendisi de korktu, ama başında bir ölünün saçlarını taşıma fikrine bir türlü alıştıramadı kendini. Biricik avuntusu, amansız dazlaklığının, saçlarının ağardığının farkına varmasına olanak vermemesiydi. Bir gün ırmak rıhtımında kafayı bulmuş sarhoşun teki alışılagelenden daha büyük bir coşkuyla kucakladı onu, işinden çıktığını görünce; dok işçilerinin şakaları arasında, şapkasını çıkardı, şapırtılı bir öpücük kondurdu başının üstüne.

"Aman ne güzel kel kafa! " diye bağırdı.

O gece, kırk iki yaşında, şakaklarıyla ensesindeki birkaç tel saçı da kesti ve sonunda tam bir dazlaklık yazgısına boyun eğdi. Öyle ki, her sabah yıkanmadan önce, yalnızca çenesini değil, başının ayva tüyleri bitmeye başlayan yerlerini de iyice sabunlayıp köpürtüyor, berber usturasıyla kazıyarak bebeklerin kıçı gibi yapıyordu. O zamana dek, işyerinde bile şapkasını çıkarmıyordu, çünkü dazlaklık ona yakışıksız görünen bir çıplaklık duygusu veriyordu. Ama bir kez dazlaklığını benimseyince, eskiden söz edildiğini işitip de dazlakların uydurması diye önem vermediği erkeklik erdemleri yüklüyordu kelliğe. Daha sonra, başının sağ yanındaki uzun saçları tepeye doğru tarama modasını benimsedi, bir daha da vazgeçmedi bundan. Ama gene de, hep aynı cenaze şapkasını andıran şapkayı giymeyi sürdürdü; canotier[19] şapkanın yerel adı olan de tartarita şapkalar moda olduktan sonra bile.

Oysa dişlerini yitirişi, doğal bir felaketten ötürü değil, sıradan bir iltihabı kökünden kazımak isteyen gezici bir diş hekiminin baştan savmacılığı yüzünden oldu. Pedallı oyma makinesinden duyduğu korku, Florentino Ariza'nın azı dişlerinin sürekli ağrımasına karşın, acıya dayanamayacak hale gelinceye değin dişçiye gitmesini engellemişti. Annesi bütün gece bitişik odadan gelen onulmaz iniltileri işitince korkuya kapılmıştı; çünkü bunlar, belleğinin sisleri arasında neredeyse silinmiş olan bir zamanların iniltileri gibi gelmişti

ona, ama aşk acısının nerede olduğunu görmek için ona ağzını açtırınca apselerle dolu olduğunu görmüştü.

Amcası XII. Leon, ırmak gemilerinde, bir ustabaşı heybesinin içinde tam donanımlı bir dişçi muayenehanesiyle dolaşan ve daha çok ırmak boyundaki köylerde gezgin bir yılgınlık satıcısını andıran, binici pantolonlu, dev yapılı bir zenci olan Doktor Francis Adonay'a gönderdi onu. Dişçi, ağzının içine bir göz atar atmaz, onu yeni felaketlerden bir çırpıda kurtarmak için, Florentino Ariza'nın bütün dişlerini, hatta sağlam olanları bile çekmek gerektiğine karar verdi. Bu hayvanca tedavi, dazlaklığın tersine, anestezisiz katliamın doğal korkusundan başka hiçbir kaygı vermedi ona. Takma diş fikri de canını sıkmadı; önce, en sevdiği çocukluk anılarından biri, çene kemiklerini bir masanın üstüne koyarak onları kendi kendine konuşturan bir panayır gözbağcısının anısı olduğundan; sonra da, çocukluğundan beri, tıpkı aşk acısı gibi acımasızca ona işkence eden diş ağrıları sona erdiğinden. Dazlaklık gibi, yaşlılığın sinsice indirdiği bir darbe gibi görünmedi bu onda; kekremsi kükürtlü kauçuk kokusuna karşın, ortopedik bir gülümseyişle yüzünün daha aydınlık olacağına inanıyordu çünkü. Böylece, Doktor Adonay'ın akkor haline gelmiş kerpetenlerine dirençsizce boyun eğdi; nekahet dönemine bir yük eşeğinin stoikliğiyle katlandı.

XII. Leon Amca ameliyatın ayrıntılarıyla, acısını kendi etinde duyuyormuşçasına ilgilendi. Manyaklık boyutlarına varan bel canto sevgisinden ötürü, takma dişlere, La Magdalena Irmağı'ndaki ilk gemi yolculuklarından birinde kapıldığı özel bir merakı vardı. Bir dolunay gecesi, Gamarra Limanı önlerinde, bir Alman yerölçümcüsüyle kaptan köşkünden bir napoliten şarkı söyleyerek ormandaki tüm yaratıkları uyandıracağına dair bahse tutuştu. Az kalsın kazanıyordu. Irmağın karanlığında bataklıklardaki balıkçılların kanat çırpışları, timsahların kuyruk vuruşları, kendilerini karaya atmaya kalkışan tirsi balıklarının yılgınlığı duyuluyordu; adam tam en tiz notada, şarkının gücünden atardamarlarının kopmasından korkulduğu sıra da, takma dişleri son solukla ağzından fırladı, suya gömüldü.

Çarçabuk yeni takma dişler yapılıncaya dek gemi Teneriffe Limanı'nda üç gün beklemek zorunda kaldı. Kusursuz olmuştu dişler.

Ama dönüş yolculuğu sırasında, kaptana eski takma dişlerini nasıl yitirdiğini anlatmaya çalışırken, XII. Leon Amca yabanıl ormanın yakıcı havasıyla ciğerlerini şişirdi; gücünün yettiği en tiz notayı çıkardı; güneşin altında gözlerini bile kırpmadan geminin geçişini seyreden timsahları ürkütmeye çalışarak soluğunu sonuna dek tuttu: Yeni takma dişleri de akıntıya kapılıp gitti. O günden beri, her yerde takma diş bulunduruyordu; evin çeşitli yerlerinde, yazı masasının çekmecesinde, şirketin üç gemisinin her birinde. Ayrıca, dışarıda yemek yediği zamanlar, cebinde bir öksürük hapı kutusunda yedek bir takma diş bulundurmayı alışkanlık edinmişti; çünkü şirkette bir kır yemeğinde kızartma et yemeye çalışırken, takma dişlerinden biri kırılmıştı. Yeğeninin de buna benzer beklenmedik olayların kurbanı olmasından korkan XII. Leon Amca, ona iki takım diş yapmasını istedi Doktor Adonay'dan: biri, her gün işte kullanmak için ucuz malzemeden, öteki de pazar ve bayram günlerinde kullanmak için, daha sahici duygusu versin diye, gülümsediğinde görünen azı dişi altınla kaplı. Sonunda, yortu çanlarının şenlendirdiği bir Paskalya-öncesi pazarı Florentino Ariza yepyeni bir kimlikle ortaya çıktı; kusursuz gülümseyişi öyle bir izlenim bırakıyordu ki, sanki o adam gitmiş, başkası gelmişti yerine.

Annesinin öldüğü, Florentino Ariza'nın evde tek başına kaldığı dönemde oldu bu. Onun sevme biçimine uygun bir semtti burası; çünkü adının belirttiği çok sayıda pencerenin[20] perdeleri ardında, birçok göz olduğunu düşündürmesine karşın, saygın bir sokaktı bu sokak. Ama bütün bunlar, Fermina Daza'nın mutluluğu için, yalnızca onun mutluluğu için yapılmıştı; öyle ki Florentino Ariza en verimli yılları boyunca evini başka aşklarla kirletmemek için birçok fırsatı kaçırmayı yeğ tutmuştu. Allahtan, C.EC.'de tırmandığı her basamak, yeni ayrıcalıklar içeriyordu, özellikle gizli ayrıcalıklar; bunların en yararlısı pazar ve tatil günlerinde, bekçilerin suç ortaklığıyla geceleri büroyu kullanma olanağıydı. Bir seferinde, birinci başkan yardımcısıyken, pazarları çalışan kızlardan biriyle, çalışma odasında, kendisi yazı masasının sandalyesine, kız da ata biner gibi üstüne oturmuş, kaçamak sevişirlerken, birden kapı açıldı; XII. Leon Amca, odasını şaşırmış gibi, kapıdan başını uzattı; gözlüğünün üstünden

dehşet içindeki yeğenine bakakaldı. "Vay canına!" dedi, en küçük bir şaşkınlık göstermeden. "Hıh demiş babanın burnundan düşmüşsün!"

Sonra kapıyı yeniden kapatmadan önce, gözleri boşluğa dikili:

"Size gelince, küçükhanım, devam edin, lütfen. Şerefim üstüne yemin ederim ki, yüzünüzü görmedim," dedi.

Bir daha sözü edilmedi bunun, ama ertesi hafta Florentino Ariza'nın odasında çalışmaya olanak yoktu. Pazartesi sabahı, elektrikçiler, basık tavana bir vantilatör takmak için paldır küldür içeri girdiler. Anahtarcılar selamsız sabahsız içeri dalıp ortalığı birbirine katarak, kapıya içeriden kilitlenebilen bir kilit taktılar. Marangozlar, nedenini söylemeksizin, ölçüler aldılar; döşemeciler, duvarların rengine uyup uymadığını anlamak için kreton örnekleri getirdiler; ertesi hafta da, cıvıl cıvıl çiçekli basmayla kaplı iki kişilik bir divanı, kapıdan sığmadığı için pencereden içeri sokmak zorunda kaldılar. En olmayacak saatlerde, pek de rastlantıya benzemeyen bir saygısızlıkla çalışıyorlar, Florentino Ariza'nın tüm karşı çıkışlarına aynı yanıtı veriyorlardı: "Genel müdürlüğün emri." Florentino Ariza amcasının, işlerine böylesine burnunu sokmasının, onun yoldan çıkmış aşklarına göz kulak olmak için gösterdiği bir incelik mi, yoksa davranışının aşırılığını ona göstermenin kendine özgü yöntemi mi olduğunu hiçbir zaman anlayamadı. Hiç aklına gelmeyen gerçek şuydu: XII. Leon Amca, yeğeninin birçok erkeğinkinden farklı alışkanlıkları olduğu söylentileri kulağına gittiği, bunu, onu yerine ardıl olarak bırakmasına engel saydığından üzüldüğü için yüreklendiriyordu onu.

XII. Leon Loayza, ağabeyinin tersine, altmış yıl süren dengeli bir evlilik geçirmişti: Pazar günleri çalışmamakla hep övünürdü. Dört oğlu, bir kızı olmuştu; hepsini de imparatorluğunun kalıtçıları olarak yetiştirmek istemişti, ama yaşam, o dönemin romanlarında sık sık rastlanan, ama kimsenin gerçek yaşamda olacağına inanmadığı durumlardan birini çıkarmıştı karşısına: Dört oğlu da, birbiri ardı sıra, yönetim mevkilerine adım adım yaklaşırken öldüler; kızınınsa ırmak taşımacılığına doğuştan hiçbir yeteneği yoktu; elli metre yükseklikte bir pencereden Hudson'dan geçen gemileri seyrederek ölmeyi yeğ tuttu. Öyle ki, Florentino Ariza'nın, uğursuz görünüşü, vampir

şemsiyesiyle, bunca rastlantının bir araya gelmesi için bir şeyler yaptığı masalına kesin gözüyle bakanlar oldu.

Amcası, hekimin zoruyla, kendi isteğine karşın işten çekilince, Florentino Ariza, pazar aşklarının bazılarından kendiliğinden vazgeçme özverisinde bulunmaya başladı. Motoru çalıştıran kolun, ilk sürücüsünün kolunu koparacak denli güçlü olduğu, kentin ilk otomobillerinden birine binip, çekildiği kır evinde amcasının ziyaretine gidiyordu.

Yaşlı adam, astroraelialarla dolu terasından akşamları dağın karlı doruklarının göründüğü eski bir köle çiftliğinde, üstüne ipek iplikle adının baş harfleri işlenmiş hamağına uzanmış, her şeyden uzak, sırtı denize dönük, saatlerce konuşuyorlardı. Florentino Ariza ile amcası, ırmak taşımacılığından başka bir şeyden söz etmekte her zaman güçlük çekmişlerdi; ölümün her zaman görünmez bir konuk olduğu o uzun öğle sonlarında da konu aynıydı. Irmak taşımacılığının, Avrupa konsorsiyumlarına bağlı eyalet sanayicilerinin eline geçmesi sürekli olarak kaygılandırıyordu XII. Leon Amca'yı. "Bu iş, her zaman, matacongoların işi olmuştur," diyordu. "O züppeler, bu işi ellerine geçirirlerse sonunda Almanlara armağan ederler onu." Kaygısı, hiç yeri yokken bile yinelemekten hoşlandığı bir siyasal düşüncenin sonucuydu:

"Yüz yaşıma geldim; her şeyin, evrendeki yıldızların bile yerlerinin değiştiğini gördüm, ama bu ülkede hiçbir şeyin değiştiğini görmedim daha," diyordu. "Her üç ayda bir yeni anayasalar, yeni yasalar, yeni savaşlar oluyor, ama hâlâ sömürge dönemindeki gibiyiz."

Tüm kötülükleri federalizmin yıkılmasına yoran mason biraderlerine yineleyip duruyordu: "Bin Gün Savaşı yirmi üç yıl önce yitirildi; 76 savaşında." Politikaya ilgisizliği mutlağın sınırlarına varan Florentino Ariza gittikçe sıklaşan bu söylevleri, denizin uğultusunu dinleyen biri gibi dinliyordu. Ama kendisi, şirketin politikasına kesinlikle karşıydı. Amcasının görüşünün tersine, her zaman yıkımın eşiğinde gibi görünen ırmak taşımacılığının geri kalmışlığını gidermenin tek yolunun, doksan dokuz yıl bir günlüğüne Ulusal Kongre tarafından, Karayip Irmak Şirketi'ne tanınmış olan buharlı gemi tekeline gönüllü olarak karşı çıkmak olduğuna inanıyordu. Amcası karşı koyuyordu: "Bu fikirleri, o anarşist martavallarıyla adaşım Leona sokuyor

kafana." Ama tümüyle doğru değildi bu. Florentino Ariza’nın görüşleri, üstün zekâsını ölçüsüz kişisel tutkusu yüzünden ziyan eden Alman komodor Juan B. Elbers'in deneyimlerine dayanıyordu. Oysa amcası, Elbers'in başarısızlığının, onun ayrıcalıklarından değil, aynı anda üstlendiği olmayacak işlerden ileri geldiğini düşünüyordu; ulusal coğrafyanın tüm sorumluluğunu üstüne almıştı sanki: ırmağın seyrüsefere elverişliliğini, liman tesislerinin, kara giriş yollarının, ulaşım araçlarının bakımını sağlamayı üstüne almıştı. Hem sonra, diyordu, Cumhurbaşkanı Simon Bolivar'ın sert tepkisi de yabana atılacak bir şey değildi.

Ortakların çoğu, bu tartışmaları, iki tarafın da haklı oldukları evlilik kavgaları gibi alıyorlardı. İhtiyarın inatçılığı doğal görünüyordu onlara: yaşlılığın büyük bir rahatlıkla söyleyegeldiği gibi, onun her zamanki öngörüsünü azaltmasından değil, tekelden vazgeçmenin, ona, yiğitlik günlerinde, kendisiyle ağabeylerinin bir başlarına, tüm dünyadaki güçlü düşmanlarına karşı verdikleri tarihsel savaşın ganimetlerini çöpe atmak gibi görünmesinden ötürü. Bu yüzden, haklarını, yasal olarak sona ermeden önce hiç kimsenin dokunamayacağı bir biçimde güvence altına aldığı zaman kimse karşı çıkmadı ona. Ama, Florentino Ariza çiftlikte derin düşüncelerle geçen öğle sonlarında tam silahlarını bıraktığı bir sırada, XII. Leon Amca ansızın yüzyıllık ayrıcalıktan vazgeçmeye rıza gösterdi; biricik saygı gösterilebilecek koşulu, bunun ölümünden önce yapılmamasıydı.

Yaptığı en son işlem bu oldu. Artık ne işten söz etti, ne kendisine danışılmasına izin verdi, ne görkemli başının tek telini, ne de bilincinden en ufak bir şey yitirdi; kendine acıyabilecek hiç kimsenin onu görmemesi için elinden geleni yaptı. Terasta, bir Viyana salıncağında usul usul sallanarak, hiç erimeyen karları seyrederek geçiriyordu günlerini; yanı başında, küçük bir masanın üstünde, hizmetçilerin her zaman sıcak tuttukları bir kahve demliği, içinde artık yalnızca ziyaretçiler geldiğinde taktığı iki takım takma dişinin bulunduğu bir bardak karbonatlı su duruyordu. Çok az arkadaşını görüyor, çok uzak, ırmak taşımacılığından çok önceki bir geçmişten söz ediyordu yalnızca. Bununla birlikte, yeni bir konu kalmıştı ona:

Florentino Ariza'nın evlenmesi. Birkaç kez hep aynı biçimde söz etti bundan:

"Elli yaş daha genç olsaydım," diyordu ona, "adaşım Leona'yla evlenirdim. Ondan daha iyi bir eş düşünemezdim kendime."

Florentino Ariza, bunca yıllık emeğinin, hiç akla gelmeyen bu koşul yüzünden son dakikada boşa gitmesinden korkuyordu. Her şeyden vazgeçerdi, her şeyi denize atardı, ölürdü de, Fermina Daza'dan söz etmezdi ona. Allahtan XII. Leon Amca ısrar etmedi. Doksan iki yaşını doldurunca, yeğenini biricik vârisi olarak tanıdı ve şirketten çekildi.

Altı ay sonra, Florentino Ariza ortakların oybirliğiyle yönetim kurulu başkanlığına ve genel müdürlüğe atandı. Görevi üstlendiği gün, emekliye ayrılan ihtiyar kurt, bir kadeh şampanya içtikten sonra, salıncaklı koltuğundan kalkmadan konuştuğu için bağışlanmasını diledi ve daha çok bir ağıtı andıran kısa bir doğaçtan konuşma yaptı. Yaşamının başını ve sonunu yazgısının iki olayının belirlediğini söyledi. Birincisi, Kurtarıcı'nın, Turbaco Köyü'nde, ölüme doğru mutsuz yolculuğuna çıkarken, onu kucağına almasıydı. Öteki ise, yazgısının önüne çıkardığı tüm engellere karşın, şirketine layık bir ardıl bulmasıydı. Sonunda, dramı acıklı olmaktan çıkarmaya çalışarak, sözlerini şöyle bağladı:

"Bu yaşamdan götüreceğim biricik hayal kırıklığı şu: Birçok cenazede şarkı söylediğim halde, kendi cenazemde söyleyemeyeceğim. "

Törene son vermek için -bunu yapmasa olmazdı- Tosca'dan "Hoşçakal Yaşam"ı söyledi; en hoşuna gittiği gibi, a capella, üstelik hâlâ bozulmamış bir sesle. Florentino Ariza duygulandı, teşekkürlerini dile getirirken sesinin hafifçe titreyişinden ancak sezinlenebiliyordu bu. Yaşamında düşünüp yaptığı her şeyi nasıl düşünüp yapmışşa,

Fermina Daza’nın gölgesinde yazgısını üstleneceği an gelip çattığında, sağ ve sağlıklı olmak için amansızca kararlılığından başka bir itici gücü olmaksızın yükseliyordu doruğa.

Ama Leona Cassiani'nin o gece onuruna verdiği şölene giderken, ona eşlik eden, Fermina Daza’nın anısı değildi. Tüm kadınların anısıydı: mezarlıklarda, üstlerine diktiği güllerle kendisini düşünerek

uyuyanların olsun, kocalarının ayışığında yaldızlanan boynuzlarıyla hâlâ onların üstünde uyumuş oldukları yastığa baş koyanların olsun. İçlerinden biri olmayınca tümüyle aynı zamanda birlikte olmak istiyordu; tıpkı korktuğunda hep istediği gibi. En çetin zamanlarında, en kötü anlarında bile, yıllar boyu edindiği sayısız sevgilileriyle, ne denli güçsüz olursa olsun, bir bağ sürdürmüştü: Yaşamlarını hep izlemişti onların, bu gece de, içlerinde en eskisini, Rosalba'yı anımsadı; erdenliğinin ödülünü alıp götüren, anısı ilk günkü gibi ona acı veren Rosalba'yı. Gözlerini yumması yetiyordu, onu muslin giysisi, uzun, ipek şeritli şapkasıyla, geminin küpeştesine asılı bebek kafesini sallarken görmesine. Ömrünün sayısız yılları boyunca, birkaç kez, nerede olduğunu bilmeksizin, soyadını bilmeksizin, aradığının o olup olmadığını bile bilmeksizin, ama orkide ormanları arasında bir yerde onu mutlaka bulacağından emin, onu aramak için bütün hazırlıkları yapmıştı. Her seferinde, son dakikada çıkan gerçek bir engel ya da ansızın isteğini yitirmesi yüzünden, tam gemi demir alacağı sırada, yolculuğu ertelenmişti: hep Fermina Daza'yla ilgili bir neden yüzünden.

Nazaret'in dul karısını, onu içeri alan kendisi değil, Tránsito Ariza da olsa, Calle de las Ventanas'taki ana evine saygısızlık ettiği biricik kadını anımsadı. Yatakta öylesine ağır olsa da, Fermina Daza'nın yerini tutmak istercesine, bol bol sevecenlik saçan tek kadın o olduğundan, ötekilerin hepsinden daha çok anlayış göstermişti ona. Bununla birlikte, sevecenliğinden daha baş edilmez olan sokak kedisi eğilimi, ikisini de ihanete yazgılı kılmıştı. Her şeye karşın, şövalyelerin, aldat, ama bağlı kal ilkesi sayesinde otuz yıl kadar ilişkilerini aralıklı olarak sürdürmeyi başardılar. Üstelik Florentino Ariza'nın uğrunda kimliğini açığa vurduğu tek kadın o oldu: Öldüğünü ve belediyece kaldırılacağını kendisine bildirdiklerinde, cenaze giderlerini karşılayarak onu gömdürdü, cenaze töreninde de tek başına bulundu.

Sevdiği başka dulları anımsadı. İçlerinde hâlâ hayatta olan en yaşlılarını, iki kez dul kaldığı için herkesin Çifte Dul diye tanıdığı Prudencia Pitre'yi. Sonra Arellano'dan dul kalan öteki Prudencia'yı, giysilerinin düğmelerini, yeniden dikinceye dek onu evinde alıkoymak için koparan o sevgi dolu kadını. Sonra, Zuniga'dan dul kalan

Josefa'yi, ona çılgınca âşık olan, kendisine yâr olmayacaksa başka kimseye yâr olmasın diye, uyurken bahçe makasıyla kamışını kesmeye kalkan dulu.

Angeles Alfaro'yu anımsıyordu; içlerinde en çok sevdiği geçici sevgilisini; Müzik Okulu'nda altı aylığına yaylı çalgılar dersi vermeye gelmişti; ay ışıklı geceleri, evinin çatısındaki terasta onunla birlikte geçiriyordu; anadan doğma çıplak, ayışığında yaldızlanan kalçaları arasında sesi insansı bir nitelik kazanan çelloda gelmiş geçmiş tüm müziklerin en güzel süitlerini çalarak. Dolunayın ilk akşamından başlayarak, yeni sevişmeye başlayanların yırtıcılığıyla sevişmekten ikisinin de yürekleri parça parça oluyordu. Ama Angeles Alfaro, sevecen cinselliği günahkâr çellosuyla, unutuşa bayrak açmış bir transatlantikle, geldiği gibi gitmişti: Ay ışıklı terasta ondan artakalan tek şey, Şiir Festivali yarışmasına katılan şiirlerdeki gibi, ufukta tek başına, hüzünlü bir güvercini andıran beyaz bir mendil sallayarak veda edişiydi. Florentino Ariza, daha önce birkaç kez başına gelen, ama bilincine varmadığı bir şey öğrendi ondan; insanın, tümü için de aynı acıyı çekerek, hiçbirine ihanet etmeksizin birkaç kişiye birden âşık olabileceğini. Rıhtımdaki kalabalığın arasında bir başına, bir öfke patlamasıyla kendi kendine şöyle demişti: "insan yüreği bir genelevden bile daha geniş." Ayrılık acısından yüzü gözyaşlarıyla sırılsıklamdı. Ama gemi ufuk çizgisinde gözden silinir silinmez, Fermina Daza’nın anısı onun tüm dünyasını doldurmuştu.

Andrea Varón'u anımsadı; geçen hafta evinin önünden geçmişti, ama banyonun penceresindeki turuncu ışık içeri giremeyeceği konusunda uyarmıştı onu: Biri ondan önce davranmıştı. Biri: Erkek ya da kadın, çünkü Andrea Varón, aşk keşmekeşi içinde bu tür ayrıntılarla oyalanmazdı. Florentino Ariza’nın listesindeki kadınlar arasında, bedeniyle geçinen, ama herhangi bir yöneticiye gerek duymaksızın, onu aklına estiği gibi yöneten bir o vardı. En güzel yıllarında, ona, Hepimizin Hanımefendisi takma adını hak ettiren meçhul bir kibar fahişe olarak söylencesel bir ün kazanmıştı. Valileri, amiralleri çılgına döndürmüş, sanıldığı kadar ünlü olmayan bazı ordu ve yazın ileri gelenlerinin omzuna kapanıp ağladıklarını görmüştü; sanıldığı kadar ünlü olanların da. Öte yandan, Cumhurbaşkanı Rafael Reyes'in, kente yaptığı beklenmedik iki ziyaret arasında

çarçabuk bir yarım saatçik için, ömründe bir tek gün bile çalışmadığı Hazine Bakanlığındaki seçkin hizmetlerine karşılık ona ömür boyu aylık bağlattığı doğruydu. Zevk armağanlarını bedeni elverdiğince dağıtmıştı; uygunsuz davranışını bilmeyen kalmamışsa da, hiç kimse ona karşı kesin bir kanıt ortaya koyamazdı; çünkü önemli suç ortakları, bir rezalet çıkacak olursa kendilerinin daha çok kaybedecek şeyleri olduğunun bilincinde olduklarından, kendileri gibi koruyorlardı onu. Florentino Ariza kutsal para ödememe ilkesini onun uğrunda çiğnemişti; buna karşılık o da, bu işi kocasıyla bile parasız yapmama ilkesini çiğnemişti. Her sefer için simgesel bir peso'ya anlaşmışlardı, ama Andrea Varón almıyordu parayı; Florentino Ariza da eline vermiyordu onu; Yazıcılar Kapısı'nda, denizaşırı ülkelerden gelen değişik şeyler satın almaya yetecek duruma gelinceye dek domuz kumbaraya atıyorlardı. Florentino Ariza'nın kabızlık çektiği zamanlar kullandığı lavmanlara bambaşka bir kösnüllük katan o olmuş, Florentino Ariza'yı, birlikte geçirdikleri çılgın öğle sonları birlikte lavman yaparak, aşk içinde yeni aşklar yaratmaya çalışmaya razı etmişti.

Bunca tehlikeli rastlantılar arasında, ona bir nebzecik burukluk tattıran tek kadının, o karmaşık Sara Noriega olmasını bir şanslılık sayıyordu Florentino Ariza; ömrünün son günlerini, Divina Postora deliler evinde bunakça şiirler yazarak geçirmişti; bu şiirler öylesine aşırı açık saçıktı ki, öteki delileri bütün bütün çileden çıkarmasın diye hücreye kapatmak zorunda kalmışlardı onu. Ama Florentino Ariza C.EC.'nin tüm sorumluluğunu üstlenince, Fermina Daza'nın yerine bir başkasını koymaya kalkışmaya ne yeterince vakti olmuştu, ne de cesareti; onun yerine hiç kimseyi koyamayacağını biliyordu. İlişki kurduğu sevgililerini ziyaret etmek yavaş yavaş bir alışkanlık haline gelmişti; işine yaradıkları sürece, olanak buldukça, yaşadıkları sürece yatıyordu onlarla. Juvenal Urbino'nun öldüğü Yedinci Pazar yortusu günü, yalnızca biri kalmıştı ona; on dördünü yeni doldurmuş bir kız; o zamana değin hiçbirinde ol mayan her şey vardı onda, Florentino Ariza'yı aşktan çılgına döndüren.

América Vicuna'ydı adı. İki yıl önce, Puerto Padre diye bir kıyı kasabasından gelmişti; ailesi aralarında bir kan bağı olan Florentino Ariza'ya veli olarak emanet etmişti onu. Orta öğrenim için bir

hükümet bursuyla, bir petate, bir de oyuncak bebeğinkini andıran teneke bavulla yollamışlardı onu; beyaz potinleri, altın yaldızlı saç örgüsüyle daha gemiden iner inmez, Florentino Ariza, birlikte birçok pazar Siestaları yapacaklarına ilişkin korkunç bir önseziye kapıldı. Dişlerine takılmış teller, yara bere içindeki dizleriyle, her anlamda çocuktu daha, ama Florentino Ariza onun çok geçmeden nasıl bir kadın olacağını hemen sezdi; bir yıl boyunca yavaş yavaş kendisi için yetiştirdi onu; cumartesileri sirk gezmeleri, pazarları dondurmak park gezintileri, çocuksu öğle sonlarıyla onun güvenini kazandı; sevecen bir dedenin tatlı-sertliğiyle elinden tutup gizli kesimevine doğru götürdü onu. Küçük kızın önünde gökyüzünün kapıları açılmıştı birden. Bir çiçek gibi açıldı; bir mutluluk bulutunun üstünde yüzüyordu; dersleri için de bir itici güç oldu bu; çünkü hafta sonları izinli çıkabilmek için hep sınıfının birincisi oldu. Florentino Ariza için, yaşlılık doyumun en korunaklı bir sığınağıydı. Hesaplı kitaplı aşklarla geçen bunca yıldan sonra, masumluğun sınırsız tadı yenileyici bir aykırılığın büyüsüne sahipti.

Çok iyi anlaşıyorlardı. Nasılsa öyle davranıyordu kız; hiçbir şeye şaşmayan saygıdeğer bir adamın yol göstericiliğinde yaşamı tanımaya hevesli bir çocuk gibi; Florentino Ariza ise, yaşamda olmaktan en çok korktuğu bir erkek gibi davranıyordu bilinçli olarak; yaşlı bir âşık gibi. Yalnızca yaşı, okul önlüğü, saç örgüsü, dağlı yürüyüşüyle değil, alabildiğine kendini beğenmiş, önceden kestirilmez kişiliğine varıncaya dek Fermina Daza'ya apaçık benzerliğine karşın, hiçbir zaman onunla özdeşleştirmedi onu. Dahası: O güne değin aşk dilenciliğinin itici gücü olan, Fermina Daza’nın yerine birini koyma düşüncesi bütün bütün silindi. Öylece, olduğu gibi hoşuna gidiyordu; sonunda günbatımı hazlarının ateşiyle öylece, olduğu gibi sevdi onu. Kazara gebe kalmasın diye çok sert önlemler aldığı tek kişi o oldu. Birkaç kez birlikte olduktan sonra, pazar öğleden sonraları ikisinin de biricik düşü oldu.

Yatılı okuldan onu evci çıkarmaya yetkili tek kişi o olduğundan, C.FC.'nin altı silindirli Hudson'uyla onu almaya gidiyor, arasıra güneşsiz akşamüstleri, arabanın üstünü açarak, Florentino Ariza, başında acınası şapkası, kız gülmekten katıla katıla rüzgârda uçmasın diye üniformasının denizci beresini iki eliyle tutarak,

kumsalda dolaşıyorlardı. Biri, gerekmedikçe vasisiyle birlikte dolaşmamasını, onun tadına baktığı hiçbir şey yememesini, soluğuna çok yakın durmamasını, çünkü yaşlılığın bulaşıcı olduğunu söylemişti ona. Ama o aldırmıyordu, ikisi de haklarında ne düşünülebileceğine önem vermiyorlardı, çünkü akraba oldukları biliniyordu, her şeyden önce de, yaşları arasındaki uçurum her türlü kuşkudan arındırıyordu onları.

O Yedinci Pazar yortusu günü ölüm çanları çalmaya başladığında daha yeni sevişmişlerdi. Florentino Ariza yüreğinin çarpıntısını güç bastırdı. Gençliğinde, yas çanlarının çalınması cenaze töreninin fiyatına dâhildi; yalnızca çok yoksul olanlar için çalınmazdı çanlar. Ama geçen yüzyıldan bu yüzyıla geçerken, son savaşımızdan bu yana, Muhafazakâr yönetim, sömürge dönemi alışkanlıklarını pekiştirmiş, cenaze törenleri öyle masraflı olmuştu ki, yalnızca çok varlıklılar ödeyebiliyorlardı giderleri. Başpiskopos Ercole de Luna öldüğü zaman, tüm eyaletin çanları dokuz gün dokuz gece artsız aralıksız çalmış, halk öylesine bunalmıştı ki, ondan sonraki başpiskopos, cenaze törenlerinde çan çalınması zorunluluğunu kaldırmış, ancak çok yönlü kişilerle sınırlandırmıştı. Bu yüzden, Florentino Ariza bir Yedinci" Pazar yortusu öğleden sonra saat dörtte katedralin yas çanlarını işitince, yitik gençliğinin hortlağıyla yüz yüze gelmiş gibi oldu. Bu çanların, Fermina Daza'yı büyük ayin çıkışında altı aylık gebe gördüğü pazar gününden bu yana, yıllar yılı öylesine beklediği çanlar olduğu hiç aklına gelmedi.

"Vay canına," dedi alacakaranlıkta. "Katedralin çanları çaldığına göre çok kodaman biri olmalı." Çırılçıplak olan America Vicuna yeni uyanmıştı.

"Yedinci Pazar ayini içindir," dedi.

Florentino Ariza kilise işlerinden pek anlamazdı; ona telgrafçılığı da öğreten ve yazgısı hakkında hiçbir haber almadığı bir Alman'la koroda keman çaldığı günlerden beri ayine de gitmemişti bir daha. Ama Yedinci Pazar ayini için yas çanlarının çalınmayacağını biliyordu kuşkusuz. Kentte yas vardı; bildiği buydu. O sabah, Jeremiah de Saint-Amour'un fotoğraf atölyesinde ölü bulunduğunu bildirmek için Karayipli göçmenlerden bir heyet gelmişti evine. Florentino Ariza, onun yakın arkadaşı olmasa da, birçok başka göçmenin yakın arkadaşıydı; onu her zaman törenlerine, özellikle de cenazelerine çağırırlardı. Ama çanların, kararlı bir inançsız, katı bir anarşist olan Jeremiah de Saint-Amour için çalmadığı kesindi; üstelik kendi eliyle kıymıştı canına.

"Hayır," dedi, "bu çanlar validen daha aşağı birisi için çalmaz."

İyi kapatılmamış gölgeliklerden sızan ışınlarla solgun gövdesi bir kaplanınki gibi benek benek olmuş América Vicuna ölümü düşünecek yaşta değildi. Yemekten sonra sevişmişler, uğultusu, kızgın çinko damda yürüyen akbabaların tıkırtısını gizleyemeyen pervaneli vantilatörün altında, öğle uykusunun uyuşukluğu içinde, ikisi de çıplak, yan yana uzanmışlardı. Florentino Ariza uzun yaşamına rasgele giren tüm öteki kadınları sevdiği gibi seviyordu onu da; ama ötekilerden daha çok kaygıyla seviyordu onu; çünkü o liseyi bitirdiğinde kendisinin yaşlılıktan ölmüş olacağını biliyordu.

Oda, tıpkı gemilerdeki gibi, ilk boyandığından bu yana üst üste birçok kez boyanmış tahta duvarlarıyla, bir gemi kamarasını andırıyordu daha çok; ama yatağın üstüne asılı elektrikli vantilatöre karşın, çinko damın ısıyı yansıtmasından ötürü, öğleden sonra saat dörtte, ırmak gemilerinin kamaralarından çok daha boğucu oluyordu sıcak. Biçim olarak, bir yatak odası değil, Florentino Ariza'nın C.FC. yapılarının arkasında, başka hiçbir amaç gütmeksizin, hiçbir bahane olmaksızın, salt yaşlılık aşkları için bir sığmak olarak yaptırdığı bir kara kamarasıydı. Hafta içinde dok işçilerinin bağırıp çağırmaları,

Irmak Limanı'ndaki vinçlerin gürültüsü, rıhtımdaki kocaman gemilerin bağırtıları yüzünden orada uyumak olanaksızdı. Ama küçük kız için bir pazar cennetiydi burası.

Yedinci Pazar yortusu günü, Angelus'tan beş dakika önce, yatılı okula dönmesi gereken saate dek birlikte olmayı düşünüyorlardı, ama çanlar Florentino Ariza'ya, Jeremiah de Saint-Amour'un cenazesine katılmak için verdiği sözü anımsattı; "alışık olduğundan daha çabuk giyindi. İlk olarak, her zamanki gibi sevişmeden önce kendi eliyle çözdüğü kızın tek saç örgüsünü ördü, sonra onu masanın üstüne oturtup -o hiç beceremezdi- ayakkabılarının bağcıklarını bağladı. İçinde hiçbir kötülük olmaksızın yardım ediyordu ona; o da, sanki bir görevmiş gibi, onun kendisine yardım etmesine yardımcı oluyordu: İkisi de daha ilk buluşmalarından bu yana yaşlarını unutmuşlar, yaşamda birçok şeyi susarak geçiştirmiş, artık birbirlerine söyleyecek neredeyse hiçbir şeyleri kalmamış bir karı-kocanın güveniyle davranıyorlardı birbirlerine.

Tatil günü olduğundan bürolar kapalı ve karanlıktı; tenha rıhtımda kazanları söndürülmüş tek bir gemi vardı yalnızca. Boğucu sıcak yağmurun önbelirtisiydi; yılın ilk yağmurlarının; ama havanın saydamlığı ve limanın pazar sessizliği, iyi geçen bir ayı anımsatıyordu. Buradan bakıldığında, dünya, kamaranın alaca ışığında olduğundan daha acımasız, çanlar kimin için çaldıkları bilinmese de, daha dokunaklıydı. Florentino Ariza'yla küçük kız, İspanyolların köle limanı olarak kullandıkları, hâlâ tartı kalıntılarının, köle ticaretinde kullanılan başka pas tutmuş demirlerin bulunduğu güherçileli toprak avluya indiler. Otomobil, antrepolarının gölgesinde onları bekliyordu; yerlerine yerleşinceye dek, direksiyon başında uyuyakalmış sürücüyü uyandırmadılar. Araba, kümes telleriyle çevrili antrepoların arkasına kıvrıldı, Las Animas Körfezi'ndeki, yarı-çıplak yetişkinlerin top oynadıkları eski pazaryerinden geçti, yerden kızgın bir toz bulutu kaldırarak Irmak Limanından çıktı. Florentino Ariza, bu cenaze töreninin Jeremiah de Saint-Amour için olamayacağından emindi, ama yas çanlarının ısrarlı çalışı kuşkuya düşürdü onu. Bir elini sürücünün omzuna koyup kulağının içine doğru bağırarak, ölüm çanlarının kimin için çaldığını sordu.

"Şu keçi sakallı hekim için," dedi sürücü, "neydi adı?”

Kimden söz ettiğini anlaması için Florentino Ariza’nın düşünmesine gerek yoktu. Ama sürücü onun nasıl öldüğünü anlatınca, bir an için kapıldığı umut boşa çıktı, çünkü ona olmayacak bir şey gibi geldi bu. Hiçbir şey, ölümünden daha çok benzemez insana; böyle bir ölümse, düşündüğü adama hiç mi hiç benzemiyordu. Ama ne denli saçma görünürse görünsün, ta kendisiydi: kentin en yaşlı, en iyi hekimi, birçok başka erdemlerinden ötürü en ünlü insanlarından biri, seksen bir yaşında, bir papağanı yakalamaya çalışırken bir hintkirazı ağacından düşüp belkemiği parçalanarak ölmüştü.

Fermina Daza evlendiğinden beri Florentino Ariza ne yapmışsa, bu haberin umuduyla yapmıştı. Ama o an gelip çatınca, uykusuz gecelerinde kaç kez düşlediği zaferin heyecanıyla değil, yılgınlıkla sarsıldığını duyumsadı; akıl almaz bir açık seçiklikle, ölüm çanlarının kendisi için de aynı biçimde çalmış olabileceğinin bilincine vardı. Benzinin soluklüğu, taş döşeli yolda zıplaya zıplaya ilerleyen otomobilde, yanında oturan América Vicuna'yı korkuttu; ne olduğunu sordu. Florentino Ariza, buz gibi eliyle onun elini tuttu.

"Ah, yavrum," diye içini çekti, "bunu sana anlatmam bir elli yılımı daha alır."

Jeremiah de Saint-Amour'un cenazesini unuttu. Ertesi cumartesi almaya geleceğine çarçabuk söz vererek yatılı okulun kapısında bıraktı América Vicuna'yı; sonra sürücüye, kendisini Doktor Juvenal Urbino'nun evine götür meşini söyledi. Bitişik sokaklarda bir otomobil ve kiralık araba kargaşasıyla karşılaştı; evin önünde bir meraklı kalabalığı birikmişti. Kara haberi şenliğin doruğunda alan Doktor Lacides Olivella’nın konukları akın akın geliyorlardı. Kalabalıktan evin içinde kımıldayacak yer kalmamıştı; ama Florentino Ariza yatak odasına dek kendine yol açmayı başardı, kapının önünde biriken kalabalığın üstünden parmaklarının ucunda yükseldi ve Doktor Juvenal Urbino'yu, ondan ilk kez söz edildiğini işittiğinden beri görmek istediği gibi, iki kişilik karyolada ölümün bayağılığı içinde çırpınırken gördü. Marangoz az önce tabut için ölçü almıştı. Yanında, sırtında hâlâ şölen için giydiği yeni evli nine giysisiyle Fermina Daza, dalgın, kederli duruyordu.

Florentino Ariza bütün varlığıyla kendini bu gözü pek aşka adadığı gençlik günlerinden beri en küçük ayrıntılarına varıncaya dek

tasarlamıştı bu anı. Yöntemlerin pek üstünde durmaksızın, onun uğrunda isim ve servet yapmıştı kendine; zamanın başka erkeklerine pek de erkeksi görünmeyen bir titizlikle sağlığına ve dış görünümüne onun uğrunda onca özen göstermişti; bu dünyada hiç kimsenin hiçbir şeyi, hiç kimseyi bekleyemeyeceği gibi beklemişti o günü: bir an bile umutsuzluğa kapılmadan. Ölümün sonunda ondan yana araya girdiğinin kanıtı, Fermina Daza'ya, dulluğunun ilk gecesinde sonsuz bağlılık ve bitmeyen aşk andını yinelemek için gereksediği yürekliliği verdi ona.

Vicdanına karşı, bunun, ne biçiminin ne zamanının hiç üstünde durmaksızın, bu fırsatın bir daha çıkmayacağı korkusunun çabuklaştırdığı düşüncesizce bir davranış olduğunu yadsımıyordu. Sık sık tasarladığı gibi, daha az kaba bir biçimde olmasını isterdi bunun; ama yazgı daha fazlasına izin vermemişti. Onu kendisi gibi allak bullak bir durumda bırakmanın acısıyla çıkmıştı ölü evinden; ama bunu önlemek için hiçbir şey yapamazdı; bu acımasız gecenin ikisinin de ezelden beri alınlarına yazıldığını duyumsuyordu çünkü.

İki hafta boyunca bir gece bile uyuyamadı. Fermina Daza’nın onsuz nerede olduğunu, ne düşündüğünü, ömrünün geri kalan yıllarında ona yüklediği bu korkunun ağırlığıyla ne yapacağını soruyordu umarsızca kendi kendine. Karnını davul gibi şişiren bir kabızlığa yakalandı; lavmandan da sevimsiz geçici önlemlere başvurmak zorunda kaldı. Daha gençliğinden beri bildiği için yaşıtlarından daha iyi katlandığı yaşlılığın ağrı-sızılarının hepsi birden yüklendiler ona. Bir haftalık bir yokluktan sonra çarşamba günü işe gittiğinde Leona Cassiani onu öyle solgun ve bitkin durumda görünce ürktü. Ama Florentino Ariza yatıştırdı onu: Her zamanki gibi uykusuzluktandı gene; gerçeğin yüreğinin yaralarından dışan sızmaması için bir kez daha dilini ısırmak zorunda kaldı. Yağmur, düşünebilmesi için bir güneş kırıntısı bile vermiyordu ona. Dikkatini hiçbir şey üstünde toplayamadan, doğru dürüst yemek yiyemeden, uykuları daha da bozuk, kendisine kurtuluş yolunu gösterecek gizli belirtileri sezmeye çalışarak düşte gibi bir hafta daha geçirdi. Ama perşembeden başlayarak nedensiz bir dinginlik kapladı içini; artık yeni hiçbir şey olmayacağının, yaşamda o güne değin yapmış olduğu her şeyin boşa gittiğinin bir belirtisi olarak yorumladı bunu; yaşamını nasıl

sürdüreceğini bilmiyordu: Sonu gelmişti. Ama pazartesi günü, Calle de las Ventanas'taki evine geldiğinde, girişte birikmiş suların içinde yüzen bir mektup buldu; ıslak zarfın üstündeki, yaşamın bunca değişikliklerinin değiştiremediği buyurgan el yazısını hemen tamdı; solmuş gardenyaların geceyi anıştıran kokusunu bile duyduğunu sandı; çünkü yüreği daha ilk korku ânında her şeyi söylemişti ona: Yarım yüzyılı aşkın bir süredir bir an bile ara vermeden beklediği mektuptu bu.

Fermina Daza kör bir öfkenin dürtüsüyle yazdığı mektubun Florentino Ariza tarafından bir aşk mektubu olarak yorumlanabileceğini düşünemezdi. Olanca öfkesini boşaltmış, en acımasız, en yaralayıcı, üstelik en haksız, ama incinmişliğiyle karşılaştırıldığında Fermina Daza'ya çok az gelen sözcüklerle doldurmuştu mektubu. Yeni durumuyla uzlaşma sağlamaya çalıştığı iki haftalık acı bir şeytan kovma çabasının son davranışıydı bu. Yeniden kendisi olmak, kuşkusuz onu mutlu eden, ama kocası ölünce onda kimliğinin en küçük izlerini bile bırakmayan yarım yüzyıllık bir kölelik boyunca vazgeçmek zorunda kaldığı ne varsa hepsini yeniden ele geçirmek istiyordu. Bir günden bir güne içinde sürüklenircesine dolaştığı kocaman, bomboş kalan yabancı bir evde bir hortlak gibiydi; kimin daha ölü olduğunu soruyordu kendi kendine üzüntüyle: ölenin mi, yoksa geride kalanın mı.

Karanlık bir denizin ortasında onu yapayalnız bıraktığı için kocasına için için hınç duymaktan kendini alamıyordu. Kocasına ait her şey ağlatıyordu onu: yastığın altındaki pijaması, ona hep bir hastanın terlikleriymiş gibi görünen terlikleri, yatmadan önce, kendisi saçlarını tararken, onun, aynanın içinde soyunurken ki imgesi, ölümünden sonra uzun zaman üstüne sinmiş olarak kalacak teninin kokusu. Ansızın ona söylemeyi unuttuğu bir şeyi anımsadığı için, yaptığı iş ne olursa olsun yarıda bırakıp eliyle alnına vuruyordu. Her an, ancak onun yanıtlayabileceği, günlük yaşamla ilgili yığınla soru geliyordu aklına. Bir seferinde, bir türlü anlayamadığı bir şey söylemişti ona: Bacağı kesilmiş kimseler, artık olmayan bacaklarının yerinde acıları, krampları, karıncalanmaları duyarlar. Onsuz kendisi de böyle duyumsuyordu kendini; artık olmadığı yerde duyuyordu kocasını.

Dulluğunun ilk sabahında uyandığında, gözlerini açmadan uyumayı sürdürmek için daha rahat bir durum arayarak, yatağın içinde döndü; kocası, onun için, tam o anda öldü. Çünkü onun ilk kez geceyi dışarıda geçirdiğinin ancak o zaman bilincine vardı. Bir başka duyguya da, sofrada, yemek yerken kapıldı; gerçekte olduğu gibi, kendini yalnız hissettiği için değil, artık var olmayan biriyle yemek yiyormuş gibi garip bir duygudan ötürü. Yeniden sofraya oturup yemek yiyebilmek için, kızı Ofelia'nın kocası ve üç çocuğuyla birlikte New Orleans'tan gelmesini bekledi; ama her zamanki masada değil, bir anda karar verip koridora koydurduğu daha küçük bir masada. O zamana dek düzenli olarak yemek yememişti. Acıkınca, hangi saatte olursa olsun mutfağa gidiyor, çatalı tencerelerin içine daldırıyor, tabağa koymadan, her yemekten azar azar yiyordu; fırının önünde ayakta durup yanlarında kendini en iyi hissettiği, onu en iyi anlayan tek kişiler olan hizmetçi kadınlarla konuşarak. Ama, ne denli çaba harcarsa harcasın, ölü kocasının varlığından kaçmayı başaramıyordu: Nereye gitse, nereden geçse, ne yapsa, onu anımsatan bir eşyasına rastlıyordu. Çünkü, acı çekmek ona onurlu ve doğru bir şey gibi görünüyordu; ama acıdan tat almamak için de elinden gelen her şeyi yapmak istiyordu. Böylece, onsuz yaşamayı sürdürmek için aklına gelen tek şey buymuş gibi, ona kocasını anımsatan ne varsa evden uzaklaştırmaya amansızca karar verdi.

Bir yok etme töreni oldu bu. Çalışma odasını, evlendiğinden beri hiçbir zaman sahip olamadığı iş odası yapsın diye, oğlu yazı masasını götürmeyi kabul etti. Kızı ise, ona New Orleans'ta antika eşya açık artırmaları için çok uygun görünen bazı eşyalarla sayısız biblolari götürecekti. Balayı gezisinde satın aldığı şeylerin daha şimdiden antika olduklarını görmek hiç hoşuna gitmese de, bütün bunlar içini rahatlattı gene de. Hizmetçilerin, komşuların, o günlerde onu yalnız bırakmayan arkadaşlarının suskun şaşkınlığına karşı, evin arkasında boş bir alanda bir ateş yaktırdı, ona kocasını anımsatan her şeyi yaktı: geçen yüzyıldan beri kentte görülen en pahalı, en şık giysileri, en zarif ayakkabıları, ona resimlerinden daha çok benzeyen şapkalarını, öğle uykularını uyuduğu, üstünden son kez ölmek için kalktığı salıncaklı sandalyeyi, kimliğinin bir parçasını oluşturacak kadar yaşamına bağlı binlerce eşyayı. En küçük bir duraksama kırıntısı bile göstermeksizin yaptı bunu; kocasının da,

üstelik salt sağlık nedenleriyle değil, bu davranışını onaylayacağına kesinlikle inanarak. Çünkü, en küçük bir çatlağı bile olmayan sedir ağacından yapılmış karanlık bir kutuya kapatılmaktansa, yakılmayı istediğini açıklamıştı ona birkaç kez. Ama dini önlüyordu bunu: Ne olur ne olmaz diye, başpiskoposun ağzını aramaya bile kalkışmıştı, ama kesin bir hayırla yanıtlamıştı onu başpiskopos. Boş bir kuruntuydu bu; çünkü Kilise, mezarlıklarımızda ölü yakma fırınlarının bulunmasına izin vermiyordu, hatta Katoliklikten başka dinden olanlar için bile; bunu yaptırmak olsa olsa Juvenal Urbino'nun kendisine düşerdi. Fermina Daza kocasının yılgınlığını hiç unutmadı, ilk saatlerin şaşkınlığı içinde bile, marangozdan, ona bir avuntu olsun diye, içeri ışık sızması için tabutta bir yarık bırakmasını istedi.

Boşuna bir kurban yakma töreni oldu bu. Fermina Daza kocasının anısının ateşe karşın, günler geçtikçe olacağı denli dayanıklı olduğunun hemen farkına vardı. Daha kötüsü, giysilerini yaktıktan sonra, kocasının yalnız en sevdiği yanını değil, ona en çok sıkıntı veren yanını da özlemeyi sürdürüyordu: sabahları kalkarken yaptığı gürültüleri. Bu anılar, onun saplandığı acı batağından çıkmasına yardımcı oldu. Her şeyden önce, kocasını sanki ölmemiş gibi anımsayarak yaşamayı sürdürmeye kesin karar verdi. Her sabah yeniden uyanmanın güç olacağını, ama bu güçlüğün gittikçe azalacağını biliyordu.

Üçüncü haftanın sonunda, gerçekten de, ilk ışıkları belli belirsiz seçmeye başladı. Ama bu ışıklar artıp açık seçikleştikçe, yaşamını boydan boya kesen, ona bir an bile rahat vermeyen bir imgenin varlığının gittikçe daha çok bilincine varıyordu. Los Evangelios Parkı'nda onu gözleyen, yaşlandığından beri belli bir sevecenlikle sık sık anımsadığı açması imge değildi bu; şapkasını göğsüne bastırmış, cellat redingotlu, acımasız bir adamın iğrenç imgesiydi; budalaca küstahlığı onu öylesine allak bullak etmişti ki, Fermina Daza’nın onu düşünmemesi olanaksızdı. On sekiz yaşında onu geri çevirdiğinden beri, Florentino Ariza’nın içine, zamanın artırmaktan başka bir şey yapmayacağı bir nefretin tohumunu ektiği inancını taşımıştı içinde hep. Her an güvenmişti bu nefrete; imge yakınındayken bu nefreti havada duyumsuyordu; görüntüsü bile onu bunaltıyor, öylesine korkutuyordu ki, hiçbir zaman ona karşı doğal bir

biçimde davranamadı. Ölü kocasının çiçeklerinin evi hâlâ kokuya boğduğu bir sırada, ona olan aşkını yeniden dile getirdiği gece, bu saygısızlığın kim bilir hangi uğursuz Öç alma planının ilk adımı olmadığına inanamamıştı.

Anısının sürüp gitmesi öfkesini artırıyordu. Cenazenin ertesi günü onu düşünerek uyandığında, belleğinden istençli bir davranışla uzaklaştırabildi onu ancak. Ama öfkesi hep geri geliyordu; çok geçmeden onu unutma isteğinin, onu anımsaması için daha güçlü bir uyarıcı olduğunun ayrımına vardı. O zaman, özleme yenik düşerek, o gerçekdışı aşkın düşsel günlerini ilk kez anımsamayı göze aldı. Parkın kesik badem ağaçlarını, onun üstünde oturup kendisine sevdalandığı sırayı o zamanki haliyle gözlerinin önüne getirmeye çalışıyordu; çünkü bunların hiçbiri artık eskisi gibi değildi. Her şeyi değiştirmişlerdi; ağaçları, sarı yapraklarının oluşturduğu halıyla birlikte alıp götürmüşler, başı kesik yiğit heykelinin yerine, içine o bölgenin elektrik kontrol donanımını yerleştirdikleri gösterişli bir altlık üstüne üniformalı bir başka yontu koymuşlardı; ne adı vardı, ne tarihi, ne de onu haklı çıkaracak nedenler. Sonunda, yıllar önce, eyalet yönetimine satılmış olan evi parça parça dökülüyordu. Florentino Ariza'yı o zamanki haliyle tasarlaması kolay olmuyordu; yağmur altında öylesine umarsız, o suskun delikanlının, durumuna en küçük bir anlayış, acısına en küçük bir saygı göstermeden, karşısına dikilip soluk almasını hâlâ engelleyen kor gibi bir hakaretle içini yakan bu yaşlı bunakla aynı kişi olduğunu anlamasıysa daha da güçtü.

Kuzini Hildebranda Sanchez, Fermina Daza'nın Bayan Lynch yıkımına uğradığında kendini toparlamak için gittiği Flores de Maria Çiftliği'nden dönüşünden kısa bir süre sonra onu görmeye gelmişti. Yaşlı, şişman, mutlu; babası gibi orduda albay olan, ama San Juan de la Cienaga'da muz işçilerinin kırımı sırasındaki alçakça davranışı yüzünden babasının reddettiği büyük oğluyla birlikte gelmişti. İki kuzin birbirlerini sık sık görmüşlerdi; ilk tanıştıkları günleri özlemle anarak uzun saatler geçirmişlerdi birlikte. Son ziyareti sırasında, Hildebranda, geçmişe her zamankinden daha çok özlem dolu, yaşlılığın yükü altında alabildiğine ezilmişti. Geçmişe duyduğu özleme daha da acılık katmak için, genç Juvenal Urbino'nun,

Fermina Daza'nın dik kafalılığına öldürücü darbeyi indirdiği o uzak öğle sonunda Belçikalı fotoğrafçının çektiği eski bir hanımefendi kılığındaki fotoğrafın kendisindeki kopyasını getirmişti. Fermina Daza'nınki kaybolmuştu, Hildebranda'nınkiyse neredeyse görünmeyecek kadar silikti, ama ikisi de uğradıkları hayal kırıklığının sisleri arasından kendilerini tanıdılar; artık hiçbir zaman olamayacakları kadar genç ve güzeldiler.

Hildebranda'nın Florentino Ariza'dan söz etmemesi olanaksızdı; çünkü kendi yazgısını hep onunkiyle özdeşleştirmişti. İlk telgrafını çektiği günkü gibi anımsıyordu onu; unutulmaya yazgılı üzgün bir küçük kuşu andıran anısını yüreğinden söküp atmayı hiçbir zaman başaramadı. Oysa Fermina sık sık görmüştü onu; kuşkusuz onunla konuşmaksızın, onun ilk aşkı olduğunu bir türlü aklına sığdıramıyordu. Kentte öyle ya da böyle bir önemi olan herkes gibi onunla ilgili haberler de er geç ulaşıyordu ona. Onun tuhaf alışkanlıkları yüzünden evlenmediğini söylüyorlardı, ama buna bile aldırmıyordu Fermina Daza; biraz dedikodulara hiçbir zaman aldırmadığından, biraz da haklarında hiç kuşku duyulmayacak birçok erkekler için de buna benzer şeyler söylendiğinden. Oysa Florentino Ariza'nın gizemli kılıklara bürünmekte, tuhaf losyonlar sürünmekte direnmesi öylesine gösterişli, dahası öylesine saygı duyulan bir biçimde yaşamda kendine yol açtıktan sonra öylesine bilmece gibi olmayı sürdürmesi garip görünüyordu ona. Onun aynı adam olduğuna inanmıyor, Hildebranda, "Zavallı adam, ne çok acı çekmiştir, kim bilir," diye içini çektiğinde şaşıyordu hep. Çünkü Fermina Daza uzun süredir acı duymadan görüyordu onu: Silik bir gölgeydi o.

Ama, Flores de Maria'dan döndüğü sıralarda, ona sinemada rastladığı zaman içinde tuhaf bir şey oldu. Onun bir kadınla, üstelik bir zenciyle birlikte oluşu şaşırtmadı onu.

Öylesine genç kalması, büyük bir rahatlıkla davranması şaşırttı onu; belki de, Bayan Lynch'in özel yaşamına altüst edici bir biçimde girmesinden sonra asıl değişenin kendisi olduğu hiç aklına gelmedi. O zamandan beri, yirmi yılı aşkın bir süredir onu daha acıyan gözlerle görmeyi sürdürdü. Kocasının ölüsü başında nöbet tutulduğu gece, onun orada oluşu yalnızca anlaşılır bir şey gibi görünmedi ona;

aynı zamanda kininin doğal bir biçimde sona erişi gibi yorumladı bunu: bir bağışlama ve unutma davranışı gibi. Bu yüzden, kendisi için hiçbir zaman var olmayan bir aşkın, üstelik Florentino Ariza'nın da, kendisinin de yaşamdan bekleyecekleri hiçbir şeyin kalmadığı bir yaşta, dramatik bir biçimde yinelenmesi öylesine beklenmedik bir şey oldu onun için.

İlk şaşkınlığın yarattığı ölümcül öfke, kocasının simgesel yakılışından sonra da dinmedi; bu öfkeye egemen olma yeteneğinin azaldığını duyumsadıkça arttı, dallanıp budaklandı. Daha kötüsü, belleğinin ölünün anılarını yatıştırmayı başardığı bölgelerini, yavaş yavaş, ama amansızca, Florentino Ariza’nın anılarının gömülü olduğu gelincik tarlaları kaplıyordu. Böylece, elinde olmaksızın onu düşünüyordu; onu düşündükçe öfkeleniyor, öfkelendikçe de onu daha çok düşünüyordu; giderek öyle dayanılmaz bir hale geldi ki, aklını başından aldı. O zaman ölü kocasının çalışma masasının başına oturup Florentino Ariza'ya üç sayfalık saçma sapan bir mektup yazdı; öylesine hakaretler, aşağılayıcı kışkırtmalarla doluydu ki mektup, bilinçli olarak, uzun sürmüş yaşamının en aşağılık davranışında bulunmak içini rahatlattı.

Florentino Ariza için de bu üç hafta işkence içinde geçti. Fermina Daza'ya aşkını yeniden dile getirdiği gece, yarım yüzyılı aşkın bir zaman saldırılarına karşı direnmiş olan kaplanı öldürdükten sonra, yılgınlık içinde postunu ne yapacağını kendi kendine sorarak, öğleden sonraki sağanağın altüst ettiği sokaklarda başıboş dolaşıp durmuştu.

Sağanağın şiddetinden alarm durumundaydı kent. Bazı evlerde yarı-çıplak erkeklerle kadınlar su baskınından Tanrı'nın izniyle ne kurtarabilirse kurtarmaya çalışıyorlardı; herkesin yıkımının kendi yıkımıyla ilişiği varmış gibi geldi Florentino Ariza'ya. Ama hava yatışmış, Karayip yıldızları yerli yerinde dingindiler. Birden, başka seslerin bir anlık suskunluğunda Florentino Ariza, Leona Cassiani'yle birlikte yıllar önce aynı saatte, aynı yerde şarkı söylediğini işittikleri adamın sesini tanıdı: Gözyaşlarıyla yıkanmış döndüm köprüden. O gece, yalnızca kendisi için, bir biçimde ölümle bağıntısı olan bir şarkıydı bu.

Tránsito Ariza'yı, onun bilgece sözlerini, şakacıktan bir kraliçe gibi kâğıttan çiçeklerle süslenmiş başını o andaki kadar özlememişti hiç. Elinde değildi; ne zaman kendini bir felaketin eşiğinde bulsa, bir kadının koruyuculuğuna gereksinim duyardı hep. Böylece, erişebileceği bir kadın bulmaya çalışırken, yüksek öğretmen okulunun önünden geçti; América Vicuna'nın yatakhanesinin sıra sıra pencerelerinden birinde bir ışık gördü. Onu sabahın ikisinde, iç çamaşırları içinde, uyku ılıklığında, üstünde hâlâ beşik kokusu, alıp götürmek gibi bir büyükbaba çılgınlığına kapılmamak için büyük bir çaba harcamak zorunda kaldı.

Kentin öte ucunda Leona Cassiani vardı; yalnız, özgür, sabahın ikisinde, üçünde, hangi saatte, hangi koşullarda olursa olsun, hiç kuşkusuz gerek duyduğu sevecenliği göstermeye hazır. Uykusuzluklarının ıssızlığında onun kapısını çalma isteğini ilk kez duymuyordu Florentino Ariza, ama onun çok zeki olduğunu, birbirlerini, nedenini açıklamadan göğsüne kapanıp ağlayamayacağı kadar çok sevdiklerini anladı. Issız kentte uyurgezer gibi dolaşarak uzun uzun düşündükten sonra, hiç kimsenin yanında kendini, Prudencia Pitre'nin, Çifte Dul'un yanında olduğundan daha iyi hissetmeyeceği geldi aklına birden. Kendisinden on yaş daha gençti. Geçen yüzyılda tanışmışlardı; buluşmaktan vazgeçmelerinin nedeni, onun yarı-kör, düşkünlüğün eşiğinde kendini göstermek istememekte direnmesiydi. Onu anımsar anımsamaz, Florentino Ariza, Calle de las Ventanas'a geri döndü; bir alışveriş çantasına iki şişe porto şarabı, bir kavanoz da turşu koydu; her zamanki evinde oturup oturmadığını, yalnız olup olmadığını, hatta sağ olup olmadığını bile bilmeksizin onu görmeye gitti.

Prudencia Pitre, artık öyle olmasalar da genç olduklarına inandıkları zamanlarda, Florentino Ariza'nın kimliğini belirten kapı tırmalayışını hiç unutmamıştı; soru sormadan kapıyı açtı ona. Sokak karanlıktı; Florentino Ariza, siyah redingotu, silindir şapkası, koluna asılı yarasa şemsiyesiyle belli belirsiz seçilebiliyordu; Prudencia Pitre'nin gözleri bol ışık olmadıkça seçemezdi onu; ama sokak lambasının gözlüğünün metal çerçevesindeki ışık çakıntısından onu tanıdı. Elleri hâlâ kanlı bir katile benziyordu.

"Zavallı bir yetimi içeri alın," dedi.

Tek söyleyebildiği bu oldu; salt bir şey söylemiş olmak için. Onu son kez görüşünden bu yana ne denli yaşlandığına şaştı; onun da kendisini öyle gördüğünün farkına vardı. Ama bir an sonra, ilk sarsıntıyı atlatınca, yaşamın onlarda bıraktığı izlerin daha az farkına varacaklarını, birbirlerini yeniden, kırk yıl önce tanıştıkları zamanki gibi genç göreceklerini düşünerek avuttu kendini.

"Cenazeye gider gibi giyinmişsin," dedi.

Doğruydu. Kendisi de, neredeyse tüm kent gibi, Başpiskopos De Luna'nın ölümünden bu yana en kalabalık, en görkemli cenaze alayını seyretmek için saat on birden beri penceredeydi. Yeri göğü titreten top gümbürtüleri, askeri bandonun uyumsuzluğu, tüm kiliselerin bir gün öncesinden beri aralıksız çalan çan seslerinin şamatası üstünde yükselen cenaze ilahilerinin düzensizliği uyandırmıştı onu öğle uykusundan. Tören üniformalarıyla atlı askerleri, dinsel toplulukları, okulları, görünmez yetkililerin uzun siyah limuzinlerini, tüylü başlıklı, altın yaldız koşumlu atların çektiği arabaları, tarihsel bir top arabasının üstünde bayrağa sarılı sarı tabutu, en sonunda da, çelenk taşımak için hâlâ kullanılan üstü açık faytonları görmüştü balkondan. Prudencia Pitre'nin balkonunun önünden geçer geçmez sağanak boşalmış, alay çil yavrusu gibi dağılmıştı.

"Ne saçma bir ölüm biçimi," dedi Prudencia Pitre.

"Ölüm gülünçlüğe aldırmaz," dedi Florentino Ariza; sonra acıyla ekledi: "Hele bizim yaşımızda."

Açık denize karşı, terasta oturmuşlar, gökyüzünü yarı yarıya kaplayan kocaman aylalı ayı, ufuktaki gemilerin renkli ışıklarını seyrediyorlar, fırtına sonrasının ılık, kokulu meltemini içlerine çekiyorlardı. Şaraplarını yudumluyorlar, Prudencia Pitre'nin mutfaktaki kocaman somundan kesip getirdiği köy ekmeği dilimleri üstüne konmuş turşuları atıştırıyorlardı. Prudencia Pitre, otuz beş yaşında çocuksuz dul kaldığından beri böyle birçok geceler geçirmişlerdi. Florentino Ariza, kendisiyle birlikte olmak isteyecek hangi erkek olursa olsun, saatliğine kiralanmış bile olsa, kabul etmeye hazır olduğu bir dönemde rastlamıştı Prudencia Pitre'ye;

olabilecek gibi göründüğünden daha ciddi ve uzun bir ilişki kurmayı başarmışlardı.

Prudencia Pitre, hiçbir zaman en küçük bir imada bile bulunmamış olmasına karşın, onunla düğün dernekle evlenebilmek için ruhunu şeytana bile satabilirdi. Onun pintiliğine, vakitsiz yaşlanmış bir adamın gereksinimlerine, manyaklığa varan düzenine, karşılığında hiçbir şey vermeden her şeyi isteme' kaygısına boyun eğmenin kolay olmadığını biliyordu Prudencia Pitre; ama bütün bunlara karşın birlikte yaşamak için ondan daha iyi bir erkek olamazdı; çünkü dünyada ondan daha aşka susamış bir erkek yoktu. Ama onun kadar da kaypak biri yoktu; öyle ki, aşkları hiçbir zaman Florentino Ariza için varabileceği sınırdan daha öteye geçmedi: Fermina Daza için bağımsızlığını koruma kararını engellemeyeceği noktaya dek. Gene de ilişkileri uzun yıllar sürdü; Prudencia Pitre'nin, üç ay evine gelen, üç ay da yolculuğa çıkan gezgin bir komisyoncu ile evlenebilmesi için Florentino Ariza'nın işleri ayarlamasından sonra bile; bir kızıyla, birinin Florentino Ariza'dan olduğuna yemin ettiği dört oğlu olmuştu ondan.

Saate aldırmadan gevezelik ettiler, çünkü ikisi de gençlik uykusuzluklarını bölüşmeye alışkındılar; yaşlılık uykusuzluklarında ise yitirecekleri çok daha az şey vardı.

Hiçbir zaman iki kadehi geçmese de, Florentino Ariza üçüncü kadehten sonra bile rahat soluk alamadı. Sucuk gibi terliyordu: Çifte Dul, ceketini, yeleğini, pantolonunu, dilerse üstünde ne varsa çıkarmasını söyledi ona; çünkü, hay Allah, önünde sonunda çıplakken giyimliyken olduklarından daha iyi tanıyorlardı birbirlerini. Florentino Ariza, o soyunursa, kendisinin de soyunacağını söyledi, ama Prudencia Pitre istemedi; kendini giysi dolabının aynasında görüp, birden, artık ne onun, ne de başka bir erkeğin onu çıplak görmesine izin verme yürekliliğini bulamayacağını anlayalı çok oluyordu.

Florentino Ariza, dört kadeh portoyla yatıştıramadığı bir coşkuyla, bir süredir biricik konusu olan geçmişten, geçmişin güzel anılarından söz etmeyi sürdürdü; ama içini boşaltmak için geçmişte gizli bir yol bulmak kaygısıyla. Gereksediği buydu çünkü; yüreğinin içindekileri sözcüklere dökmek. Ufukta günün ilk ışıklarını seçince, dolaylı bir

yaklaşımı denedi. Rasgeleymiş gibi görünen bir biçimde sordu: "Biri sana evlenme teklif etse ne yapardın, böyle, olduğun gibi, dul, bu yaşında?" Yaşlı bir kadının kırış kırış gülüşüyle güldü, sonra sordu:

"Urbino'nun dul karısı için mi söylüyorsun bunu?"

Florentino Ariza kadınların, hepsinden çok da Prudencia Pitre'nin, en olmayacak zamanlarda, soruların kendilerinden çok, gizli anlamlarını düşündüklerini unuturdu hep. Onun, sözlerinin doğruluğundan korkuya kapılarak, yanlış limana sığındı: "Senin için söylüyorum." Prudencia Pitre yeniden güldü: "Sen git de, anan olacak orospuyu kandır, ruhu erinç içinde olsun." Sonra, söylemek istediği şeyi söylemesi için sıkıştırdı onu; çünkü ne onun, ne de başka bir erkeğin, sabahın üçünde, üstelik onu görmeyeli bunca yıl olmuşken salt porto şarabı içip köy ekmeğiyle turşu yemek için onu yatağından kaldırmayacağını biliyordu. "İnsan bunu ancak, birlikte ağlayabileceği birini bulmak için yapar," dedi. Florentino Ariza geri çekilirken, çarpışmayı sürdürdü:

"İlk kez yanılıyorsun," dedi. "Bu gece şarkı söylemek için geldim buraya."

"Söyleyelim öyleyse," dedi Prudencia Pitre.

O günlerde moda olan şarkıyı çok güzel bir sesle söylemeye başladı: Ramona, sensiz yaşayamam artık. Gecenin sonu oldu bu; çünkü Florentino Ariza aynı öteki yüzünü bildiğini birçok kez ona kanıtlamış olan bir kadınla yasak oyunlar oynama yürekliliğini bulamadı kendinde. Haziranın son yıldız çiçeklerinin kokusuyla dolu bir kentte, saat beş ayininden çıkan karalar içindeki dul kadınların geçtikleri, gençliğinin sokaklarından birinde buldu kendini. Ama bu kez, artık tutamadığı gözyaşlarını görmesinler diye, kaldırım değiştiren onlar değil, kendisi oldu; sandığı gibi, gece yarısından beri biriken yaşlar değildi bunlar; başkaydı bu gözyaşları: tam elli bir yıl, dokuz ay, dört günden beri içinde boğulmuş olan gözyaşları.

Göz kamaştırıcı kocaman bir pencerenin karşısında, nerede olduğunu bilmeksizin uyandığında, zaman kavramını yitirmişti. Hizmetçi kadınlarla bahçede top oynayan América Vicuna'nın sesi gerçeğe döndürdü onu: Hiç bozulmadan sakladığı, yalnızlıktan bunaldığı seyrek durumlarda kendini daha az yalnız duyumsamak

için uyumayı alışkanlık edindiği annesinin yatak odasında, onun yatağındaydı. Yatağın karşısında, Meson de Don Sancho'nun kocaman aynası asılıydı; uyandığında onu görmek, içinde

Fermina Daza'nın imgesini görmesine yetiyordu. Günlerden cumartesi olduğunu anladı; çünkü şoförün América Vicuna'yı alıp eve getirmek için yatılı okula gittiği gündü o gün. Düşünde uyuyamadığını gördüğü, Fermina Daza'nın öfkeli yüzünden ötürü tedirgin bir uykuyla, uyuduğunu bilmeksizin uyumuş olduğunun farkına vardı. Bundan sonra atacağı adımın ne olması gerektiğini düşünerek banyo yaptı; ağır ağır en iyi giysilerini giydi, kokular süründü, uçları sivriltilmiş beyaz bıyığını pomatla yatıştırdı; yatak odasından çıkınca, ikinci katın koridorundan o güzel yaratığın okul önlüğüyle, onca pazar içini titretmiş olan, ama o sabah kılını bile kıpırdatmayan zarif davranışıyla topu yakaladığını gördü. Yanına gelmesini işaret etti ona; otomobile binerken hiç gereği yokken, "Bugün bir şeyler yapmayacağız," dedi. O saatte, tavana asılı kocaman pervaneli vantilatörün altında çocuklarıyla birlikte dondurma yiyen babalarla tıka basa dolu olan Amerikan Dondurmacısına götürdü onu. América Vicuna, koca bir kadehte, her biri bir başka renkte, kat kat bir dondurma istedi; onun en sevdiği, büyülü bir buğu çıkardığı için en çok satılan dondurmaydı bu. Florentino Ariza, hiç konuşmadan, kadehin dibine ulaşabilmek için upuzun saplı bir kaşıkla dondurmasını yiyen küçük kıza bakarak, sade kahve içti. Birden, gözlerini ondan ayırmadan:

"Ben evleniyorum," dedi.

Kız, gözlerinde bir inanmazlık pırıltısı, kaşık havada kalakalmış, onun gözlerinin içine baktı, sonra toparlandı, gülümsedi.

"Yalan," dedi. "Yaşlı erkekler evlenmezler."

Parkta kukla gösterisini seyrettikten, rıhtımdaki kızarmış balık lokantalarından birinde öğle yemeklerini yedikten, kente yeni gelen bir sirkin kafeslerinde yabanıl hayvanları gördükten, okula götürmek için kemer altında satılan çeşit çeşit tatlılar satın aldıktan, kız, onun bundan böyle sevgilisi değil, velisi olduğu fikrine alışsın diye, üstü açık otomobille kentin içinde birkaç kez dolaştıktan sonra, akşamüstü, dinmek bilmeyen bir sağanak altında, tam Angelus ayini

saatinde okula bıraktı onu. Pazar günü arkadaşlarıyla gezmek isterse diye otomobil gönderdi ona; ama onu görmek istemedi; geçen haftadan beri ikisinin yaşlarının tam anlamıyla bilincine varmıştı çünkü. O gece Fermina Daza'ya bir özür mektubu yazmaya karar verdi; salt vazgeçmediğini göstermek için; ama ertesi güne erteledi bunu. Pazartesi günü tam üç haftalık bir işkenceden sonra, yağmurdan sırılsıklam eve girince onun mektubunu buldu.

Saat akşamın sekiziydi. İki hizmetçi kız yatmaya gitmişler, Florentino Ariza'nın yatak odasına değin gitmesine olanak veren koridordaki biricik sürekli ışığı yanık bırakmışlardı. Yağsız, tatsız tuzsuz yemeğinin, yemek odasında masanın üstünde durduğunu biliyordu, ama günlerdir gelişigüzel yemek yedikten sonra kalan azıcık iştahını da mektubun heyecanı yok etti. Elleri titrediğinden, yatak odasının tavan lambasını yakmak büyük bir çabaya mal oldu ona. Islanmış mektubu bıraktı, komodinin üstündeki şamdanı yaktı, kendini yatıştırmak için başvurduğu kendine özgü yapmacık dinginliğiyle, sırılsıklam ceketini çıkarıp sandalyenin arkalığına astı, yeleğini çıkarıp özenle katlayarak ceketinin üstüne koydu, boynundaki siyah ipek kurdelesini, çoktan dünyadan kalkmış selüloz yakasını çıkardı, gömleğinin düğmelerini beline dek çözdü, daha rahat soluk almak için kemerini gevşetti, en sonunda da, şapkasını çıkarıp kurusun diye pencerenin yanına koydu. Birden irkildi; mektubun nerede olduğunu bilmiyordu; öylesine sinirliydi ki, onu bulunca şaştı, çünkü onu yatağın üstüne koyduğunu anımsamıyordu. Açmadan önce, adının yazıldığı mürekkebi dağıtmamaya özen göstererek, bir mendille zarfı kuruladı; bunu yaparken de, bu gizi artık iki kişinin değil, en azından üç kişinin bölüştüğünü, mektubu getiren her kimse, Urbino'nun dul karısının, kocasının ölümünden daha ancak üç hafta geçtikten sonra kendi dünyasının dışında birine mektup yazdığının, onu postayla göndermeyecek denli sakınımlı, elden vermeyip imzasız bir mektup gibi kapının altından atmasını buyuracak denli gizlilikle davrandığının dikkatini çekmiş olacağının bilincine vardı Florentino Ariza. Zarfı yırtmak zorunda kalmadı, çünkü zamk suda erimişti, ama mektup kuruydu: başlıksız, kocasının soyadının baş harfleriyle imzalanmış, tam üç sayfa.

Yatağın üstüne oturup bir solukta okudu mektubu; içeriğinden çok tonuna şaşarak, daha ikinci sayfaya geçmeden, tam '' beklediği gibi, hakaretlerle dolu bir mektup olduğunu anlamıştı. Başucu lambasının ışığında açık bıraktı onu; ayakkabılarını, ıslak çoraplarını çıkardı, kapının yanındaki düğmeyi çevirerek tavan lambasını söndürdü, en sonunda da güderi bıyık kalıbını taktı, pantolonuyla gömleğini çıkarmadan, başını, okurken yaslandığı iki büyük yastığa dayayarak yattı. Böylece, mektubu bir kez daha, bu kez sözcüğü sözcüğüne, gizli anlamlarının hiçbiri gözünden kaçmasın diye her sözcüğü tek tek inceleyerek okudu; sonra dört kez daha öyle doyasıya okudu ki, yazılı sözcükler anlamlarını yitirmeye başladılar. Sonunda mektubu, zarfsız, komodinin çekmecesine koydu; elleri ensesinde kenetlenmiş sırtüstü uzandı, bakışlarını Fermina Daza'nın imgesinin içinde durduğu aynanın boşluğuna dikmiş, gözünü bile kırpmadan, belli belirsiz soluk alarak, bir ölüden daha ölü, öylece kaldı. Tam gece yarısı mutfağa gitti, bir termos dolusu petrol gibi koyu kahve yapıp yatak odasına getirdi; takma dişlerini, komodinin üstünde her zaman hazır bulduğu, asitborikli suyla dolu bardağın içine koydu; kahvesinden - bir yudum almak için anlık durum değiştirmeleri dışında, dört saat aynı uzanmış mermer konumunda yattı; ta ki oda hizmetçisi saat altıda bir başka dolu termosla içeri girinceye dek.

O saatte Florentino Ariza bundan sonra atacağı adımın ne olacağını biliyordu. Aslında mektuptaki hakaretler üzmedi onu, haksız suçlamaları açıklama kaygısına da kapılmadı; Fermina Daza'nın karakterini, davranışının nedeninin önemini bildiğinden, daha da kötü olabilirdi bu. Onu ilgilendiren tek şey, mektubunun başlı başına ona bir fırsat vermesi, yanıtlama hakkı tanımasıydı. Dahası: Buna zorluyordu onu. Böylece, yaşam Florentino Ariza'nın vardırmak istediği sınıra ulaşmıştı şimdi. Geri kalan her şeyi kendisine bağlıydı; yarım yüzyılı aşkın bir zamandan beri içinde yaşadığı bu cehennemin önüne daha birçok ölümcül sınamalar çıkaracağına inanıyordu; bunları öncekilerin tümünden daha büyük bir tutku, daha büyük bir acı, daha büyük bir aşkla karşılamaya hazırdı; çünkü son sınamalar olacaktı bunlar.

Fermina Daza'nın mektubunu aldıktan beş gün sonra, işe gittiğinde, yağmur hışırtısını andıran gürültüleri suskunluklarından daha az

dikkat çeken yazı makinelerinin ansızın, alışılmadık yokluğunda yüzer gibi duyumsadı kendini. Bir sessizlik oldu. Gürültü yeniden başlayınca,

Florentino Ariza, Leona Cassiani'nin odasına girdi; onun, insansal bir araç gibi parmak uçlarına boyun eğen kişisel makinesinin başında oturuşunu seyre daldı. Leona Cassiani kendisine bakıldığını hissetti, o dayanılmaz güneşli gülümseyişiyle kapıya doğru baktı, ama paragrafı bitirinceye dek yazmasına ara vermedi.

"Söyle bana, ruhumun aslanı[21]," diye sordu Florentino Ariza, "böyle bir zımbırtıyla yazılmış bir aşk mektubu alsan, ne yapardın?"

Artık hiçbir şeye şaşmayan Leona Cassiani'nin yüzünde gerçek bir şaşkınlık belirdi:

"Hay Allah!" diye bağırdı. "Başıma hiç böyle bir şey gelmedi."

Bu yüzden de verecek başka bir yanıtı yoktu. Florentino Ariza da o zamana dek hiç düşünmemişti bunu; sonuna dek gitme tehlikesini göze almaya karar verdi. Memurların içtenlikli takılmaları arasında bürodaki yazı makinelerinden birini eve götürdü: "Yaşlı papağan konuşmayı öğrenemez." Ne olursa olsun yeniliklere hevesli olan Leona Cassiani ona evinde daktilo dersleri vermeyi önerdi. Ama Lotario Thugut'un, başlamak için en az bir yıl, profesyonel bir orkestraya kabul edilebilmek için beş yıl, iyi çalabilmek için de yaşam boyu günde altı saat gerektiği tehdidiyle ona notayla keman çalmayı öğretmek istemesinden beri, bir şeyi yöntemiyle öğrenmeye karşıydı Florentino Ariza. Gene de, annesine, körlerinki gibi, bir keman aldırmayı başarmış, Lotario Thugut'un ona öğrettiği beş temel kuralla, bir yıl geçmeden katedralin korosunda çalma, Yoksullar Mezarlığı'nda rüzgârın yönüne göre Fermina Daza'ya serenatlar gönderme gözü pekliğini göstermişti. Yirmi iki yaşında keman gibi güç bir şeyde bunu yapabildiğine göre, yetmiş altı yaşında yazı makinesi gibi tek parmakla kullanılan bir araçta yapmaması için de hiçbir neden görmüyordu. Yaptı da. Harflerin klavyenin üstündeki yerlerini öğrenmesi için üç gün, yazarken aynı zamanda düşünmeyi öğrenmesi için altı gün, yarım top kâğıdı yırtıp attıktan sonra ilk mektubunu hiç yanlışsız yazması için de üç gün gerekti. Ciddi bir başlık attı: Sayın bayan. Gençliğinde yazdığı kokulu mektuplarda

yaptığı gibi, adının baş harfleriyle imzaladı mektubu. Yeni dul kalmış bir kadına yazılan mektuplarda usulden olduğu gibi, siyah çerçeveli bir zarfa koyup arkasına adresini yazmaksızın postayla gönderdi.

Daha önce yazdıklarının hiçbirine benzemeyen altı sayfalık bir mektuptu bu. İlk aşk yıllarının ne tonu, ne üslubu, ne de söz sanatlarının esintisi vardı; yargı yürütmesi öyle akılcı, Öyle ölçülüydü ki, gardenya kokusu aykırı kaçardı. Bir bakıma, hiçbir zaman yazamadığı iş mektuplarına en yakın olanıydı. Yıllar sonra, daktiloda yazılmış kişisel mektuplar neredeyse hakaret sayılacaktı, ama o dönemde, yazı makinesi kendine özgü bir töresi olmayan, özel amaçlarla kullanılmak için evcilleştirilmesi görgü kitaplarında öngörülmeyen bir büro nesnesiydi daha. Gözü pekçe bir çağdaşlık gibi görünüyordu daha çok; Fermina Daza da böyle düşünmüş olmalıydı; çünkü kırkı aşkın mektup aldıktan sonra, Florentino Ariza'ya yazdığı mektuba, çelik uçtan daha ileri bir yazı aracı olmadığından, yazısının pürüzlülüğünden ötürü özür dileyerek başlıyordu.

Florentino Ariza, onun kendisine gönderdiği korkunç mektuba değinmedi bile; ama mektubun başından başlayarak, geçmişte kalan aşklara, hatta geçmişin kendisine bile anıştırmada bulunmaksızın, başka bir baştan çıkarma yöntemi denedi; her şeyin üstüne bir çizgi çekip yeni baştan başlamak. Bir zamanlar Aşıklar Yazmanı'na ek olarak yazmayı tasarladığı, kadın-erkek ilişkileri konusundaki düşüncelerine ve yaşantılarına dayalı, yaşam üstüne geniş kapsamlı görüşlerini açıkladı. Ama bu kez, gerçekte bir aşk belgesi olduğu gereğinden çok belli olmasın diye, yaşlı bir adamın anılarının yalın üslubuna büründürdü onları. Önce, eski üslupla, serinkanlılıkla okunması, mum alevinde yakılmasından daha çok zaman alacak birçok müsvedde yazdı. Göreneklere aykırı en küçük bir sürçmenin, düşüncesizce dile getirilmiş en küçük bir geçmiş Özleminin, Fermina Daza'nın yüreğinde geçmişin buruk tadını uyandırabileceğini biliyordu; gerçi onun, birini açma yürekliliğini buluncaya değin yüz mektubunu geri göndereceğini önceden seziyordu, ama böyle bir şeyin hiç olmamasını istiyordu. Bir ölüm dirim savaşı gibi en ince ayrıntılarına varıncaya dek tasarladı her şeyi: Bütün bir yaşamı dolu dolu yaşamış bir kadında yeni meraklar, yeni ilgiler, yeni umutlar

uyandırmak için her şey farklı olmalıydı. Başlangıçta ait olmadığı, ama sonunda başka herhangi bir sınıftan daha çok benimsediği bir sınıfın tüm önyargılarını çöpe atmak için gereksediği yürekliliği ona verebilecek çılgınca bir düş olmalıydı. Aşkı, hiçbir şeyin aracı olmayan, başlangıcı ve sonu kendi içinde bir mutluluk olarak düşünmeyi öğretmeliydi ona.

Hemen bir yanıt beklememe sağduyusunu gösterdi, çünkü mektubun hemen geri gönderilmemesi yetiyordu ona. Geri gönderilmedi mektup; onun ardından yolladıklarının hiçbiri de geri gönderilmedi; günler geçtikçe kaygısı arttı, çünkü günler geri gelmez bir biçimde geçtikçe, yanıt alma umudu da artıyordu. Mektuplarının sıklığı, parmaklarının becerisiyle koşullanmaya başladı: önce haftada bir, sonra iki, en sonunda da günde bir mektup. Postanede bayrak diktiği günlerden bu yana, postanın gelişmiş olma sına seviniyordu; çünkü aynı kişiye mektup göndermek için ne her gün postanede görülme tehlikesini göze almak, ne de mektubu, gezip dolaştığı yerlerde sözünü edebilecek birisi aracılığıyla göndermek zorunda kalacaktı. Memurlardan birini bir aylık pul almaya göndermek, sonra da mektubu eski kente dağıtılmış üç posta kutusundan birine kaydırıvermek çok kolaydı oysa. Çok geçmeden bu töreni günlük alışkanlıklarına kattı: Yazmak için uykusuzluklarından yararlanıyor, ertesi gün işe giderken, şoföre köşedeki bir posta kutusunun önünde bir dakika durmasını söylüyor, mektubu atmak için kendisi iniyordu otomobilden. Yağmurlu bir günde yapmaya kalkıştığı gibi, bunu şoförün yapmasına hiçbir zaman izin vermedi; bazen de, daha doğal görünsün diye, aynı zamanda bir değil, birkaç mektup gönderme önlemini alıyordu. Şoför öteki mektupların, Florentino Ariza’nın kendi kendine gönderdiği boş kâğıtlar olduğunu bilmiyordu kuşkusuz; çünkü América Vicuna'nın velisi olarak, çocuğun ana babasına bilgi vermek için her ay sonunda gönderdiği, çocuğun davranışları, ruhsal durumu, sağlığı, derslerindeki gelişimi konusunda kişisel görüşlerini belirten mektupların dışında, kimseyle özel yazışması olmamıştı Florentino Ariza’nın.

Birinci aydan başlayarak mektupları numaralamaya, Fermina Daza onların belli bir sürekliliği olduğunun farkına varmaz korkusuyla, gazetelerdeki tefrika romanlarda olduğu gibi, her mektubun başında

önceki mektupların bir özetini vermeye başladı. Daha sonra, mektuplar günlük hale gelince, siyah çerçeveli zarflar yerine beyaz, uzun zarflar kullanmaya başladı; sonunda bu, onlara ticari mektupların kişiliksizliğini kazandırdı. Başlangıçta, en azından, tasarlayabildiği biricik değişik yöntemle vakit yitirdiğinin bir kanıtını elde edinceye dek, sabrını büyük bir sınavdan geçirmeye hazırdı. Gerçekten de, gençliğindeki bekleyişlerin yol açtığı çeşit çeşit acılar olmaksızın, düşünecek başka hiçbir şeyi, o sıralarda elverişli rüzgârlarla kendi başına yol alan bir ırmak şirketinde yapacak başka hiçbir işi olmayan, üstelik, ister yarın olsun, ister daha sonra, ne zaman olursa olsun, Fermina Daza'nın sonunda tek başına bir dul kadının kaygılarından kurtulmanın tek çaresinin ona kapılarını açmak olacağını anladığı gün kendisinin sağ ve erkeklik yetilerine tam anlamıyla sahip olacağına inanmış beton gibi bir yaşlı adamın inatçılığıyla bekledi.

Bu arada, her zamanki yaşamını sürdürüyordu. Olumlu bir yanıt alacağı umuduyla, satın aldığından beri kendini onun sahibi ve hanımı sayacak kişiye layık olsun diye evi ikinci kez yenilemeye başladı. Söz verdiği gibi, yaşının yıkımına karşın, yalnızca umarsız gecelerde değil, gün ortasında, kapıları açıkken de onu sevdiğini göstermek için birkaç kez Prudencia Pitre'yi görmeye gitti. Banyonun ışığını sönük buluncaya dek Andrea Varón'un evinin önünden geçmeyi sürdürdü; yatağının çılgınlıklarıyla kendinden geçmeye çalıştı; o güne dek hiç boşa çıkmamış olan, insanın varlığı sürdükçe, bedenin varlığının da sürdüğü batıl inancına uyarak, sevişme alışkanlığını yitirmemek için bile olsa.

Tek sorun América Vicuna'yla olan ilişkisiydi. Şoföre, her cumartesi sabah saat onda gidip onu yatılı okuldan alması için verdiği buyruğu yinelemişti, ama hafta sonları onunla ne yapacağını bilmiyordu. İlk kez onunla ilgilenmiyor, o da bu değişikliğe üzülüyordu. Öğleden sonraları sinemaya, çocuk bahçesindeki konserlere, yarara düzenlenen piyangolara götürsünler diye hizmetçilere emanet ediyordu onu, ya da ilk kez götürdüğünden beri hep gitmek istediği büronun arkasındaki gizli cennete götürmek zorunda kalmamak için, okul arkadaşlarıyla pazar programları düzenliyordu onun için. Yeni düşünün bulutları arasında, kadınların üç günde yetişkin

olabileceklerinin, onu ilk kez Puerto Sadre posta gemisinde karşıladığından beri aradan tam üç yıl geçtiğinin farkına varmıyordu. Ne denli yumuşatmak isterse istesin, değişiklik acımasız olmuştu kız için, nedenini de anlayamamıştı. Dondurmacıda ona evleneceğini söyleyerek gerçeği açıkladığı gün, yılgınlıkla sarsılmış, ama sonra bu ona öyle saçma bir olasılık gibi görünmüştü ki, tümüyle unutmuştu onu. Ama çok geçmeden, Florentino Ariza'nın, evleneceği doğruymuş gibi, açıklanması güç kaçamaklarla, kendisinden altmış yaş büyük değil de, altmış yaş küçükmüş gibi davrandığını anladı.

Bir pazar günü öğleden sonra, Florentino Ariza yatak odasında daktiloyla bir mektup yazmaya çalışırken buldu onu; üstelik kolejde daktilo öğrendiği için oldukça iyi yazıyordu. Otomatik olarak yarım sayfadan çok yazmıştı, ama yer yer ruhsal durumunu açığa vuran bir tümce kolayca ayırt ediliyordu. Florentino Ariza onun ne yazdığını okumak için omzunun üstünden eğildi. Onun erkek sıcaklığından, düzensiz solumasından, tıpkı yastığı gibi kokan giysilerinin kokusundan tedirgin oldu kız. Florentino Ariza'nın bebek oyunlarıyla üstündekileri birer birer çıkardığı kente yeni gelmiş küçük kız değildi o artık; önce ayı kardeşin hatırı için şu ayakkabıları, sonra köpek kardeşin hatırı için şu gömleği, sonra tavşan kardeşin hatırı için şu çiçekli donu; şimdi de, babacığının kutucuğuna kondurduğu bir öpücük. Hayır: Şimdi girişimi ele almaktan hoşlanan tam anlamıyla bir kadındı o. Sağ elinin tek parmağıyla yazmayı sürdürürken, sol eliyle de, el yordamıyla onun organını aradı, buldu; onun, elinin altında canlandığını, büyüdüğünü, istekle ürperdiğini duyumsadı; Florentino Ariza'nın yaşlı adam soluması düzensizleşti, güçleşti. Kız tanıyordu onu: O andan başlayarak kendini denetleyemez olacak, aklı karışacak, onun merhametine kalacak, sonuna dek gitmedikçe de dönüş yolunu bulamayacaktı. Elinden tutup zavallı bir körü sokakta karşıdan karşıya geçirir gibi, yatağa dek götürdü onu; sonra kötücül bir sevecenlikle parça parça doğradı; gönlünce tuzladı, biraz karabiber, biraz sirke, bir diş sarımsak, kıyılmış soğan, bir limon suyu, bir defne yaprağı attı; tabağa konduğunda kıvamında oluncaya, fırın gerekli ısıda hazır duruma gelinceye dek. Evde kimse yoktu. Hizmetçiler dışarı çıkmışlardı; evi yenileme işinde çalışan duvarcılarla marangozlar da pazarları çalışmıyorlardı; dünya ikisine

kalmıştı. Ama Florentino Ariza tam uçurumun kıyısında esriklikten sıyrıldı, onun elini uzaklaştırdı, ayağa kalktı, titreyen bir sesle:

"Dikkat," dedi, "prezervatifimiz yok,"

Kız uzun bir süre sırtüstü uzanmış kalıp düşündü; vaktinden bir saat önce okula döndüğünde, ağlama isteğinin çok ötesine geçmiş, yaşamını altüst eden pusuya yatmış yaban tavşanın izlerini bulmak için koku alma duygusunu keskinleştirmiş, tırnaklarını bilemişti. Oysa, Florentino Ariza bir kez daha erkeklerin düştüğü yanılgıya düştü: Onun, girişimlerinin yararsızlığına inanıp kendisini unutmaya karar verdiğini düşündü.

Florentino Ariza kendi havasındaydı. Altı ay sonra, Fermina Daza'dan en küçük bir işaret bile almadan, bambaşka bir uykusuzluğun çölünde yitmiş, gün ağarıncaya dek yatağın içinde dönüp dururken buldu kendini. Fermina Daza'nın, ilk mektubunu zararsız görünüşünden ötürü açtığını, belki de bir zamanlarki mektuplardan tanıdığı adının baş harflerini görünceye dek okuduğunu, sonunda yırtmak zahmetine bile katlanmaksızın onu çöp sepetine attığını düşünüyordu. Daha sonraki mektupların zarflarını görmek yetmiş olmalıydı onları açmadan aynı şeyi yapmasına. Florentino Ariza yazıya döktüğü düşüncelerinin sonuna ulaşıncaya dek sürecekti bu. Dünyada hiçbir kadının, yazıldıkları mürekkebin rengini bile bilmeden, altı ay boyunca kendisine yazılan mektupları açma merakına direnecek güçte olabileceğine inanmıyordu. Ama eğer böyle bir kadın varsa, ancak Fermina Daza olabilirdi bu.

Florentino Ariza, yaşlılık döneminin akıp giden bir sel değil, belleğin suyunu kurutan dipsiz bir sarnıç olduğunu duyumsuyordu. Hayal gücü tükeniyordu. La Manga villasının çevresinde birkaç gün dolanıp durduktan sonra, bu çocuksu yöntemin o yas örtüğü kapıları açmayı başaramayacağını anladı. Bir sabah, rehberde bir telefon numarası ararken, onunkine rastladı. Numarayı çevirdi. Uzun uzun çaldı telefon; sonunda onun ciddi, kısık sesini tanıdı: "Buyurun!" Konuşmadan kapattı, ama o ulaşılmaz sesin sonsuz uzaklığı gönül gücünü yeniden yükseltti.

O günlerde, Leona Cassiani doğum gününü kutlamak için birkaç eş dost çağırdı evine. Florentino Ariza dalgındı, tavuğun salçasını

üstüne döktü. Leona Cassiani peçetenin ucunu bardaktaki suda ıslatıp onun yakasını sildi, sonra daha büyük bir kazayı önlemek için önüne önlük taktı. Florentino Ariza yaşlı bir bebek gibi otura kaldı. Yemek sırasında onun sık sık gözlüğünü çıkarıp peçeteyle kuruladığını fark etti; gözleri sulanıyordu çünkü. Sıra kahveye gelince fincan elinde uyuyakaldı; Leona Cassiani onu uyandırmadan fincanı elinden almaya çalıştı, ama Florentino Ariza utançla tepki gösterdi: "Sadece gözlerimi dinlendiriyordum." Leona Cassiani o akşam yatarken, yaşlılığının ne denli belli olduğuna şaştı.

Doktor Juvenal Urbino'nun birinci ölüm yıldönümünde, ailesi katedralde onu anmak için düzenlenen ayine davetiyeler gönderdi. O sıralarda, Florentino Ariza, karşılığında hiçbir yanıt almaksızın, ona yüz otuz ikinci mektubunu göndermişti; bu onu, çağrılmamış olsa da, ayine katılmak için gözü pek bir karar vermeye itti. Dokunaklı olmaktan çok şatafatlı bir toplumsal olay oldu ayin. Yaşam boyu belli kişilere ayrılmış olan ilk sıralardaki oturacak yerlerin arkalıklarında sahiplerinin adlarını taşıyan bakır plakalar vardı. Florentino Ariza, Fermina Daza'nın kendisini fark etmeden geçemeyeceği bir yere oturabilmek için ayine ilk giden çağrılılar arasındaydı. En iyi yerlerin, orta nefte, ayrılmış sıraların hemen arkasındaki sıralar olacağını düşünmüştü, ama öyle kalabalıktı ki, hiç boş yer bulamadı ve yoksul akrabaların oturdukları nefte oturmak zorunda kaldı. Oradan, Fermina Daza'nın, tepeden tırnağa, papaz tuniğini andıran, boynundan ayaklarının ucuna dek düğmeli, hiç süssüz, siyah kadife bir giysiye bürünmüş, başında, öteki dulların, giderek dul olmayı sabırsızlıkla bekleyen birçok hanımefendilerin başlarına taktıkları tüllü şapka yerine Kastilya dantelinden bir eşarp tülle, oğlunun kolunda içeri girdiğini gördü. Açık yüzünde kaymak-taşı parıltısı vardı; çekik gözleri orta nefin kocaman avizeleri altında capcanlıydı; öyle dik, öyle vakur, öyle kendinden emin yürüyordu ki, oğlundan yaşlı görünmüyordu. Florentino Ariza, ayakta, baş dönmesi geçinceye dek parmaklarının ucuyla sıranın arkalığına dayandı; aralarında ancak beş-altı adımlık bir uzaklık olduğunu, ama iki ayrı dünyada yaşadıklarını duyumsadı çünkü.

Fermina Daza, büyük sunağın karşısındaki aile sırasından izledi töreni; hemen hemen bütün tören boyunca ayakta, tıpkı bir opera

izlerkenki heybetiyle. Ama sonunda, dinsel törenlerin kurallarını bozdu: Usul gereği, yenilenen başsağlığı dileklerini kabul etmek için yerinde kalmayıp çağrılıların her birine ayrı ayrı teşekkür etmek için kalabalığın arasında kendine yol açtı: kişiliğine çok iyi uyan yenilikçi bir davranış. Teker teker hepsini selamlayarak yoksul akrabaların oturdukları sıralara dek ulaştı; sonunda, selamlamayı unuttuğu bir tanıdığı kalmadığından emin olmak için çevresine bakındı. Florentino Ariza, o anda doğaüstü bir esintinin ayaklarını yerden kestiğini hissetti: Onu görmüştü. Gerçekten de, Fermina Daza, topluluk içindeki her zamanki rahatlığıyla, yanındakilerden ayrıldı, ona elini uzatıp çok yumuşak bir sesle:

"Geldiğiniz için teşekkür ederim," dedi.

Çünkü, mektupları yalnızca almakla kalmamış, büyük bir ilgiyle okumuş, yaşamı sürdürebilmek için ciddi düşünsel nedenler bulmuştu içlerinde. İlk mektubu aldığında, masada kızıyla kahvaltı ediyordu. Mektubu, daktiloyla yazılmış olmasından meraka kapılarak açmış, imzasının baş harflerini tanıyınca, bir kırmızılık yayılmıştı yüzüne. Ama bunu hemen yendi, mektubu önlüğünün cebine sakladı; "Hükümetten bir başsağlığı mektubu," dedi. Kızı şaştı: "Bütün telgraflar geldi." Fermina Daza hiç bozuntuya vermedi: "Bu başka." Mektubu daha sonra, kızının sorunlarından uzak, yakmaktı niyeti; ama ona bir göz atma dürtüsüne karşı koyamadı. Gönderir göndermez yüreğini ezmeye başlayan hakaret dolu mektubuna karşılık bekliyordu, ama yüce girişinden ve ilk paragrafın havasından, dünyada bir şeyin değişmiş olduğunu anladı. Öylesine meraka kapılmıştı ki, yakmadan önce sakin sakin okumak için odasına kapandı; üç kez soluksuz okudu onu.

Yaşam, aşk, ölüm üstüne düşüncelerdi bunlar: birçok kez gece kuşları gibi başının üstünde uçan, ama tam yakalamak istediği zaman kanat çırpışıyla dağılan düşünceler. Oradaydılar; açık seçik, yalın, kendisinin dile getirmekten hoşlanacağı gibi. Tıpkı uyumadan önce günün bazı olaylarını yorumladıkları gibi, bu düşünceleri birlikte yorumlayabilmeleri için kocasının sağ olmamasından ötürü bir kez daha acı duydu. Tanımadığı, ne gençliğinde ona yolladığı ateşli mektuplara, ne de yaşamı boyunca sürdürdüğü karanlık tutumuna hiç uymayan, uzak görüşlü bir Florentino Ariza beliriyordu gözlerinin

önünde. Escolastica Hala'ya, Kutsal Ruh tarafından esinlenmiş gibi görünen adamın sözcükleriydi bunlar daha çok; bu düşünce ilk kez olduğu gibi şaşırttı onu. Ne olursa olsun, ruhunu en çok yatıştıran şey, bu yaşlı bilge mektubunun, yas gecesinin küstahlığını yineleme girişimi değil, tam tersine, geçmişi silmenin çok soylu bir biçimi olmasıydı.

Daha sonraki mektuplar yatıştırdı onu sonunda. Gene de, gittikçe artan bir ilgiyle okuduktan sonra yaktı onları; yaktığı her mektupla, içinde dağıtmayı başaramadığı bir suçluluk tortusu kalsa da. Böylece, mektupları numaralanmış olarak almaya başlayınca, onları yok etmeme isteğine ahlaksal bir gerekçe buldu. Ne olursa olsun, başlangıçta niyeti onları kendisi için saklamak değil, insancıl açıdan ona öylesine yararlı görünen bir şeyin yitmemesi için Florentino Ariza'ya geri vermek üzere bir fırsat beklemekti. İşin kötüsü, zaman geçiyor, ama mektupların ardı arası kesilmiyordu; yıl boyunca her üç ya da dört günde bir mektup geliyordu; Fermina Daza, kabalık ediyormuş gibi görünmeksizin ya da gururunun yazmasını engellediği bir mektupla her şeyi açıklamak zorunda kalmaksızın onları nasıl geri göndereceğini bilmiyordu.

Dulluğu benimsemesine o ilk bir yıl yetmişti. Kocasının arınmış anısı, günlük davranışlarında, en içten düşüncelerinde, en basit isteklerinde bir engel olmaktan çıkmış, onu önlemeksizin yol gösteren, tetikte bekleyen bir varlığa dönüşmüştü. Ara sıra, ona gerçekten gereksinim duyduğunda karşısına çıkıyordu; bir hayal gibi değil, ete kemiğe bürünmüş olarak. Orada oluşu yüreklendiriyordu onu; hâlâ canlı, ama erkek kaprisleri olmaksızın, ataerkil istekleri olmaksızın, kocasını, tıpkı onun kendisini sevdiği gibi, sıralı sırasız törensel öpüşler, sevgi sözcükleriyle sevmenin bunaltıcı gereksinimi olmaksızın. Çünkü, hayatta olduğundan daha iyi anlıyordu onu o zaman; kaygılı aşkını, toplumsal yaşamının desteğiymiş gibi görünen ama gerçekte hiçbir zaman sahip olmadığı güvenceyi karısında bulma telaşını anlıyordu. Bir gün, umarsızlığın doruğunda, "Ne kadar mutsuz olduğumun farkında bile değilsin," diye bağırmıştı ona. Kocası, hiç istifini bozmadan, kendine özgü bir devinimle gözlüğünü çıkarmış, onu çocuksu gözlerinin yarı saydam denizinde boğmuş, sonra da tek bir tümceyle o dayanılmaz bilgeliğinin tüm ağırlığını

aktarmıştı ona: "İyi bir evlilikte en önemli şeyin mutluluk değil, denge olduğunu hiç unutma." İlk dulluk yalnızlıklarından başlayarak, bu tümcenin ardında, o zaman ona yorduğu gibi, bayağı bir tehdidin değil, ikisine de onca mutluluk saatleri sağlamış olan bir elmasın gizli olduğunu anlamıştı.

Dünyanın çeşitli yerlerinde çıktıkları birçok yolculuklarda, Fermina Daza, yeniliğiyle onu çeken her şeyi satın alıyordu. O anda, kocasının ussallaştırmaktan hoşlandığı içinden gelen dürtüyle alıyordu onları. Kendi ortamlarında, Roma'nın, Paris'in, Londra'nın, ya da gökdelenlerin yükselmeye başladığı, çarlistonların yeri yerinden oynattığı New York'un vitrinlerinde güzel ve yararlı şeylerdi bunlar; ama gölgede kırk derece sıcakta, kavrulmuş etlerle çiçek yağmuru altında, Strauss valslerinin sınamasına dayanamıyorlardı. Böylece, yarım düzine, parlak madenler, kilitleriyle köşeleri fantezi tabutlar gibi bakırdan yapılmış koca koca gardırop bavullarla, dünyanın en son harikalarının sahibi ve hanımefendisi olarak dönüyordu bu yolculuklardan; ama bunların değeri altında değil, birisinin onları ancak bir kezcik gördüğü o uçup giden bir anla ölçülüyordu. Bunun için satın alınmışlardı çünkü; başkaları bir kezcik görsün diye. Başkalarının gözündeki imgesinin boşluğunu yaşlanmaya başlamadan çok önce anlamıştı Fermina Daza; sık sık evde şöyle dediği işitiliyordu: "Bu ıvır zıvırdan kurtulmalı; insana yaşayacak yer bırakmıyorlar." Doktor Urbino, onun hiçbir sonuç vermeyen çabalarına gülüyordu; boşaltılan yerlerin yalnızca yeniden doldurulmaya yarayacağını biliyordu çünkü. Ama o direniyordu; çünkü tek bir şeye daha yer yoktu, hiçbir yerde işe yarar hiçbir şey yoktu; kapı kollarına asılı gömlekler ya da mutfak dolaplarına tıkılmış, Avrupa kışlarında giyilen paltolar gibi. Böylece, keyfi yerinde kalktığı sabahlar, dolapları indiriyor, sandıkları boşaltıyor, tavan aralarını yerle bir ediyor, çok görülmüş eşya yığınlarına, moda oldukları sürece giyme fırsatı bulmadığı için hiç giymediği şapkalara, imparatoriçelerin taç giyme törenlerinde giydikleri, Avrupalı artistlerin kopya ettikleri, burada ise, zenci kadınların evde giymek için pazardan satın aldıklarına benzediği için iyi aile kızlarının küçümsedikleri ayakkabılara karşı savaş açıyordu. Bütün sabah, iç teras ayağa kalkıyor, naftalin topçuklarının genzi yakan kokusundan ötürü evde güç soluk alınıyordu. Ama birkaç saat içinde dinginlik

yeniden sağlanıyordu; çünkü sonunda Fermina Daza, yakılmaya mahkûm, yerlerde sürünen onca ipeğe, kullanılmamış onca brokara, saçılıp savrulmuş onca dantel şeride, onca mavi tilki kuyruğuna acıyordu.

"Onca insan yiyecek ekmek bulamazken, bunları yakmak günah."

Böylece yakma töreni erteleniyor, durmadan erteleniyor, eşyalar yer değiştirmekten başka bir şey yapmıyorlar, ayrıcalıklı yerlerinden tasfiye edilmiş mal depolarına dönüştürülmüş ahırlara yollanıyorlardı; Doktor Urbino'nun dediği gibi, kurtarılmış bölgelerse, bir ancık yaşayan, sonra dolaplarda ölmeye giden eşyalarla yeniden ağzına dek dolmaya başlıyorlardı: bir dahaki yakma törenine değin.

"Hiçbir işe yaramayan, ama insanın atmaya da kıyamadığı şeyler için bir çare bulunmalı," diyordu Fermina Daza. Doğruydu: Nesnelerin yaşanabilir alanlara, insanları yerlerinden edip onları köşelere sıkıştırarak yayılmaktaki açgözlülükleri ürkütüyordu onu; sonunda Fermina Daza göz önünden kaldırıyordu onları. Çünkü sanıldığı kadar düzenli değildi, ama kendine özgü, umarsız bir düzenli görünme yöntemi vardı: Düzensizliği gizliyordu. Juvenal Urbino'nun Öldüğü gün, ölüyü koymak için yer açmak amacıyla, çalışma odasının yarısını boşaltıp ne var ne yok yatak odalarına yığmak zorunda kalmışlardı.

Evden ölümün geçişi soruna çözüm getirdi. Bir kez kocasının eşyalarını yakınca Fermina Daza elinin titremediğini fark etti ve aynı dürtüyle belli aralıklarla ateş yakıp, eski yeni ne varsa, ne varlıklıların imrenmesini, ne de açlıktan ölen yoksulların öcünü düşünmeden içine atmayı sürdürdü. Sonunda da, yıkımın hiçbir izi kalmasın diye hintkirazı ağacını kökünden kestirdi, sağ kalan papağanı da, yeni Kent Müzesi'ne armağan etti. Ancak o zaman, hep düşlemiş olduğu bir evde gönlünce soluk aldı: geniş, kolay, kendisinin olan bir ev.

Kızı Ofelia, üç ay onunla kaldı, sonra New York'a döndü, Oğlu her pazar, hafta içinde de fırsat buldukça çoluk çocuğunu alıp öğle yemeğine geliyordu. Fermina Daza'nın yakın arkadaşları, yas bunalımı atlatıldıktan sonra, onu görmeye geliyorlar, yoluk bahçede kâğıt oynuyorlar, yeni yemek tarifleri deniyorlar, onsuz da varlığını sürdüren doymak bilmez dünyanın gizli yaşamı hakkında bilgi

veriyorlardı ona. İçlerinde ona en bağlı olanlardan biri, her zaman iyi bir arkadaşlık sürdürdüğü, Juvenal Urbino'nun ölümünden beri ona daha da yakınlık gösteren eski bir soylu aileden gelme Lucrecia Real del Obispo'ydu. Damar sertliği olan, kötü yaşamından pişmanlık getirmiş Lucrecia del Real, yalnızca ona en iyi arkadaşlık etmekle kalmıyor, kentsel ve toplumsal tasarılar hakkında da danışıyordu ona; bu da, Fermina Daza'ya, kocasının koruyucu gölgesinden ötürü değil, salt kendisi olarak işe yaradığını duyuruyordu. Ama gene de, hiçbir zaman şimdiki gibi kocasıyla böylesine özdeşleştirilmemişti; çünkü, her zaman yaptıkları gibi onu kızlık adıyla adlandırmayı bırakmışlardı; Urbino'nun dul eşi olmaya başlamıştı.

Ona akıl almaz gibi görünse de, kocasının birinci ölüm yıldönümü yaklaştıkça, Fermina Daza gittikçe daha gölgeli, daha serin, daha sessiz bir ortama girdiğini duyumsuyordu: umarsızlığın ormanına. Florentino Ariza'nın yazıya döktüğü düşüncelerinin, ruh dinginliğine yeniden kavuşmasında ne denli yararlı olduğunun henüz pek bilincinde değildi, birkaç yıl daha da bilincine varmadı. Kendi yaşamını anlamasını, yaşlılığın belirtilerini dinginlikle beklemesini sağlayan, yaşantılarına uyguladığı bu düşünceler oldu. Kocasının anısına düzenlenen ayindeki karşılaşma, Florentino Ariza'ya, avutucu mektupları sayesinde, kendisinin de geçmişin üstüne sünger çekmeye hazır olduğunu sezdirmesine olanak veren tanrısal bir fırsat oldu.

İki gün sonra değişik bir mektup aldı ondan: keten kâğıdına el yazısıyla yazılmış, zarfın arkasında gönderenin açık adı yazılı bir mektup. İlk mektuplardaki aynı süslü yazı, aynı şiirsellik isteği, ama bu kez, katedralde kendisiyle konuşma lütfunda bulunduğu için duyduğu gönül borcunu dile getiren yalın bir paragraf. Fermina Daza mektubu okuduktan sonra birkaç gün altüst edici bir özlemle düşündü onu; öylesine bir iç temizliğiyle düşündü ki, ertesi perşembe, hiç yeri yokken, Lucrecia del Real del Obispo'ya, ırmak gemilerinin sahibi Florentino Ariza'yı acaba tanır mı diye sordu. Evet dedi Lucrecia: "Kaşarlanmış bir şeytan olsa gerek." Sonra onun, çok iyi bir parti olmasına karşın, hiç kadın tanımadığını, geceleri rıhtımda izini sürdüğü oğlanları götürdüğü gizli bir bürosu olduğunu yineledi. Fermina Daza anımsayabildiğince eskiden beri bu söylentiyi işitmiş,

ama hiç inanmamıştı, önem de vermemişti. Ama bunun, bir zamanlar tuhaf zevkleri olduğu söylenen Lucrecia del Real del Obispo tarafından böylesine inançla yinelendiğini işitince, her şeyi yerli yerine oturtma dürtüsünü yenemedi. Florentino Ariza'yı çocukluğundan beri tanıdığını anlattı ona. Annesinin Calle de las Ventanas'ta bir tuhafiyeci dükkânı olduğunu, bundan başka eski gömleklerle çarşaflar satın alıp yol yol keserek iç savaş ta gazlı bez olarak sattığını anımsattı. Sonra da, kesin bir biçimde bağladı sözlerini: "Onurlu bir insandır; bileğinin gücüyle yapmıştır ne yapmışsa." Öylesine ateşliydi ki, Lucrecia söylediklerini geri aldı: "Ona bakarsan, benim için de aynı şeyi söylüyorlar." Fermina Daza, yaşamında bir gölgeden başka bir şey olmayan bir adamı niçin böylesine tutkuyla savunduğunu kendi kendine sorma merakını göstermedi. Onu düşünmeyi sürdürdü; en çok da postadan yeni bir mektup çıkmayınca. Suskunluk içinde iki hafta geçtikten sonra, hizmetçilerden biri, korkulu bir fısıltıyla öğle uykusundan uyandırdı onu.

"Hanımefendi," dedi, "Don Florentino geldi."

Oradaydı. Fermina Daza'nın ilk tepkisi yılgınlık oldu.

Olmaz, başka bir gün daha uygun bir saatte gelmesini, ziyaret kabul edecek durumda olmadığını, konuşacak hiçbir şey olmadığını düşünebildi. Ama hemen kendini topladı, onu salona almalarını, onunla karşılaşmak için kendisine çekidüzen verinceye dek bir kahve yapılmasını buyurdu. Florentino Ariza, sokak kapısında, saat üç güneşinde kavrularak, ama kendine güvenli, beklemiş, kibarca bir mazeretle bile olsa, kendisini kabul edilmemeye hazırlamış, bu kesinlik dinginleştirmişti onu. Ama Fermina Daza'nın kendisini kabul edeceği haberi onu iliklerine dek ürpertti; loş, serin salona girerken, yaşamakta olduğu mucizeyi düşünecek vakit bulamadı; çünkü hemen sancılı bir gaz patlamasıyla doldu bağırsakları. Soluk alamaz olmuş, ilk mektubunun üstüne düşen kuş pisliğinin anısıyla sarılmış, osurdu; bu hak etmediği talihsizlik dışında her türlü felaketi kabul etmeye hazır, ilk ürperti dalgası geçinceye dek, alacakaranlıkta kımıltısız kaldı.

Kendini iyi tanıyordu: Kalıtımsal pekliğine karşın, son yıllarda karnı, başkalarının yanında üç-dört kez ihanet etmişti ona; üç-dört kez

boyun eğmek zorunda kalmıştı. Yalnızca bu durumlarda, bir de böyle önemli başka durumlarda şaka olsun diye yinelemekten hoşlandığı bir tümcenin gerçekliğine varırdı: "Tanrı'ya inanmam, ama Tanrı'dan korkarım. "Bundan kuşkulanacak vakit yoktu; anımsadığı rastgele bir dua okumaya çalıştı, ama hiç dua gelmedi aklına. Çocukken, başka bir çocuk taşla kuş vurmak için sihirli sözcükler öğretmişti ona: "Kuş kuş, vurul da düş." Yeni bir sapanla ilk kez dağa çıktığında bunu denemiş, kuş vurulup düşmüştü. Allak bullak, bir şeyin başka bir şeyle bağıntısı olduğunu düşündü; dua edercesine tutkuyla formülü yineledi, ama sonuç aynı olmadı. Bağırsaklarını burgu gibi oyan bir burulma yerinden sıçrattı onu; karnındaki gittikçe daha yoğun, daha sancılı olan gaz bir inilti koy verdi; buz gibi bir ter kapladı onu. Kahvesini getiren hizmetçi onu ölü gibi görünce korktu. Florentino Ariza içini çekti: "Sıcaktan." Hizmetçi iyi gelir diye pencereyi açtı, ama öğleden sonra güneşi doğruca yüzüne çarptığından, kapatmak zorunda kaldı. Tam artık bir dakika daha dayanamayacağını anladığı sırada, Fermina Daza alacakaranlıkta neredeyse görünmez bir biçimde belirdi; onu o durumda görünce korktu.

"Ceketinizi çıkarabilirsiniz," dedi.

Öldürücü burkulmadan çok, karnının gurultusunu işitmesi acı verecekti ona. Ama, onu olumsuz yanıtlamak, sadece kendisini ne zaman ziyaret edebileceğini sormak için uğradığını söyleyebilecek kadar bir ancık daha yaşamayı başardı. Fermina Daza, ayakta, şaşırmış, "Geldiniz ya," dedi. Sonra onu daha serin olan terasa davet etti. Ona daha çok acılı bir iç çekiş gibi gelen bir sesle reddetti Florentino Ariza.

"Lütfen yarın olsun," dedi.

Fermina Daza, ertesi günün perşembe, Lucrecia del Real del Obispo'nun şaşmaz ziyaret günü olduğunu anımsadı, kesin bir öneride bulundu: "Öbür gün saat beşte." Florentino Ariza teşekkür etti, şapkasıyla çarçabuk bir veda hareketi yaptı, kahvesinden bir yudum bile içmeden çıkıp gitti. Fermina Daza, otomobilin patpatları sokağın ucunda sönüp gidinceye dek ne olduğunu anlamadan salonun ortasında şaşkın kalakaldı. Florentino Ariza, arka koltukta daha az acılı bir konum bulmaya çalıştı, gözlerini yumdu, kaslarını gevşetti, kendini bedeninin isteğine bıraktı. Yeniden doğmak gibi bir

şeydi bu. Hizmetinde bunca yıl çalıştıktan sonra artık hiçbir şeye şaşmaz olan sürücüsü, aldırmamış görünüyordu. Ama sokak kapısının önünde otomobilin kapısını açarken şöyle dedi ona:

"Dikkat edin, Don Floro, koleraya benziyor bu."

Ama her zamanki şeydi. Florentino Ariza cuma günü saat tam beşte hizmetçi kadını izleyerek salonun loşluğundan geçip terasta Fermina Daza'yı, iki kişi için hazırlanmış küçük bir masanın başında bulunca Tanrı 'ya şükretti. Çay mı, kakao mu, kahve mi içer diye sordu ona Fermina Daza. Florentino Ariza, kaynar, kahvesi bol bir kahve rica etti. Fermina Daza hizmetçiye buyurdu: "Benimki her zamanki gibi." "Her zamanki gibi", öğle uykusundan sonra iç gücünü yükselten, çeşit çeşit Doğu çaylarıyla yapılmış koyu bir çaydı. Fermina Daza bir tencere dolusu çayı, Florentino Ariza da bir termos dolusu kahvesini bitirdiğinde, birçok konuya değinmişler, sonra yarıda bırakmışlardı; bu konular onları gerçekten ilgilendirdiği için değil, ne Florentino Ariza'nın, ne de Fermina Daza'nın yüz yüze gelme yürekliliği bulamadıkları öteki konulardan kaçınmak için. İkisi de ürküyorlardı; hiç kimsenin olmayan bir evin, hâlâ cenaze çiçekleri kokan damalı taş döşeli terasında, gençliklerinden böyle uzak ne yaptıkların anlamaksızın. İlk kez birbirlerine bunca yakın, karşı karşıya gelmişlerdi; yarım yüzyıl sonra birbirlerini dinginlik içinde görebilmek için yeterince zaman vardı önlerinde; ikisi de birbirlerini oldukları gibi görmüşlerdi: artık onlara değil, torunları olabilecek, gözden silinmiş iki gence ait olan kısa sürmüş bir geçmişin anısından başka hiçbir ortak şeyleri olmayan, ölümün pusuda beklediği iki yaşlı insan. Fermina Daza, sonunda, onun düşünün gerçek dışılığını anlayacağını, bunu saygısızlığını bağışlatacağını düşündü.

Tedirgin edici suskunluklardan ya da istenmeyen konulardan kaçınmak için, Fermina Daza, gemilerine ilişkin apaçık sorular sordu ona. Şirketin patronu olmasına karşın, onun yıllar önce, şirketle hiçbir ilişiği yokken yalnızca bir kez yolculuk etmiş olması inanılır gibi değildi. Fermina Daza bunun nedenini bilmiyordu; Florentino Ariza ise, ölürdü de söylemezdi. Fermina Daza da bilmiyordu ırmağı. Kocası da, kendisi gibi, Andlar'ın havasından hoşlanmıyor, bu duygusunu çeşitli nedenlerle gizliyordu: yüksekliğin kalp için yarattığı tehlikeler, zatürree riski, halkın ikiyüzlülüğü, merkeziyetçiliğin

haksızlıkları. Bu yüzden, dünyanın yarısını tanıyorlardı, ama kendi ülkelerini tanımıyorlardı. Şimdilerde, iki kişilik mürettebatı, altı yolcusu ve posta torbalarıyla, La Magdalena Havzası'nda köy köy dolaşan alüminyumdan yapılmış bir çekirgeyi andıran bir Junkers deniz uçağı vardı. Florentino Ariza, "Uçan bir tabut gibi," dedi. Fermina Daza ilk balon yolculuğuna katılmış, hiç de korkmamıştı, ama şimdi böyle bir serüvene atılma yürekliliğini gösterenin kendisi olduğuna güç inanıyordu. "Her şey değişiyor," dedi. Değişenin, yolculuk biçimi değil, kendisi olduğunu anlatmak isteyerek.

Ara sıra uçakların gürültüsü şaşırtıyordu onu. Kurtarıcının yüzüncü ölüm yıldönümünde onların akrobasi yaparak çok alçaktan uçtuklarını görmüştü. İçlerinden biri, kapkara, kocaman bir akbaba gibi, La Manga'daki evlerin damlarına teğet geçmiş, yakındaki bir ağacın üstünde bir kanat parçası bırakarak, elektrik tellerine takılı kalmıştı. Ama o zaman bile Fermina Daza uçakların varlığını sindirmiş değildi henüz. Son yıllarda, gümrük motorları balıkçı kayıklarıyla, sayıları gittikçe artan gezinti sandallarını uyarıp uzaklaştırdıktan sonra deniz uçaklarının suya kondukları Manzanillo Koyu'na da merak edip gitmemişti. Gönüllü olarak uçağına binip gelen Charles Lindbergh bir demet gülle karşılamak için bu yaşında onu seçmişlerdi de, öylesine iriyarı, öylesine sarışın, güzel bir adamın, binmesine yardım etmek için iki makinistin kuyruğuna bastırdıkları buruşuk tenekeyi andıran bir aletle nasıl havalanabildiğini anlayamamıştı. Ondan çok da büyük olmayan uçakların sekiz kişi taşıyabileceklerini aklı almıyordu. Buna karşılık, ırmak gemilerinin denizdekiler gibi sallanmadıkları için çok keyifli olduklarını işitmişti, ama onların da daha büyük tehlikeleri vardı: kum yığınakları, haydutların saldırıları gibi.

Florentino Ariza bütün bunların bir zamanların söylenceleri olduğunu açıkladı ona: Şimdiki gemilerin bir balo salonu, otel odaları gibi geniş ve lüks, özel banyolu, elektrikli vantilatörlü kamaraları vardı; son iç savaştan beri de artık silahlı saldırılar olmuyordu. Kişisel bir zaferinden söz edercesine, bu gelişmelerin her şeyden çok, kendisinin öncülüğünü yaptığı rekabeti canlandıran seyrüsefer özgürlüğü sayesinde gerçekleştiğini açıkladı ona: Eskiden olduğu gibi tek bir şirket yerine, çok etkin ve gelişmiş üç şirket vardı şimdi.

Bununla birlikte, havacılığın gelişimi herkes için gerçek bir tehlikeydi. Fermina Daza onu avutmaya çalıştı: Gemiler her zaman var olacaklardı, çünkü doğaya karşıymış gibi görünen bir aygıta binmeye istekli delilerin sayısı çok değildi. En sonunda, Florentino Ariza, taşımacılıkta olsun, dağıtımda olsun postadaki ilerlemelerden söz etti ona, mektuplarından söz ettirmeye çalışarak. Ama başaramadı.

Az sonra, kendiliğinden fırsat çıktı. Bir hizmetçi kadın, yeni bir buluş olan, telgraf dağıtım yönteminden yararlanan özel bir kent postası aracılığıyla o anda gelen bir mektubu Fermina Daza'ya vermek için sözlerini kestiğinde, bu konudan epeyce uzaklaşmışlardı. Fermina Daza, her zaman başına geldiği gibi, okuma gözlüğünü bulamadı. Florentino Ariza serinkanlılığını korudu.

"Gerekmez," dedi, "o mektup benim."

Doğruydu. Boşa giden ilk ziyaretinin utancını yenmeyi başaramadığı için, korkunç bir ruh çöküntüsü içinde yazmıştı onu bir gün önce. Mektupta, önceden izin almaksızın onu ziyarete kalkışma saygısızlığından ötürü bağışlanmasını diliyor, onu yeniden ziyaret etmekten vazgeçiyordu. Mektubu hiç düşünmeden postaya atmış, üstünde düşündüğünde de, geri almak için çok geç kalmıştı. Ama bunca açıklama gereksiz göründü ona; Fermina Daza'dan mektubu okumama lütfunda bulunmasını diledi.

"Elbette," dedi Fermina Daza. "Önünde sonunda mektuplar onları kim yazarsa onundur. Öyle değil mi?"

Florentino Ariza kararlı bir adım attı.

"Öyle," dedi. "Bu yüzden, bir kopma olunca, ilk geri verilen mektuplardır."

Fermina Daza onun niyetini anlamazlıktan geldi: "Yazık ki okuyamıyorum, çünkü ötekilerden çok yararlandım," diyerek mektubu geri verdi ona. Florentino Ariza derin bir soluk aldı, onun umduğundan çok daha fazlasını böylesine içinden geldiği gibi söylemesine şaşarak. "Bunu öğrenmenin beni ne denli mutlu ettiğini tasavvur edemezsiniz," dedi. Ama Fermina Daza konuyu değiştirdi; Florentino Ariza öğle sonu boyunca bir daha aynı konuya dönmeyi başaramadı.

Saat altıyı geçince, hizmetçiler evin ışıklarını yakmaya başladıklarında, gitmek için izin istedi. Kendini daha güvenli hissediyordu, ama çok da umutlu değildi; çünkü Fermina Daza'nın yirmisindeki değişken kişiliğini, önceden kestirilemeyen tepkilerini unutmamıştı; onun değişmiş olabileceğini düşünmek için de neden yoktu. Bu yüzden, içtenlikli bir alçakgönüllülükle başka bir gün gene gelip gelemeyeceğini sorma yürekliliğini gösterdi; yanıt bir kez daha şaşırttı onu.

"Ne zaman isterseniz gelin," dedi Fermina Daza. "Hemen hemen her zaman yalnızım."

Dört gün sonra, pazartesi günü, önceden haber vermeden geldi: Fermina Daza, çay servisini beklemeden, mektuplarından ne denli yararlandığından söz etti ona. Florentino Ariza, onların dar anlamda mektup değil, yazmak istediği bir kitabın dağınık sayfaları olduklarını söyledi. Fermina Daza da öyle düşünmüştü; öyle ki, incinmeyeceğini bilse, daha iyi değerlendirebilmesi için onları geri vermeyi düşünüyordu. Yaşamakta olduğu güç günlerde mektupların ona iyiliği dokunduğundan söz etmeyi sürdürdü; bunu öylesine gönül borcuyla, belki de öyle sevecenlikle yapıyordu ki, Florentino Ariza sağlam bir adım atmaktan da öte bir şey yapma yürekliliğini buldu: ölümcül bir atılım.

"Eskiden birbirimize sen derdik," dedi.

Yasak bir sözcüktü bu: eskiden. Fermina Daza geçmişin düşsel meleğinin çevrelerinde uçtuğunu hissetti; ondan kaçınmaya çalıştı. Ama Florentino Ariza biraz daha ileri gitti: "Demek istediğim, eski mektuplarımızda." Fermina Daza sıkıldı, belli etmemek için ciddi bir çaba harcamak zorunda kaldı. Ama Florentino Ariza bunun farkına vardı; kırdığı pot, onun hâlâ gençliğindeki gibi hırçın olduğunu, ama bunu yumuşak bir biçimde ortaya koymayı öğrendiğini göstermiş olsa da, daha incelikli davranmak zorunda olduğunu anladı.

"Demek istiyorum ki," dedi, "bu mektuplar çok daha başka."

"Dünyada her şey değişti," dedi Fermina Daza.

"Ben değişmedim," dedi Florentino Ariza, "ya siz?"

Fermina Daza’nın elindeki ikinci çay fincanı yarı yolda kaldı; acımasızlığa göğüs germiş bakışlarıyla azarladı onu.

"Ne fark eder," dedi. "Yetmiş iki yaşımı bitirdim."

Florentino Ariza'yı tam yüreğinden vurdu bu sözler. Bir ok çabukluğu ve içgüdüsüyle bir yanıt bulmak istedi, ama yaşının ağırlığına yenik düştü: Böylesine kısa bir konuşmadan ötürü hiç böyle bitkin hissetmemişti kendini; yüreği sıkıştı, her atışı atardamarlarında madensi bir yankıyla yankılanıyordu. Kendini yaşlı, üzgün, işe yaramaz, öylesine ağlama isteğiyle dolu hissetti ki, daha fazla konuşamadı. Önsezilerle bölük bölük olmuş bir sessizlik içinde ikinci çaylarını bitirdiler. Fermina Daza yeniden konuşmaya başladığında, hizmetçilerden birinden kendisine mektup dosyasını getirmesini istedi. Florentino Ariza, onları alıkoymasını, çünkü karbon kâğıdıyla kopyalarını çıkardığını söyleyecek oldu, ama bu önlemin pek de soylu bir davranış gibi görünmeyeceğini düşündü. Artık konuşacak bir şey kalmamıştı. İzin istemeden önce, salı günü aynı saatte gelmeyi önerdi. Fermina Daza bu denli hoşgörülü olması gerekip gerekmediğini sordu kendi kendine.

"Bu kadar ziyaretin ne anlamı olduğunu anlayamıyorum," dedi.

"Bir anlamı olup olmadığını düşünmemiştim," dedi Florentino Ariza.

Böylece, ertesi salı saat beşte gene geldi; sonra, önceden haber verme âdetine uymaksızın, her salı: Çünkü aradan iki ay geçtikten sonra haftalık ziyaretler ikisinin de günlük yaşamlarının bir parçası olmuştu. Florentino Ariza gelirken çay için, İngiliz kurabiyeleri, kestane şekerlemeleri, yeşil zeytin, transatlantiklerde bulduğu küçük lezzetli şeyler getiriyordu. Bir salı, Yazıcılar Kapısı'nda bir kartpostala çıkartmacısından on beş centavo'ya satın aldığı Hildebranda'yla birlikte yarım yüzyılı aşkın bir süre önce, Belçikalı fotoğrafçının çektiği fotoğrafın bir kopyasını getirdi ona. Fermina Daza bir resmin oraya dek nasıl gittiğini anlayamadı; Florentino Ariza'nın kendisi de anlayamamıştı bunu; olsa olsa aşkın bir mucizesi olabilirdi. Bir sabah, bahçesinde gülleri keserken, ertesi gidişinde ona bir gül götürme isteğine karşı koyamadı. Kısa bir süre önce dul kalmış bir kadın söz konusu olduğunda, çiçeklerin dilinde çözülmesi güç bir sorundu bu. Ateşli bir aşkın simgesi olan bir kırmızı gül, yası

bakımından incitici olabilirdi. Bir başka dilde uğur getiren çiçekler olan sarı güller ise, günlük dilde kıskançlık anlamına geliyordu. Bir kez, Türkiye'de yetişen siyah güllerden söz etmişlerdi ona; belki de en anlamlısı onlar olurdu, ama bahçesinde yetiştirmek için bulamamıştı onlardan. Uzun uzun düşündükten sonra bir beyaz gül götürme riskini göze aldı; yavan ve dilsiz oldukları için ötekilerden daha az severdi onları: Hiçbir şey söylemezdi beyaz güller. Son anda, Fermina Daza, bir anlam verme alınganlığı gösterirse diye dikenlerini kopardı.

Gizli amaçları olmayan bir armağan gibi iyi karşılandı beyaz gül; böylece, salı törenleri zenginleşti. Öyle ki, Florentino Ariza, elinde bir beyaz gülle geldiğinde, çay masasının ortasında içi su dolu vazo hazır duruyordu. Bir salı, gülü vazoya koyarken, gelişigüzel söylenmiş gibi anlaşılacak bir biçimde:

"Bizim zamanımızda, gül yerine kamelya getirirlerdi," dedi.

"Doğru," dedi Fermina Daza. "Ama onun anlamı başkaydı; siz de bilirsiniz."

Hep böyle oluyordu: Florentino Ariza ilerlemeye çalışıyordu, Fermina Daza ise onun adımını önlüyordu. Ama bu kez, ânında verilen yanıta karşın, Florentino Ariza on ikiden vurduğunun farkına vardı; çünkü Fermina Daza, kızardığını fark etmesin diye yüzünü öteye çevirmek zorunda kaldı. Sıcak, genç, capcanlı, pervasızlığı Fermina Daza'nın kendi kendine duyduğu öfkeyi geri getiren bir kızarma. Florentino Ariza konuşmayı büyük bir özenle daha az çetin konulara kaydırdı, ama nezaketi öylesine açıktı ki, Fermina Daza duygularını ele vermiş hissetti kendini; bu da öfkesini artırdı. Kötü bir salı oldu. Fermina Daza neredeyse bir daha gelmemesini isteyecekti ondan, ama onların yaşında, onların durumunda, âşıklar gibi kavga etmek ona öyle gülünç göründü ki, bir gülme aldı onu. Ertesi salı, Florentino Ariza gülü vazoya koyarken, Fermina Daza içini yokladı; geçen haftadan en küçük bir güceniklik kırıntısı bile kalmadığını sevinçle gördü.

Ziyaretler, çok geçmeden, garip bir aile kapsamı kazandı; çünkü Doktor Urbino Daza'yla karısı ara sıra rasgeleymiş gibi geliyorlar, iskambil oynamak için kalıyorlardı. Florentino Ariza kâğıt oynamayı

bilmiyordu, ama Fermina Daza bir ziyaret sırasında öğretti ona; ertesi salı için Urbino Daza çiftini yazılı olarak kozlarını paylaşmaya çağırdılar. Bunlar hepsi için de öyle hoş buluşmalardı ki, tıpkı ziyaretler gibi çabucak resmîleşti; her birinin katkısını belirleyen yerleşik kurallar kondu. Doktor Urbino'yla çok güzel pasta yapan karısı her seferinde değişik, yeni pastalarla katkıda bulunuyorlardı. Florentino Ariza Avrupa'dan gelen gemilerde bulduğu lezzetli şeyler getirmeyi sürdürüyor, Fermina Daza da, her hafta yeni bir sürpriz bulmak için uğraşıyordu. Her ayın üçüncü salısı oynuyorlardı; parasına oynamıyorlar, ama yenilen, bir sonraki parti için özel bir katkıda bulunmayı üstleniyordu.

Doktor Urbino Daza, halk arasındaki imgesine uyuyordu: Yetenekleri kıt, davranışları hantaldı; ansızın neşe ya da üzüntü nöbetlerine yakalanıyordu; zihinsel yetilerinin sağlamlığı konusunda insanı korkuya düşüren yerli yersiz kızarmaları vardı. Ama hiç kuşkusuz -daha ilk bakışta fazlasıyla belli oluyordu bu- Florentino Ariza'nın, insanların kendisi için söylemelerinden en çok korktuğu şeydi: iyi bir insan. Oysa, karısı canlıydı, aşağı tabakadan insanlar gibi bir zekâ pırıltısı vardı; zarafetine daha insancıl bir çeşni katıyordu bu. İskambil oynamak için onlardan daha iyi bir çift bulunamazdı; Florentino Ariza'nın doymak bilmez, aşk gereksinimi, kendini aile içinde hissetme kuruntusuyla doruğa çıkmıştı.

Bir gece Fermina Daza'nın evinden çıkarken, Doktor Urbino Daza birlikte yemek yemeyi önerdi ona: "Yarın tam saat yarımda, Sosyal Kulüp'te." Nefis bir yemekti bu, ama şaraba zehir katılmıştı: Sosyal Kulüp, çeşitli nedenlerle giriş hakkını saklı tutuyordu; bunların en önemlilerinden biri de yasadışı çocuk olmaktı. Bu bakımdan, XII. Leon Amca'nın üzücü deneyimleri olmuştu; Florentino Ariza'nın kendisi de, kurucu ortaklardan birinin çağrısıyla masaya oturduktan sonra dışarı çıkarılmanın utancını duymuştu bir kez. Irmak taşımacılığında büyük iyiliği dokunduğu bu kişi, onu bir başka yere yemeğe götürmekten başka çare bulamamıştı.

"Kuralları biz koyduğumuza göre, onlara en çok uymak zorunda olan bizleriz," demişti.

Buna karşın Florentino Ariza, Doktor Urbino Daza'yla oraya gitmeyi göze aldı; önemli konuklara özgü altın defteri imzalamasını

istemeseler de, özel bir ilgiyle karşılandı. Baş başa yedikleri yemek kısa sürdü ve yumuşak bir hava içinde geçti. Aperatif olarak içtiği bir bardak porto şarabının etkisiyle, bir akşam önce, bu buluşma yüzünden Florentino Ariza'yı tedirgin eden korkular dağıldı. Doktor Urbino Daza annesinden söz etmek istiyordu ona. Söylediği birçok şeyden Florentino Ariza, Fermina Daza'nın oğluna kendisinden söz etmiş olduğunu anladı. Daha da şaşırtıcı bir şey: Yalan söylemişti ondan yana. Çocukluk arkadaşı olduklarını, San Juan de la Cienaga'dan geldiğinden beri birlikte oynadıklarını, ona ilk okuma sevgisi aşılayanın Florentino Ariza olduğunu, bunun için de eskiden beri ona gönül borcu duyduğunu anlatmıştı oğluna. Okul çıkışlarında sık sık Tránsito Ariza'yla dükkânında harika şeyler işleyerek birkaç saat geçirdiğini -çünkü Tránsito Ariza'nın bu işte ustalığına diyecek yoktu- sonraları Florentino Ariza'yı daha seyrek görmesinin nedeninin, böyle olmasını istemesi değil, yaşamlarının farklılığı olduğunu söylemişti ona.

Sözü varmak istediği yere getirmeden, Doktor Urbino Daza yaşlılık üstüne bazı görüşler öne sürdü. Yaşlıların engellemesi olmasa dünyanın daha hızlı gelişeceğini düşünüyordu. "İnsanlık, seferdeki ordular gibi, en yavaş olanın hızıyla ilerler," dedi. İnsanların, yaşlılığın utancından, acılarından, ürkütücü yalnızlığından kaçınmalarını sağlamak için, durumlarının farkına varamayacakları kent dışlarında soyutlanacakları daha insancıl, bu nedenle de daha uygar bir gelecek öngörüyordu. Bir hekim açısından, sınır altmış yaş olabilirdi. Ama bu anlayış düzeyine varılıncaya değin, tek çözüm, yaşlıların, yeni kuşaklarla doğal anlaşmazlıklarından kurtulmuş, birbirlerini avutacakları, aynı zevkleri, hoşlanmadıkları şeyleri, kötü alışkanlıklarını ve üzüntülerini paylaşacakları yurtlardı. "Yaşlılar, yaşlılar arasında daha az yaşlıdırlar," dedi. Kısaca: Doktor Urbino Daza, dulluğun yalnızlığında annesine arkadaşlık ettiği için ona teşekkür etmek istiyor, ikisinin de iyiliği, herkesin rahatlığı için bu tutumunu sürdürmesini, onun yaşlılıktan gelen huysuzluklarına sabır göstermesini rica ediyordu ondan. Florentino Ariza buluşmalarının sonucundan ferahlık duydu. "Müsterih olun," dedi ona, "ondan dört yaş büyüğüm ben; sadece şimdi değil, eskiden de, siz daha doğmadan çok önce de." Sonra, ince bir alayla içini boşaltma dürtüsüne yenik düştü.

"Geleceğin toplumunda," diye bağladı sözünü, "şimdiden mezarlığa gidip onunla bana yemek için anthuriam çiçekleri getirmeniz gerekecek."

Doktor Urbino Daza kehanetlerinin yakışık almazlığını onarmayı o âna dek düşünmemişti; sonunda onu tuzağa düşüren dolambaçlı yollara saparak açıklamalara girişti.

Ama Florentino Ariza tuzaktan çıkmasına yardım etti. Sevinçler içindeydi; çünkü kaçınılmaz bir toplumsal gereği yerine getirmek için onunla er geç bir kez daha böyle karşı karşıya geleceğini biliyordu: annesinin resmen desti izdivacını talep etmek için. Yemek, yalnızca yemek olarak değil, bu amansız talebin ne denli kolay olacağını ve olumlu karşılanacağını gösterdiği için de çok yüreklendirici oldu. Fermina Daza'nın razı olacağına güvenebilseydi, bundan daha uygun bir fırsat olamazdı. Dahası: Bu tarihsel yemekte konuştuklarından sonra, teklifin resmîliğine de gerek kalmazdı.

Florentino Ariza, gençliğinde bile özel bir dikkatle çıkıp inerdi merdivenlerden; çünkü; yaşlılığın önemsiz bir ilk düşmeyle başladığını, ikincisiyle ölümün geldiğini düşünmüştü hep. Merdivenlerin en tehlikelisi, dik ve dar olduğundan bürosununkiymiş gibi görünüyordu ona; ayaklarını sürümemek için çaba harcamak zorunda kalmazdan çok önce de basamaklara çok dikkat ederek, iki eliyle korkuluğa tutunup çıkardı merdivenlerden. Birçok kez, daha az tehlikeli bir merdiven yaptırmasını önermişlerdi ona, ama karar hep bir ay sonraya erteleniyordu; çünkü yaşlılığa ödün vermek gibi geliyordu bu ona; yıllar geçtikçe daha oyalanarak çıkıyordu merdivenleri; çabuk çabuk açıkladığı gibi, ona daha çok çabaya mal olduğundan değil, her seferinde daha çok özen gösterdiğinden. Gene de, Doktor Urbino Daza'yla yemekten döndüğü o akşamüstü, aperatif olarak içtiği bir bardak portoyla yemekte içtiği yarım şişe kırmızı şaraptan sonra, en çok da yengi kazanmış olarak çıktığı o konuşmadan sonra, üçüncü basamağa öylesine genç bir bale adımıyla ulaşmaya çalıştı ki, sol ayağının bileğini burktu, arka üstü düştü, ama mucize kabilinden ölmedi. Düşerken, bu sürçmeden ötürü ölmeyeceğini, çünkü aynı kadını onca yıl onca seven iki erkeğin yalnızca bir yıl arayla aynı biçimde ölmelerinin yaşamın mantığına uygun düşmediğini düşünmeye yetecek kadar zihin

açıklığı buldu. Haklıydı. Ayağından baldırına dek alçıya aldılar bacağını, kımıldamadan yatmaya zorladılar; ama o düşmeden önce olduğundan daha canlıydı. Doktor altmış günlük yatak istirahati verince, bunca şanssızlığa inanamadı.

"Bunu bana yapmayın doktor," diye yalvardı. "Benim iki ayım, sizin on yılınız demektir."

Birkaç kez bir yontuyu andıran bacağını iki eliyle tutarak ayağa kalkmayı denedi, ama her seferinde gerçeğe yenik düştü. Sonunda, bileği hâlâ acı içinde, sırtında yaralar açılmış, yeniden yürümeye başladığında, Yazgı'nın Tanrısal bir düşüşle direnişini ödüllendirdiğine inandı bir kez daha.

En kötü günü ilk pazartesi oldu. Acısı geçmişti, hekimin tanısı da yüreklendiriciydi, ama ertesi gün öğleden sonra, Fermina Daza'yı dört aydır ilk kez görememe yazgısına boyun eğmeyi bir türlü kabul edemiyordu. Buna karşın, bir boyun eğmişlik uykusunun ardından gerçeği kabullenip ona bir özür mektubu yazdı. Mektubu parfümlü bir kâğıda, karanlıkta okuyabilsin diye ışıklı mürekkeple elde yazmış, acıma duygusunu uyandırabilmek için kazanın ciddiyetini utanmasızca abartmıştı. Fermina Daza, iki gün sonra, büyük aşk günlerindeki gibi yanıt verdi: çok sevecen, ama ne bir sözcük fazla, ne bir sözcük eksik. Florentino Ariza fırsatı kaçırmadan bir mektup daha yazdı. İkinci kez de yanıtlayınca, Florentino Ariza salıların şifreli konuşmalarından alabildiğine uzaklaşmaya karar verdi; şirketin günlük işlerinin gidişini denetleme bahanesiyle başucuna bir telefon kurdurdu. Santral'den, ilk kez aradığından beri ezbere bildiği üç haneli bir numaraya bağlamasını istedi kendisini. Boğuk tınılı, uzaklığın gizeminden ötürü gergin ses, sevdiği ses yanıt verdi; öteki sesi tanıdı, beylik birkaç merhaba tümcesinden sonra kapattı. Florentino Ariza onun ilgisizliğinden ötürü yıkıldı: Bir kez daha başa dönmüşlerdi.

Ama iki gün sonra, Fermina Daza'dan onu bir daha aramamasını rica eden bir mektup aldı. Nedenleri geçerliydi. Kentte öyle az telefon vardı ki, iletişim, tüm abonelerin yaşamlarını, gizlerini bilen bir santral memuresi aracılığıyla sağlanıyordu; evde olup olmamaları hiç önemli değildi: Nerede olurlarsa olsunlar buluyordu onları. Bunca çabaya karşılık, konuşmaları hakkında sürekli bilgi ediniyor, özel

yaşamlarının gizlerini, sıkı sıkı saklanan dramlarını ortaya çıkarıyor, oldukça sık da araya girip görüşünü belirtiyor, ya da içlerini yatıştırıyordu. Öte yandan, o yıl içinde Adalet çıkmaya başlamıştı; biricik amacı, sahibinin oğulları Sosyal Kulübe kabul edilmediğinden bir misilleme olarak, uzun soyadlı ailelere, ad vererek ve hiçbir saygı duymaksızın saldırmak olan bir akşam gazetesi. Yaşamının açıldığına karşın, Fermina Daza yakın arkadaşlarıyla birlikteyken bile, sözlerine, davranışlarına her zamankinden daha çok dikkat ediyordu. Böylece, Florentino Ariza'ya, artık çağdışı olmuş mektupların bağıyla bağlı kalmayı sürdürdü. Mektup alışverişi öylesine sıklaşıp yoğunlaştı ki, Florentino Ariza bacağını, yatağa bağlı olduğunu, her şeyi unutup hastanelerde hastalara yemek vermek için kullanılan türden küçük bir portatif masada kendini tümüyle yazmaya verdi.

Birbirlerine yeniden sen demeye başladılar; eski mektuplarında olduğu gibi yaşamları üstüne yorumlar yapmaya başladılar, ama Florentino Ariza bir kez daha gereğinden aceleci davrandı: Fermina Daza'nın adını bir kamelyanın taçyaprakları üstüne bir iğnenin ucuyla yazıp bir mektupla gönderdi. İki gün sonra hiç yorumsuz geri geldi mektup. Fermina Daza'nın elinde değildi: Bütün bunlar çocukça görünüyordu ona. Florentino Ariza, Los Evangelios Parkı'nda melankolik şiirler okuyarak geçirdiği Öğle sonlarını, okula gidiş yolu boyunca mektuplarını sakladıkları gizli yerleri, badem ağaçları altındaki elişi derslerini çağrıştırmakta direndikçe, daha da çocukça buldu bunu. Yüreği acı içinde, başka önemsiz yorumlar arasında, rasgeleymiş gibi görünen bir soruyla yerine oturttu onu: "Var olmayan bir şeyden söz etmekte niçin direniyorsun?" Daha sonra, kendini yaşlanmanın doğal akışına bırakmamaktaki boşuna direnişi yüzünden kınadı onu; Fermina Daza'ya göre, Florentino Ariza'nın geçmişi çağrıştırma telaşının ve uğradığı sürekli başarısızlığın nedeni buydu. Dulluğuna katlanabilmesi için ona bunca destek olan o düşünceleri oluşturabilen bir adamın, onları kendi yaşamına uygulamaya çalıştığında nasıl olup da böylesine çocukça bir yola saplandığını anlayamıyordu. Rolleri değişti. Bu kez, Florentino Ariza'nın pervasız ivecenliği içinde çözemediği bir tümceyle geleceğe bakması için onu yüreklendiren Fermina Daza oldu: Bırak geçsin zaman, bakalım ne getirecek bize. Çünkü hiçbir zaman

Fermina Daza kadar iyi bir öğrenci olmamıştı Florentino Ariza. Zorunlu hareketsizlik, zamanın uçup gittiğinin her gün daha açık seçik ayrımına varması, onu görmek için duyduğu çılgınca istek, bütün bunlar, düşme korkusunun sandığından daha yerinde, daha trajik olduğunu gösteriyordu Florentino Ariza'ya. İlk kez ölümün gerçekliğini akıllı bir biçimde düşünmeye başladı.

Leona Cassiani iki günde bir banyo yapmasına, pijamalarını değiştirmesine yardım ediyor, lavmanlarını yapıyor, oturağını altına koyuyor, sırtında açılmış yaralara öküzgözü kompresleri uyguluyor, hekimin öğüdüyle, hareketsizliğin daha kötü şeylere yol açmaması için masaj yapıyordu ona. Cumartesi pazar günleri ise, o yıl aralıkta öğretmenlik diplomasını alacak olan América Vicuna devralıyordu nöbeti. Florentino Ariza biraz içini rahatlatmak, en çok da onun nasıl dile getireceğini bilmediği sitemlerle karşılaşmamak, ona borçlu olduğu açıklamalardan kaçınmak için ırmak şirketi hesabına onu Alabama'da bir yüksek kursa göndermeye söz vermişti. Yatılı okulda geçirdiği uykusuz gecelerde, onsuz hafta sonlarında, onsuz yaşamında ne denli acı çektiğini tasarlayamıyordu Florentino Ariza; çünkü onun kendisini ne denli sevdiğini hiçbir zaman tasarlayamamıştı. Okuldan aldığı resmî bir yazıdan, onun her zamanki sınıf birinciliğinden sonunculuğa düştüğünü, bitirme sınavlarında kalmak üzere olduğunu öğrenmişti. Ama velilik görevinden kaçtı: Geçiştirmek istediği bir suçluluk duygusu yüzünden, América Vicuna'nın ailesine hiçbir şey bildirmedi; haklı olarak, başarısızlığına kendisini de karıştırmaya kalkışabileceği korkusuyla, onunla da konuşmadı bu konuyu. İşleri oluruna bıraktı böylece. Bilincine varmaksızın, sorunlarını ölümün çözmesi umuduyla ertelemeye başlıyordu.

Yalnız onunla ilgilenen iki kadın değil, Florentino Ariza da ne denli değiştiğine şaşıyordu. Daha on yıl önce, hizmetçi kızlardan birine, evin merdiveninin arkasında, ayaküstü, giyimli, saldırmış, bir Filipin horozundan daha kısa bir sürede gebe bırakmıştı onu. Şerefine leke sürenin, onu bir kez bile öpmemiş olan pazarları buluştuğu bir sevgilisi olduğuna yemin etsin diye, dayalı döşeli bir ev armağan etmek zorunda kalmıştı ona; yaman şekerkamışı biçicileri olan kızın babasıyla dayıları da kızla evlenmeye zorlamışlardı oğlanı. İki

kadının evirip çevirdikleri, belden yukarısını, belden aşağısını sabunladıkları, o en küçük bir isteklenme belirtisi göstermeden, tüm bedenini ovdukları adamın, daha birkaç ay önce onları aşkla ürperten adam olması olanaksız görünüyordu onlara. İsteksizliğini her biri başka türlü açıklıyordu. Leona Cassiani, bunun ölümün bir ön-belirtisi olduğunu düşünüyordu. América Vicuna ise, belirtilerini çözemediği gizli bir nedene yoruyordu. Yalnızca Florentino Ariza biliyordu gerçeği; bir özel adı vardı bu gerçeğin. Ne olursa olsun hakça değildi bu: İkisi de ona bakmaktan, onun kendisine böylesine iyi bakılmasından duyduğundan daha çok acı duyuyorlardı.

Fermina Daza'nın, Florentino Ariza'nın ziyaretlerini ne denli Özlediğinin bilincine varmasına üç salı yetti. Onu sık sık arayan yakın arkadaşlarıyla iyi geçiyordu vakit; hatta onu kocasının alışkanlıklarından uzaklaştırdıkça daha da iyi geçiyordu. Lucrecia del Real del Obispo bir türlü dinmek bilmeyen bir kulak ağrısı yüzünden Panama'ya gitmiş, bir ay sonra kulağına takılan küçük bir boruyla, acısı çok hafiflemiş, ama eskisinden daha az işiterek dönmüştü. Fermina Daza, onun karmakarışık soru ve yanıtlarına en iyi katlanan arkadaşıydı; bu Lucrecia'yı öylesine canlandırıyordu ki, gün geçmiyor, aklına estiği saatte çıkageliyordu. Ama Fermina Daza, Florentino Ariza'yla geçirdiği dinlendirici akşamüstlerinin yerini hiç kimseyle dolduramıyordu.

Geçmişin anısı, Florentino Ariza'nın hâlâ inanmakta direndiği gibi, geleceği kurtarmıyordu. Tersine, Fermina Daza'nın her zamanki inancını pekiştiriyordu: Yirmi yaşlarının o ateşli coşkusu çok soylu, çok güzel bir şeydi, ama aşk değildi. O dobra dobralığına karşın, bunu ne yazıyla ne de sözle Florentino Ariza'ya açıklamayı düşünmüyordu; yazıya döktüğü düşüncelerinin ona sağladığı onca avuntudan sonra mektuplarının duygusallıklarının kulağına ne denli yapay geldiğini, şiirsel yalanlarının onun değerini ne denli düşürdüğünü, onun manyaklığa varan geçmişi geri getirme ülküsüne ne denli zarar verdiğini söylemek de istemiyordu. Hayır: Ne bir zamanlar ona yazdığı mektupların tek bir satırı, ne de nefret ettiği gençliğinin tek bir ânı, salı akşamüstlerinin onsuz, gerçekte oldukları denli uzun, onsuz öylesine yalnız ve umarsız olabileceğini duyumsatmamıştı ona.

Yaşamını yalınlaştırma atılımlarından birinde, kocasının bir doğum gününde kendisine armağan ettiği, kentteki ilk radyo olduğundan kocasıyla birlikte müzeye armağan etmeyi düşündükleri radyoyu ahıra yollamıştı. Yas acısı içinde onu bir daha kullanmamaya karar vermişti; onun gibi soylu bir dul, kendi kendineyken bile, kocasının anısını incitmeden hangi türden olursa olsun, müzik dinleyemezdi çünkü. Ama yalnız geçirdiği üçüncü salıdan sonra radyoyu yeniden salona getirtti; eskisi gibi Riobamba vericisinin duygusal şarkılarının tadına varmak için değil, Cuba Santiago'sunun yayınladığı göz yaşartıcı romanlarla boş saatlerini doldurmak için. İyi oldu bu; çünkü kızı doğduktan sonra, kocasının balayı gezisinden beri onca çabayla ona aşıladığı okuma alışkanlığını yitirmeye başlamış, gözlerinin yorgunluğunun artmasıyla bütün bütün yitirmişti bu alışkanlığını, öyle ki gözlüğünün nerede olduğunu bilmeden aylar geçiyordu.

Cuba Santiago'sunun radyoda yayınladığı romanlara öylesine merak sardı ki, her gün art arda sürekli olarak yayınlanan bölümleri heyecanla bekliyordu. Bazen dünyada olup bitenleri öğrenmek için haberleri dinliyor, seyrek olarak evde yalnız kaldığında da, radyonun sesini iyice kısarak, Santo Domingo merengue'lerini ve Puerto Rico plena'larını uzaktan, ama açık seçik olarak dinliyordu. Bir gece, ansızın, bitişik evden geliyormuşçasına güçlü, açık seçik araya giren bilmediği bir istasyondan yürek parçalayıcı bir haber işitti: Kırk yıl sonra aynı yerde ikinci balaylarını geçiren yaşlı bir çift, üstlerindeki parayı almak için, kendilerini gezdiren kayıkçı tarafından kürek darbeleriyle öldürülmüştü: on dört dolar için. Lucrecia del Real, yerel bir gazetede yayınlanan öykünün tümünü anlattığında çok etkilendi. Polis, sopa darbeleriyle öldürülen yetmiş sekiz yaşındaki kadınla, seksen dört yaşındaki erkeğin, kırk yıldır tatillerini birlikte geçiren, ama ikisinin de dengeli, mutlu evlilikleri, kalabalık aileleri olan, kimlikleri bilinmeyen iki sevgili olduklarını ortaya çıkarmıştı. Radyoda dinlediği romanlara hiç ağlamayan Fermina Daza, boğazına düğümlenen gözyaşlarını güçlükle bastırdı. Florentino Ariza, ertesi mektubunda, gazete haberini kesip hiç yorumsuz ona gönderdi.

Fermina Daza'nın içine akıtacağı son gözyaşları olmayacaktı o yaşlar. Florentino Ariza ev istirahatinin altmış gününü doldurmadan, Adalet gazetesi, Doktor Juvenal Urbino'yla Lucrecia del Real del

Obispo'nun varsayılan gizli aşklarını, birinci sayfasında, fotoğraflarıyla birlikte tam sayfa olarak yayınladı. İlişkinin ayrıntıları, sıklığı, biçimi, şekerkamışı çiftliğindeki zencilerle yasak eşcinsel ilişkilere giren kocanın zevkleri üstüne yorumlar yapılıyordu. Kırmızı mürekkeple kocaman puntolarla basılmış makale, gücünü yitiren yerel aristokrasinin üstüne bir felaket yıldırımı gibi indi. Yazılanların tek satırı bile doğru değildi: Juvenal Urbino'yla Lucrecia del Real çocukluklarından beri yakın arkadaştılar; evlendikten sonra da sürmüştü arkadaşlıkları, ama aralarında hiçbir zaman bir gönül ilişkisi olmamıştı. Aslında, bu yayın, herkesin saygı duyduğu Doktor Juvenal Urbino'nun adını lekelemeye değil, bir hafta önce Sosyal Kulübün başkanlığına seçilen Lucrecia del Real'in kocasına zarar vermeye yönelik gibi görünüyordu. Skandal birkaç saat içinde örtbas edildi. Ama Lucrecia del Real bir daha Fermina Daza'nın ziyareti ne gitmedi, o da bunu suçunun ikrarı olarak yorumladı.

Ama çok geçmeden, Fermina Daza da, sınıfının dokuncalarından kurtulamadı. Adalet gazetesi, en zayıf yanından yüklendi ona: babasının işleri. Babası sürgüne gitmek zorunda kaldığında Fermina Daza, Gala Placidia'nın anlattığı tek bir olay biliyordu onun karanlık işleri hakkında.

Daha sonra Doktor Urbino, valiyle yaptığı bir görüşmenin ardından bunu doğrulayınca, Fermina Daza babasının bir iftiraya kurban gittiğine kani oldu. Olay şuydu: İki hükümet temsilcisi Giardino de Los Evangelios'taki eve arama emriyle gelmişler, evi dip köşe aramışlar, aradıklarını bulamamışlar, sonunda Fermina Daza’nın eski yatak odasındaki aynalı dolabın açılmasını buyurmuşlardı. Evde yalnız ve kimseye haber verme olanağından yoksun olan Gala Placidia, anahtarı olmadığı bahanesiyle dolabı açmayı reddetmişti. O zaman, görevlilerden biri, tabancasının dipçiğiyle dolabın aynalarını kırmış, camla tahta arasında sahte yüz dolarlıklarla ağzına dek dolu bir boşluk olduğunu keşfetmişti. Ucu Lorenzo Daza'ya dek varan geniş çaplı bir uluslararası operasyon zincirinin son halkasıydı bu. Usta işi bir dolandırıcılıktı; çünkü banknotların damgası özgün banknotlarınkinin aynıydı; büyü gibi görünen bir kimyasal işlemle bir dolarlık banknotları silip üstlerine yüz dolar basmışlardı. Lorenzo Daza, dolabın kızının düğününden çok sonra geldiğini, eve

geldiğinde gizli dolarların önceden içine konmuş olması gerektiğini ileri sürdü; ama polis, dolabın Fermina Daza okula gittiğinden beri orada olduğunu kanıtladı. Sahte serveti aynanın arkasına ondan başka hiç kimse gizlemiş olamazdı. Skandalı örtbas etmek için Doktor Urbino'nun valiye kayınpederini ülkesine geri göndermeye söz verdiğinde karısına anlattığı tek şey buydu. Ama gazete çok daha başka şeyler de yazıyordu.

Geçen yüzyılın sayısız iç savaşlarından biri sırasında, Lorenzo Daza'nın, Liberal Başkan Aquileo Parra hükümetiyle karışık bir silah alışverişini sonuca bağlamak için, Fransız bandıralı Saint-Antoine ticaret gemisinin mürettebatıyla birlikte birkaç ay orada kalan Polonya asıllı Joseph K. Korzeniewski adında biri arasında arabuluculuk yaptığını yazıyordu. Daha sonra Joséph Conrad adıyla dünyada ün kazanacak olan Korzeniewski, bir biçimde, Lorenzo Daza'yla bağ kurmuştu; Lorenzo Daza, hükümet adına, ondan silah yükünü, usulüne uygun güvenlik belgesi ve makbuzlarla satın almış, karşılığını da altınla ödemişti. Gazetenin yazdığına göre, Lorenzo Daza, olmayacak bir saldırıda silahların yok olduğunu bildirmiş, sonra onları gerçek değerlerinin iki katına, hükümete karşı savaşan Muhafazakârlara satmıştı.

Adalet, Lorenzo Daza'nın, General Rafael Reyes'in Savaş Donanması'nı kurduğu günlerde, İngiliz ordusundan arta kalan postalları çok düşük bir fiyata satın aldığını, yalnızca bu alışveriş sayesinde servetini altı ayda iki katma çıkardığını da yazıyordu. Lorenzo Daza malı çekmeyi reddetmişti; çünkü postalların yalnızca sağ tekleri gelmişti; ama gümrük yürürlükteki yasalar uyarınca onları açık artırmaya çıkardığında, tek alıcı Lorenzo Daza olmuş, yüz peso gibi sembolik bir fiyata satın almıştı onları. O günlerde, işbirlikçilerinden biri de, aynı koşullarla, Riohacha gümrüğüne gelen sol ayakkabı teklerini satın almıştı. İşler yoluna girince, Lorenzo Daza, Urbino de la Callelerle hısımlığından yararlanarak postalları yüzde iki bin kârla yeni Savaş Donanması'na satmıştı.

Adalet'in makalesi, son olarak, Lorenzo Daza'nın, San Juan de la Cienaga'dan, geçen yüzyılın sonunda, onun söylemekten hoşlandığı deyişiyle, kızının geleceği için daha uygun bir ortam bulmak için değil, kazançlı bir iş olan, ithal tütünü kıyılmış kâğıtla karıştırma

sanayiinde yakayı ele verdiği için ayrıldığını yazıyordu; bunu öyle ustaca yapmıştı ki, en meraklı tütün içiciler bile hilenin farkına varmamışlardı. Lorenzo Daza'nın geçen yüzyılın sonlarında, en verimli etkinliği olan Panama'dan ülkeye kaçak Çinli sokan gizli bir uluslararası örgütle bağları da açıklanıyordu. Buna karşılık, ününü öylesine zedeleyen şüpheli katır ticareti yaptığı biricik dürüst ticaretiymiş gibi görünüyordu.

Florentino Ariza, sırtı alevler içinde, elinde ilk kez şemsiye yerine bir bastonla ayağa kalktığında, Fermina Daza’nın evine gitmek için sokağa çıktı ilk olarak. Yüzünde yaşın yıpranmışlığı, yaşama isteğini alıp ötüren bir küskünlük içinde, tanınmaz bir durumda buldu onu. Eve kapandığı dönemde Florentino Ariza'ya yaptığı iki ziyaret sırasında, Doktor Urbino Daza, Adalet'te yayınlanan iki makalenin annesinde yol açtığı büyük üzüntüden söz etmişti ona. Birincisi, kocasının sadakatsizliği ve arkadaşının ihaneti yüzünden içinde öyle çılgınca bir öfke uyandırmıştı ki, ayda bir pazar aile mezarlığını ziyaret etme alışkanlığından vazgeçmişti; kocasının, tabutunun içinde, bağıra bağıra söylemek istediği ağır sözleri işitememesi çileden çıkarıyordu onu çünkü: Ölüyle kavga ediyordu. Lucrecia del Real'e ise önüne gelenle haber göndermişti; yatağına giren onca kişi arasından hiç olmazsa birinin tam bir erkek oluşuyla avunsun diye. Lorenzo Daza'yla ilgili makalede ise ona en çok acı veren şeyin ne olduğunu bilmek olanaksızdı; makalenin kendisinin mi, yoksa babasının gerçek kimliğinin geç ortaya çıkarılmasının mı. Ama hangisi olursa olsun, belki de her ikisi yıkmıştı onu. Yüzüne öylesine soylu bir anlam veren çelik mavisi saçları, tarazlanmış sarı mısır püsküllerine benziyordu şimdi; o güzelim panter gözleri, öfkenin ışığıyla bile eskisi gibi ışıldamıyordu artık. Yaşamayı sürdürmeme kararı her davranışından belli oluyordu. Uzun zamandan beri, banyoya ya da başka bir yere kapanarak sigara içme alışkanlığından vazgeçmişti, ama ilk kez başkalarının yanında, üstelik dizginlenmez bir açgözlülükle içiyordu; önceleri, her zaman hoşlandığı gibi, kendi sardığı, sonra da piyasada bulunan en sıradan sigaraları; çünkü artık onları sarmaya ne vakti ne de sabrı vardı. Florentino Ariza’nın yerinde başka bir erkek olsa, kendisi gibi, sırtı bir yük eşeğininki gibi soyulmuş, acı içinde, yaşlı, sakat bir adamla artık ölümün getireceği mutluluktan başka bir mutluluk beklemeyen yaşlı bir kadına

geleceğin ne getirebileceğini sorardı kendi kendine. Ama o sormuyordu. Yıkımın döküntüleri arasında küçük bir umut ışığı yakalamıştı; çünkü Fermina Daza’nın uğradığı yıkımın onu yüceltttiğine, öfkenin onu güzelleştirdiğine, dünyaya karşı beslediği kinin yirmi yaşındaki yabanıl karakterini geri getirdiğine inanıyordu.

Fermina Daza'nın Florentino Ariza'ya gönül borcu duyması için bir neden daha vardı; çünkü karalayıcı makalelerin hemen ardından, Adalet gazetesine, basının ahlaki sorumluluğu ve başkalarının onuruna saygı üstüne örnek bir mektup göndermişti. Mektup yayınlanmadı, ama yazarı, Karayip kıyı bölgesinin en eski ve en ciddi gazetelerinden biri olan Ticaret Günlüğü'ne mektubun bir kopyasını gönderdi; gazete birinci sayfada yayınladı onu. Mektup Jupiter takma adıyla imzalanmış ve öylesine mantıklı, öylesine vurucu ve iyi iyi yazılmıştı ki, eyaletin en ünlü yazarlarından birine yoruldu. Okyanusun ortasında tek bir ses olmuştu bu, ama çok derinlerden ve çok uzaklardan işitilmişti. Fermina Daza, kimsenin söylemesine gerek kalmadan, yazarın kim olduğunu anladı; çünkü Florentino Ariza'nın ahlak konusunda dile getirdiği bazı düşüncelerini, hatta bir tümcesini tanımıştı. Böylece, bırakılmışlığının darmadağınıklığı içinde yeşeren bir sevgiyle karşıladı Florentino Ariza'yı. O sıralarda bir cumartesi akşamüstü Calle de las Ventanas'taki yatak odasında yalnız kalan America Vicuna, hiç aramadan, bir rastlantı sonucu, anahtarsız bir dolapta, Florentino Ariza'nın düşüncelerinin daktiloda yazılmış kopyalarıyla Fermina Daza'nın el yazısıyla yazılmış mektuplarını buldu.

Doktor Urbino Daza, annesinin gönül gücünü öylesine artıran ziyaretlerin yeniden başlamasına sevindi. Annesinin, ahlaksal nitelikleri pek de iyi olmayan bir erkekle tuhaf bir dostluk sürdürdüğünü öğrenir öğrenmez, meyve taşıyan ilk gemiyle New Orleans'a dönen kız kardeşi Ofelia'nın tam tersine. Florentino Ariza'nın eve teklifsizce, kendine güvenle girdiğinin, akşamın geç saatlerine dek süren ziyaretlerin fısıltılar, kısa süren âşık kavgalarıyla geçtiğinin farkına vardığı ilk haftadan başlayarak korkusu yılgınlığa dönüşmüştü Ofelia’nın. Doktor Urbino Daza için, iki yalnız yaşlı insan arasında sağlıklı bir yakınlık olan şey, Ofelia için gizli zinanın kötü bir biçimiydi. Ofelia Urbino her zaman böyleydi; babaannesi Dona

Blanca'ya kızıymış gibi benziyordu; onun gibi uzak, onun gibi azametliydi; onun gibi önyargılara göre yaşıyordu o da. Bir erkekle bir kadın arasında masum bir ilişkiyi, beş yaşında bile olsalar anlama yeteneği yoktu; seksenindeyseler, hiç yoktu. Ağabeyi ile sert bir tartışma sırasında, Florentino Ariza’nın, annesini avutabilmek için, dul kadının bir yatağına girmesinin kaldığını söyledi. Doktor Urbino Daza ona karşı çıkma yürekliliğini gösteremedi; hiçbir zaman yürekli olamamıştı onun karşısında; ama karısı, serinkanlılıkla, aşkın yaşı olmadığı gerekçesiyle söze karıştı. Ofelia çileden çıktı:

"Bizim yaşımızda aşk gülünçtür," diye bağırdı, "ama onların yaşında iğrençtir."

Florentino Ariza'yı evden kovmayı öylesine kesin olarak aklına koydu ki, Fermina Daza’nın kulağına gitti. Hizmetçiler duymasın diye, her zaman yaptığı gibi, onu yatak odasına çağırdı; suçlamalarını yinelemesini istedi ondan. Ofelia hiç yumuşatmadı söylediklerini; adının sapığa çıktığını bilmeyenin kalmadığı Florentino Ariza’nın, ailenin adına, Lorenzo Daza’nın aşağılık işlerinden de, Juvenal Urbino'nun saf serüvenlerinden de daha çok zarar veren şüpheli bir ilişki yürüttüğünden emindi. Fermina Daza tek sözcük bile söylemeden, gözünü bile kırpmadan dinledi onu; ama sözlerini bitirdiğinde başka bir insan olmuştu; yeniden canlanmıştı.

"Üzüldüğüm tek şey, sana bir sopa çekecek gücümün olmaması; bunu hak ettin; küstahın, kötü niyetlinin birisin sen," dedi. "Hemen şimdi bu evden çıkıp gideceksin; annemin ölüsü üstüne yemin ederim ki, ben sağ oldukça bir daha buraya ayak basmayacaksın."

Hiçbir kuvvete caydıramadı onu. Bu arada Ofelia gidip kardeşinin evinde kaldı; araya önemli elçiler koyarak, yalvar yakar oldu, ama boşuna. Ne oğlunun arabuluculuğu, ne arkadaşlarının araya girmesi fikrini değiştirtebildi ona. Sonunda, her zaman içtenlikli bir sırdaşlığı olan gelinine, gençlik yıllarının süslü sözcükleriyle gizini açtı: "Yüz yıl önce, ikimiz de çok genç olduğumuz için, şu zavallı adamla bana yaşamı haram ettiler; şimdi de çok yaşlı olduğumuz için aynı şeyi yapmak istiyorlar." Sigarasının ucundan bir sigara daha yaktı, sonra içini kemiren ağuyu boşalttı:

"Canları cehenneme," dedi. "Biz dulların bir üstünlüğümüz varsa, o da şu: Bize artık kimse buyruk veremez."

Yapacak hiçbir şey yoktu. Sonunda, Ofelia, bütün yolları denediğine kani olunca, New Orleans'a döndü. Annesinden elde edebildiği tek şey, onunla vedalaşabilmek oldu; Fermina Daza, uzun yalvarıp yakarmalardan sonra kabul etti bunu, ama eve girmesine izin vermeksizin: Annesinin ölüsü üstüne ant içmişti; o karanlık günlerde temiz kalan tek şey oydu.

İlk ziyaretlerinden birinde, gemilerinden söz ederken, Florentino Ariza, ırmak boyunca bir dinlenme yolculuğu önermişti ona. Bir günlük fazladan bir tren yolculuğundan sonra, onların kuşağından birçok kimse gibi, geçen yüzyıl sonuna değin kullanılan adıyla Santa Fe diye geldikleri, cumhuriyetin başkentine dek gidebilirdi. Ama Fermina Daza kocasının kötü alışkanlıklarını koruyor, söylediklerine göre, kadınların beş ayini dışında evden çıkmadıkları, dondurmacıya, hatta devlet dairelerine bile giremedikleri, günün her saatinde cenazelerin yolları tıkadığı, katırların nallandığı[22] yıllardan beri, Paris'ten de beter, incecikten bir yağmurun yağdığı o buz gibi soğuk, iç kapayıcı kenti tanımak için hiçbir istek duymuyordu. Ama ırmak çekiyordu onu; kumsallarda güneşlenen timsahları görmek istiyordu, gecenin bir yarısında denizayılarının kadın sesiyle ağlamalarıyla uyanmak istiyordu, ama onun yaşında, hele dul ve tek başına olunca, böyle çetin bir yolculuğa çıkma düşüncesi gerçekdışı gibi görünüyordu ona.

Florentino Ariza, daha sonra, kocası olmadan yaşamayı sürdürmeye karar verdiği zaman, çağrısını yineledi; o zaman, daha olabilecek bir şey gibi göründü bu, Fermina Daza'ya. Ama kızıyla ettiği kavgadan, babasına yapılan haksızlıklardan, ölü kocasına duyduğu hınçtan, yıllar yılı en yakın arkadaşı saydığı Lucrecia del Real'in ikiyüzlü yaltaklıklarından ötürü duyduğu öfkeyle buruklaşmış, kendi evinde bile fazlalık gibi duyumsuyordu kendini. Bir akşamüstü, dünyanın dört bir yanından gelmiş otlarla demlediği çayı yudumlarken, mutsuzluk ağacının bir daha filizlenmeyeceği bataklığa dönüşmüş bahçeye doğru baktı.

"Bu evden başımı alıp gitmek, yürümek, yürümek, yürümek, bir daha hiç dönmemek istiyorum," dedi.

"Gemiyle git," dedi Florentino Ariza.

Fermina Daza düşünceli düşünceli baktı ona. "Olabilir," dedi.

Söylemeden bir an önce bile aklına gelmemişti bu; ama böyle bir şeyin olabilirliğini kabul etmesi, onu olmuş saymasına yetti. Oğluyla gelini büyülenmişçesine dinlediler onu. Florentino Ariza, çabuk çabuk, Fermina Daza'nın, gemilerinde bir onur konuğu olacağını belirtti; emrine evi gibi bir kamara verilecek, her türlü gereksinimi sağlanacaktı; kaptan onun güvenliği, rahatıyla şahsen ilgilenecekti. Onu heveslendirmek için seyrüsefer haritaları, çılgın gün batıklarını gösteren kartlar, La Magdalena'nın ilkel cennetine ilişkin şiirler getirdi; ünlü, ya da şiirlerin güzelliğinden ötürü sonunda ün kazanan yolcular tarafından yazılmış şiirler; Fermina Daza keyfi yerinde olduğu zamanlar bir göz atıyordu onlara.

"Beni çocuk gibi kandırmak zorunda değilsin," diyordu Florentino Ariza'ya. "Gidersem, gitmeye karar verdiğim için gideceğim, doğa görünümlerine ilgi duyduğum için değil."

Oğlu karısını da onunla yollamayı önerdiğinde kestirip attı:

"Kimsenin bana bakmasını gerektirmeyecek kadar büyüğüm ben." Yolculuğun ayrıntılarını kendisi saptadı. Irmak boyunca sekiz günlük çıkışla beş günlük iniş sırasında, çok gerekli olanlar dışında, hiçbir şeysiz yaşama düşüncesi, uçsuz bucaksız bir ferahlık verdi ona: altı pamuklu giysi, tuvalet eşyası, gemiye binip inerken giymek için bir çift ayakkabı, yolculuk boyunca giymek için de bir çift terlik, hepsi bu kadar: yaşam boyu düşlediği gibi.

1824 Ocağı'nda, ırmak taşımacılığının kurucusu Juan Bernardo Elbers, La Magdalena Irmağı'nda sefere çıkan ilk geminin, kırk beygir gücünde ilkel bir hurda olan Fidelidad adındaki geminin kaydını yaptırmıştı. Yüz yılı aşkın bir süre sonra, bir 7 Temmuz günü, akşamüstü saat altıda, Doktor Juvenal Urbino Daza'yla karısı, Fermina Daza'yı, onu ilk ırmak seferine çıkaracak olan gemiye dek uğurladılar. Florentino Ariza'nın, ünlü öncülüğünün anısına vaftiz ettiği, yerel tersanede yapılmış ilk gemiydi bu: Nueva Fidelidad[23].

Fermina Daza, kendileri için öylesine anlamlı olan bu adın, Florentino Ariza'nın yıllanmış romantizminin inceliklerinden biri değil, gerçekten tarihsel bir rastlantı olduğuna bir türlü inanamadı.

Öyle ya da böyle, Nueva Fidelidad'ın, eski olsun, yeni olsun, tüm öteki ırmak gemilerinden farklı olarak, kaptan kamarasına bitişik, geniş, konforlu bir ek kamarası vardı: canlı renklerde bambu eşyalarla döşenmiş bir salon, baştan başa Çin motifleriyle süslü iki kişilik bir yatak odası, küvetli ve duşlu bir banyosu, geminin baş tarafıyla iki yanını gören, eğreltiotlarının sarktığı büyük bir kapalı güverte, tüm çevreyi dışarının gürültü-patırtısından koruyan ve sonsuz bir ilkbahar ikliminde tutan sessiz bir soğutma sistemi. O güne değin içinde üç cumhurbaşkanı yolculuk ettiği için, Cumhurbaşkanlığı Kamarası diye bilinen bu lüks kamaranın ticari bir amacı olmayıp, üst düzey yetkilileriyle çok özel konuklara ayrılmıştı. Florentino Ariza C.F.C.'nin başkanlığına atanır atanmaz, kamuoyundaki saygınlığını düşünerek, ama Fermina Daza'yla er geç çıkacakları balayı yolculuklarının mutlu sığmağı olacağı gizli inancıyla yaptırmıştı onu.

Günü gelince, gerçekten de, Fermina Daza, sahibesi ve hanımefendisi olarak Cumhurbaşkanlığı Kamarası'na yerleşti. Geminin kaptanı, Doktor Urbino Daza'yla eşini, Florentino Ariza'yı, şampanyayla tütsülenmiş somon balığı sunarak ağırladı. Diego Samaritano'ydu adı; ayakkabılarının ucundan, üstüne yaldızlı iplikle C.F.C. arması işlenmiş kasketine dek tiril tiril, bembeyaz keten üniformasını giymişti; tüm ırmak gemisi kaptanları gibi, ceıba ağaçlarını andıran, iriyarı, sesi buyurgan, hali tavrı Floransa kardinallerininki gibiydi.

Akşam saat yedide ilk hareket düdüğü çaldı; Fermina Daza düdük sesinin sol kulağında keskin bir acıyla yankılandığını duydu. Bir gece önce, yorumlamaya cesaret edemediği kötü önsezilerle bölünmüş düşler görmüştü. Sabah erkenden, şimdi La Manga Mezarlığı denen, yakındaki papaz okulunun mezarlığına gitmiş, lahdinin karşısında ayakta durup boğazına tıkanan haklı suçlamaları sıralayarak, kendi kendine yaptığı bir konuşmayla ölü kocasıyla barışmıştı. Sonra ona yolculuğunun ayrıntılarını anlatmış, çok yakında görüşmek üzere ayrılmıştı oradan. Onu bitkin düşüren vedalaşmalardan kaçınmak

için, tıpkı Avrupa'ya hemen hemen her gidişinde yaptığı gibi, gideceğini başka kimseye söylemek istememişti. Yaptığı onca yolculuklara karşın, bu onun ilk yolculuğuymuş gibi duyumsuyordu kendini; gün akıp gittikçe de, kaygısı artıyordu. Gemiye biner binmez, kendini bırakılmış, hüzünlü duyumsadı; ağlamak için yalnız kalmak istiyordu.

Son düdük çalınca, Doktor Urbino Daza'yla karısı, sevgi gösterilerinde bulunmaksızın vedalaştılar onunla; Florentino Ariza, iniş iskelesine dek uğurladı onları. Doktor Urbino Daza, karısının ardından, ona yol vermeye davrandı; ancak o zaman anladı Florentino Ariza'nın da gideceğini. Doktor Urbino Daza hoşnutsuzluğunu gizleyemedi.

"Bundan söz etmemiştik," dedi.

Florentino Ariza, niyetini apaçık belli ederek kamarasının anahtarını gösterdi ona: güvertede sıradan bir kamara. Ama Doktor Urbino Daza'ya yeterli bir masumluk kanıtı gibi görünmedi bu. Hoşnutsuzluğuna bir destek bulabilmek için bakışlarını karısına yöneltti; ama onun buz gibi gözleriyle karşılaştı. Çok alçak, sert bir sesle: "Sen de mi?" dedi ona karısı. Evet o da kız kardeşi Ofelia gibi, aşkın yakışıksız olmaya başladığı bir yaşı olduğunu düşünüyordu. Ama çabuk toparlandı. Zamanında tepki göstermeyi bildi, gönül borcundan çok, durumu kabullenmiş bir el sıkışıyla vedalaştı Florentino Ariza'yla.

Florentino Ariza, salonun korkuluklarından onların gemiden indiklerini gördü; Doktor Urbino Daza'yla karısı, tıpkı umduğu, beklediği gibi, otomobile binmeden dönüp ona baktılar; el salladı onlara. İkisi de karşılık verdiler.

Yükleme rıhtımının toz bulutu arasında otomobil gözden silininceye dek korkuluklardan baktı, sonra kaptanın özel yemek salonunda gemideki ilk akşam yemeği için daha uygun bir kılığa bürünmek üzere kamarasına gitti.

Kaptan Diego Samaritano'nun kırk yıllık ırmak yolculuklarına ilişkin hoş öykülerle tat kattığı enfes bir akşam oldu; ama Fermina Daza, eğleniyormuş gibi görünmek için büyük bir çaba harcamak zorunda kaldı. Saat sekizdeki son uyarıya, ziyaretçilerin indirilip iskelenin

kaldırılmasına karşın, kaptan yemeğini bitirip manevrayı yönetmek için kumanda mevkiine geçinceye dek gemi demir almadı. Fermina Daza'yla Florentino Ariza, kentin ışıklarını tanıma oyunu oynayan şamatacı yolcular arasında, gemi körfezden çıkıp görünmez kanallar, balıkçıların dalgalanan ışıklarının serpildiği bataklıklar arasından ilerleyerek sonunda büyük La Magdalena Irmağı'nın özgür havasını içine çekinceye dek salonun korkuluklarından baktılar. O sırada orkestra moda bir halk şarkısı çalmaya başladı; yolcular sevinçle bağrıştılar, balo gürültü patırtı arasında başladı.

Fermina Daza kamarasına çekilmeyi yeğ tuttu. Bütün gece tek bir sözcük bile söylememişti; Florentino Ariza da düşünceleriyle baş başa bırakmıştı onu. Yalnızca kamarasının önünde, izin istemek için ayırdı onu dalgınlığından; ama Fermina Daza'nın uykusu yoktu, biraz üşüyordu yalnızca; özel güvertede biraz oturup ırmağı seyretmeyi önerdi. Florentino Ariza küpeşteye sorgun ağacından iki koltuk çekti, ışıkları söndürdü, Fermina Daza'nın omuzlarına bir yün şal örttü, kendisi de onun yanına oturdu. Fermina Daza, Florentino Ariza'nın ona armağan ettiği küçük kutudan bir sigara sardı, şaşılacak bir beceriyle sardı onu, ateşi ağzının içine alarak, hiç konuşmadan yavaş yavaş içti; sonra iki tane daha sarıp birbiri ardı sıra onları da içti; Florentino Ariza ise iki termos acı kahveyi yudum yudum içti.

Kentin ışıkları ufukta yitmişti. Karanlık güverteden bakınca, dingin, suskun ırmakla iki yakadaki çayırlıklar, dolunayda fosforlu bir düzlüğe dönüştüler. Ara sıra gemi kazanları için odun satıldığını duyurmak amacıyla yakılmış kocaman açık ateşlerin yanında samandan bir kulübe görünüyordu. Florentino Ariza gençliğinde çıktığı yolculuğun bulanık anılarını saklıyordu hâlâ: Irmağın görünümü, göz kamaştırıcı çakıntılarla daha dünmüş gibi canlandırıyordu onları. Fermina Daza'yı oyalayabilmek umuduyla birkaç anısını anlattı ona; ama o başka bir dünyada sigara içiyordu. Florentino Ariza anılarını bir yana koyup kendi anılarıyla baş başa bıraktı onu; bir yandan da sigara sarıp uzatıyordu ona; kutudaki sigaralar bitinceye dek. Müzik gece yarısından sonra sustu, yolcuların şamatası dağıldı, uykulu fısıltılar arasında yok olup gitti; iki gönül geminin soluklarının temposuyla çarparak karanlık güvertede yalnız kaldılar.

Uzun bir an sonra, Florentino Ariza ırmağın parıltısında Fermina Daza'ya baktı; bir hayalet gibi, mavi bir ışığın yumuşattığı yontu profilini gördü, sessiz sessiz ağladığını ayırt etti. Ama beklediği gibi onu avutacak yerde, kapıldığı yılgınlığa bıraktı kendini.

"Yalnız mı kalmak istiyorsun?" diye sordu.

"Yalnız kalmak isteseydim, seni içeri çağırmazdım," dedi.

O zaman Florentino Ariza, karanlıkta buz gibi parmaklarını uzattı, el yordamıyla karanlıkta onun elini aradı; kendi elini bekler buldu onu. İkisi de, uçup giden bir an içinde, bu ellerin hiçbirinin, birbirine dokunmadan önce düşledikleri eller değil, iki yaşlı, kemikli el olduğunun bilincine varacak denli ayıktılar. Ama bir an sonra düşledikleri eller olmuşlardı. Fermina Daza ölü kocasından söz etmeye başladı; hâlâ sağmış gibi, şimdiki zaman kipiyle; Florentino Ariza, onurla, yücelikle, önlenemez bir yaşama isteğiyle sahipsiz kalan aşkını ne yapacağını kendi kendine sorma ânının onun için de gelip çattığını o anda anladı.

Fermina Daza, onun avcunda duran elini bırakmamak için sigara içmekten vazgeçti. Anlama kaygısı içinde yitip gitmişti. Kendi kocasından daha iyi bir koca tasarlayamıyordu, ama yaşamını düşündüğünde, hoşnutluklardan çok güçlüklere rastlıyordu; birçok karşılıklı anlayışsızlıklar, hiçbir işe yaramayan kavgalar, kötü çözümlenen kinler.

Ansızın içini çekti: "İnsanın, onca yıl, onca hırgür, onca sıkıntı arasında nasıl böylesine mutlu olabildiği inanılmaz bir şey, Allah kahretsin, bütün bunların aşk olup olmadığını bile bilmeden." İçini boşaltmayı bitirdiğinde, birisi ayı söndürmüştü. Gemi ölçülü adımlarla, önce bir ayağını, ardından ötekini öne atarak ilerliyordu: tetikte kocaman bir hayvan gibi. Fermina Daza kaygıdan sıyrılmıştı:

"Şimdi git," dedi.

. Florentino Ariza elini sıktı, ona doğru eğildi, yanağından öpmeye davrandı. Ama o, kısık, yumuşak sesiyle, kaçındı bundan.

"Artık olmaz," dedi, "yaşlı bir kadın gibi kokuyorum."

Karanlıkta onun dışarı çıktığını duydu, merdivende ayak seslerini işitti, onun ertesi güne dek var olmayacağını duyumsadı. Bir sigara

daha içti, sigarasını içerken Doktor Juvenal Urbino'yu gördü: kusursuz keten giysisi, mesleğindeki titizliği, göz kamaştırıcı sevimliliği, biçimsel aşkıyla; geçmişte kalan bir başka gemiden, beyaz şapkasıyla bir veda işareti yaptı ona. "Biz erkekler önyargıların zavallı tutsaklarıyız," demişti ona bir kez. "Oysa bir kadın, bir erkekle yatmayı aklına koymayagörsün, aşamayacağı duvar, yıkamayacağı kale, çiğneyip geçmeyeceği ahlaki düşünce yoktur: Tanrı’nın bile önemi yoktur artık." Fermina Daza, Florentino Ariza'yı düşünerek, tanyeri ağarıncaya dek yerinden kımıldamadı; anısı içinde artık en küçük bir özlem ışığı bile uyandırmayan, Los Evangelios Parkı'nda ki umarsız nöbetçi gibi değil, şimdi olduğu gibi, çökmüş, sakat, ama gerçek: her zaman elinin ulaşabileceği bir yerde olan, ama tanıyamadığı bir erkek. Gemi onu soluk soluğa günün ilk ışıklarının parıltısına doğru sürüklerken, Tanrı'dan dilediği tek şey, Florentino Ariza’nın ertesi gün nereden başlayacağını bilmesiydi.

Bildi. Fermina Daza, kamarota kendisini gönlünce uyumaya bırakmasını söyledi; uyandığında komodinin üstünde bir vazoda, hâlâ çiy damlalarıyla nemli, taze, tek bir beyaz gül duruyordu; yanında da, Florentino Ariza’nın ondan ayrıldıktan sonra yazabildiğince, sayfalarca bir mektup. Bir önceki geceden beri onu tutsak eden ruh durumunu dile getirmekten öte bir amaç gütmeyen dingin bir mektuptu bu: ötekiler gibi duygulu, ama gerçeğe dayanan bir mektup. Fermina Daza, yüreğinin utanmasızca deli deli çarpmasından ötürü kendi kendine karşı belli bir utançla okudu onu. Kaptan kumanda mevkiinde, geminin nasıl işlediğini göstermek için kendilerini beklediğinden, hazır olunca kamarota haber vermesi ricasıyla sona eriyordu mektup.

Saat on birde hazırdı; kokulu sabunlarla yıkanmış, çiçek kokuları içinde, gri etaminden çok sade bir dul giysisiyle, geceki fırtınayı atlatmış. Kaptanın özel hizmetindeki, kusursuz beyaz üniformalı kamarota sade bir kahvaltı ısmarladı, ama gelip onu almalarını söylemedi; kendi kendine çıktı yukarı, bulutsuz gökyüzünden gözleri kamaşmış, kumanda mevkiinde kaptanla gevezelik ederken buldu Florentino Ariza'yı. Değişik göründü ona, yalnızca artık onu başka gözlerle gördüğü için değil, gerçekten değişmiş olduğu için. Ömrü boyunca giydiği cenaze giysileri yerine, rahat beyaz ayakkabılar, bez

pantolon, kısa kollu, yakası açık, cebine markası işlenmiş bir gömlek giyiyordu. Başında beyaz bir İskoç beresi, gözünde ezeli yakın gözlüğünün üstüne takılmış koyu renkli camlar. Bütün bunları ilk kez giydiği, yolculuk için özel olarak satın aldığı açıktı; Fermina Daza'nın bir göz atar atmaz, çorbanın içine düşmüş bir sinek gibi farkına vardığı, çok kullanılmış kahverengi deri kemer dışında. Onu öyle apaçık bir biçimde kendisi için giyinmiş görünce, yüzünü ateş basmasını önleyemedi Fermina Daza. Ona günaydın derken tedirgin oldu. Onun tedirginliği Florentino Ariza'yı daha çok tedirgin etti. Nişanlılar gibi davrandıklarının bilincine varmaları ikisini daha da tedirgin etti; tedirginliklerinin bilincine varmaları onları o denli tedirgin etti ki, Kaptan Samaritano içi acımayla titreyerek farkına vardı bunun. İki saat boyunca, geminin yönetimini, genel işleyişini açıklayarak güç durumdan kurtardı onları. Kıyıları görünmeyen, ufuk çizgisine dek uzanan geniş, çorak kum yığınakları arasında yayılan bir ırmakta çok yavaş seyrediyorlardı. Ama ırmağın ağzındaki bulanık suların tersine, bu sular ağır akışlı ve duruydular; acımasız bir güneşin altında madensi bir parıltıları vardı. Fermina Daza, burasının kum adacıklarıyla dolu bir delta olduğu izlenimini edindi.

"Irmaktan kala kala bu kadarcık kaldı," dedi Kaptan onlara.

Gerçekten de Florentino Ariza değişikliğe şaşmıştı; ertesi sabah geminin yol alması güçleşince daha da çok şaşacaktı; dünyanın en büyük ırmaklarından biri olan, suların anası La Magdalena Irmağı'nın bir bellek yanılgısından başka bir şey olmadığının bilincine vardı. Kaptan Samaritano elli yılda akıldışı bir ormansızlaştırmanın ırmağı nasıl tükettiğini açıkladı onlara: Gemilerin kazanları, Florentino Ariza’nın ilk yolculuğu sırasında insanın üstüne abandıklarını hissettiği iç içe geçmiş dev gibi ağaçlarla dolu ormanı yutmuşlardı. Fermina Daza düşlerine giren hayvanları göremeyecekti: New Orleans tabakhanelerinden gelen deri avcıları, kıyıdaki yarıklarda, kelebek yakalamak için saatlerce ağızlarını açıp ölü gibi yaparak pusuya yatan timsahların soyunu tüketmişler, şamatacı papağanlar, çılgınca çığlıklarıyla maymunlar, yeşillikler azaldıkça ölüp gitmişlerdi; kumsallarda kocaman anaç memeleriyle yavrularını emziren, umarsız bir kadın sesiyle ağlayan denizayıları, zevk için avlananların kurşunları yüzünden soyu tükenmiş bir türdü artık.

Kaptan Samaritano denizayılarına neredeyse anaç bir sevgi besliyordu; yoldan sapmış bir aşk yüzünden lanetlenmiş soylu kadınlar gibi görünüyorlardı ona çünkü; onların, hayvanlar âleminde erkekleri olmayan tek dişiler oldukları söylencesinin doğruluğuna inanıyordu. Yasaların yasaklamasına karşın, alışkanlık haline geldiği gibi, onlara gemiden ateş edilmesine her zaman karşı çıkmıştı. Bir seferinde Kuzey Karolinalı, avlanma belgesi olan bir avcı buyruklarına karşı gelmiş, Springfıeld'inin tam isabetli bir atışıyla bir ana denizayısının başını parçalamış, yavrusu anasının kaskatı kesilmiş ölüsü üstünde acıdan çılgın gibi kalmıştı. Kaptan onunla ilgilenmek için yetim kalan yavruyu gemiye aldırmış, avcıyı da öldürdüğü ananın yanı başında, ıssız kumsalda bırakmıştı. Diplomatik protestolar yüzünden altı ay hapis yatmıştı Kaptan; az kalsın kaptanlık beratı elinden alınacaktı, ama salıverildiğinde, bir daha böyle bir şey olursa gene de aynı şeyi yapmaya hazırdı. Tarihsel bir olay olmuştu bu: San Nicolas de las Barrancas'taki nadir hayvanlar parkında büyüyüp uzun yıllar yaşamış olan yetim denizayısı ırmakta görülen en son denizayısı olmuştu.

"Bu kumsaldan her geçişimde," dedi, "o gringo bir kez daha gemime binse de onu orada bıraksam diye yakarırım Tanrı'ya." Ona yakınlık duymayan Fermina Daza'yı o yufka yürekli dev öylesine duygulandırdı ki, o sabahtan başlayarak yüreğinde ayrıcalıklı bir yer verdi ona. İyi de etti: Yolculuk daha yeni başlıyordu, yanılmadığını anlaması için başka fırsatlar da çıkacaktı karşısına.

Fermina Daza'yla Florentino Ariza öğle yemeği saatine dek kaptan köşkünde kaldılar; daha birkaç yıl öncesine dek sürekli bir panayır olan, şimdiyse ıssız sokakların ortasında yıkık bir limana dönüşen Calamar Köyü önlerinden geçtiler. Gemiden görülen tek varlık, bir mendille gemiye işaret veren, beyazlar giyinmiş bir kadındı. Fermina Daza öylesine umarsız görünen kadını niçin gemiye almadıklarını anlayamadı; ama kaptan, onun gemilerin yolunu karşı kıyıdaki tehlikeli su çevrintilerine saptırmak için yanıltıcı işaretler veren boğulmuş bir kadının hortlağı olduğunu açıkladı. Öylesine yalanından geçtiler ki, güneşin al tında açık seçik, tüm ayrıntılarıyla gördü onu Fermina Daza, gerçekte var olmadığına hiç kuşkusu kalmadı, ama yüzü tanıdık gibi geldi ona.

Uzun ve sıcak bir gün oldu. Fermina Daza öğle yemeğinden sonra vazgeçilmez öğle uykusu için kamaraya döndü; ama kulağının ağrısından iyi uyuyamadı; gemi, Barranca Vieja'ya birkaç mil kala karşılaştığı başka bir C.FC. gemisiyle keskin bir düdük çalarak selamlaştığında daha da artmıştı kulak ağrısı. Florentino Ariza, güverte yolcularının çoğunun gece yarısıymış gibi mışıl mışıl uyudukları büyük salonda, oturduğu yerde bir an kestirdi; Rosalba'yı düşünde gördü; gemiden indiğini gördüğü yerin çok yakınında. Geçen yüzyıldan kalma Momposa giysisiyle, tek başına yolculuk ediyordu; küpeşteye asılı deri kafesin içinde bebek değil, o uyuyordu. Hem gizemli, hem eğlenceli bir düştü bu; öylesine ki, arta kalan keyfi bütün akşam, Kaptan ve iki yolcu arkadaşıyla domino oynarken de sürdü.

Güneşin batışıyla sıcak azaldı, gemi yeniden yaşamaya başladı. Yolcular ağır bir uykudan uyanırcasına, yeni yıkanmış, tertemiz giysileriyle ortaya çıktılar, salonda sorgun ağacından koltuklara oturup akşam yemeğini beklediler, tam saat beşte, yolcuların şakacı alkışları arasında, bir zangoç gibi çan çalarak, güverteyi bir uçtan bir uca koşarak geçen bir garson duyurdu yemek vaktini. Yolcular yemeklerini yerken, orkestra fandangolar çalmaya başladı, dans gece yarısına dek sürdü.

Kulağının ağrısı yüzünden, Fermina Daza'nın canı yemek yemek istemedi; kazanlar için gemiye ilk odunların yüklenişini seyretti; dağ gibi yığılmış kütüklerden, yükleme işine gözcülük eden yaşlı mı yaşlı bir adamdan başka hiçbir şey yoktu yalıyarda. Çevrede kilometreler boyunca başka hiç kimse yokmuş gibi görünüyordu. Fermina Daza için, Avrupa transatlantiklerinde düşünülemeyecek ağır, sıkıcı bir duraklama oldu bu; öyle bir sıcak vardı ki, soğuk hava donanımlı kapalı güvertede bile duyuruyordu kendini. Ama gemi yeniden demir aldığında orman içlerinden hoş kokulu serin bir rüzgâr esmeye başladı, müzik de canlandı. Sitio Nuevo Köyü'nde, tek bir evin, tek bir penceresinde, tek bir ışık vardı; acente binasından yük ya da yolcu olduğunu belirten işaret verilmedi, böylece gemi düdük çalmadan geçti oradan.

Fermina Daza bütün bir öğleden sonrayı Florentino Ariza’nın kamarasının kapısını çalmaksızın onu görmek için hangi yollara

başvuracağını kendi kendine sorarak geçirdi; saat sekize doğru onunla birlikte olma isteğini daha fazla yenemedi. Ona rastlamak umuduyla koridora çıktı; fazla yürümesi gerekmedi: Florentino Ariza, koridorda bir sıraya oturmuş, Los Evangelios Parkı'ndaki gibi suskun, hüzünlü, iki saattir nasıl edip de onu görebileceğini soruyordu kendi kendine. İkisi de, yapmacık olduğunu bildikleri bir şaşkınlık devinimi yaptılar; çoğu, tatilin son cümbüşüyle, belli bir kaygıyla kendilerini tüketen şamatacı öğrencilerden oluşan genç insanlarla tıka basa dolu birinci mevki güvertesinde bir aşağı bir yukarı dolaştılar. Öğrenciler gibi barda oturup şişelerden serinletici içkiler içtiler; Fermina Daza birden korkutucu bir durumda buldu kendini. "Ne korkunç!" dedi. Florentino Ariza onu böyle üzen düşüncenin ne olduğunu sordu.

"O zavallı ihtiyarcıklar," dedi, "sandalda kürek darbeleriyle öldürülen."

Müzik bitince, karanlık güvertede pürüzsüzce akıp giden uzun bir konuşmanın ardından yatmaya gittiler. Ay yoktu, gökyüzü kapalıydı, ufukta, gök gürültüsüz şimşekler çakıyor, bir an aydınlatıyordu onları. Florentino Ariza ona sigaralar sardı, ama Fermina Daza dörtten fazla içmedi; çünkü ara sıra bir an hafifleyen, ama gemi başka bir gemiyle geçişirken, ya da uykuya varmış bir köyün önünden geçerken düdük çaldığında yahut ırmağın dibine iskandil etmek için yavaşladığında büsbütün artan bir acıyla kıvranıyordu. Florentino Ariza, Şiir Festivali yarışmasında, balonla uçuşu sırasında, akrobatik velospitine binerken, onu nasıl özlemle seyrettiğini, salt onu görebilmek için bütün yıl karnavalları nasıl Özlemle beklediğini anlattı ona. O da birçok kez görmüştü kendisini, ama salt onu görebilmek için oraya geldiğini düşünmemişti. Ama bir yıldır, mektuplarını okuduğundan beri, nasıl olup da Şiir Festivali yarışmasına hiç katılmadığını sormuştu hemen kendi kendine: Katılsaydı hiç kuşkusuz kazanırdı. Florentino Ariza ona yalan söyledi: Yalnız onun için yazıyordu, ona şiirler yazıyor, yalnız kendisi okuyordu onları. Bu kez, karanlıkta Florentino Ariza'nın elini arayan o oldu, ama bir akşam önce kendisinin onun elini beklediği gibi bekler bulmadı onu: Birden tuttu elini. Florentino Ariza'nın yüreği buz gibi oldu. "Kadınlar ne tuhaf," dedi.

Fermina Daza katıla katıla güldü, derinden, genç bir güvercin gibi güldü; sonra sandaldaki yaşlı çifti düşündü gene. Alnına yazılmıştı: Bu imge hep kovalayacaktı onu. Ama o gece katlanabiliyordu ona, çünkü yaşamında çok seyrek olduğu gibi, dingin ve iyi hissediyordu kendini: bütün suçlardan arınmış. Böyle, suskun, Florentino Ariza'nın buz gibi terleyen eli elinde, gün ağarıncaya dek kalabilirdi, ama kulağının ağrısına dayanamadı. Bu yüzden, müzik susup ardından salona hamaklarını kuran güverte yolcularının gidip gelişleri bitince, acısının, onunla birlikte kalma isteğinden daha güçlü olduğunu anladı Fermina Daza. Bunu ona söylemenin acısını hafifleteceğini biliyordu, ama onu kaygılandırmamak için söylemedi. Çünkü, onu bütün yaşamını onunla birlikte geçirmişçesine tanıyormuş gibi geliyordu ona; acısını dindireceğini bilse, gerisin geri limana döndürme emrini verecek yetenekte olduğuna inanıyordu.

Florentino Ariza o gece işlerin böyle gideceğini önceden sezinlemişti; geri çekildi. Kamarasının kapısı önünde ayrılırken onu öpmeye yeltendi, ama Fermina Daza sol yanağını uzattı ona. Kesik kesik soluyarak direndi Florentino Ariza; bunu üzerine Fermina Daza, öğrenciliğinden beri Florentino Ariza'nın bilmediği bir işveyle öteki yanağını sundu ona. İkinci kez direndi Florentino Ariza; o zaman Fermina Daza, düğün gecesinden beri unuttuğu bir gülüşle bastırmaya çalıştığı derin bir ürpertiyle dudaklarını uzattı ona.

"Tanrım," dedi, "gemilerde ne deli oluyorum ben."

Florentino Ariza irkildi: Gerçekten, onun da daha önce söylediği gibi, yaşlılığın ekşi kokusu vardı onda. Ama uykuya dalmış hamakların labirenti arasından kendine yol açarak kamarasına doğru yürürken, kendisinin de tıpkı onun gibi koktuğunu, üstelik kendi kokusunun onunkinden dört yaş daha yaşlı olduğunu, Fermina Daza'nın da bunu aynı duyguyla hissettiği düşüncesiyle avutuyordu kendini. Yaşlı sevgililerinde algıladığı, onların da kendisinde duydukları insan mayası kokuşuydu bu. Sözünü hiç sakınmayan Nazaret'in dul karısı daha kaba bir biçimde söylemişti bunu ona: "Şimdiden akbabalar gibi kokuyoruz."

Her biri ötekinin kokusuna katlanıyordu, çünkü birbirlerine denktiler: Benim kokum varsa, senin de kokun var. Oysa América Vicuna sık sık kaygılandırmıştı onu; bebek kokusu anacıl içgüdülerini

uyandırıyordu yeniden, ama onun kendi kokusuna katlanamayacağı düşüncesi tedirgin ediyordu Florentino Ariza'yı: iğrenç bir yaşlı adam kokusu.

Ama bütün bunlar geçmişte kalmıştı. Önemli olan, Escolastica Hala'nın, telgrafhanedeki tezgâhın üstüne dua kitabını bıraktığı o akşamüstünden beri Florentino Ariza'nın o geceki gibi bir mutluluğu hiç duymamış olmasıydı: Öylesine yoğundu ki bu duygu, onu korkutuyordu.

Saat beşte, tam uykuya dalacağı sırada, gemi kâtibi, Zambrano Limanı'nda, acele bir telgraf vermek için uyandırdı onu. Leona Cassiani'nin imzasını ve bir gün önceki tarihi taşıyordu telgraf; tüm dehşeti tek bir satıra sığmıştı:

América Vicuna dün öldü; nedeni bilinmiyor. Sabahın on birinde, Leona Cassiani'yle yaptığı bir telgraf alışverişiyle ayrıntıları öğrendi; telgrafçılık yıllarından bu yana ilk kez kendisi kullanmıştı vericiyi. Bitirme sınavlarında kaldığı için ölümcül bir ruh çöküntüsüne uğrayan América Vicuna, kolejin revirinden çaldığı bir şişe lavdanom içmişti. Florentino Ariza içinin derinliklerinde bu haberin eksik olduğunu biliyordu. Ama yok: América Vicuna, kararından hiç kimsenin suçlu bulunmasına olanak veren hiçbir açıklayıcı not bırakmamıştı. Leona Cassiani'nin durumu bildirdiği ailesi Puerto Padre'den gelmek üzereydi; cenaze de o akşam saat beşte kaldırılacaktı. Florentino Ariza içini çekti. Yaşamayı sürdürebilmek için yapabileceği tek şey bu anının ona işkence etmesine izin vermemekti. Belleğinden sildi onu, ama geri kalan yılları boyunca, sık sık farkına varmadan eski bir yaranın ansızın sızlaması gibi, birden canlandığını duyacaktı bu anının.

Sonraki günler sıcak ve bitmez tükenmezdi. Irmak bulandı, gitgide daraldı; Florentino Ariza'yı ilk yolculuğunda hayrete düşüren iç içe geçmiş dev ağaçların yerinde, gemi kazanlarının yuttuğu ormanlardan arta kalan kireçli düzlükleri, en acımasız kuraklıklarda bile sokakları sular altında kalan, Tanrı'nın unuttuğu köylerin yıkıntıları vardı.

Geceleyin kumsallardaki denizayılarının, denizkızlarınınkini andıran şarkıları değil, suyun üstünde denize doğru yüzen ölülerin iç

bulandırıcı kokusu uyandırıyordu onları. Ne savaşlar vardı artık, ne de salgın hastalıklar, ama şişmiş cesetler geçiyordu hâlâ. Kaptan bir kez olsun ciddi davrandı: "Yolculara, onların kazara boğulmuş insanlar olduğunu söylemek için emir aldık." Bir zamanlar gün ortasının boğucu sıcağını artıran papağanların şamatasının ve görünmez maymunların şirret seslerinin yerinde yalnızca çorak toprakların sessizliği kalmıştı.

Odun kesecek öyle az yer kalmıştı, üstelik bu yerler birbirlerinden öyle uzaktı ki, Neva Fidelidad, yolculuğun dördüncü günü yakacaksız kaldı. Gemi neredeyse bir hafta demirli kaldı, bu sırada mürettebat, orada burada kalmış son ağaçları bulmak için küllü bataklıklara dalmışlardı. Başka hiç kimse yoktu; oduncular, toprak ağalarının zorbalığından, görünmez koleradan, hükümetlerin halkın dikkatini dağıtmak için kararnameler çıkararak örtbas etmeye çalıştıkları gizli savaşlardan kaçarak keçiyollarını bırakıp gitmişlerdi. Bu arada, canları sıkılan yolcular yüzme yarışları, av seferleri düzenliyorlar, canlı iguanalarla gemiye dönüp onların karınlarını boydan boya yararak saydam, yumuşak yumurta salkımlarını çıkarıp iplere dizerek kurusun diye küpeşteye astıktan sonra, çuvaldızla yeniden dikiyorlardı. Yakın köylerden gelen yoksul orospular, av seferlerinin izini sürüyorlar, kıyıdaki yalıyarlarda çadır kuruyorlar, müzik ve içki getiriyorlar, karaya oturmuş geminin karşısında cümbüş yapıyorlardı.

C.EC. başkanı olmadan çok öncesinden beri Florentino Ariza ırmağın durumu hakkında ürkütücü raporlar alıyor, ama şöylece bir göz atıyordu onlara: "Kaygılanmayın, odun bittiğinde, çoktan petrolle çalışan gemiler çıkmış olacak." Fermina Daza'ya tutkusundan başka gözü hiçbir şey görmez olduğundan, bunu düşünmek zahmetine bile katlanmıyordu; gerçeğin farkına vardığında da, yeni bir ırmak getirmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı artık. Geceleri, suların daha elverişli olduğu dönemlerde bile, uyumak için gemileri palamarla bağlamak gerekiyordu; işte o zaman soluk almak bile dayanılmaz oluyordu. Yolcuların büyük bir bölümü, özellikle de Avrupalılar kamaraların pis kokusundan kaçıp güvertede dolaşarak, durmadan akan terlerini sildikleri havluyla her çeşit hayvanı kovarak geçiriyorlardı geceyi; şafak söktüğünde ısırıklardan bitkin, her yanları şişmiş oluyordu.19. yüzyılın başlarında bir İngiliz gezgin, kanolar ve

katır sırtında yapılan, bazen elli gün bile sürebilen yolculuğa değinerek şöyle yazmıştı: "Bu yolculuk, bir insanın yapabileceği yolculukların en kötülerinden, en çetinlerinden biri." Bu durum, buharlı gemilerin çıktığı ilk seksen yılda doğru olmaktan çıkmıştı, ama sonra, timsahlar son kelebekleri yedikleri, ana denizayılarının tükendiği, papağanların, maymunların, köylerin tükendiği zaman bütün bütün geri gelmişti: Her şey tükenmişti.

"Sorun değil," diye gülüyordu Kaptan, "birkaç yıla kalmaz, ırmağın kurumuş yatağında lüks otomobillerle dolaşırız."

Fermina Daza'yla Florentino Ariza ilk üç gün kapalı güvertenin yumuşak ilkbaharıyla korunmuşlardı, ama odun kullanımı kısıtlandığı, soğutma sistemi işe yaramaz duruma geldiği zaman, Cumhurbaşkanlığı Kamarası buharlı bir kafeteryaya dönüştü. Fermina Daza geceleri açık pencerelerden giren, ırmaktan esen rüzgârla yaşayabiliyor, gemi demirlediğinde filit makinesi işe yaramaz olduğundan, böcekleri havluyla kovuyordu. Kulağının ağrısı dayanılmaz olmuştu; bir sabah uyandığında ezilmiş bir ağustosböceğinin şarkısı gibi ansızın, bütün bütün dindi. Ama sol kulağının işitme duyusunu yitirdiğinin, gece Florentino Ariza ona sol yanından seslenip de, ne söylediğini işitmek için başını çevirmek zorunda kalıncaya dek farkına varmadı. Yaşlılığın onca umarsız kusurlarından biri diye kabul edip hiç kimseye söylemedi bunu.

Her şeye karşın, geminin gecikmesi onlar için Tanrısal bir aksilik oldu. Florentino Ariza bir kez bir yerde okumuştu: "Felaketlerde aşk daha yüce, daha soylu olur." Cumhurbaşkanlığı Kamarası'nın nemi, birbirlerini soru sormaksızın sevmelerinin daha kolay olduğu gerçekdışı bir uyuşukluğa gömdü onları. Korkuluklarının yanındaki koltuklarda, el ele tutuşmuş usa sığmaz saatler geçiriyorlardı; usul usul öpüşüyorlar, bitkinlik duymaksızın, okşayışların esrikliğinin tadına varıyorlardı. Boğucu havanın üçüncü gecesi, Fermina Daza, kuzini Hildebranda’nın çetesiyle birlikte gizli gizli, daha sonra, evlenip çoluk çocuğa karıştığı zaman eğreti dünyasının arkadaşlarıyla kapalı kapılar ardında içtiği anisado şişesiyle bekledi onu. Yazgısını gereğinden çok ayıklıkla düşünmemek için biraz esrikleşmeye gereksinim duyuyordu, ama Florentino Ariza onun bunu son adım için kendi kendini yüreklendirmek amacıyla yaptığını sandı. Bu

kuruntuyla parmaklarının ucuyla, onun solgun boynunu, maden balinalarla zırhlanmış göğsünü, kemikleri aşınmış kalçalarını, yaşlı bir ceylanınkileri andıran oyluklarını okşama yürekliliğini gösterdi. Fermina Daza, gözleri kapalı, mutluluk içinde, ama hiç ürpermeden sigarasını içip içkisini aralıklarla yudumluyordu, kabul etti. Sonunda, okşayışlar karnına doğru kaydığında, yeterince anason gitmişti yüreğine.

"Bu işi yapacaksak yapalım," dedi, "ama yetişkin insanlar gibi."

Onu kamaraya götürdü; ışıklar yanık yapmacık utanmalara kapılmaksızın soyunmaya başladı. Florentino Ariza sırtüstü yatağa uzanmış, bir kez daha, öldürdüğü kaplanın postunu ne yapacağını bilmeksizin, gücünü toplamaya çalışıyordu. "Bakma," dedi Fermina Daza. Florentino Ariza, gözlerini tavandan ayırmadan "Niçin?" diye sordu.

"Hoşuna gitmeyecek çünkü," dedi Fermina Daza.

O zaman baktı ona Florentino Ariza; beline dek çıplak gördü onu; tıpkı tasarladığı gibi. Omuzları kırış kırış, göğüsleri sarkık, kaburgaları bir kurbağanınki gibi, soluk, soğuk bir deriyle kaplı. Az önce üstünden çıkardığı bluzla göğsünü örttü; ışığı söndürdü. O zaman Florentino Ariza doğruldu, karanlıkta soyunmaya başladı; çıkardığı her giysiyi ona atıyor, o da gülmekten katıla katıla gerisin geri atıyordu onları.

Uzun bir süre sırtüstü uzanmış kaldılar; Florentino Ariza, esrikliği geçtikçe yürekliliği azalmış, Fermina Daza ise, dingin, neredeyse istençsiz, ama içkiyi fazla kaçırdığında her zaman olduğu gibi anlamsız bir gülme tutmasın diye Tanrı'ya yakarıyordu. Vakit geçirmek için şundan bundan konuştular. Kendilerinden, birbirine benzemeyen yaşamlarından, karaya oturmuş bir geminin karanlık kamarasında çıplak olmanın gerçek dışılığından söz ettiler; oysa, doğru olan, ölümü beklemekten başka vakitleri kalmadığını düşünmekti. Her şeyin daha olmadan bilindiği bir kentte, onun yaşamında bir kadının, tek bir kadının bile olduğunu işitmemişti Fermina. Bunu sözgelişiymiş gibi söyledi ona; Florentino Ariza, sesinde en küçük bir titreme bile olmaksızın, hemen yanıtladı onu:

"Erdenliğimi senin için korudum," dedi.

Nasıl olsa buna inanmazdı Fermina Daza, doğru bile olsa; çünkü yazdığı aşk mektupları, anlamlarından ötürü değil, insanı allak bullak etme gücünden ötürü değer taşıyan buna benzer tümcelerden oluşuyordu. Ama onun bu sözleri söyleşindeki yüreklilik hoşuna gitti. Florentino Ariza ise, hiçbir zaman sorma yürekliliğini bulamadığı şeyi ansızın sordu kendi kendine: Evliliğinin sınırları dışında ne tür bir gizli yaşamı olmuştu Fermina Daza'nın? Hiçbir şey şaşırtmazdı onu; kadınların gizli serüvenlerinde erkeklerle aynı olduklarını biliyordu çünkü: aynı oyunlar, ansızın gelen aynı esinlenmeler, aynı pişmanlıksız ihanetler. Ama bunu sormamakla iyi etti. Kiliseyle ilişkilerinin oldukça gergin olduğu bir dönemde, günahını çıkaran papaz, hiç yeri yokken, kocasını hiç aldatıp aldatmadığını sormuştu Fermina Daza'ya; o da yanıt vermeden, sözlerini bitirmeden, izin istemeden ayağa kalkmıştı; bir daha da ne ona, ne başka birine günah çıkartmaya gitmemişti. Buna karşılık, Florentino Ariza'nın sakınımlılığının umulmadık bir ödülü oldu: Fermina Daza karanlıkta elini uzattı, onun karnını, kalçalarını, neredeyse tüysüz pubisini okşadı. "Tenin tıpkı bir bebeğinki gibi," dedi. Ardından son adımı attı: Onu olmadığı yerde aradı, kuruntulara kapılmaksızın bir kez daha aradı, kıpırtısız buldu:

"Ölü," dedi Florentino Ariza.

Bütün kadınlarla ilk kez hep olurdu bu ona; böylece bu kâbusla yaşamayı öğrenmişti: Her seferinde ilk kez oluyormuş gibi yeniden öğrenmek zorunda kalmıştı. Onun elini alıp göğsünün üstüne koydu: Fermina Daza, onun yorulmak bilmeyen yaşlı yüreğinin, neredeyse derisini delip çıkacakmış gibi, bir yeniyetmenin gücü, ivecenliği ve düzensizliğiyle çarptığını duyumsadı. "Aşkın fazlası da aşksızlık kadar tehlikelidir bu iş için," dedi Florentino Ariza. Ama inanmadan söyledi bunu; utanıyordu, kendi kendine öfke duyuyordu, başarısızlığı yüzünden onu suçlamak için bir neden bulmak istiyordu. Fermina Daza bunu biliyordu; onun savunmasız bedenini, acımasızlıktan tat duyan yalpak bir kedi gibi, alaycı okşayışlarla kışkırtmaya başladı; sonunda Florentino Ariza işkenceye daha fazla dayanamadı, kalkıp kamarasına gitti. Fermina Daza, en sonunda onun aşkına inanmış, gün ağarıncaya dek onu düşündü; alkolün

etkisi dalga dalga uzaklaştıkça onun kendisinden hoşlanmadığı, bir daha geri dönmeyeceği kaygısı kapladı içini.

Ama aynı gün, sabahın on birinde geri döndü Florentino Ariza; taptaze, dinlenmiş, belli bir gösterişle karşısında soyundu. Onu, karanlıkta düşlediği gibi, bol ışıkta görmek hoşuna gitti Fermina Daza'nın: yaşlanmayan bir adam; teni esmer, açık bir şemsiye gibi parlak, gergin, koltuk altlarında ve kasıklarındaki tek tük yumuşak tüyler dışında hiç tüysüz. Silahı kalkıktı; Fermina Daza onu rasgele göstermediğinin kendi kendini yüreklendirmek için bir savaş ganimeti gibi sergilediğinin farkına vardı. Tan yeli çıktığında üstüne giydiği geceliğini çıkarmasına bile fırsat vermedi; acemice ivecenliği Fermina Daza’nın içinde bir acıma ürpertisi uyandırdı. Ama canını sıkmadı bu; çünkü böyle durumlarda acımayla aşkı birbirinden ayırt etmek kolay değildi. Ama sonunda içi boşalmış gibi duyumsadı kendini.

Yirmi yılı aşkın bir zamandan beri ilk kez sevişiyordu; böylesine uzun bir aradan sonra, onun yaşında nasıl olduğunu merak ettiğinden tedirginlikle yapmıştı bunu. Ama Florentino Ariza, bedeninin de onu isteyip istemediğini anlamasına vakit bırakmamıştı. Çabuk ve hüzünlü olmuştu. "Her şeyi berbat ettik," diye düşündü Fermina Daza. Ama yanılıyordu; ikisinin de uğradıkları hayal kırıklığına karşın, Florentino Ariza’nın beceriksizliğinden ötürü duyduğu pişmanlığa, Fermina Daza’nın içkinin çılgınlığına kapıldığı için kendini kınamasına karşın, sonraki günlerde bir an bile birbirlerinden ayrılmadılar. Neredeyse yalnızca yemek yemek için çıkıyorlardı kamaralarından. Gemisinde saklanmak istenen tüm gizleri içgüdüsüyle keşfeden Kaptan Samaritano, her sabah onlara beyaz bir gül gönderiyor, onların zamanının valslerinden oluşan serenatlar yaptırıyor, şaka olsun diye içlerinde güç artırıcı maddeler bulunan yemekler hazırlatıyordu. Çok sonra, aramaksızın, kendiliğinden gelen bir esinle esinleninceye dek bir daha sevişmeyi denemediler. Birlikte olmanın yalın mutluluğu yetiyordu onlara.

Kaptan öğlen yemeğinden sonra onlara bir not göndererek on bir günlük yolculuğun son limanı olan La Dorada'ya varacaklarını bildirmeseydi, kamaradan çıkmak akıllarına bile gelmeyecekti. Fermina Daza'yla Florentino Ariza, kamaradan solgun bir güneşin

aydınlattığı evlerin burnunu gördüler, limanın adının[24] nedenini anladıklarını sandılar, ama geminin kazanları gibi soluyan sıcağı duyup sokaklarda asfaltın kaynadığını görünce, pek açık seçik gelmedi bu ad onlara. Üstelik gemi oraya değil,

Santa Fe demiryolunun son durağının bulunduğu karşı kıyıya yanaştı.

Yolcular iner inmez onlar da sığınaklarından çıktılar. Fermina Daza boş salonun dokunulmazlığı olan temiz havasını soludu; küpeşteden, birlikte oyuncak treni andıran bir trenin vagonlarında eşyalarını tanımaya çalışan kargaşa içindeki kalabalığı seyrettiler. Avrupa'dan geldikleri sanılabilirdi, özellikle kuzeye özgü paltoları, geçen yüzyıldan kalma şapkaları boğucu tozlu sıcakla bir çelişki oluşturan kadınların. Kimileri saçlarına, sıcaktan solmaya başlayan güzel patates çiçekleri takmışlardı. Düşsel bir savanadan geçerek, bir günlük bir tren yolculuğundan sonra yüksek And yaylalarından yeni gelmişler, giysilerini Karayipler'e göre değiştirmeye henüz vakit bulamamışlardı.

Pazar yerinin şamatası arasında, umarsız görünüşlü, yaşlı mı yaşlı bir adam, dilenci paltosunun ceplerinden civcivler çıkarıyordu. Bir zamanlar kendinden çok daha uzun boylu, iriyarı birinin olan bir paltoyla, kalabalığın arasından kendisine yol açarak birdenbire ortaya çıkmıştı. Şapkasını çıkardı, belki birkaç kuruş veren olur diye, ters çevirip rıhtımın üstüne koydu, sonra, ceplerinden, parmaklarının arasında durmadan çoğalıyormuş gibi görünen, avuç avuç yumuşacık, uçuk renkli civcivler çıkarmaya başladı.

Rıhtım bir anda, farkına varmadan üstlerine basan telaşlı yolcuların arasında dört bir yana dağılan kıpır kıpır civcivlerden bir halıyla kaplanmış gibi oldu. Seyreden yalnızca kendisi olduğu için, Fermina Daza, onuruna düzenlenmiş gibi görünen bu olağanüstü görünümden büyülenmiş, dönüş yolcularının gemiye ne zaman binmeye başladıklarının farkına varmadı. Onun için şenlik sona ermişti: Gelenler arasında birçok tanıdık yüz, yas günlerinde, daha kısa bir süre öncesine değin ona yakınlık göstermiş olan arkadaşlarından bazılarını seçebildi; çabuk çabuk kamarasına sığındı yeniden. Florentino Ariza şaşkınlık içinde buldu onu:

Tanıdıklarının, kocasının ölümünden böylesine kısa bir süre sonra bir keyif yolculuğuna çıktığını görmelerindense ölmeyi yeğ tutuyordu. Florentino Ariza onun yıkıldığından öyle etkilendi ki, onu korumak için kamaraya kapanmaktan başka bir yol bulacağına söz verdi.

Özel yemek salonunda akşam yemeği yerlerken, birden belirdi fikir kafasında. Kaptan ne zamandır kafasını kurcalayan bir sorun hakkında Florentino Ariza'yla görüşmek istiyor, ama o her zamanki yanıtıyla başından savıyordu onu: "Bu sorunları Leona Cassiani benden daha iyi çözer." Ama bu kez dinledi onu. Sorun şuydu: Gemiler giderken yük taşıyor, dönüşte boş dönüyorlardı; yolcularda ise bunun tam tersi oluyordu. "Yük daha avantajlı, çünkü daha çok para getiriyor, üstelik yemek de yemiyor," dedi. Fermina Daza, iki erkeğin farklı tarifeler uygulanması üstüne giriştikleri yorucu tartışmalardan sıkılmış, isteksizce yiyordu yemeğini. Ama Florentino sonuna dek gitti ve ancak o zaman Kaptan'a bir kurtuluş habercisi gibi görünen bir soru sordu:

"Kuramsal olarak," dedi, "hiç durmadan, yük ya da yolcu almadan, hiçbir limana uğramadan bir yolculuk yapılabilir mi?"

Kaptan bunun yalnızca kuramsal olarak düşünülebileceğini söyledi. C.FC.'nin, Florentino Ariza'nın herkesten daha iyi bildiği iş yükümlülükleri, birçoğu kaçınılmaz, yük, yolcu, posta ve daha birçok sözleşmeleri vardı. Bütün bunları aşmaya olanak veren tek şey, gemide salgın hastalık çıkmasıydı. Gemi, karantinada olduğunu açıklar, sarı bayrak çeker, olağanüstü koşullarda seyrederdi. Kaptan Samaritano, ırmakta görülen birçok kolera vakasında birkaç kez bunu yapmak zorunda kalmıştı; sonradan sağlık makamları, hekimleri bu vakaların sıradan bir dizanteri olduğuna dair rapor vermeye zorlamışlarsa da. Bundan başka, ırmağın tarihinde birçok kez, vergiden kurtulmak, istenmeyen bir yolcuyu almamak, yersiz denetimleri önlemek için sarı salgın hastalık bayrağı çekilmişti. Florentino Ariza, masanın altından Fermina Daza'nın elini buldu.

"İyi öyleyse," dedi, "öyle yapalım."

Kaptan şaşakaldı, ama sonra ihtiyar tilki içgüdüsüyle her şeyi apaçık gördü.

"Bu gemiyi yöneten benim, ama bizi yöneten de sizsiniz," dedi. "Eğer ciddi söylüyorsanız, yazılı olarak emir verin, biz de hemen yerine getirelim."

Ciddi söylüyordu, elbette; Florentino Ariza emri imzaladı. Önünde sonunda, sağlık vakalarının sevinçli istatistiklerine karşın, kolera günlerinin sona ermediğini kim olsa bilirdi. Gemiye gelince, sorun yoktu. Yüklenen az yükler aktarıldı, yolculara makinelerde bir bozukluk olduğu söylendi, o sabah erkenden başka bir şirketin gemisiyle gönderildiler. Bu gibi şeyler, ahlaka aykırı, hatta aşağılık nedenlerle yapıldığına göre, aşk için yapılmasının neden yasalara uygun olmayacağını anlamıyordu Florentino Ariza. Kaptan'ın tek dileği, yolculukta kendisine eşlik etmek üzere birini almak için Puerto Nare'ye uğramaktı: Onun da bir gönül gizi vardı.

Böylece, Nueva Fidelidad, ertesi gün şafak sökerken, yüksüz, yolcusuz, ana direğin tepesinde neşeyle dalgalanan sarı kolera bayrağıyla demir aldı. Gün ışırken, Puerto Nare'den, kaptandan daha uzun, daha iriyarı, değişik bir güzelliği olan bir kadın aldılar; sirke yazılmak için bir sakalı eksikti. Adı Zenaida Neves'ti, ama Kaptan Vahşi Kadınım diye çağırıyordu onu: gemiye bir limandan bindirip ötekinde indirdiği, gemiye binerken ardı sıra mutluluk rüzgârları estiren eski bir arkadaş. Florentino Ariza'nın, Envigado'dan gelen trenin, eskiden katırların çıktığı yoldan güçbela tırmandığını görünce Rosalba’nın anılarını yeniden yaşadığı o hüzünlü ölümcül yerde, kısa aralıklarla yolculuk boyunca sürecek bir Amazon sağanağı boşandı. Ama kimse aldırmadı: Yüzen şenliğin kendi damı vardı. O gece Fermina Daza, cümbüşe kişisel bir katkıda bulunmak için, mürettebatın alkışları arasında mutfağa inip kendi uydurduğu bir yemek hazırladı; Florentino Ariza Aşk Usulü Patlıcan diye vaftiz etti onu.

Gündüzleri iskambil oynuyorlar, patlayıncaya dek yiyorlar, onları bitkin düşüren taş gibi ağır öğle uykuları uyuyorlardı: Tam güneş batarken orkestra çalmaya başlıyor, tıka basa doyuncaya dek somon balığıyla anisçido içiyorlardı. Hafif bir gemide, o hafta bütün yolculuk boyunca olduğunca çok yağmurun yağdığı yamaçlardan inen sellerin daha da elverişli kıldığı sularda hızlı bir yolculuk oldu yolculukları. Birkaç köyden, kolerayı ürkütüp kaçırmak için hayırseverlik topları

atıldı; onlar da hüzünlü bir böğürtüyle minnetlerini belirttiler. Yol boyunca karşılaştıkları gemiler, hangi şirketten olursa olsunlar, başsağlığı mesajları gönderdiler onlara. Mercedes'in doğduğu Magangue Köyü'nde, yolculuğun geri kalan kısmı için yeterince odun yüklediler.

Fermina Daza geminin düdüğünü sağlam kulağının içinde işitmeye başlayınca korktu, ama anisado içtiklerinin ikinci günü iki kulağı da daha iyi duyuyordu. Güllerin eskisinden daha güzel koktuğunu, kuşların tan vakti eskisinden çok daha iyi öttüklerini, sırf onu uyandırsın diye, Tanrı'nın bir denizayısı yaratıp Tamalamaque kumsalına koyduğunu anladı. Kaptan işitti onu, geminin yolunu değiştirtti, kolları arasına aldığı yavrusunu emziren kocaman anayı gördüler sonunda. Birbirleriyle ne denli kaynaştıklarının ne Fermina farkına vardı, en de Florentino: Fermina onun lavmanlarına yardım ediyor, yatarken bir bardağa koyduğu takma dişlerini fırçalamak için ondan erken kalkıyordu; yitik gözlük sorununu da çözdü, çünkü okumak ve sökük dikmek için Florentino Ariza’nınkini kullanıyordu. Bir sabah uyandığında Florentino'nun alacakaranlıkta gömleğinin bir düğmesini tutturduğunu gördü; o daha insanın iki karısı olması gerektiği törensel tümcesini söylemeden atılıp kendisi dikti düğmeyi. Buna karşılık Fermina'nın ondan beklediği tek şey, omzundaki ağrı için ona vantuz çekmesiydi.

Öte yandan, Florentino Ariza orkestranın kemanıyla eski anıları canlandırmaya başladı; yarım günde Fermina için Taçlı Tanrıça valsini çalmayı başardı; saatlerce çaldı, sonunda zorla susturdular onu. Fermina Daza bir gece ansızın ömründe ilk kez boğulurcasına ağlayarak uyandı; öfkeden değil, acıdan ağlıyordu; kayıkçının kürek darbeleriyle sandalda öldürülen yaşlı çiftin anısıyla. Ama dinmek bilmez yağmur etkilemedi onu; Paris'in belki de onun duyumsadığı kadar hüzünlü olmadığını, Santa Fe'nin sokaklarından onca cenaze geçmediğini iş işten geçtikten sonra düşündü. Florentino Ariza'yla birlikte ileride çıkacakları yolculukların imgesi belirdi ufukta: bavulsuz, toplumsal yükümlülüklerden uzak çılgın yolculuklar: aşk yolculukları.

Varışlarından bir gün önce, kâğıttan çelenkler, renk renk ışıklarla büyük bir şenlik yaptılar. Hava kararırken sona erdi şenlik. Kaptanla

Zenaida birbirlerine sımsıkı sarılarak, o yıllarda yürekleri yaralamaya başlayan ilk bolerolarla dans ettiler. Florentino Ariza, Fermina Daza'ya özel valsleriyle dans etmeyi önermeye cüret etti, ama o reddetti. Bununla birlikte, bütün gece başı ve topuklarıyla tempo tuttu, hatta bir an geldi, Kaptan boleronun gölgeleri içinde vahşi kadınıyla sarmaş dolaş olurken, farkına varmadan oturduğu yerde dans etti. Öyle çok anisado içti ki, merdivenlerden çıkmasına yardım etmek zorunda kaldılar; ardından, gözlerinden yaş gelinceye dek, sonunda herkesi korkutan bir gülme nöbetine tutuldu. Ama kamaranın güzel kokulu dinginliğinde gülmesini tutmayı başardığında, deneyimli iki yaşlı insan gibi, dingin, sağlıklı bir sevişmeyle seviştiler: O çılgın yolculuğun en güzel anısı olarak belleklerinde kalacaktı bu. Kaptan'la Zenaida'nın sandıkları gibi, evliler gibi duyumsamıyorlardı kendilerini; geç kalmış sevgililer gibi de duyumsamıyorlardı. Evlilik yaşamının o çetin azabının üstünden aşıp doğruca aşkın özüne varmış gibiydiler. Yaşamın yıprattığı iki yaşlı evli insan gibi, tutkunun tuzaklarının ötesinde, umudun acımasız alaylarının, hayal bozumlarının yanılsamalarının ötesinde, sessizlik içinde yaşıyorlardı: aşkın ötesinde. Çünkü ne zaman, nerede olursa olsun, ama en çok da ölüme yaklaşıldıkça aşkın aşk olduğunun bilincine varmaya yetecek kadar yaşamışlardı birlikte.

Saat altıda uyandılar. Fermina, anisado kokan bir baş ağrısıyla, Doktor Juvenal Urbino, ağaçtan düştüğü zamankinden daha şişman, daha genç, geri dönmüş, evin kapısında salıncaklı koltukta oturmuş onu bekliyormuş gibi bir duyguyla yüreği sersem. Ama bunun anisado'nun etkisinden değil, dönüşün yaklaşmasından ileri geldiğinin bilincine varacak denli ayıktı.

"Ölüm gibi bir şey olacak," dedi.

Florentino Ariza şaştı; dönüş başladığından beri rahatını kaçıran düşünceyi okumuştu Fermina Daza. Hiçbiri, kamaradan başka bir evde, gemidekinden başka biçimde yemek yiyeceklerini, her zaman onlara yabancı bir yaşamın içinde yaşayacaklarını düşünemiyorlardı kendilerini. Florentino Ariza, yatakta, sırtüstü, elleri ensesinde kenetlenmiş kaldı. Bir an geldi, América Vicuna'nın acısıyla içi parça parça oldu; gerçekten daha fazla kaçamadı: Banyoya kapanıp gönlünce ağladı, acele etmeden, son gözyaşı damlasına dek. Ancak

o zaman onu ne denli sevmiş olduğunu kendi kendine itiraf etme yürekliliğini buldu.

Karaya çıkmak için giyinmiş, yukarı çıktıklarında, kanalları, eski İspanyol boğazının bataklıklarını geride bırakmışlar, körfezdeki kayıkların molozları, yağ artıklarının gölcükleri arasından yol alıyorlardı. Genel valilik kentinin yaldızlı kubbeleri üstünde ışıl ışıl bir perşembe doğuyordu, ama Fermina Daza, küpeştede durmuş, kentin güzelliklerinin iğrenç kokusuna, iguanaların kirlettikleri surların küstahlığına katlanamıyordu: gerçek yaşamın yılgısı. Ne kendisi, ne de o bir şey söylemediler, ama silahlarını kolay kolay teslim edecek gibi duyumsamıyorlardı kendilerini.

Kaptan'ı yemek salonunda, her zamanki zarafetiyle bağdaşmayan bir darmadağınıklık içinde buldular: sakalları uzamış, gözleri uykusuzluktan kıpkırmızı, giysisi bir önceki geceden hâlâ ter içinde, konuşması anasonlu geğirtilerle kesik kesik. Zenaida uyuyordu. Liman Sağlık Dairesinin bir motoru gemiyi durdurma emri verdiğinde, sessizce kahvaltıya başlamak üzereydiler.

Kaptan kumanda mevkiinden, silahlı devriyelerin sorularını bağıra bağıra yanıtlıyordu. Gemide hangi salgın hastalığın çıktığını, kaç yolcu bulunduğunu, kaçının hasta olduğunu, hastalığın bulaşma olasılığının ne olduğunu öğrenmek istiyorlardı. Kaptan yalnızca üç yolcuları olduğu, üçünün de koleraya yakalandıkları, ama sıkı bir biçimde ayrı bir yerde tutuldukları yanıtını verdi. Ne La Dorada'dan gemiye binmeleri gereken yolcuların, ne de yirmi sekiz kişilik mürettebatın onlarla hiçbir teması olmamıştı. Ama devriye komutanı tatmin olmadı; geminin karantinaya alınması için gerekli işlemler yapılıncaya değin körfezden çıkıp Las Mercedes bataklığında öğleden sonra saat ikiye dek beklemelerini emretti. Kaptan bir arabacı küfrü salladı, sonra elinin bir işaretiyle dümenciye bataklıklara doğru tornistan etmesini buyurdu.

Fermina Daza'yla Florentino Ariza, masadan bütün bunları işitmişlerdi, ama kaptan aldırmıyormuş gibi görünüyordu. Suskunluk içinde yemek yemeyi sürdürdü; canının sıkkınlığı, ırmak kaptanlarına dillere destan bir ün kazandıran görgü kurallarını çiğnemesinden belli oluyordu. Dört yağda yumurtayı bıçağının ucuyla parçalayıp bütün olarak ağzına atarak yabanıl bir zevkle çiğnediği yeşil muz

dilimleriyle birlikte silip süpürdü. Fermina Daza'yla Florentino Ariza ağızlarını açmadan ona bakıyorlardı; bir okul sırasının üstünde, yıl sonu sınavlarının sonuçlarının okunmasını bekliyormuş gibi. Kaptan'ın sağlık devriyesiyle konuşması sırasında birbirlerine tek sözcük bile söylememişlerdi; yaşamlarının ne olacağı konusunda en küçük bir fikirleri bile yoktu, ama ikisi de Kaptan'ın bunu kendileri adına düşündüğünü biliyorlardı: Şakaklarının atışından belli oluyordu bu.

Yumurtalarını, muz dilimlerini, sütlü kahvesini yuvarlarken, gemi, kazanları rölantide, körfezden çıktı, suyun üstünü yorgan gibi kaplayan nilüferler, mor çiçekli, yürek biçiminde kocaman yapraklı su lotusları arasından geçip kanalların içinde ilerledi, bataklıklara doğru çark etti. Kaçak balıkçıların dinamitleriyle öldürülmüş, yanlamasına yüzen balıklardan ötürü suların rengi mavi pembeydi; kara ve deniz kuşları madensi çığlıklarla üstlerinde döneniyorlardı. Karayip rüzgârı kuşların yaygarasıyla birlikte pencerelerden içeri doldu; Fermina Daza damarlarında özgür isteminin düzensiz atışlarını duydu. Sağında, bulanık, dingince akan büyük Magdalena Irmağı'nın halici dünyanın öte ucuna dek uzanıyordu.

Tabaklarda yiyecek başka bir şey kalmayınca, Kaptan peçetesinin ucuyla ağzını sildi, ırmak kaptanlarının güzel konuşmalarıyla kazandıkları ünü bir anda yok eden küstahça bir argoyla konuştu. Çünkü, onlar için konuşmuyordu, hiç kimse için konuşmuyordu; kendi öfkesiyle uzlaşmaya varmaya çalışıyordu. Bir dizi kaba küfürden sonra vardığı sonuç, kolera bayrağı yüzünden düştükleri bu karışık durumun içinden nasıl çıkacağını bilmediğiydi.

Florentino Ariza gözünü bile kırpmadan dinledi onu. Sonra, pencerelerden, rüzgârgülünün oluşturduğu kusursuz çembere, açık seçik ufka, tek bir bulutun bile bulunmadığı aralık göğüne, sonsuza dek üstünde yol alınabilecek sulara baktı, şöyle dedi:

"Doğru gidelim, doğru, dosdoğru, La Dorada'ya dek."

Fermina Daza ürperdi; çünkü Kutsal Ruh'tan esinlenmiş o eski sesi tanımıştı; Kaptan'a baktı: Yazgılarını o belirleyecekti, ama Kaptan onu görmedi, çünkü Florentino Ariza’nın esininin gücüyle donakalmıştı.

"Ciddi mi söylüyorsunuz?" dedi.

"Doğdum doğalı," dedi Florentino Ariza, "ciddi olmayan hiçbir şey söylemedim ben."

Kaptan Fermina Daza'ya baktı, kirpiklerinde bir kış kırağısının ilk pırıltılarını gördü. Sonra Florentino Ariza' ya, onun yenilmez gücüne, gözü pek aşkına baktı; gecikmiş bir kuşku ürküttü onu: ölümden çok yaşamdı sınırsız olan.

"Peki, bu allahın cezası gidiş gelişleri ne zamana dek sürdürebileceğimizi sanıyorsunuz?" diye sordu.

Florentino Ariza’nın yanıtı, gecelerle birlikte, tam elli üç yıl, yedi ay, on bir günden beri hazırdı:

"Bütün bir yaşam boyu," dedi.

Notlar

[←1]
Simon Bolivar (1783 -1830). (Çev.)

[←2]
Hindistan ve Malezya'da yetişen bir tür papağan. (Çev.)

[←3]
Amerika'nın tropik bölgelerinde yetişen bir bitki türü. (Çev.)

[←4]

Yaşlılık korkusu. (Çev.)

[←5] İşte. (Çev.)

[←6]

Latince varbascum'dan Scrofulariacee türünden bir bitki. (Çev.)

[←7]

Latince adı vetiveria zizanioides olan, tropikal Asya'da, parfümeri sanayiinde kullanılan hoş kokulu kökleri için yetiştirilen bir bitki. (Çev.)

[←8]
Tanrısal çoban. (Çev.)

[←9]

Metinde İtalyanca. Tüm umutlarınızı bırakın, siz içeri girenler. (Çev.)

[←10]
Tanrının eli. (Çev.)

[←11]

Curazao'nun İspanyolca, Portekizce ve Hollandaca karışımı yerli dili. (Çev.)

[←12]

Metinde İtalyanca: Bu karanlık mezarda. (Çev.)

[←13]

Metinde İngilizce:Görkem içinde dirilince. (Çev.)

[←14]

Gringo ya da gringa, yabancılara, özellikle, İngiliz ve Amerikalılara verilen küçümseyici ad. (Çev.)

[←15]

Penguen Adası, Fr. (Çev.)

[←16]
Evet, Fr. (Çev.)

[←17]

Turpial (ya da trupial): Amerika'da yaşayan, sarıasma kuşuna benzer, kolayca evcilleştirilebilen, çoğu kez birkaç sözcüğü yinelemeyi öğrenen bir kuş. (Çev.)

[←18]

Denizin kocaman dalgalarını açarken (Çev.)

[←19]

Sert, tepesi düz ve basık hasır şapka. (Çev.)

[←20]

"Calle de Las Ventanas", İspanyolca "Pencereler Sokağı" anlamına gelir (Çev.)

[←21]
Leona, İspanyolca, dişi aslan anlamına gelir (Çev.)

[←22]

"Çok eski zamanlardan beri" anlamına kullanılmış bir deyim. (Çev.)

[←23]

Nueva Fidelidad, İspanyolca Yeni Sadakat anlamına gelir. (Çev.)

[←24]
La Dorada, İspanyolca, yaldızlı demektir. (Çev.)